Katya'nın yazı

TREVANIAN

YAYINLARI

Rahatlığı ve gerilimi aynı zaman aralığında veren, Bask kültürünün ince ayrıntılarını içinde barındıran metin aralarındaki ipuçlarını takip edenler için soluk soluğa, edemeyenler için şok bir son...
Gerçek olamayacak kadar kusursuz ve katlanılamayacak kadar acı...
İnsan ruhunun derinliklerine inen sürpriz dönüşlerle umulmadık bir etki yaratan inanması zor bir yaz...

ÇEVİRİ ROMANLAR DİZİSİ

YAZARIN BU DİZİDE ÇIKAN KİTAPLARI:

1) İNCİ SOKAĞI
2) ŞİBUMİ
3) KASABA
4) İNFAZCI
5) HESAPLAŞMA
6) KENTTE SICAK GECE
7) ÖLÜM DANSI
8) YİRMİNCİ MİL
9) KABA SABA MASALLAR (Nicholas Seare Takma Adıyla)
10) 1339 YA DA ÖYLE BİR YIL (Nicholas Seare Takma Adıyla)

kitap deyince

E Yayınları Tic. Ltd. Şti.
Çatalçeşme Sokak No: 46 Kat: 2 34110 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 526 89 17
www.eyayinlari.com bilgi@eyayinlari.com

TREVANIAN

KATYA'NIN YAZI

Çeviren:
Belkıs Çorakçı Dişbudak

KATYA'NIN YAZI
TREVANIAN

Çeviren
Belkıs Çorakçı

Kitabın Özgün Adı
The Summer of Katya

Yayın Hakları
© The Crown Publishing Group a Division
of Random House Inc. 2003
Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla
© E Yayınları Tic. Ltd. Şti., 2009, 2013

Kapak Tasarımı
Cenk Gümüşcüoğlu

Baskı ve Cilt
Modanlı Matbaacılık Mustafa Modanlıoğlu
Davutpaşa Cad. No: 83 Güven İş Merkezi
C Blok / 294 Topkapı-Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel: (0212) 999 58 84
e-mail: m.modanli@hotmail.com
Matbaa Sertifika No: 34636

Yedinci Basım 2017

ISBN 978-975-390-073-7

Sertifika No: 10763

TREVANIAN

KATYA'NIN YAZI

YAYINLARI

SALIES-LES-BAINS
AĞUSTOS 1938

Büyük savaştan önceki yaza değinmek isteyen her yazar, havanın o olağanüstü güzelliğine de değinmeye kendini zorunlu hissetmektedir: Masmavi gökyüzü altında o bir türlü bitmeyen günler; o göklerde tembel tembel dolaşan küçük, beyaz bulutlar; yumuşak rüzgarların serinlettiği uzun, lavanta kokulu akşamlar; kuş sesleriyle, sarı ışıklarla dolu sabahlar... İtalya'dan İskoçya'ya, Berlin'den benim anayurdum olan aşağı Pirene'lere kadar Avrupa'nın tümü o sıra pırıl pırıl, tatlı bir havayı paylaşmaktaydı. Dört korkunç yıl boyunca da son paylaştıkları şey bu oldu... tabii savaşın getirdiği çamur, acı, nefret ve ölüm dışında. On dokuzuncu yüzyılı yirminci yüzyıldan ayıran o savaşın nitelikleri bunlardı zaten "Zerafet Çağı" "Yeterlik Çağı"ndan o savaşla ayrılıyordu.

O yazı tarif edenlerin çoğu, mevsimin olağanüstü güzelliğinin kendilerine bir ürküntü, her şeyin sonu noktalanıyormuş gibi garip bir önsezi verdiğini iddia ederler. Bitmek üzere olan bir mumun son pırıltısı gibi. Bir uygarlığın yok olmasından önceki son umutsuz parlaması gibi. Siperlerde ölecek gençlerin son neşeli, hemen hemen isterik kahkahası gibi. O son Ağustos ayından aklımda kalanların, hatıra defterime işlediğim tek tük notlar ve şiirlerin yardımıyla bile olsa, o yaz mevsimini kaderin alaycı bir jesti olarak gördüğüme dair hiçbir ima taşımadığını itiraf etmem gerek. Belki de böyle belirtilere karşı duyarlığım azdı. Çok gençtim o sıra. Hayatın özsuyuyla doluydu içim. Üstelik doktorluk kariyerimin eşik

taşına yeni basmış, depar için hevesle vaziyet almış bulunuyordum.

Bu sözler dudaklarıma buruk bir gülümseme yerleşmesine neden oluyor, çünkü küçük bir Bask kasabasında bekar bir doktor olarak geçirdiğim çeyrek yüzyılı *doktorluk kariyeri* diye tanımlamak, ancak "sözün gelişi" veya "dil alışkanlığı" sayesinde mümkün olabilecek bir şeydir. Yoo, elbetteki o günlerin zeki, çalışkan delikanlısı, kendini mesleki bir başarının ilk adımında saymak, öyle olduğunu ummak için her türlü nedene sahipti. Belki yanında çalıştığı Doktor Hippolyte Gros'un kendisine verdiği utandıracak kadar basit görevlerden, geleceğinin biraz sınırlı olacağını sezebilirdi. Doktor Gros, asistanının ikinci derecedeki bağımlı pozisyonunu, kimi sinsi, kimi açık, bir düzine yolla ifade etmekten geri durmazdı. Bunların etkili olanlarından bir tanesi de, hastalara durmadan asistanının "gençliğine ve tecrübesizliğine rağmen" diplomalı bir doktor olduğunu sık sık hatırlatmasıydı.

"*Doktor* Montjean reçetenizi hazırlayacaktır," derdi bir hastaya tatlı tatlı gülümseyerek. "Ona her konuda güvenebilirsiniz. Gerçi diplomasının mürekkebi hâlâ kurumamıştır ama bedenin ve zihnin tedavisi konusunda en modern yöntemlerle ilgili bir eğitim görmüştür." Bu son kamış, Doktor Freud'un o sıra pek yeni olan ve genel bir güvensizlikle karşılanan görüşlerine duyduğum hayranlıktan ötürüydü. Doktor Gros hastasının elini pat pat okşarken (hastalarının hepsi belli bir yaşta kadınlar olurdu, çünkü kendisi özellikle menopoz rahatsızlıkları konusunda uzmanlaşmış bir kimseydi), kendisinin Paris'te okumuş böyle bir asistana sahip olmaktan gurur duyduğunu söylerdi. "Paris" derken gözlerini iri iri açması, sesine dehşet içindeymiş gibi bir ton vermesi, kendi gibi basit bir kasaba doktorunun başkentte eğitilmiş parlak bir genç karşısında alçakgönüllü davranmak zorunda olduğunu belirtir

gibiydi. Parlak, iyi eğitilmiş gencin tabii tek eksiği, tecrübe, anlayış, bilgelik, olgunluk ve bir de başarıydı.

Haksız yere Doktor Gros'u kötülemiş olmamak için derhal ekleyeyim; beni yaz için kendisine asistanlık etmek üzere çağırması gerçekten büyüklüktü, çünkü ben o sıra tıp fakültesinden yeni mezun, meteliksiz bir genç olduğumdan, stajımı para vererek, iyi bir yerde yapabilme olanağından mahrumdum. Üstelik Passy Akıl Hastanesi'ndeki pratisyenlik süremin raporu da pek o kadar iltifat dolu sayılmazdı. Bense, Doktor Gros'a hakkı olan minnet ve şükranı göstereceğim yerde, ona ihtisas dalının kocakarı masalları üzerine kurulmuş olduğunu, o kârlı yaz kliniğinin de boş vakti aklından fazla olan kadınlar için lüks bir dinlenme yeri olduğunu söyleyerek adamı kızdırmıştım. Bu gözlemlerimi onunla paylaşırken herhalde kendimi olağanüstü dürüst ve açık sözlü hissediyordum, çünkü gençliğin o kayıtsız güveni içinde, duygusuzluğu sık sık açık sözlülükle karıştırmaktaydım. Onun da bendeki bu özgüvene arasıra saldırıp, tecrübesizliğime, zihnin karanlık faaliyetlerine duyduğu o garip ilgiye parmak basması ve alay etmesi, bu yolla benim yaptığıma karşılık vermesi, elbette ki o kadar şaşılacak bir şey değildi.

Günün birinde klinikte konuşurken ben durumu, "hastaları değil, sağlamları tedavi etme"ye benzetince, Doktor Gros bana, "Belki seni bu yaz neden asistan olarak yanıma aldığımı merak etmiş olabilirsin, Montjean," dedi. "Bunu düşünmüşsen, herhalde eğitiminin beni çok etkilediği, Passy'de bir yıl parasız çalışmakla gösterdiğin yardımseverliği de takdir ettiğim sonucuna varmış olabilirsin. Tabii bunlar da bir dereceye kadar geçerli. Ama beri yandan, senin Fransa'nın bu yöresinde doğmuş bir genç olman, Basklar'a özgü o esmer yakışıklılığının belli yaşa gelmiş kesinlikten uzak iştah derecelerine sahip kadınlara hizmet veren bir klinik için çekici

olması da söz konusu. Ne de olsa, oralarını buralarını bir Bask gencinin muayene etmesi, işe yöresel bir renk katıyor. Ama niteliklerinin arasında en cazip olanı, ucuza çalışmaya razı olmandı. Bu gerçekten hayranlığımı çekti, çünkü tevazu, genç bir doktor için pek rastlanmayan, çok cazip bir niteliktir. Ama yavaş yavaş anlıyorum ki benim tevazu diye yanlış yorumladığım şey aslında senin gerçek kapasitenin sağlıklı bir değerlendirmesiymiş."

Doğrusu, açık söylemek gerekirse, onun açısından pek de o kadar değerli sayılmazdım. Bir kere klinikte iki doktoru meşgul edecek kadar iş yoktu. Benim esas değerim, kendisi birkaç gün hastalanırsa ya da arasıra kaçamak kısa bir tatil yaparsa, sigorta olarak hazır bulunmaktan ibaretti. O kaçamak tatilleri, romantik meşguliyetleri için kullandığını iddia ederdi. Çünkü hastası olan kadınlar arasında Doktor Gros tam bir çapkın, bir şeytan olarak ün yapmıştı. Akşamları Salies Meydanı'nda, ağaç altı kahvelerinde bir iki kadeh atıp arkadaşlık ettiği kasaba kibarlarına bu fetihlerini hiçbir zaman anlatmazdı. Tersine, sessiz sessiz gülümser, omuzlarını hafifçe kaldırır, zayıf itirazlarda bulunur, bu yolla hem çapkınlık ününü, hem de sır saklamasını bilen onurlu bir erkek olma ününü artırırdı.

Doktor Gros'un cinsel fırsatlar ırmağı ortasındaki bu avantajlı yeri, rakiplerinin kıskançlığının tehdidi altında da değildi, çünkü adam aynı zamanda tüm Gaskonya'nın en çirkin erkeği olarak tanınıyordu. Hatta belki tüm Fransa'nın. Onun çirkinliği, hem geniş ölçekli genel bakış açısından, hem de ince ayrıntılar açısından geçerliydi. Toplam çirkinlik, parçaların çirkinliklerinin toplamından daha büyüktü. Bu çirkinliğe, her çizgisi kendi çapında katkıda bulunuyordu. Kocaman, damarlı burnu da, lekeli, oyuklu cildi de, gevşek, etli dudakları da, sallanan yanakları da, birbirine eşit olmayan

düzensiz kulakları da, ufacık çenesi de, bumburuşuk alnı da. Yalnız gözleri, o çökük, gölgeli çukurların içine yerleşmiş parlak, zeki gözleri kurtuluyordu genel estetik bütünlükten. Ama bütün bunlara rağmen, o yüzde garip bir çekicilik vardı. Doğanın bir harabeyi kucaklamasındaki hayranlık gibi, insan bakışlarının tekrar tekrar o çizgilere uzandığını hisseder, her seferinde de bakışı kendine yansır, kendinden utanırdı.

Doktor Gros kesinlikle Salies'in en espirili ve en bilgili kişisiydi ama, sözlerini dinleyenler genellikle o sağlık merkezi toplumunu yöneten budala insanlar olurdu. Otel-restoranların sahipleri, gazinonun müdürü, kasaba avukatı, bankacı... Bunların hepsi kendilerini doktora bir bakıma borçlu hissetmekteydiler, çünkü kasabanın ekonomik temelini oluşturan turist hastaları bu yere çeken şey, doktorun kliniğiydi. Buna rağmen... yani Fransız taşra burjuvalarının kâr faktörüne çok önem vermesine ve onun hatırı için hak ve namus kavramlarını gemleme huylarına rağmen, Salies tüccarlarının nispeten tutucu olanları herhalde Doktor'un bayan hastalara karşı o şövalyece davranışını pek de onaylamayacaklardı... tabii eğer o kadınlar gerçekten hasta olsaydı. Oysa onlar aslında sapasağlam orta sınıf kadınları olup, bir tek fiziksel dertleri vardı, o da, "kadın sorunları"ndan yakınmanın moda olduğu yaşa gelmiş olmalarıydı. Birbirlerine kendi sorunları hakkındaki klinik teşhisleri fısıldarken, daha genç kuşakların seks konularını tartışmada gösterdiği heyecanı gösterirlerdi. Bu böyle olunca da, Doktor Gros'un cinsel imalarını, çift anlamlı esprilerini tıbben ahlak dışı bulan tek kişi ben kalıyordum. Tıbben ahlak dışı ve sosyal açıdan da ayıp. Gençliğim nedeniyle manevi basitliğe adanmış olmam da bu görüşümü ifade etmeye zorluyordu beni. Şimdi geriye baktığımda, Doktor Gros'un benim o küstah tutumuma dayanması bile şaşırtıyor beni. Ama işin garip yanı, doktor beni, garip kendine özgü bir

şekilde de olsa, severdi. Benim o düzenli, paketlenmiş ahlak anlayışımı şoka uğratmaktan şeytanca bir zevk duyardı. Ayrıca, eğitimim nedeniyle, onun yaptığı esprileri, benzetmeleri de anlayabiliyordum. Bu espriler ne yazık ki kasabalı dostları nezdinde boşa gidiyordu. Yine de sanırım doktorun beni sevmesinin esas nedeni, nostaljik bir bencillikti: Bana baktıkça, benim ihtiraslarımı, yeteneksizliklerimi gördükçe, kendi gençliğini hatırlıyordu. Zaman ve kader onun yeteneklerini bir masa mizahçısı düzeyine indirmeden önceki, umutlarının boyutlarını törpüleyip bir taşra kliniğine sığdırmadan önceki gençliğini.

Belki de takındığım ahlaki üstünlük tavrına karşı tepkisinin, yalnız bana kolay işler vermekle sınırlı kalması bundandı. Zaten benim de, eczacı kalfası düzeyine indirilmekten pek bir şikayetim yoktu. Yıllar süren o yorucu çalışmalarımı daha yeni bitirmiş, okuldan yeni diploma almıştım. Tembel bir yaz geçirmeye ihtiyacım vardı. Tatil kasabasının kırlarında dolaşacak, ulu ağaçlar altında oturacak vaktim olsun istiyordum. Dinlenmek, hayal kurmak... bir de yazı yazmak istiyordum.

Yaa, evet, yazı yazmak. Çünkü hayatımın o döneminde, her şeyi yapabileceğimi sanmaktaydım. Henüz hiçbir şeye teşebbüs etmediğim için, kendi yetersizliklerimden haberim yoktu. Bir şeye cesaret etmemiş olduğum için de, cesaretimin sınırlarını bilmiyordum. Tıp okulunun o yorucu yılları boyunca, kendime ilerisi için iki kariyer hayali kurmuştum; Başarılı, hastalarına anlayış gösteren bir doktor, ve ilham bulan, ilham veren bir şair. Niye olmasın? Çok iyi bir okuyucuydum. Duygulu bir okuyucunun içinde, gizli bir yazma yeteneği bulunduğuna inanma hatasına düşmüştüm. Sanki güzel yemekleri sevmek, iyi bir aşçı olmaya pek yakınmış gibi. Aslında Doktor Freud'a ilgimin başlaması da, gerçekle karşılaştıkları zaman yaralanan, insanlara duyduğum ilgiden çok, yaratıcılık

konusuna ve motivasyonlar konusuna duyduğum kişisel meraktan geliyordu.

İşte bu yüzden, o kusursuz yaz mevsiminde her gün birkaç saat boyunca kırlarda gezinti yapıyordum. Defterimi koltuğumun altına alarak ıssız bir kahvede tek başıma oturuyor, bir aperetif yudumluyor, edebiyat dünyasının büyükleriyle hayali tartışmalara giriyor, onları çok etkiliyordum. Ya da ırmak kıyısına gidip bir ağaç altına oturuyor, defterimi kucağıma açıyor, romantik izlenimlerimi kağıda döküyordum. Yazdıklarım her zaman soluğu tıkanmış bir nesir havasına dönüşüyordu ama, yazma tekniğini öğrendikçe bu kusuru yeneceğimden emindim.

Sonra bir de aşk konusu vardı. Okuyucum da kuşku duymayacaktır eminim, bu kadar sınırsız dünyaya sahip bir genç olarak, çok büyük bir aşka yetenekli olduğuma kesinlikle inanıyordum... baş döndürücü, sersemletici bir aşka. Yirmi beş yaşındaydım. Sağlıkla coşuyordum. Durmadan roman okuyordum. Hayal gücüm genişti. Aşka hazır oluşumda da, bu nedenlerle, şaşılacak hiçbir şey yoktu.

Aşka hazır! Utangaç ve duygulu bir gencin, içinin ihtirasla dolu olduğunu söyleme biçimi değil mi bu? Aşk acaba bu duyarlı tiplerin, içlerindeki şehveti yönetmek için kullandıkları bir hayal değil mi?

Yoo, pek değil! O sıralarda yirmi beş yaşında olan o gencin yüzeysel, duygusuz, kendine aşırı güvenli ve bencil biri olduğunun farkına varıyor ve acı duyuyorum. Bir tek, içinin ihtirasla dolu olduğu doğru.

Ama zavallının hakkını teslim etmek gerekirse, aşka hazırdı gerçekten.

Kendimi rahat, biraz da tembel bir hayata kapıp koyverdim. Doktor Gros'un benden istediği şeylerin hepsini yapıyor, başka da pek bir şey yapmıyordum. Daha hırslı, ya da

daha az güvenli biri, boş zamanlarını kendini eğitmekle, kendini geliştirmekle geçirirdi. Çünkü geleceğime yönelik analizler, başarı olasılığımın kesinlikten pek uzak olduğunu açıkça ortaya koymaya yeterdi. Bir kere ne ailem, ne de param vardı. Eğitimim nedeniyle borçluydum. Yeteneklerimi yoksul bir taşra toplumuna harcayıp ziyan etmeye de hiç niyetim yoktu. Ama yine da günlerimi tembel tembel geçirmekten, kendimi gelecekte karşıma çıkacağından emin olduğum bir fırsata hazırlamaktan memnundum. O fırsatın gerçekten çıkacağı hiç de belli değildi ama ben onun ilk köşeyi kıvrılır kıvrılmaz belireceğinden nedense pek eminmiş gibi davranıyordum. Şimdi geriye baktığımda görüyorum ki çalışsam da boşuna olacakmış zaten. Çünkü hemen o sonbahar savaş patladı ve ben de derhal askere alındım. Romantik ve budala bir genç olduğumdan, orduya da er olarak katıldım.

Dört yıl süren çamur, siper, koku, korku ve sıkıntı yaşamı. İki kere yaralandım. İkincisi fiziksel yaşamımı ömrüm boyunca etkileyecek kadar ciddiydi. O dört yıl, belleğimde sonu gelmez bir dehşet ve tiksinti lekesi olarak yer aldı. Bugün bile, kendi köyümün mezarlığında yapılan törenlerde silah arkadaşlarım arasında durup "Fransa uğrunda ölenler"in adlarını dinlerken içim bulanır, benliğimi garip bir öfke sarar.

Doktorluğumu kullanarak subay rütbesiyle askerlik yapabilecekken neden kendimi siperlerin kasaplığına sundum? Doktor Freud'la en ufak bir tanışıklığı olan bile, gizli bir ölüm isteğini kovalamakta olduğumu söyleyecektir... gerçekten de öyleydi. Bunu o zaman da biliyordum ama, bilmek beni ne kurtardı, ne de bu hareketime engel oldu. Oysa bilinçaltı konusundaki o acemice bilgilerim, kendini anlamanın her şeyi tedavi edeceğini sanmama yol açıyordu.

Fazla hızlı gidip hikayenin önüne geçiyorum galiba. Ne var ki hayat sırayla giden bir şey değildir. Düzenli de değildir.

Hem ayrıca, benim o yaz aşka hazır olmamla, sonbaharda gizli bir ölüm isteğini kovalamam arasında bir bağlantı da var. O bağlantı Katya.

Katya...

Üç gün önce, yirmi dört yıldan sonra ilk defa Salies'e döndüm. Ordudan ayrılıp, kendi yoksul kasabamın yaşlanan doktorunun yerini almak üzere bu yöreye geldiğimden beri ilk defa. Dört yılımı siperlerde geçirmek, gelecekle ilgili umutlarımı toz gibi dağıtmıştı. Artık ne ünlü olmayı özlüyor, ne de heyecan hayali kuruyordum. Taşra doktorluğunun getirdiği huzura, zamanımı dolduran o tekdüze hasta ziyaretlerine, şükranla sarıldım. Yıllar ben dikkat etmeden geçti, bir daha da hatırlanmadı. Derken bir sonbahar sabahı, kendimi birden kırk beş yaşında buldum; kırk beş demek, gençlik umutlarının, orta yaş başarılarıyla karşılaştırılıp tartıldığı zaman demektir. Çünkü o zamana kadar yapabileceğim her şeyi yapmış olmam gerektiği ortadadır. Kırk beşinci doğum günümün akşamında, tek başıma çalışma masamda otururken, insanın kendine sorabileceği en kalıplaşmış soruyu sordum; Nereye gitti hepsi? Ve sonra da daha az kalıplaşmış olan başka soru: Neydi ki zaten?

Kalbim eski günlerin özlemiyle dolu, hemen hemen pişmanlığı andırır bir acı içinde, tekrar Salies'e dönüp hayatımın orada kalmış ipliklerine, kişilik dokum yırtıldığı zaman kopup orada kalmış ipliklere, bir göz atmaya karar verdim. İçimden her işimi yüzüstü bırakıp hemen o akşam koşmak geldi. Ama sıradan hayatın da hayallere özgü hızlı tempoları reddedişinde her zaman yoğun bir ironi vardır. Benim de kendime bir tatil ayarlayabilmem için aradan üç yıl daha geçmesi gerekti. Ancak kırk sekiz yaşımda, on beş günlük bir tatil için Salies'e dönebildim.

Üç gündür buradayım. Dolaşıyorum, kendi kendime yürüyüşler yapıyorum. Hatta kendime bir de okul defteri satın

aldım. O yazın anılarını not edebilmek için. Şu anda nehrin kenarında, koca ağacın altına oturmuş, o deftere yazmaktayım. Burada geçirdiğim ilk yazı hatırlıyorum. Salies aradan geçen çeyrek yüzyıl içinde dış görünüşüyle pek az değişmiş. Gazinonun, banyoların yapısı, yine öyle Second Empire tarzında süslü püslü, restoranlar yine eskisi gibi bir garip dekore edilmiş. Ama eskimiş boyalarda, onarım bekleyen yıkık dökük havada bir melankoli hissediliyor. Çünkü bir kadının orta yaşa geldiğinde kendini nazlayıp rahat etmesi hoş karşılanmamaya başladığından beri, Salies artık moda bir yer olmaktan çıkmış bulunuyor. Bugünlerde orta yaşlı kadınlar, gerek kendilerine bakış açıları, gerekse dıştan zorlanan idealler nedeniyle, hep gençmiş gibi davranmak zorunda kalıyorlar. Makyaj malzemelerinin hilelerini öğreniyorlar, eğlence hayalinin peşinden koşuyorlar, onu bir amaç sayıyor, hiçbir zaman doyuma varamıyorlar.

Yine de Fransız doktorluğunun su tedavisiyle ilgili branşı ekonomik durumlarla ve modayla ilgili değil demek cesaret ister. Kadınların, Salies'e gelmesi kesildikten pek az sonra, kaplıcaların suyunun geri zekalı çocukların tedavisinde gereken ısıya, tuza ve minarellere sahip olduğu keşfedildi. Gazino ve küçük oteller, bu tür bahtsızların yıl boyu kaldığı yerler haline geldi. Şanssız çocuklar böylelikle anne babalarının günlük hayatından uzakta yaşar oldu. Bir zamanlar şık bayanların dolaştığı kaldırımlarda şimdi bu çocukları banyolara götüren iri kıyım bakıcı kadınlar dolaşıyor. Çocuklar ılık suların içinde debeleniyor, banyo sularından günlük dozlarını yutarken yüzlerini gözlerini buruşturup duruyorlar.

Ama benim savaştan önceki o yaza ait anılarımı hatırlayıp yazmamı zorlaştıran, genel havanın ve müşterilerin gösterdiği bu değişiklik değil. Aslında Salies, 1920'lerle 1930'ların çirkin mimarlık dönemini iyi atlatmış bulunuyor. Nice tatil köyünü

berbat eden bu furyadan, tam o sıra gözden düşmüş olması kurtarmış onu. Bu yüzden büyüyüp modernleşmemiş. Çevrenin değişmemiş olması, daha kolay hatırlamama yol açıyor, her anı bir başka anıyı da yerinden kıpırdatıyor, bir başka sesi kulağıma getiriyor, belleğimin derinliklerinden bir başka suratı canlandırıyor. Ayrıca bugünle çeyrek yüzyıl önceki o yaz arasında bir köprü daha var. Şimdi de çevrede yeni bir savaşın fısıltıları dolaşıyor. Havada yine melankolik bir heyecan var. Çekingen bir isteri, sinsi bir vatanseverlik ateşi salgın halinde. Tüm planlar ve projeler askıya alınmış. Seferberliği yarı bekler durumdaki gençlerin cesur konuşmalarında bir tür umutsuzluk, ortak nitelik gibi görünüyor.

Ama bugünle o eski Ağustos arasındaki fiziksel ve duygusal paralelliklere rağmen, ben yine de anılarımı dile getirmekte güçlük çekiyorum. Sorun hatırlamakta değil. Her noktayı tek tek çok iyi hatırladığım halde, bir araya getirdiğim zaman ortaya yanlış bir ezgi çıkıyor. Hem sesleri ve biçimleri çarpıtan da yalnızca aradan geçen yıllar değil. O olayların, Büyük Savaş'ın öteki yanında yer almış olması yapıyor bunu. Arada tecrübenin ve acının körfezi var. O körfez iki yüzyılı, iki kültürü birbirinden ayırıyor. Benim gibi hayatları Büyük Savaş tarafından ikiye bölünmüş olanlar, gençliklerini biten son bulan bir kıtanın kıyısında kalmış gibi görürler. Hemen hemen yabancı bir dünyadır orası. Üstelik hem temposu, hem de dokusu farklıdır. Yaptığımız, söylediğimiz şeyler, amaçlarımız ve yöntemlerimiz bugünkünden farklı etkiler doğururdu o zaman. Bu nedenle, o günlere ait olayları tıpatıp tarif edip, yine de gerçeğin uzağına düşmek çok mümkündür.

Ama ben kendi kendime, Katya'nın Yazı'na ait anıları yeniden ziyaret edeceğime, elimle onlara yeniden dokunacağıma, yeniden onları içimde hissedeceğime söz verdim ve bunu yapacağım. O anıları anlam taşır biçimde kaleme almasam bile.

Katya'yı ilk önce uzaktan gördüm. Ben yine tam burada, nehir kıyısındaki bu koca ağacın altında oturuyordum. Defterim yine şimdi olduğu gibi kucağımda açıktı. Sözümona meditasyon yapıyormuş gibi görünüp, aslında hayal kuruyordum. Birden başımı kaldırınca onun uzamış çimenler arasından bana doğru yürümekte olduğunu gördüm. Hasır şapkamın kenarı altından gözümü kısarak yönelttiğim ilk bakış, sıradan bir bakıştı. Ondan sonra tekrar kendi düşüncelerime döndüm. Ama bir an sonra dikkatim yeniden ona yöneldi. Sonradan kendi kendime, onun bana yaklaşmasının önemli olduğunu o sıra hissettim, denemiştim ama, tabii aslında böyle bir şey yoktu. Dikkatimi çeken herhalde onun o uzun adımlarındaki kararlılıktı. Salies'in havasından ve suyundan yararlanmaya gelen bayanlar genellikle parkın patikaları üzerinde, dikkatle geliştirilmiş bir aldırmazlık havası içinde, birbirleriyle dedikodu ede ede dolaşırlar, ikişer ikişer gezerlerdi. Bayanların parkta tek başına dolaşması hoş görülmezdi o sıralar. Katya'nın amaç dolu yürüyüşünde ise, gezinti temposundan eser yoktu.

Yaklaşması beni biraz utandırdı, biraz da kararsızlık soktu içime. Parkta başka kimse olmadığına göre, bana gelmekte olduğunu anlamıştım çünkü. Ayağa kalkıp onu selamlamalı mıydım? Kız bana yabancı olduğuna göre, bu biraz fazla atak bir hareket olmaz mıydı? Ama beri yandan, sırtım ağaca dayalı, defterim kucağımda açık şapkam gözüme inik pozda, nasıl karşılardım onu? Basit sosyal olaylardan böyle utanç vesileleri çıkarmak, kararsızlığa uğramak için insanın hem çok genç, hem de belli bir huyda olması gerekiyor. Ben de tam o yaşta ve o huydaydım. Yerimde doğruldum, tiyatro sahnesindeymiş gibi bir edayla sağıma soluma baktım, kızın bana gelmekte olduğunu varsayacak kadar küstah olmadığıma göre, kime gittiğini araştırıyormuş gibi bir havaya girdim.

Sonra ayağa kalktım, şapkamı elime aldım, dudaklarıma amaçsızlık yerine yerleştirdiğim garip gülümsemeyle onun yanıma varmasını bekledim.

Karşımda durduğu zaman, "Küçük hanım?" dedim.

"Siz Doktor Montjean mısınız?"

"Hayatın bana yüklediği yüklerden biri de o, evet," dedim. Yalnız kaldığım zaman çeşitli sosyal karşılaşmaların provasını yapmak ve basit sorulara kültürlü ve ilginç sandığım cevaplar geliştirmek, başta gelen meraklarım arasındaydı. Yarattığım etki her zaman yapay ve yapmacık olur, sözler ağzımdan çıkar çıkmaz, her seferinde pişman olurdum.

"Erkek kardeşim bir kaza geçirdi, Doktor." Bunu söyleyişindeki rahatlıktan, durumun pek de acil olmadığı anlaşılıyordu.

"Ya!" Parkın karşı tarafına baktım. Sanki birini görmeyi bekliyordum... Bir dost, ya da erkek kardeşin kendisi. Çevrede başkaları da varken, kim bir genç kızı tek başına yollardı doktor çağırmaya? "Ya... kardeşiniz nerede şimdi, Bayan...?" Kaşlarımı soru sorar gibi hafif kaldırdım, adını söylemesini bekledim.

"Evde"

"Evde mi?"

"Evet. Biz Etcheverria'da oturuyoruz. Biliyor musunuz o evi?"

Bilmediğimi itiraf ettim.

"Mauleon yolu üzerinde, Salies'e iki virgül altı kilometre uzaklıkta."

Bu dakik ifadeye gülümsemeden edemedim. "Tam iki virgül altı kilometre mi?"

O evet anlamında başını salladı. "Gidelim mi?."

"Ah... tabii. Ama çantamı almak zorundayım."

Daha ona kolumu uzatmama fırsat tanımadan, hemen dönüp kasaba meydanına doğru yürümeye başladı. Ben de

çaresiz, kendimi ona yetişmeye çalışır buldum. "Şey... kasabaya nasıl geldiniz? At arabanız mı var?"

"Bisikletimle geldim. Bisikleti meydanda bıraktım."

O günlerin genç kadınları zaman zaman eğlence ya da gösteri olarak bisiklete biraz binerlerdi ama, bisikleti bir taşıt aracı olarak kullanmak âdet değildi. Usul kuralları da giyim kuralları kadar katıydı henüz. Bu genç kızın her iki kural kategorisine de meydan okuması bana ilginç geldi. "Bana kardeşinizin geçirdiği kazayı anlatır mısınız, Bayan...?"

"Treville," diye karşılık verdi sonunda soruma. "Yoo, pek ciddi bir şey olduğunu sanmıyorum, Doktor. Bisikletinden düştü."

"Bisikletinden mi?."

"Evet. Yarış yapıyorduk, o düştü."

"Yarış ha? Anlıyorum." Yüzünün yandan görünüşüne baktım. Güneş yanığı yanağındaki sağlıklı renk beni birden etkiledi. Orta sınıf kadınların soluk görünmesi modaydı. Hem güzellik sayılıyordu, hem de kişinin boş vakti olduğunu kanıtlardı. Başına şapka da giymemişti. Herkesin fırfırlı, geniş kenarlı şapkalar giydiği günlerde, bu pek sportmence bir davranıştı. Kadınlar otomobil ya da at gezilerine bile şapkayla çıkarlardı o sıra. Gür siyah saçlarını geri çekip gevşek bir topuz halinde toplamamıştı. Kurtulan saçlar şakaklarına dökülmekteydi. Herhalde iki virgül altı kilometrelik bisiklet yolculuğu sırasında uçmuş, dağılmıştı saçları. Onu güzel diye tanımlamak doğru olmazdı, çünkü çizgilerinde gereğinden fazla canlılık vardı. Günün pasif, tombul güzellik anlayışına hiç uymuyordu. Sanırım ona hoş bir kadın demek daha doğruydu... bence gerçekten çok hoştu. Ensesinin zarif kavisine, orada virgül gibi kıvrılmış kısacık buklelerine bakıyordum ki, o da bana döndü. Gözlerini sanki kendisine neden öyle bakıp durduğumu soruyordu.

Ben hemen, "Şey, kardeşinizin neresine ne oldu?" diye sordum.

"Eh, sağı solu sıyrıldı tabii. Belki de kırık falan vardır. Ama beyin sarsılması yok."

Kaşlarımı çattım. "Hayranlık duydum, Bayan Treville. Tıptan anlıyor gibisiniz."

Omuzlarını kaldırdı, dudağıyla puflayıp yüzüne gelen bir tutam saçı köylüler gibi havaya uçurdu. Sokak çocukları yaparlardı bu hareketi. Bir şeyi önemsemediklerini belirtmek için. "Pek sayılmaz," dedi.

"Ama birçok insan... hele de kadınların hemen hepsi kaburga nedir, köprücük kemiği nedir hiç bilmez."

"Bir yaz anatomiye ilgi duymuş, birkaç kitap okumuştum. Hepsi o kadar, esrarengiz bir yanı yok."

Bir genç kızın anatomiye ilgi duymuş olduğunu 1914 yılında itiraf etmesinin ne etkiler yaratacağını nasıl tarif edebilirim? Günümüzün modern dilberlerinden birinin, pornografiye hayranlık duyuyorum demesi gibi bir şey. Çağın kibar konuşma geleneği insan vücudunun varlığından haberdar olmayı bile reddediyordu, nerede kaldı bölümlerini tek tek ele almak.

Parktan çıkmış, Salies'in ağaçlı anayolundan hastaneye doğru yürüyorduk. Karşı kaldırımdaki iki kadın durup, genç doktorun yanında şapkasız yürüyen kız hakkında birkaç kelime fısıldaştılar. Gerçekten de Katya'nın o uzun, atletik adımlarındaki canlılığın kadınsı görünmediği ortadaydı. Günün kadınları mıymıntıydı demek haksızlık olur ama, herhalde koca adımlarla pat pat yürümek de pek olağan değildi. Sanki bir yere acele yetişmesi gerekiyormuş gibi bir küçüklük gösterirdi böylesi.

"Kardeşinizde beyin sarsılması olmadığını nereden anlayabildiniz?" diye sordum.

"Gözüne ışık tuttuğum zaman göz bebekleri küçülüyor."

Konuşurken sesinde herkesin bildiği basit bir şeyi tekrarlar havası vardı. "Başka nasıl anlaşılır beyin sarsılması?"

"Gerçekten de, başka nasıl anlaşılır..." dedim yapmacık bir şaşkınlıkla. "Herhalde o yaz okuduğunuz tıp kitapları teşhis konusuna da değiniyor olmalı."

Yürümeyi kesip bana döndü. Sesimin tonu onu şaşırtmış gibiydi. Gözleri dengemi bozacak biçimde benimkileri aradı. Ciddi soru sorma ifadesi eğleniyormuş gibi bir gülümsemeye karışmıştı. Bu ifadenin ona özgü olduğunu daha sonra anladım. Çok sevdiğim bir ifade. "Demek sizin alanınıza izinsiz girme suçu işlemiş bulunuyorum, öyle mi?" dedi. "Özür dilerim."

"Yoo, hiç ilgisi yok," diye itiraz ettim.

"Yok mu?"

"Elbette yok... şey, aslında, açık konuşmak gerekirse..." Sırıttım. "Doğrusu bilgili doktor rolü bana düşer. Siz ise çaresizlik içinde, bilgiye hayranlık duyan hasta rolü oynamalısınız."

Gülümsedi. "Gelecek karşılaşmamızda elimden geldiği kadar çaresiz ve hayran görünmeye söz veriyorum."

"Hah, böylesi daha iyi."

"Siz de bilgili doktor olacaksınız... yani... bilgili *genç* doktor."

"Genç... ama vakarlı."

"Aa, elbette vakarlı, Baksanıza doktor... hastaneyi çoktan geçtik desem vakarınız sarsılır mıydı?"

"Ne? Ha! Gerçekten geçmişiz. Nereye gittiğimi unutmuş görünmek, yanımdakinin dikkatini sınamak için uyguladığım bir yoldur."

"Çok kurnazsınız."

"Teşekkür ederim. Ben eşyalarımı hazırlarken içeriye girmek ister miydiniz?"

"Sağolun, istemem. Ben sizi burada beklerim."

Doktor Gros'un arabasını ödünç aldım, kasabadan çıkıp güneye doğru yola koyulduk. Toprak yolun iki yanındaki elma ağaçları, öğle sıcağında çevreyi meyvelerinin kokularıyla dolduruyorlardı. Kendi kendime yaptığım tüm o ideal sohbet provalarına, kendi sözlerimi üzerinden şıpır şıpır espri damlayacak kadar yoğunlaştırıp hazırlamış olmama rağmen, söyleyecek hoş bir şey bulamıyorum. Ona gelince, sosyal sohbetten pek hoşlanmazmış gibi oturuyordu. Yüzünü güneşe doğru kaldırmış, halinden memnun görünmekteydi. İki kere bana dönüp cömertçe, ama her tür kişisel mesajdan uzak biçimde gülümsedi. Güneşin sıcağından zevk alıyor, arabanın hareketinden kaynaklanan rüzgardan hoşlanıyor, kendisine bunca zevki veren zamana, o da geri gülümsüyordu. Ben de sevimli, isimsiz bir varlıkmışım gibi bu gülümsemenin içine alınıyordum.

İlginç ya da esprili bir söz bulamayınca, yine bilinen kalıplara dönmek zorunda kaldım. "Buralı değilsiniz galiba, küçük hanım," dedim. Konuşmasında o güneye özgü, şarkı söyler gibi ton olmadığı gibi, kelime sonlarındaki "e" harflerini de atlıyordu.

"Değilim." Bir an sessiz kaldı, sonra herhalde tek kelimelik cevabı biraz katı buldu. "Biz banyolar için geldik," dedi.

"Rahatsız oluyor olmalısınız."

Kendi tatlı hülyasına geri dönmüş gibiydi. Bir kaç saniye sonra uyandı. "Özür dilerim. Ne diyordunuz?"

"Önemli değildi."

"Öyle mi? Peki."

Yarım dakika sessiz geçti. "Rahatsız bir şey olmalı diyordum," diye tekrarladım.

"Nedir rahatsız bir şey olan?"

İçimi çektim. "Kasabadan bu kadar uzakta oturmak.. hem banyolara gelip hem de banyolardan bu kadar uzak bir yerde

kalmak." Bu konuya girdiğime pişmandım. Ne onu ilgilendiriyor, ne de bana avantaj kazandırıyordu.

"Aslında öylesini tercih ediyoruz," dedi.

"O halde demek banyolar için her gün kasabaya inmek zorunda değilsiniz." Bunu söylerken, onun her gün kasabaya inmediğini bal gibi biliyordum. Çok küçük bir yerdi Salies. Ben de, oldukça boş vakti olan romantik bir gençtim. Oraya sık sık iniyor olsa mutlaka görürdüm onu. Görmüş olsam... o zaman da kesinlikle hatırlardım.

"Yoo, hergün inmiyoruz, hatta..." Yol üstünde yaklaşmakta olan ihtiyar bir köylüye gülümsedi, adam çenesini kaldırarak bu selama Bask usulünde karşılık verdi. Kız tekrar bana döndü. "Aslına bakarsanız hiç inmiyoruz."

"Aına..."

"Size banyolar için geldik derken yalan söyledim."

"Yalan mı?" Gülümsedi. "Sık sık mı yalan söylersiniz?"

O düşünceli düşünceli başını salladı. "Genellikle insanın yapabileceği en kolay şey yalan söylemektir. Bazen de en nazik hareket odur. Buraya sağlık nedenleriyle geldiğimiz doğru. Gereksiz sorulardan uzak kalmak için de, banyolara geldik dedim."

"Anlıyorum. Ama asıl neden..." Hemen susup güldüm. "Neredeyse o gereksiz sorulara başlamak üzereydim," dedim.

O da benimle güldü. "Eminim. Hah, geldik işte! Şu sağdaki yol."

Ağaçlı yolun ot bürümüş, bakımsız hali, Trevilleler gelmeden önce evin uzun süre boş kaldığını gösteriyordu. Etcheverria denilen eskiden kalma taş yığınına yaklaşırken, kendi haline bırakılmış, otlar arasında tek tük gönüllü çiçeklerin boy gösterdiği bir bahçe duvarına paralel gitmekteydik. Bu çiçekler birinin burayla biraz olsun ilgilendiğini göstermekteydi. At iki kere sinirlenip yana sıçrar gibi oldu.

"Burası perili, biliyorsunuzdur, dedi o gülümseyerek.

"Perili bir evde oturmaktan rahatsız olmuyorsunuz, öyle mi?"

"Yoo, ev değil, bahçe. Bura efsanelerine göre bahçe periliymiş," Başını düşünceli bir edayla yana eğip ekledi. "Eh, belki ev de perilidir. Çoğu evler öyle... şu ya da bu bakımdan."

"İlginç bir gözlem. Ama Doktor Freud olsa, evler değil, insanlar perili derdi. Şu ya da bu bakımdan."

"Evet, biliyorum," diye başını salladı.

Gerçekten afallamıştım. Hayran olmuştum. "Doktor Freud'u okudunuz mu?"

"Evet. Anatomi konusunda merak ettiklerimi öğrendikten sonra."

Güldü. "Herhalde bir meraktan bir diğeri doğuyor. Önce çeşitli parçaların nasıl çalıştığını öğreniyorsunuz, sonra da o parçaların neden zahmet edip çalıştığını merak ediyorsunuz."

Bahçe kapısına doğru saptık. Atı bağlamak gerekmiyordu. Tecrübeli bir doktor atı olduğu için, kendi kendine, sakin sakin beklemeye alışkındı. Katya'ya elimi uzatmak için arabanın çevresinden döndüğümde, o kendi kendine inmeye başlamıştı bile. Benim gerekmeyen yardım teklif edişim, onun da son anda benim elimi tutmaya çalışması bir dengesizlik yarattı, ikimiz de güldük.

"Ucuz komedilerde olur böyle şeyler," dedi o.

"Ya da yüce aşk hikayelerinde," diye ekledim.

Bana bakıp gülümsedi. "Hayır, yalnızca ucuz komedilerde bence," dedi.

"Eh, belki de siz haklısınızdır. İlk defa olarak dans ettiğim kadın..." Kulaklarıma kadar kızarıp sustum. Elimin hâlâ onun belinde olduğunu fark etmiştim. Hemen geri çektim.

Öne düşüp eve doğru yürüdü. "Dans ettiğiniz kadın... ne olmuş?" diye sordu omzunun üzerinden.

Söyleyemezdim. Korse giymiyor, diyemezdim. Avucumda hâlâ kumaşın altındaki yumuşak tenin sıcaklığını hissediyordum. "Dans ettiğim kadın..." Hafifçe öksürüp boğazımı temizledim. "...kendi ailemden biri değil," diye bitirdim cümlemi.

Bana yan yan baktı. "İnanmıyorum," dedi.

"İyi. Ben sık sık yalan söylerim çünkü. En kolay şeydir. Bazen de yapabileceğimiz hareketlerin içinde en nazik olanıdır."

Neşeyle güldü. "Tamam," dedi.

Evin cephesi onarıma muhtaçtı. Rutubet badanayı yer yer çürütmüş, alttaki taşları gösterecek şekilde soymuştu. Orta hole adım attığımızda rutubetin iliklerime işlediğini hissetim. Burası kışın enikonu rahatsız bir ev olmalıydı.

"Katya?" Bir erkek sesi, orta hole açılan odaların birinden sesleniyordu.

"Evet, Paul," diye karşılık verdi o. "Doktoru getirdim. Bir iki saniye daha hayata sarılmayı başarırsan, yardım geldi sayılır."

Bana peşinden gelmemi söyleyip salona doğru yürürken aynı erkek sesinin güldüğü duyuldu.

"Paul, bu Doktor Montjean. Doktor Montjean, bu benim zavallı yaralı kardeşim."

Koltuğundan kalktığı sırada, sağ kolunun bedenine sargılarla sarılmış olduğunu gördüm. Ama şaşkınlığımı belli etmekten kendimi alamadım."

İkizdiler. Her çizgileri birbirinin eşiydi. Dolgun dudakları, açık alınları, çıkık elmacık kemikleri, kesin hatlı çeneleri, kestane rengi saçları. Çizgiler aynıydı ama, genel etki insanı şaşırtacak kadar farklıydı. Çünkü aynı olan, bu unsurlar, herbirinin cinsiyetinin yorumuna tabi tutulmak zorundaydı. Kızda sağlıklı bir güzellik olarak görünen şey erkekte çıtkırıldım, hemen hemen kadınsı bir yumuşaklık yaratıyordu. Kızda zarif görünen hareketler, erkekte yapmacıktı. Katı

yürekli bir eleştirmen, Katya'yı biraz fazla atak olarak tanımlarken, kardeşini biraz fazla çekingen bulurdu. Benzerlik, içindeki bu farklılık en çok gözlerinde belli oluyordu. Aynı biçim badem gözler, yine aynı açık mavi renkteydi. Çevrelerindeki koyu renk kirpikler onlara beklenmedik bir güzellik katıyordu. Ama gözlerinde yarattığı etki çok farklıydı. Katya'nın bakışında bir yumuşaklık vardı. İnsanı, canlılığının kaynaklarına bakmaya davet eder gibiydi. Kardeşinin bakışı ise metalik, hemen hemen içine sızılmaz bir bakıştı. Işıklar gözlerin dışında oynaşıyordu. Yüzeyinde. Katya'nın ışıkları ise gözlerin ta içinden geliyordu. Katya'nın gözleri birer köprü, kardeşininkiler birer duvardı.

Benim belirgin şaşkınlığıma ikisi birlikte güldüler. Kardeşi elimi sol eliyle, tersinden sıkıp yukarı aşağı sallarken, "İkiz olduğumuzu önceden söylemeyip insanları şaşırtmak, bıkkınlık getiren bir espri oldu artık, Doktor," dedi. "Ama yine de, bizi ilk defa bir arada görenlerin gösterdiği tepkiyi seyretme tutkusundan kendimizi alamıyoruz. Size bakıp güldüğümüz için bizi bağışlayın ama, bu cehennemin dibi yerde insanı eğlendirecek o kadar az şey var ki!"

Profesyonel ses tonuna dönüp kendimi toparlamaya çalıştım. "Kızkardeşiniz bana bisikletten düştüğünüzü anlattı," dedim.

Katya'ya doğru bakıp sırıttı. "Eh, öyle de denilebilir herhalde. Aslında ben..." "...ben içecek bir şeyler getireyim," diye atıldı Katya hemen. "Bir fincan tizan içer miydiniz, Doktor?"

"Lütfen."

O odadan çıkınca kardeşi sesini yükseltti. Sözlerini onunda duymasını sağladı. "Öyle de denilebilir, Doktor. Aslında kızkardeşim yuvarladı beni bisikletten!"

Katya holün ilerisinden, "Saçma!" diye bağırdı. Delikanlı yavaşça güldü, başını iki yana salladı. Oldukça usta bir elden

çıktığı belli olan sargıları açıyordum. Omzuna ilk değdiğimde yüzünü buruşturdu ama ben muayenemi sürdürürken o hep konuştu. "Doğru söylüyorum, biliyor musunuz? Yarışma ve rekabetlerde pek kötü huylu bir kızdır. Yolun başına kadar gidip gelmecesine yarış yapıyorduk... Ağğğhh! Öff, doktor! Eğer acıdı mı diye soracaksanız, cevabım şimdiden evet!"

"Özür dilerim."

"Acaba yeterli mi? Her neyse, yarışa ondan önce başlamak gibi kolay bir hileyle biraz önüne geçmiştim. Yolun sonuna vardım, dönüp geri gelmeye başladım... ne yaptı dersiniz? Tam... Ah! Hay Allah, doktor! Son işiniz Engizisyon mahkemesinde miydi sizin? Kırılmış herhalde, ha?"

"En azından çatlamış."

"Şanssızlık işte. Evet, ne diyordum? Dönüştü tam yanından geçiyordum ki bana bir tekme attı, bisikleti bahçe duvarına sürmeme neden oldu. Sırf aklına esti diye. Jokey Kulübü bilse onu hemen üyelikten kovardı."

"Jokey Kulübü mü? Paris'li misiniz siz?"

"Bir kaşını, şaşırmış gibi hafif havaya kaldırdı. "Evet, öyle Jokey Kulübünü duymuş olmanıza şaştım. Aksanınızdan buralı olduğunuzu sanmıştım."

"Aksanım olduğunu bilmiyordum." Aslında Paris'te okurken, Bask aksanımdan kurtulmak için büyük çabalar harcamıştım, çünkü okuldaki arkadaşlarım gülüyorlardı konuşma biçimime.

"Pek de aksan sayılmaz belki. Telaffuzdan çok, konuşma temposuyla ilgili. Ben aksanlara pek meraklıyımdır. Bence yetişme tarzını ve sosyal sınıfı en iyi ortaya koyan şey insanların konuşma biçimidir."

Paul Treville'in kendinde de değişik bir ton yok değildi. Genizden gelen, tembel bir konuşma. Yüksek sınıf Paris aksanı olarak tanıyordum ben bu tip konuşmayı. Hoşuma gitmeyen

bir tarzdı. Bana servet ve konfor gibi kavramların varlığını hatırlatırdı hep. Hem de ben eğitim uğruna korkunç bir mücadele verirken. Bu biçim konuşmayı bir aksan değil, bir yapmacık olarak düşünmüşümdür. O devam etti:

"Sizin aksanınızı tarif etmem istense, Güneyli konuşma biçiminden kurtulmak için mücadele etmiş ve bunu hemen hemen başarmış biri derdim, Doktor."

Beni rahatsız eden, vardığı yargının doğruluğuydu elbette. Hepimiz karşımızdakinin bizi anlamısını isteriz ama, ayna gibi içimiz dışımız görünsün istemeyiz. Korkarım bu sıkkınlığımı pek iyi saklayamadım. Çünkü o karşımda beni böyle yemlemekten pek hoşlandığını belli edercesine gülümsedi.

"Doktor olmak için oldukça gençsiniz, değil mi?"

"Stajım daha yeni bitti."

"Anlıyorum. Umarım ilk hastanız ben değilimdir."

"Son hastam olmayacağınızı umsanız, daha akıllılık ederdiniz. Kıpırdayıp durmayın, kolunuz hareketsiz kalsın diye onu göğsünüze yaslayıp sarmak zorundayım. Biraz acıyabilir."

"Acıyacağından eminim. Demek Jokey Kulübü duydunuz, ha? Ama herhalde üye olmadığınızı varsayabilirim."

"Varsayımınız doğru. Paris anılarım, yoksul bir öğrencinin anılarıdır. Yaşamaktan çok, anlatması zevkli olan o bohem hayatının anıları. Kulübünüze üye olmak için istenen aidat... yani beni oraya tavsiye edecek birini bulmuş olsam bile... tüm eğitimimi karşılayabilecek bir para."

"Evet, herhalde. Ama uzun vadede, belki de daha iyi bir yatırımdır. Orada daha iyi bir sınıf halkla tanışırdınız."

"Önemli kimselerle mi?"

Sesimdeki kasıntılığa gülümsedi ama ben o gülümsemeyi, sargıyı biraz sıkı çekerek bir anda yok ettim.

"Ah? Acıdığının farkındasınızdır herhalde."

"Hm-hm."

"Galiba yalnızca tarlalarda ter dökenleri önemli insan sayma yanılgısı içindesiniz, Doktor. Bir de kalaycıları, duvarcıları, sabancıları... Soyluluğun büyük sosyal değerini görmezden geliyorsunuz."

Bir yandan sargıyı sarar, göğsünün çevresine dolarken tonsuz bir sesle, "Sizce nedir soyluluğun büyük sosyal değeri" diye sordum.

"Büyük Devrim'in kültürel intiharından bu yana benim sınıfımın görevi, burjuvalara tembelliğin zararlarını ve kötülüklerini gösterecek model oluşturmak oldu. Ben de bu görevi büyük bir adanmışlıkla üstlendim diyebilirim. Kendimi tümüyle kumara, nişancılık talimlerine, çapkınlıklara... gençlerin diğer geleneksel uğraşlarına verdim."

"Sizin için ne kadar sıkıcı olmuştur."

"Oldukça."

"Ya oyun arkadaşlarınız için?"

"Ah, delikanlının sivri dişleri de varmış?"

"Kıpırdamamaya çalışın."

"Beri yandan babam yararsız olma yolunda bambaşka bir rota izledi. Kendisi, kibar bilimci diyebileceğimiz türden biri. Ama korkarım yararsızlığı pek dikkati çekmiyor çünkü akademik tipler arasında yararsızlık zaten esastır."

"Ya kızkardeşiniz?"

"Katya mı? Ah, işte orada yaralı bir noktaya parmak bastınız, kelime oyunlarından hoşlanır mısınız?"

"Pek hoşlanırım diyemem."

"Yazık. Evet, Katya tam anlamıyla sınıfının yüz karasıdır. Fırsat bulsa, korkarım olmayacak değerli ve yararlı faaliyetelere kalkışırdı. Bereket versin bu ıssız diyarda böyle bir fırsat bulamayacak ve aile geleneğimize de bir zarar gelmeyecek. Evet, Doktor? Teşhisiniz nedir? Hayatımın geri kalanını iyileşme umudu olmayan bir sakat olarak mı geçireceğim?"

"Fiziksel açıdan, hayır. Kolunuzu ve omzunuzu kıpırdatmadıkça, doğa sizi onaracaktır. Ama kolunuzu kullanabilecek hale gelmeniz bir ay sürebilir."

"Bir ay mı?"

"Kemiklerin normal bir kaynama süresi vardır, Bay Treville."

Yüzüme beni sınavdan geçiriyormuş gibi baktı. "Treville mi? Katya size soyadımızın Treville olduğunu mu söyledi?"

"Evet, öyle dedi. Değil mi?"

Alt dudağını hafif öne uzatıp, serbest kalan elini kaygısız bir ifadeyle havada salladı. "Yoo, tabii. Treville. Hm-m-m. Kulağa hoş geliyor bence. Siz ne dersiniz?"

Kendimi alaya alınıyormuşum gibi hissettim. Narin gururu birtakım başarılarla desteklenmemiş bir genç için bundan daha dayanılmaz bir şey de olamaz. Bu duygularım, sargının sonunun biraz hızlı ve sessiz biçimde bitirmemden, sonunda da soğuk bir sesle konuşmamdan belli oldu: "İşte bu kadar, Bay Treville. Şimdi... Daha başka yeriniz de ağrıyor mu? Biraz acelem var da..."

"Var mı sahiden?" Paul Treville gülümsedi, tek kaşını da havaya kaldırdı. "Biliyor musunuz, Doktor, sizin mesleğinizdekilerin sırf birkaç yıl kimyasal maddelerle oynadılar diye kendilerini diğer esnaftan üstün gören havalara girmeleri beni her zaman eğlendirmiştir. Hayatınızı kazanmak için parası olanlara hizmet vermekte olduğunuzu unutuyor gibisiniz."

"Aynı şey birçok başka meslek sahipleri için de söylenebilir."

"Gerçekten öyle, fahişeler için örneğin."

Yüzüne bir süre sessizce baktım, sonra aynı soğuk sesle tekrarladım. "Başka şikayetiniz var mı? Başınız dönüyor mu? Mideniz bulanıyor mu? Ağrı var mı?"

"Yalnız sıyrılan yerlerim acıyor. Ama zamanla geçeceğin-

den eminim. Sanırım zamanın geçmesi, sizlerin evrensel panzehir saydığınız şey. Ücretinizi Zaman Dede'yle paylaşmak hiç aklınızdan geçmiş miydi?"

Tam kaba kuvvete başvuracağım sırada, Katya elindeki gümüş tepsinin içinde fincanlar ve tabaklarla girdi. "Taraçada mı içelim?"

Kardeşinin tavrından ötürü hâlâ gücenik olduğumdan, çayla vakit geçiremeyecek kadar meşgul olduğumu söylemek geldi içimden. Ama buna iki şey engel oldu. Birincisi... Katya beni parkta bulduğu zaman ne durumda olduğum düşünülürse, meşguliyet iddiam gülünç görünecekti. İkincisi ise... Katya'ya âşıktım ben.

O sıra henüz bunun farkında değildim tabii. Ama olaylara sonradan bakmak, netliği bozan ayrıntıları ortadan kaldırmaya yarıyor. Şimdi anlıyorum ki o sıra ben ilgi, sevgi ve heyecan evrelerine adımımı atmıştım bile. Bunlar kısa zamanda aşkı doğuracaktı. Henüz aramızda önemli bir şey geçmiş değildi. Parkta yanımsıra yürürken güneş yanığı profilinin görünümü, şakaklarında uçuşan saçlar, gözlerinin içtenlik ve neşeyle benimkileri arayışı, arabadan inmesine yardım ettiğim sıra elinin elime dokunuşu, beline sarılışım... önemli şeyler değil yani. Ama aşkı oluşturan zerrecikler, bölünüp analizi yapılamayacak kadar küçük şeylerdir. Nasıl aşkın tümü, bir anda, bir tek bakış açısından görülemeyecek kadar büyükse, bu da tam tersine. Aklın, mantığın ötesinde, kendim de farkında olmaksızın, âşıktım ona.

Aşkımı çok ağır başlı bir biçimde ifade ettim: Ona taraçada çay içmekten mutluluk duyacağımı söyledim.

Kardeşi ayağa kalktı, benim varlığımdan feyz alma zevkinden mahrum kalmak zorunda olduğunu, çünkü odasına çıkıp Zaman'a yakarmak, kendisini iyileştirmesi için dua etmek niyetinde olduğunu söyledi. Bana yapmacık bir saygıy-

la eğilip selam verdi. "En önemlisi Doktor, kızkardeşime hiçbir konuda meydan okumamanızı önerir, sizi uyarırım. Tartışmayı kaybetmek üzere olduğuna inanırsa, çaydanlığı kafanıza geçirmekten bile geri kalmayacağını söylemedi demeyin. Sana gelince, Katya, seni de uyarmak istiyorum. Nazik doktor bugün sanırım pek kavgacı bir gününde. Kuşkusuz bunun nedeni, kırık vücutları onarma konusundaki yeteneklerinin sınırlı olduğunu bilmekten kaynaklanıyor. Eh, ben gidiyorum. Sizlere tatlı sohbetler dilerim."

Oturduğumuz taraça o bakımsız bahçeye bakıyordu. Dalların arasından öğleden sonra güneşi üstümüze dökülmekteydi. Rüzgar dalları kıpırdattıkça, Katya'nın beyaz, dik yakalı, dantelli elbisesi üzerinde, açıklı koyulu desenler oluşmaktaydı. Işık onun yüzüne bir ateş yansıtıyordu sanki. Tizanı zarif, güvenli ve kaygısız hareketlerle servis yapışını seyrettim. Bu rahat davranış, yetişme biçiminden geliyordu herhalde. Kardeşinin küstah ukalalığı gibi. Aralarındaki o benzerlik bir kere daha hatırıma geldi, farklılıklarına şükreder buldum kendimi.

"Burada kardeşinizle yalnız mı oturuyorsunuz? diye sordum.

"Köyden bir kadın gelip gidiyor."

"Ama bahçıvanınız yok galiba." Elimi ot bürümüş yabanıl bahçeye doğru salladım.

Güldü. "Haksızlık ediyorsunuz," dedi. "Ben buraya bu vahşi, sanatsız, doğal havayı verebilmek için saatlerce uğraştım. Hiç de beğenmiş gibi davranmıyorsunuz."

"Yoo, çok etkilendim. Gerçekten son derece... üzerinde durulmamış bir hava yaratmayı başarmışsınız."

"Teşekkür ederim." İltifatı başını hafifçe eğerek kabul etti.

"Ya annenizle babanız?" diye sordum. "Onlar nerede?"

"Annem doğum sırasında ölmüş. Yani... doğumumuzda."

"Üzgünüm."

"Aslında üzgün değilsiniz elbette. Nasıl üzgün olabilirsiniz? Ama yine de bu kalıp sözünüze teşekkür ederim."

"Ya babanız?"

Bahçenin ötelerine doğru bakıp tizanını yudumladı. Sonra fincanını tabağın içine koydu, uçarı bir sesle, "Eh babam dipdiri doğrusu," dedi.

"Burada sizinle mi oturuyor?"

"Biz onunla oturuyoruz aslında."

Biraz şaşırmıştım. Eğer bu evde bir baba varsa, nasıl oluyor da doktoru çağırmak için Katya bisikletle ta Salies'e kadar yollanıyordu?

O gülümsedi. "doğrusunu söylemek gerekirse, babam henüz Paul'un geçirdiği kazayı bilmiyor," dedi. "Günlük yaşamın sorunları babamın harcı değildir. Yo, bunu daha doğru şekilde ifade edeyim. Gücü yetmez demek istemiyorum da... ilgi duymaz demek istiyorum. Günün büyük kısmını kendi incelemelerine ayırır." Bu sözcüğü komik şekilde vurgulayışından, babasının ses tonunu taklit etmekte olduğunu anladım.

"Ne tür incelemeler?"

"Tanrı bilir. Koca koca, ciltler dolusu kitaplara eğilir, onları incecik defterlerdeki kısa karalamalar haline indirger, ikide bir de kendi kendine 'Hm-m-m' ya da 'Ah!' veya 'Acaba!' deyip durur." Güldü. "Ama aslında ona haksızlık ediyorum. Çok sevimli adamdır. Ortaçağ kasaba hayatı konusuna, dinmek bilmez bir merakı vardır. Geleneklerini inceler, tüm vaktini ve zihnini buna verir, şimdiki zamana ve bulunduğu çevreye ayıracak pek az ilgisi kalır. Zaman zaman bana öyle geliyor ki babam bizi *tarih sonrası* sayılabilecek önemsiz bir çağda yaşıyoruz farz ediyor."

"Sizin kitaplara ilginiz ve öğrenme merakınız da oradan mı

geliyor? Anatomi gibi, Doktor Freud gibi konulara ilgı gösteren pek fazla kadın yoktur."

"Başka kadınların ne yaptığına hiçbir zaman pek aldırış etmedim. Bir fincan daha?"

"Lütfen."

Doldurmak üzere öne doğru eğildiğinde alçak sesle, sanki baştan beri hep bunu düşünüyormuş gibi, "Kardeşimden hoşlanmadınız, değil mi?" deyiverdi.

"Öyle düşünmenize sebep ne?"

"Ben tepsiyle odaya döndüğümde garip bir gerilim vardı."

"Evet, sanırım vardı."

"Eee? Ne düşünüyorsunuz onun hakkında?"

"Açık konuşayım mı?"

"Tatsız bir şey söyleyeceksiniz demek. Değil mi?"

"Hem nazik, hem de doğru sözlü olamam."

"Hay Allah!" dedi şakadan şaşırmış gibi. "İşte bu gerçekten açık sözlülük."

"Kabalık etmek istememiştim."

"Ama?"

"Ama... şey, onu biraz uçarı ve küstah bulmuyor musunuz?"

"Oyunlar oynamayı pek sever."

"Belki. Size bir şey sorabilir miyim? Soyadınız gerçekten Treville mi?"

Başını şaşkınlıkla kaldırdı. "Ne garip bir soru!"

Ona sorumun hiç de garip olmadığını söyledim, kardeşine Bay Treville diye hitap ettiğim zaman ne biçim tepki gösterdiğini anlatmaya başladım ama o sözümü kesti. "Ha, anlıyorum. Size adımızın Treville olmadığı sanısını verdi."

"Evet, öyle yaptı."

Katya gülümseyerek başını iki yana sallıyordu. "Bu da tam ona uygun bir davranış değil mi sizce?"

"Bilemem. Ama sanırım öyledir."

"Ona özgü oyunlardan biri, İnsanları işletmekten... dengelerini bozmaktan hoşlanır. Onu affetmeniz gerek."

"Gerçekten gerek mi?"

"İkiniz anlaşabilirsiniz diye ummuştum. Kimseyi tanımıyor buralarda."

"Korkarım anlaşabilmemiz biraz zayıf bir olasılık."

"Yazık. Zavallının hızlı, zeki bir kafası var, ama dünyanın bu ücra köşesinde o kafayı yöneltebileceği hiçbir şey yok. Sıkıntısından aklı dağılıyor."

"Neden başka yere gitmiyor?"

"Gidebilecek özgürlüğe sahip değil."

Bunu söyleyiş tonu, kardeşinin neden özgür olmadığı konusunda sorabileceğim soruları engeller gibiydi. Ben de başka şey sordum. "Neden sizin yaptığınız gibi kendini okumakla, incelemeler yapmakla oyalamıyor?"

"Başkalarının fikirleri onu sıkar. Biraz bahçede yürüyelim mi?"

Konuyu öyle apansız ve belirgin şekilde değiştirmişti ki, gülümsemeden edemedim. "Önümüzde bir yerli çocuğun elinde orakla bize yol açması gerekmeyecek mi?"

Önüme düşüp yürürken güldü. "Yoo, gerekmeyecek. Bu balta, girmemiş ormanda, çok basılmaktan aşınmış bir patika vardır. Bir yaz köşkü var... yani bir yaz köşkünün kalıntıları demek daha doğru. Kitabımı alıp oraya saklanmak hoşuma gider. Gerçi o patikadan saparsanız sizi bulmak için arama ekibi çıkartmak zorunda kalacağımız doğru. Ama yanımdan ayrılmazsanız güvende sayılırsınız."

"Sizin yanınızda kalmaktan daha tehlikeli bir şey düşünemiyorum, Bayan Treville. Bundan daha çok isteyeceğim bir şey de düşünemiyorum."

Kaşlarını çattı. "Bu size yakışmadı, Doktor Montjean. Erkekler bu tür otomatik, çocuksu iltifatların çok can sıktığını

bazen anlayamıyorlar. Kadın ya duymamış gibi davranmak ya da cevap vermek zorunda kalıyor. Oysa çoğu zaman ikisini de yapmak istemiyordur."

Kulaklarımın kızardığını hissettim. "Özür dilerim. Çok hakkınız var. Size bir itirafta bulunabilir miyim?"

"Bilmem? Bu itiraf bana yük olacak mı? Sırlarınızı saklamak zorunda kalacak mıyım? Yoksa acımış gibi yapmak zorunda mı kalacağım?"

"Yoo, çok önemsiz bir itiraf."

"Ya... öyleyse hemen itiraf edebilirsiniz bana. Önemsiz konularda çok rahatımdır."

"İtiraftan çok, bir açıklama desem daha doğru olurdu. 'Otomatik ve çocuksu iltifatlar' diye haklı olarak itiraz ettiğiniz şey, benim edindiğim tatsız bir huy olmuş durumda. Tek başıma olduğum, hayal kurduğum zamanlarda, zekice dialoglar yaratma alıştırmaları yaparım. Ama bunları gerçek hayattaki kişilere uyguladığım zaman, her nasılsa o zeki nitelik ağzımda eriyip yok oluyor, geriye tatsız bir yapaylık kalıyor. Fazla atak davranmak istemedim. Ama hata ettiğimi itiraf etmek istiyorum. Beni affedebilecek misiniz?"

Bana dönüp gözleriyle benim gözlerimi aradı. "Birinci adınız nedir, Doktor Montjean?"

"Jean-Marc."

"Jean-Marc Montjean. On dokuzuncu yüzyıl romanlarının kahramanlarına benziyor. Bu kadar romantik olmanız boşuna değilmiş."

Omuzlarımı kaldırdım. "Kardeşiniz size Katya demiyor muydu?"

"Evet."

"Katya, Katerina adının Rusça kısaltılmışı. Ama siz Rus değilsiniz, değil mi?"

"Değiliz. Hem adım da Katerina değil. Babam bir genç

kızın duygularını hiç dikkate almaksızın, şiirselliğe de zerre kadar önem vermeksizin, beni Hortense olarak vaftiz ettirmiş. İnsanların kendi adlarını değiştirebileceklerini öğrenecek yaşa gelir gelmez, adımı Katya yaptım.

"Adınızı mı değiştirdiniz? Yasal olarak mı?"

"Hayır. Yalnızca irademin gücüyle. Hortense dedikleri zaman hiç cevap vermemekle. Bana Katya demedikleri sürece, istedikleri hiçbir şeyi yapmıyordum."

"Bir de beni romantik olmakla suçluyorsunuz, öyle mi?"

"O suçlama değildir. Basit bir tarifti."

"Herkesin sizi yeni bir isimle çağırmasını sağlayabilmek için, kimbilir ne kadar inatçı bir çocuktunuz!"

"Huysuz demek daha uygun." Dönüp dar patika üzerinde ilerlemeye devam etti.

Otlar üstümüze değdikçe, soğuk topraktan yükselen nemin kokusu da geliyordu. Cildimin ürperdiğini hissettim. "Herhalde hortlak yakınlarda bir yerde olmalı," diyerek tedirginliğimi bir şakayla geçiştirmeye çalıştım."

Birden durup bana döndü. Yüzündeki ifade çok ciddiydi. "Hortlak mı? Ben onu hiç hortlak olarak düşünmemiştim."

"Şey... burada kim dolaşıyor öyleyse? Hortlak değilse yani?

"Bir *ruh*. Sanırım kızcağız kendisine hortlak denilmektense ruh denilmesini tercih eder."

"Erkek değil öyleyse bu ho... bu ruh!"

"Değil. Bir kız aslında. Hortlak, ha? Ne tatsız bir düşünce!"

"Belki de. Ama hortlak konusu zaten her zaman tatsız bir konudur. Tatsız olmak işi onların."

"Belki hortlaklar için öyle olabilir ama, ruhlar için durum farklı. Ruhlar çok daha yüksek ve yüce varlıklardır. Bu konuda başka şey de duymak istemiyorum. İşte geldik artık. Özel kütüphanemi nasıl buluyorsunuz?"

Bir zamanlar pek güzel bir yaz köşkü olduğu belli olan

harabeye baktı. "Ah... Burası çok... harika. Harika! Belki biraz boyansa daha bile güzel olur. Kırık pervazların onarılmasından da bir zarar geleceğini sanmam. Ama temelin çevresindeki o garip çürüme lekelerini çok sevdim. Şu kirişlerin sarkmasını da! Bir mimarlık harikası sizin kütüphaneniz. Yerçekimi kanununa meydan okuyarak ayakta kalıyor."

"Uçarı bir binacıktır. Bu nedenle de yerçekimi kanununa uyması gerekmiyor. Niye astınız suratınızı öyle?"

"Ne saçma bir kelime oyunu!"

"Kelime oyunlarından hoşlanmaz mısınız?"

"Pek fazla hoşlanmam. Daha önce de söylemiştim."

"Soylu kelime oyunlarının adanmış bir düşmanı olduğunuzu bana söylememiştiniz."

"Yoo, söyledim... Hayır, haklısınız. Kardeşinize söyledim. Bu kelime oyunu düşkünlüğü ailenin ortak niteliği mi? Genetik bir kusur falan mı?"

"Biz kelimelerin çeşitli işlevler görmesine izin veririz. Eğer demek istediğiniz buysa tabii."

"Demek istediğim tam bu değil ama, yeterli diyelim." Çevreme bakındım. "Ev buradan görünmüyor," dedim.

"Daha önemlisi, ev burayı göremiyor," dedi bana gülümseyerek.

Acaba bu, bir tür yakınlığa davet mi diye bir süre düşündükten sonra, elini kendi iki elimin arasında alıp tuttum. Karşı koymadı ama eli avucumda pelte gibi durdu, şefkatli sıkışıma cevap gelmedi. Gözleri gözlerime... pek çatık kaşla değil ama... kuşkulu bir soru sorar gibi baktı.

"Bayan Treville," dedim. Ekleyecek bir sözüm yoktu.

"Evet?"

"Siz... çok güzelsiniz." Güldü bana. "Bu doğru değil, siz de biliyorsunuz," dedi. "Hoş bir kadınım. Sağlıklı. Bakması zevk veren. Ama güzel değilim. Sizin öyle söylemeniz de çok saçma."

Sessiz bir ıstırap içindeydim. Bu sevgi gösterisini saygısızlık olarak yapmadığımı anlatmak istiyordum. Tek nedeni... karşımda öyle taze, öyle özgür, öyle... modern görünüyordu ki... herhalde benim bu işten davranışımı da anlar diye... bir türlü kelime bulamıyordum duygularımı ifade edecek.

İçinde hafif ilgi gizli bir sesle, "Elimi tutmak hoşunuza mı gidiyor?" diye sordu.

"Şey... evet. Elbette."

"Pekâlâ öyleyse." Sabırlı sabırlı bekledi. Eli avucumun içinde, felçli gibiydi. Karşı koymuyor, ama karşılık da vermiyordu. Sonunda giderek genişleyen gariplik duygusu, elini bırakmama yol açtı. Son bir kere veda için avucumda sıktıktan sonra.

Bu aşırı cesaretimin aramızda daha önce var olan dostluğu zedeleyeceğinden korktum, söyleyecek bir şeyler aradım. "Şeyy... babanız, herhalde, rahatsız."

Bu rastgele sözün yarattığı etki beni şaşırttı. Yüzü birden bulutlandı, bir adım uzaklaştı. "Böyle bir şeyi neden söylemek gereğini duydunuz?"

Kekeledim. "Eh... ailemiz buraya sağlık nedeniyle geldi demiştiniz. Siz belli ki... sağlıklısınız." İşi şakaya çevirmeye çalıştım. "Kardeşinize gelince, hareket halindeki bisikletlerden fırlama tutkusu dışında, onun da bir şeyi yokmuş gibi görünüyor. Ben de doğal olarak, hastanın babanız olduğunu düşündüm." Omuzlarımı hafifçe kaldırdım.

"Ha, anlıyorum." İfadesi durulaştı, sonunda gülümsedi. Birden koluma girerek beni şaşırttı, yeniden eve yöneldik. "Sanırım bisikletim sorun olacak," dedi. Böyle konudan konuya geçmesine, kendinden başka kimsenin anlayamadığı ilgiler kurup bambaşka bir şeye sıçramasına zamanla alışacaktım.

"Ne tür sorun?"

"Küçüktür, herhalde. Şu anda canım Salies'e dönmek istemiyor. Acaba bisikleti meydanda bıraktığım yerden alıp yarına kadar saklamak size zahmet olur muydu?"

"Sevinerek yaparım. Ama yarın kasabaya nasıl ineceksiniz?"

Omuzlarını kaldırdı. "Yürüyerek tabii. Zaten şu kadarcık yol."

"Ha, öyle ya! Tam iki virgül altı kilometreydi hatırladığıma göre."

Gözlerinde sevinçli bir şaşkınlık ifadesi dolaştı. "İster misiniz sahiden öyle olsun? Aslında hiç ölçmüş değilim tabii. İnsanların tam ölçülerden etkilendiğini fark ettim, bu yüzden onlara hayalimden tam ölçüler veriyorum. Ama bunlardan bir tanesi rastlantı eseri olarak doğru çıksa, çok şaşılacak bir şey olmaz mıydı?"

Kolumu hafif kasmak yoluyla elini biraz sıkma cesaretini gösterdim. "Değişik ve olağanüstü bir insansınız, Biliyor musunuz bunu? Sizi otomatik, çocuksu iltifatla sıkmaksızın bunu söylemeye izin var mı?"

"İzin var."

Taraçanın çevresini dolaşıp arabanın yanına geldik. Yaşlı kısrak sabırla bekliyor, sinekleri kovalamak için arasıra omuz kaslarından birini oynatıyordu.

"Yarına öyleyse" dedi o.

Gülümseyip başımı salladım. "Yarına." Sonra o eve doğru döndü.

Arabaya döndüğüm sırada, tekerin yanında özellikle ilginç bir taş gördüm. Çakıl büyüklüğünde, güzel renkliydi. Çocukluğumdan kalma bir alışkanlıkla eğilip aldım. Çocukluğumda bunu yaptığım zaman, yanında kaldığım teyzem pek sıkılırdı. Annemle babamın ölümünden sonra bana bakan teyzem. Ne zaman temizliğe girişse, kucaklar dolusu taş atardı odamdan.

Taşlarımı kaybetmek beni hiç üzmezdi. Koleksiyon yapmayı değil, yerden toplamayı seviyordum ben. Neden yere eğilip taşı aldığımın açıklaması ise... benim kendime göre çok mantıklıydı ama, başkalarının buradaki mantığı anlamasını bekleyemeyecek kadar aklım vardı. Şöyle düşünüyordum: Bu taşı ben almazsam... kim alır?

Araba toprak yolda otuz metre ancak gitmişti ki, arkamdan Katya'nın seslendiğini duydum. Atı durdurup arkamı döndüğümde onu bana doğru koşar buldum. Bir eliyle eteklerini toplamış, ötekiyle benim doktor çantamı taşıyordu. Ben arabadan inip yere bastığımda o da yanıma varmıştı. Soluk soluğaydı. "Âlet çantasını unutan doktora ne demeli?" diye sordum.

O güldü. "Doktor Freud'umuz, mahsus unuttuğunuzu söylerdi," dedi.

"Ve haksız da sayılmazdı, Bayan Treville, ayrıca korkarım geride bıraktığım yalnız çantam değil."

Başını hüzünlü hüzünlü salladı, yaramaz ama sevimli bir çocuğa gülümsüyormuş gibi gülümsedi. Sonra içinden gelmiş gibi parmak uçlarına yükselip yanağımdan hafifçe öptü.

Ben söyleyecek kelime ararken o parmağıyla yanağımda öptüğü noktaya dokundu, sanki orayı mühürlemeye çalıştı, sonra da "Şşş!" dedi. Açık mavi gözleri bir an benimkileri aradı. "Size bir şey söyleyeyim mi? Ailem dışında öptüğüm ilk erkek sizsiniz. Harika bir şey, değil mi?"

"Evet... harika. Ben..." Ama yine kelime bulamıyordum. "Alın," deyip avucumdaki taşı onun eline sıkıştırdım.

"Ne bu?"

"Bir armağan. Bir çakıl."

"Çakıl mı?" Elindeki taşa baktı, sonra bana gülümsedi. "Sanırım ömrümde ilk defa biri bana çakıl veriyor. İlk defa olduğundan eminim." Eğlenen bir merakla gözlerime baktı.

"Teşekkür ederim, Jean-Marc Montjean." Geri döndü, yol boyunca uzaklaştı.

Salies'e dönüşüm, delikanlılara özgü hülyalarla doluydu. Katya'ya uzaktan yakından benzerliği olan hiç kimseyle tanışmamıştım. (Yalnızken ona Katya diyor, kendimi senli benli farz ediyordum.) Konuşmasındaki Don Kişot'umsu, ama açık sözlü içtenlik gibi, zekası, alışılmadık düşünceleri de beni hayran ediyordu. O gelenek dışı tavrı, diğer genç kızlarda olduğu gibi bana ne pahasına olursa olsun farklı görünme çabasından da kaynaklanmıyordu.

Bir saat kadar sonra, hâlâ hayallerimle dolu olarak, Katya'nın bisikletini meydandan almış, kaldığım pansiyona doğru gitmekteydim.

"Hey! Bu da nesi?" diye seslendi Doktor Gros ağaçlar altındaki kahveden. "Bir dakika buraya gelsene bakalım, delikanlı!"

Bisikleti oradaki bir sütuna dayadım, onun yanına gittim. Kendime güvenim Katya ile ilgili hayallerim yüzünden öyle artmıştı ki, Doktor Gros'a ve o kaba şakalarına karşı bile iyi niyetli bir yaklaşım ve hoşgörü içindeydim.

"Otur, Montjean. Otur da dinlemeye hazırlan. Şu korkunç olayları sırayla, birer birer ele alalım, bakalım bir anlam ifade edecek mi! İlk önce, genç, güzel bir kadın bisikletle kasabaya geliyor. İkinci olarak, yanında yetenekleri tartışma götürür durumda olan ve ukalaca tutumu da bu konuda duyulabilecek kuşkuları enikonu artıran genç doktoru yanına alıp gidiyor. Üçüncüsü, doktor kasabaya bisikletle dönüyor ama, kadından eser yok. Bu işte bir pislik olduğu belli. Açıl bana, Montjean. Bu esrarengiz olaydaki çirkin gerçeği birlikte su yüzüne çıkaralım."

Neşesi yerindeydi. Bir süre onunla oturup içki yudumlamak, doğu ufkundaki ışıklar solup batı ufku mora dönüşürken onunla çene çalmak fena olmayacaktı.

"Genç bayanı nereden öğrendiniz?" diye sordum.

Damarlı, kocaman burnunun yan tarafına pıt pıt vurdu, gösterişli biçimde göz kırptı. "Zavallı genç kadının trajik yazgısına maalesef ben de katkıda bulundum, oğlum," dedi. "Bu olayı kurcalayacak sarı suratlı gazetecilerin de sonradan öğreneceği gibi genç bayana son nefesini vermeden önce sana başvurmasını öneren, Hippolyte Gros adlı ünlü doktor ve nice dikkat edilmemiş yeteneğin sahibi olan benim. Sevgili yavrum, eğer bisiklete bu kadar hasret duyduğunu bilsem, para vermek hariç, elimden ne gelirse yapardım. Ama bu sefer fazla ileri gittin, Montjean! Jüri de benimle aynı kanıya varacak, sana bu sefer fazla ileri gittiğini söyleyecektir."

Garson masamıza yaklaşırken kıkır kıkır güldüm. "Benimle temasa geçmesini demek siz önerdiniz!" dedim.

"Evet, öyle. Kliniğe geldi, kardeşinin başına gelen kazayı, herkesin onarabileceği sıradan bir olay olarak tarif etti. Tabii, "Kim olursa olsun yapabilir," dediği zaman da, aklıma hemen sen geldin. O sıra ben, bir süreden beri kendine güvenini artırmaya çalıştığım bir hastayla birlikteydim, ayrıca zaten kız da benim için fazla gençti. Belli bir yaşa gelmiş evli kadınları her zaman tercih ederim. Ağızları sıkıdır... insana şükran duyarlar. Evet? Anlat bana bakalım! Bisikletini geri vermen için yalvardı mı sana? O zavallı yakarılara hiç kulak asmadın mı? Bisiklete binme arzusu bu kadar mı kör etmişti seni?"

"Hayır" diye güldüm.

"Şehvet mi kör etmişti yoksa?"

"Hayır."

"Ama kör eden bir şeyler olmuş olmalı. Körlük senin kuşağının en belirgin niteliğidir. Kah! Körkütük sarhoştun belki de. Bu etkili sıvılara karşı olan tutkun bende her zaman güvensizlik uyandırmıştır zaten, Montjean. Hele de kalabalık bir masaya ısmarlayıp parasını kendin ödememe hevesinle

birleştiği zaman. Pekâlâ, demek bugünkü fethin konusunda hiç konuşmamakta kararlısın. O halde gel ikimiz, üzerinde yaşadığımız bu gezegenin küçük sorunlarını çözümleyiverelim. Gazeteler savaş laflarıyla dolup taşıyor. Almanya şaha kalkıyor, Fransa homurdanıyor, İngiltere sinirleniyor, Bosna da... Bosna neresi, Tanrı aşkına? Haritaların sağ alt köşesinde, yarı efsanevi bir ülke galiba. Hiçbirine güvenmem onların. Niyetleri efendice olsa, oralara saklanmazlardı. Herkes öfkeli senin anlayacağın. Anlat şu durumu bana, Montjean. Paris eğitimli kafanı bu konuya yönelt ve bana çok istediğim cevabı ver: Savaş olacak mı, olmayacak mı? Bombalar düşmeye başlamadan kendime bir akşam yemeği ısmarlayacak vaktim olacak mı?"

"Zerre kadar fikrim yok."

"Al bakalım... Her konuda bu kadar emin olmak da hoş değil. Kendine fazla güven, sizin kuşağın çirkin niteliklerinden biri. Bir o, bir de körlük. Bir de içki ısmarlamaktan kaçınmak. Eh, sen bilmeyebilirsin ama, ben biliyorum. Savaş olmayacak! Söz veriyorum sana!" İçini çekti, komik bir mimik yaptı. "Ama beri yandan, söylemem gereken bir şey daha var... '71'de de Prusyalı'ların blöf yaptığını öne süren yine bendim."

"Doktor Gros, size ciddi bir şey sorabilir miyim?"

"Sohbetin tadını kaçırmakta her zaman birincisindir. Ama, yine de, sor bakalım."

"Trevilleler'le ilgili ne biliyorsunuz?"

"Ah-ha! Tam tahmin ettiğim gibi! Merak! Sekizinci büyük günah. Şehvetten bile beter. Kaç tane korkunç olayın cinsel meraktan doğduğunu Tanrı bilir. Burada güçlü bir *aphrodisiac* gizli. Acaba yatakta nasıldır? Anlamaktan başka çare yok tabii. Trevilleler hakkında ne bildiğimi soruyorsun, ha? Kasaba ne biliyorsa ben de onu biliyorum. Her şey ve hiçbir şey yani. Trevilleler hizmetçilerinin sorularına cevap ver-

meyen bir aile. Esnafla ve mevsim boyu onlara iş yapmış kimselerle de pek konuşmuyorlar. Bu nedenle, rustik hayal gücü de kendini yaratmakta özgür bilinen tek tük gerçeği de bunun içine oturtmak zorunluğunu duyuyor. Salies'in yaşlı kadınları, birtakım uydurmalar yaratıp, bunlar yoluyla Trevilleler'i kötü dedikodudan korumayı kendilerine görev sayıyorlar. Neyi bilmek istiyorsun?"

"Her şeyi."

"Pekâlâ. Bu yörelerde gerçek diye kabul edilen o sinsi hayal-veri karışımını seninle paylaşayım. Kutsal kitap gibi ben de 'En başında...' diye başlayayım. Bu ifade de 'Bir varmış bir yokmuş'a tehlikeli sayılacak kadar benziyor ve tüm ilahiyatçılar da bunun farkında. Efendim, Trevileler Paris'ten buraya bir yıl önce geldi. Üç kişiler. Bir baba ve iki çocuk. Sanırım sen bile farkına varmışsındır, çocuklar ikiz. Bu durum tek başına bile kuşku çekmeye yeter. Etcheverria adlı yıkık dökük evi öyle iyi bir paraya kiraladılar ki, sevincinden başı dönen mal sahibi hemen kasabaya koşup herkese içki ısmarladı. Bu aşırı hovardalığından ötürü hâlâ pişmanlık duyuyor. Herhalde günah çıkarırken bu olayı da anlatmıştır papaza. Trevilleler buraya geldiklerinden beri inziva halinde yaşıyorlar denilebilir. Kasaba halkı da bunu tabii asla affetmiyor. Sana bir bardak daha bir şey ısmarlayabilir miyim? Hayır mı? Aksiliğini böyle ortaya sermen hiç de hoş değil, biliyor musun? Gençliğin zalimliklerinden biri daha. Babalarının kitabî olduğu söyleniyor. Yapısı da araştırmacıların kötü niteliklerine uygun. Oğul için züppe ve içine kapanık deniyor, çünkü onu bir köylü kızın penceresine tırmanırken gören olmamış. Biraz *pede* olmasından da kuşkulanılıyor. Ne de olsa Parisli. Bunun ne anlama geldiğini hepimiz biliriz. Ama yaşlı kadınların en çok dikkatini çeken, genç kız. Senin kız diyebilir miyiz ona? Kırlarda, tarlalarda tek başına gezindiği görülüyormuş. Tek

başına." Doktor Gros çalı kaşlarını kaldırıp indirdi, bu sözün muhtemel sonuçlarına dikkat çekmeye çalıştı. "Ayrıca bisiklete bindiği de söyleniyor. Bisiklete, düşünsene! Bu gerçeğe dikkatle bak, iki... yoo, hayır, üç anlam bulacaksın içinde. Üstelik her zaman beyaz elbise giyiyor. Bunun ne anlama geldiğini de herkes bilir. Hiçbir zaman dedikodusu yapılacak bir hareketi görülmediğine göre, kocakarılar kızın bu tür şeyleri gizli olarak yaptığı yargısına varıyorlar. Korkarım sana söylemem gerek, bu Trevilleler buralarda skandal yaratmış durumda. Geçmiş günahları veya kabahatları her neyse, ondan kaçmak için Fransa'nın bu yöresine gelip saklanmaları, bölge halkının gücenmesine yol açıyor. Sanki yüzümüze karşı, burası kuş uçmaz kervan geçmez bir yer, demek istiyorlar! Bunun doğru olması da, halkın gücenikliğini daha artırıyor. İşte bu kadar, Montjean. Trevilleler hakkında bilinen ve uydurulanların özeti bu. Bir de tabii annenin durumu var. Onu kimse görmediği için, cüce olduğu, Protestan olduğu, solak olduğu söyleniyor. Ama bana kalırsa bu sözlerin dayandığı kanıtlar oldukça zayıf."

"Anneleri ölmüş," dedim.

"Hem cüce, hem Protestan, hem solak, hem de ölmüş, ha? Vay canına... yaman dedikodu konusu. Senin kız oldukça hoş. Kutlarım seni. Benim zevkime göre biraz fazla sağlıklı. Benim mesleğimdekiler bu sağlıklılara karşı dikkatli olmalı. İnsanın içinden bir duygu, bizi mahvetmek için bunu bilerek yapıyorlar, diye fısıldıyor."

"Demek aslında onlar hakkında bilinen bir şey yok."

"Uzun uzun anlattığım gibi, hiçbir şey yok." "Garson bir Berger daha getirmişti. Gros bardağına ondan koyup biraz da su ekledi. Rengini bulutlandıracak, fakat içkiyi zayıflatmayacak kadar. Sonra bir süre yüzüme bakıp, "Eee?" diye sordu.

"Ne eee'si?"

"Ne ee'si mi? Neden söz ediyoruz ki biz? Acaba bugün sen ve senin kız..." Avucunu yukarı açıp elini göğsünün önünden yatay bir hareketle çekti.

"Onu tanımıyorum bile!"

"Ayıp sana! Demek tanımadığın bir kızla bunca sıkı fıkı yakınlık! İşte zamane gençliği! Usûl duyguları yok. Hastalığı böylece almış olduğunun da farkındasındır umarım."

"Ne hastalığı?"

"Aşk hastalığı, be adam! O bisikleti ite ite meydanda yürüyüşünü gördüğüm anda fark ettim belirtileri. Yüzündeki o dalgın, boş gülümseme, gözler kendi içine bakarcasına hülyalı..."

"Yaa, öyle mi?"

"Hapı yutmuş bu! Eh, ne yapalım, en iyilerin bile başına gelir. Bunu kanıtlamak için itiraf edeyim, ben de gençliğimde bir kere aşk hastalığına tutulmuştum. Ama ne yazık ki..." İçini çekti, devam etti. "Sonunda kızın pek sathî biri olduğu anlaşıldı. Yalnızca fiziksel güzelliğime kapılmış, alttaki derin duyarlılığın farkına bile varmamış."

"Bu konuda konuşmasak bence çok daha..."

"Benim doktorluk branşımın çılgın bir branş olduğu, şantaja dayalı sayılacağı yolundaki kanılarımı benimle paylaşma cesaretini göstermiştin. Yanlış hatırlamıyorsam, Pastör'ün ulusu nasıl aynı zamanda kaplıca tedavicilerinin ulusu olabiliyor diye de şaşmıştın. Ben de buna karşılık, *de Sade'ı* yaratan kültürün nasıl aynı zamanda bu kırıtkanları yaratabildiğine, şaşıyorum. Aşk dediğin şeyin yeri insanın kalbi değil, kasıklarıdır, evladım."

"Konunun gidişinden alındığımı belirtip uyarıda bulunmak isterim."

"Yaa, vay vay! Özür dilerim. Hata ettim!"

"Bilmek istediğim bir şey daha var."

"Sahi mi? Davranışına bakan da her şeyi biliyorsun sanır. Yani bilmeye değecek her şeyi."

"Bana o evden, Etcheverria'dan söz edebilir misiniz?"

"Rutubet damlayan, küf kokulu, eski bir yer olduğunu biliyorum. Sanki bizim mesleğimizden, akciğer dalında çalışan biri özellikle inşa etmiş orayı."

"Perili olduğuna dair bir şey duymuş muydunuz?"

"Perili mi? Hayır. Ama eğer istersen bu bilgiyi de Trevilleler'le ilgili dolaşıp duran dedikodular stokuna zevkle katarım."

"Gereği yok."

"Hah! İşte belediyenin hırsızları geliyor. Her akşamki yolunma safasına!" Gerçekten, meydanın karşı tarafından avukat, belediye başkanı ve bankacı yaklaşmaktaydı. Her akşam Doktor Gros'la bezik oynar, her akşam kaybederlerdi. Hile yapıyorsun diye de çatarlardı doktora. "Bu kibarlara çok yararlı bir hizmette bulunuyorum, biliyorsun. Onları dünyasal servetlerinin birazından arındırıyor, sıratı geçmelerini kolaylaştırıyorum."

"Ben gideyim."

"Nasıl istersen. Yarın seninle hastanede görüşme zevkini tadacağım, değil mi? Yoksa doktorluğu bırakıp bisiklet hırsızlığına ya da kızlara saldırmaya full-time mı yönelmek niyetindesin?"

"Sabah hastanede olurum. Ama... Belki öğleden sonra kısa bir süre izin isterim."

"Ahhh, anlıyorum." Sesi bir komplo havasındaydı.

"Bayan Treville kasabaya gelecek," diye açıkladım hiç gereği olmadığı halde.

"Ahhh, anlıyorum."

"Hiçbir şey anlamıyorsunuz!" Hem beni suçladığı için öfkelenmiş, hem de aynı zamanda, bana Katya konusunda

takıldığı için zevklenmiştim. Sanki o benimmiş de, bana bu yüzden takılınıyormuş gibi. "Bisikletini almaya gelecek," diye arındırdım kuşkularını.

"Ahhh, anlıyorum. Evet, tabii, bisiklet. Elbette."

"Ben oraya götürmeyi teklif ettim ama o... Bunları size anlatmak zahmetine neden giriyorum, bilmem ki!"

"İtiraf ruha iyi gelir, Montjean. Ruhu boşaltır, yeni günahlar için yer hazırlar."

Kasaba kibarları yaklaşırken ayağa kalktım, izin istedim, sohbetlerine katılamayacağım için özür diledim.

Günün izlenimlerini not defterime geçirir, defalarca cümlelerin orta yerinde takılıp kalırken, gözlerim sayfanın üzerinde, nedensiz gülümseyip duruyordum. Sonunda lambayı üfleyip yastığıma yaslandım. Gözlerim perdenin gerisinden gelen solgun ay ışığına alışınca, odamın silueti gözümde yeniden canlandı. Gece boyunca bir uyuyup bir uyandım, pek de rüya sayılamayacak hayaller arasında dolaştım durdum.

Sonradan bana da inanılmaz gözüktü ama, sabah uyandığımda aklımda Katya'dan eser yoktu. İçimde bir beklenti de yoktu. Yalnızca normal bir iyi niyet ve canlılık duygusuyla uyandım. Hazırlığımı yapıp her sabah kahvaltı ettiğim yere gitmek üzere meydanı geçerken, Katya'nın bugün bisikletini almak üzere kasabaya ineceği aklıma geliverdi, önce incecik harflerle belirdi, sonra koca bir yazı oldu, yüzümdeki gülümseme bir parlaklık kazandı. Duygularımı değerlendirirken aşk kelimesini kullanmak aklımın ucundan geçmiyordu. Katya besbelli, bir gün önce ondan ayrıldığımdan bu yana ya düşüncelerimi doldurmuş ya da onların tam sınırında beklemişti. Belleğimi zorlarsam dudaklarının yanağıma nasıl değdiğini de hatırlayabiliyordum. Ama aşk? Yoo, aşkı düşün-

müyordum. Yine de o sabah yarım saat için onu unutmuş olmaktan utanç duyuyordum. Bu durum kendimi tutarsız, hemen hemen sadakatsiz hissetmeme yol açıyordu.

Gün sürüklenip devam etti. Zaman dilimlerini birbirinden ancak benim günlük işlerim ayırıyordu. Sonunda onun hiç gelmeyeceğinden korktum. Havanın bozması kaygılarımı daha da artırdı. Göz kamaştırıcı bulutlar tembel tembel gelip ufukta koyu renk bir küme oluşturmaya başladılar. Salies'e kadar yürümekten vazgeçer miydi acaba? Ya geldiğinde büyük bir fırtına patlar, eve dönmesini engellerse? O zaman bir yerlere sığınmak zorunda kalırdık. Meydandaki ağaçların altına mı? Olmaz. Benim büyük ağacın altına? O da olmaz. Nehir boyundaki çardağa?

... belki... benim odama?

Yooo! Yooo! Ne saçmalık! Ne hayvan adamsın!

Çardağa o halde. Evet. Yağmur damlaları çinko tavanı döver, konuşmamızı engeller, Tek başımıza... dünyayla aramızda gümüş rengi yağmurdan bir perde. Sessiz otururuz... Sessizliği paylaşırız... elele tutuşuruz... konuşmaya ihtiyaç duymayız... yoo, daha iyisi ilişkimiz konuşmanın ötesinde olur..

"O reçeteyi ne zaman bitireceğini sorsam, haksızlık mı etmiş olurum acaba Montjean?" diyerek beni birden şaşırttı Doktor Gros. "Yoksa o pencerenin dışında senin dikkatini birinci derecede çeken başka önemli bir şey mi var?"

Mırıldanarak özür diledim, daha büyük bir hızla işime koyuldum.

Öğleden sonranın ileri saatlerinde rüzgar değişti, bulutlar kayıp batıya doğru uzaklaştı, güneş bir kere daha parlamaya başladı. Haksızlıktı bu bence.

Güneşin ışıkları iyice yatık gelip meydanın batı tarafındaki ağaçları aydınlatmaya başladığında, dikkatim belki bininci

defa olarak elimdeki ilaçlardan ayrıldı, kaygıyla pencereye döndü. Tam o anda Katya da gölgelerin arasından güneşe adımını atıyordu. Beyaz elbisesi ışık altında parıldarken o uzun, rahat adımlarıyla kliniğe doğru ilerledi. Yine şapkasızdı ama elinde bir güneş şemsiyesi taşıyordu.

Yüreğim sevinçle burkuldu.

Bir yandan keten ceketimi giyerek meydandan ona doğru yürürken, budalaca bir gülümseme gelip yüzüme hakim oldu, bir daha da gitmedi. Hem de kasabadaki her çift gözün benim her hareketimi izlemekte olduğunu bildiğim halde. O da gülümsedi. Ama onun gülümsemesi çekici, benimki ise saçmaydı.

Bayan hastaların sık sık girip oturduğu bir çay bahçesi vardı. O sıra pek moda olan açık renk bir sıvı servis yapıyorlar, adına İngiliz çayı diyorlardı. Yanında getirdikleri küçük kekler pek tatsız olduğundan, herhalde bunlar da İngiliz modasıdır diyordu herkes. Uzunca bir yürüyüş yaptığına göre, orada bir çay içmeyi önerdim.

"Bizim evden burası tam dört bin iki yüz otuz üç adım," diye bilgi verdi.

"Tam mı?" diye sordum gülümseyerek. O omuzlarını kaldırdı.

"Ola da bilir," dedi. "Aslına bakarsan kadınların arasında oturup bisküvi kemirmekten pek hoşlanmam. Güneşte oturabileceğimiz bir yere gidip limonata içsek olmaz mı?"

"Elbette olur. Hatta keyfim öyle yerinde ki, sana iki limonata bile ısmarlayabilirim."

İngiliz bahçesinde oturmakta olan kadınların iki de bir bizim masaya doğru bakıp, sonra başlarını üzerinde çalışılmış bir özenle çevirerek aralarında konuştuklarını söylersem, bun-

ları hayalimden uydurduğumu sanmayın. Garsonun bize servis yapışında da, açık bir işbirliği değilse bile, hafif bir îma bulunduğundan eminin. Yine de, bu dış etkenlerin verdiği rahatsızlık, sohbetimizin verdiği zevk arasında uçtu gitti. Belki sohbetimiz de dinleyene garip, saçma, adî görünebilirdi ama ben onu ifade edilmemiş önemli ve anlamlı şeylerle dolu buluyordum. Kardeşini, babasını ve hayaleti birer birer sordum. Hepsinin iyi olduklarını söyledi. İlk on beş dakikadan sonra her saniyeyi, artık gitmek isteyeceğinin korkusuyla geçirmeye başladım. Ama o orada oturup limonatasını içmekten son derece memnun gibiydi. Bana gençliğimin kusurlarını açıklatıcı sorular soruyor, eğitimimi nasıl zorluklarla yaptığımı, mesleğimden ve edebiyattan neler beklediğimi anlattırıyordu. Bir saate yakın süre susmamacasına konuştum ve sonunda, o gençlik saflığım içinde, kızın çok tatlı sohbeti olduğuna karar verdim.

"Harika bir şey!" dedi o. "Senin kadar geleceğe dönük, hep gelecekle meşgul ikinci bir insan daha tanımamıştım. Babam çok uzak geçmişte yaşar. Kardeşimle ben de hep dakikadan dakikaya yaşamışızdır. Pek pek günden güne. Gelecekten hiç söz etmeyiz. Ben geleceği hep, yığınlar halinde 'bugün' olmayı bekleyen yarınlardan oluşmuş diye görürüm."

"O zaman nasıl plan yaparsınız?"

"Plan mı? Yapmayız. Yani... bir şey elde etmek ya da başarmak için plan yapmayız. Tabii utandırıcı durumlardan kaçınmak için elimizden geleni yapmaya çalışırız... zorluklardan da."

"Ne tür zorluklardan?"

Bardağının üzerinden bana baktı. "Her tür," dedi.

"Belki de kardeşinin kusuru burada."

"Paul'un bir kusuru olduğunu bilmiyordum."

"Belki zorlukları geldikçe karşılasa, hayatta o kadar canı sıkılmaz, davranışı da o kadar kasıntı olmazdı."

"Biraz züppece davranmıyor musun?"

"Ben mi? Ben mi züppe?"

"Mücadele dolu bir hayat geçirerek güçlenmek herkese nasip olmaz. Herkes bir meslek sahibi olacak, bir gelecek bekleyecek kadar özgür değildir." Gülümsemesine karışan hüzün ifadesi, en şefkatli duygularımın ona yönelmesine neden oldu. Derken gözlerinin köşelerindeki hafif bir kıvrılmayla o gülümseme ciddi ve araştırıcı bakışlarla dönüp yüzümün her çizgisini birer birer inceledi. Sonunda tedirgin oldum. "Doktor Montjean, sen yakışıklı olduğunun farkında mısın?"

"Efendim?"

"Yakışıklı insanların çoğu bunu bal gibi bilir. Kendilerine güvenli duruşları da pek rahatsız edici olur. Ama sen güzelliğinin farkında değil gibisin. Çekici bir cahillik bu."

Başımı inanmaz bir ifadeyle iki yana salladım. "Genç kadınlar erkeklere güzel dememeli."

"Neden?"

"Neden mi? Şeyy... âdet değil de ondan."

"Neyin âdet olup olmadığına hiç aldırmam."

"Ne olursa olsun... hem zaten utandırıcı bir şey."

"Öyle mi? Evet, herhalde öyle olmalı. Ama korkarım daha da utandırıcı ve bocalatıcı bir sorunla karşı karşıya kalmak üzereyiz." Çenesini kaldırıp bana gökyüzünü işaret etti. Ben de baktım. Biz çene çalarken tekrar değişen rüzgar o karanlık bulutları bir kere daha kasabanın üzerine getirmişti. Meydanda tozlar da uçuşup duruyordu.

"Herhalde yağmurun geçmesini beklemek zorunda kalacağız," derken bir yandan nehrin kıyısındaki çardağı düşünüyordum.

"Yoo, ben bekleyemem. Babam kasabaya geldiğimi bilmiyor. Çay içmek işine ara verdiğinde beni evde bulamazsa umutsuzluğa kapılır."

"Ama... yağmur altında da bisiklete binip eve gidemezsin."

"Başka çarem olduğunu da sanmıyorum. Yarışa girerim. Belki de geçerim yağmuru."

"Buna izin veremem."

Yüzüme komik bir şaşkınlıkla baktı. "*İzin* mi veremezsin?"

"Demek istediğim tam o değildi."

"Bunu duyduğuma sevindim."

"Dinle beni. Bak... hastanenin arabasını alayım. Bisikletini de ona yükleyip bağlayalım. Yağmura karşı birlikte yarışırız o zaman."

"Ama... kazansak bile, geri dönerken su içinde kalırsın.

"Ben aldırmam. Hem tersine, hoşuma bile gider."

Beni sınıyormuş gibi yüzüme baktı. "Biliyor musun, gerçekten hoşuna gideceğine inanıyorum galiba. Pekâlâ öyleyse, haydi, yarışalım yağmurla."

Doktora arabayı alabilir miyim diye sorduğumda gözlerini daraltıp tavana dikti. "Yargıçlar buna yardım ve yataklık diyecek! Suça iştirak! Meslek hayatım mahvolacak. Şöhretim... yani, en azından meslek hayatım yıkılacak. Herhalde senin onur duyguna seslenmenin de bir yararı olamaz, ha? Ama en azından... Montjean!" diye seslendi arkamdan. "Nezaket gereği insan, lafımı bitirene kadar bekler bari!"

Katya'yla ikimiz havaya karşı yaptığımız yarışı üç dakikayla kaybettik. Ama Etcheveria'nın bahçesine girdiğimizde, bir saatle kaybetmiş gibi görünüyorduk. İliklerimize kadar ıslanmıştık. Onun beyaz ipek şemsiyesinin de zerre kadar yararı olmamıştı.

Ağaçlı yola saptığımızda gökyüzü sanki yarıldı, yağmur

üzerimize boşaldı. Dizginleri çektiğim zaman atın sırtından dumanlar çıkıyordu, Katya'yla ben ise nehrin içinden çekilip çıkarılmışa benziyorduk.

Birbirimizin haline gülerek orta hole girdik, yüzümüzdeki suları avuçlarımızla sildik. Keten ceketim omuzlarımdan sarkıyor, pantolonum üstüme ağır geliyordu. Katya bu serüvenden pek hoşlanmış gibiydi. Oysa onun da elbisesi sırılsıklamdı. Bukleleri şakaklarına yapışmıştı. Herhalde bu heyecanımız arasında biraz fazla gürültü etmiş olmalıydık ki Paul Treville salonun kapısını açıp bize ateş saçan gözlerle baktı.

"Katya! Tanrı aşkına! Babam çalışıyor!"

Neşemiz bir anda söndü. Ben bir adım öne çıktım. "Benim hatam, Bay Tre..."

"Tahmin ettim zaten, doktor. Katya, aklın nerede senin?"

"Ama Paul..." Sesi söndü, davranışı kendine hiç uymayan bir pısırıklığa dönüştü.

"Bunu sonra konuşuruz," dedi kardeşi ona. Sonra dönüp benim yüzüme taş gibi baktı. "Doktor bey bizi yalnız bırakmayı uygun gördüğü zaman."

"Gitmeden önce, Bay Treville, ses tonunuzun beni rahatsız ettiğini söylemek isterim. Hem yalnız kendi adıma değil, Katya adına da."

"Böyle konuşmaya ne hakkınız var? Kardeşime adıyla hitap etmeye de ne hakkınız var?"

Katya'ya veda etmek üzere döndüğümde onun o güvensiz, balon gibi sönmüş hali beni birden etkiledi. Tam ben ağzımı açacakken bir adım gerileyip benden uzaklaşması, söyleyecek söz de bulamamasına yol açtı. Tekrar erkek kardeşine döndüm. "Bayan Treville'i ilk adıyla çağırmamam gerektiğini söylerken haklısınız tabii. Dalgınlığıma geldi. Ama yine de sizi temin ederim ki..."

"Beni hiçbir konuda temin etmenize gerek yok, doktor... Niyetinizi kendinize saklayın ve hemen gidin."

Suratına bir yumruk aşketmek için dayanılmaz bir istek duydum. Ama bundan, Katya'nın hatırı için vazgeçtim. Sırılsıklam kılığımın ve yıldırım gibi atan nabzımın izin verdiği ölçüde gururlu bir tavırla eğilip selam verdim, kapıya yürüdüm.

"Bir dakika, doktor!" Paul Treville'in nasıl bir anda değiştiğini, ukala, züppe bir soylunun sesinden nasıl birden ilgi dolu, ama yorgun bir sese döndüğünü anlatabilmeme olanak yok. "Bir dakika, rica ederim." Gözlerini yumdu, içine derin bir soluk çekti. "Lütfen beni affedin. Kaba davrandım. Katya, mutfaktaki yeni kıza bir bakar mısın? Babam neredeyse yemeğini ister. Kız da yumurtayı kırmak için balyoz kullanacak bir tipe benziyor."

Katya bana tek kelime söylemeden, hatta yüzüme bile bakmadan holden ayrıldı. Başını eğmiş, omuzlarını kamburlaştırmıştı.

"Hem, Katya!" diye onu tekrar durdurdu Paul. O tam kapıda durdu, dönüp baktı. Paul hazin hazin gülümsedi. "Ateşte biraz ısın, saçlarını da kurut. Feci görünüyorsun." Katya başını salladı, sonra gitti. Paul bir an onun arkasından baktı, içini çekti, sonunda bana döndü. "Benimle salona gelir misiniz, Doktor Montjean? Şömine yanıyor. Sizin de kurumaya ihtiyacınız var galiba."

Peşimden salona girerken, "Brandy?" diye sordu.

"İstemem, teşekkür ederim." Sesim donuktu. Bu ani ruhsal değişikliği kavrayamamış, rahatsız olmuştum. En çok da Katya'nın bu öfkeye beklemediğim bir yenilikte tepki göstermesinden rahatsız olmuştum. Mermer şöminedeki ateş pek davetkar görünüyordu ama ben yine de yaklaşmadım. Konukseverliğini kabul edemeyecek kadar kızgındım ona hâlâ.

O iki koca bardağa brandy doldururken, "Lütfen otur,"

dedi. İçkiyi reddettiğimi ya duymamış, ya da duymamazlıktan gelmişti. Sağ kolu sargılı, omzuna bağlı durumda, yalnızca sol eli boş olduğundan, bardakları parmakları arasına kıstırıp tehlikeli biçimde taşıyordu. Bardağı kabul ettim. Ukalalık etmek istemiyordum. O dönüp şöminenin karşısındaki koltuklardan birine oturunca, benim de ötekine oturmaktan başka çarem kalmamış oldu. Donmuş cildim, ben istesem de istemesem de, hoşlanmıştı ateşin sıcağından zaten.

"Sanıyorum kızkardeşin bugün bisikletini almak üzere Salies'e geleceğini sana söylemeyi ihmal etmiş," dedim soğuk bir sesle.

"Doğru sanıyorsun," dedi. "Zaten hareketleri konusunda bana hesap verme alışkanlığında değildir. Ne var ki, bir saatten beri her tarafta onu arayıp durdum. Katya'nın nitelikleri arasında başkalarını düşünmek pek birinci sırayı almaz."

"Meydandaki çayhanelerden birinde bir bardak limonata içtik. Hava birden bozdu, ben de Katya'yı ve bisikletini eve getirmeyi teklif ettim. Bundan başka hiçbir..."

"Sevgili dostum, ben Katya'nın davranışlarına ilişkin açıklama istemedim. İstesem de, zaten kendisine sorarım. Kardeşimin karakteri ve yetiştirilişi, hareketlerini karşısındakinin davranışına bağımlı olmaktan kurtaracak türdedir. Hay Allah! Demek sen sandın ki..." Gülmeye başladı. Hakaret gibiydi gülmesi. "Yoo, hayır, Montjean. Aranızda normal bir arkadaşlıktan başka bir şey bulunmadığından zaten eminim. Hem zaten..." Bardağını bana doğru salladı... ama sözünü bitirme nezaketini gösterdi. "Yoo, Katya uzun süre kendi başına kaldı. Oysa yapısı ve karakteri dışa dönük, fazla cömert olduğundan, yalnız kalmaktan zevk almaz. Ama ne de olsa... sana hatırlatmaya gerek var mı bilmem... burada kapalı, geri fikirli bir toplum içinde yaşıyoruz. En küçük nedenlerle insanlar dedikodunun kurbanı olabilir böyle durumlarda."

"Evet, dedikoduyu düşünemedim. Bu benim kusurum. Ama alt tarafı meydanın ortasında bir bardak limonatayla yarım saatlik bir sohbet... ne çıkarabilirler ki bundan?"

"*Her şeyi*. Ailem maalesef sık sık kötü dedikoduların kurbanı olmuştur. Bu nedenle..." Brandy'sini bitirdi, benim boş bardağımla kendininkini yan masaya götürdü. "...senden Katya'nın ününü kurtarmak için bir şeyler yapmanı isteyebilecek durumdayım sanıyorum."

"Elbette. Elimden ne gelirse. Ama... ne?"

"Onur kavramının gerektirdiğini tabii."

"O nedir?" diye sordum. Ağzım şaşkınlıktan açılmıştı.

Paul brandy'leri gereksiz bir dikkatle yeniden doldurdu. Yavaş yavaş. Sonunda bana döndü. "Buraya, eve onu ziyarete gelmeni istiyorum. Genç bir erkeğin yapması gerektiği gibi. Onunla ailesi içinde görünmeni istiyorum. Umarım bu istediklerim pek fazla değildir, ha?" Gülümsedi. Katya'ya hele profilden, ne kadar çok benzediğini görünce bir kere daha şaşaladım. Bu benzerlikte insana güven veren bir şey vardı. Ama güvensizlik veren bir şey de vardı.

"Bayan Treville'i ziyaret etmekten mutluluk duyarım elbette."

O omuzlarını kaldırdı. "Bundan eminim. Ama masum küçük bir hile konusunda bana yardımcı olmanı da isteyeceğim."

İçkimi onun elinden almak bahanesiyle ayağa kalkıp ateşin öbür yanına geçtim, böylece kuruma işini tamamlamayı umdum. "Ne hilesiymiş o?"

"Babamla ilgili. Ne pahasına olursa olsun, babam senin Katya'yı, genç bir erkeğin genç bir kızı ziyaret ettiği gibi ziyaret ettiğini bilmemeli. Bunu anladın mı?"

"Ama neden?"

Bu soruyu duymamazlıktan geldi. Kendi sözünü kabul

etmemi bekledi. "Dün akşam yemeğinde babam benim tek kolla yemek yediğimi fark etti. Bunu fark etmesine şaşmak gerekir aslında. O hep Ortaçağda yaşar çünkü. Bu akşam, sofrada seni benim doktorum olarak tanıştırırız. Ziyaretlerin de benim hastalığımla ilgili gibi görünür. Yani tedavimde, 'Zaman Dede'ye yardım ediyor olursun."

"O halde... sizinle yemeğe mi kalıyorum?"

Sırıttı. "Sevgili dostum, seni bu yağmurda sokağa salamayız herhalde, değil mi?" dedi.

"Ama daha on dakika önce... salabilecek gibiydin."

"Başkalarındaki sosyal esnekliğe her zaman imrendiğim için aynı niteliği kendimde de geliştirmeye çalışıyorum."

"Esneklik mi? Kaprisli desen daha doğru olur. Sana samimiyetle bir şey söyleyeyim mi?"

"Hay Allah! Eh, mutlaka söylemek zorundaysan, söyle bari."

"Seni çok kendini beğenmiş ve başkalarına karşı çok düşüncesiz buluyorum. Daha on dakika önce burada öfkeli ağabey pozunda kur kur kuduruyordun. Oysa ortada öfkelenecek hiçbir şey olmadığını da bal gibi biliyordun. Benimle kaba konuştun, bu yetmiyormuş gibi kardeşini de ezip sindirdin. Sonra birden bire düşünceli, dostluk dolu bir insan kesildin. Hatta çöpçatanlık rolüne çıkmak gülünçlüğüne bile kalkıştın. Oysa Bayan Treville'in bana ilgi göstereceğini varsaymamız için de zerre kadar neden yok. Bence bu davranışlar tümüyle çocukça ve sorumsuz davranışlar."

Paul gözünü ateşe dikmiş, sessiz oturuyordu. Ben de sustum. Kalbim göğsümde gümbür gümbür atmaktaydı. Kendi cesaretime ve açık sözlülüğüme kendim de şaşmıştım. Derken Paul bana doğru baktı. "Özür dilerim... ne diyordun?" dedi.

"Duyduğundan eminim."

"Gerçekten de duydum. Ama duymamış gibi yaparak sana

yardımcı oldum. Burada akşam yemeğine kalman konusuna gelince, seni uyarıyorum, yaşam koşullarımız pek basittir. Köylü aşçılarımız yemekleri kendi zevklerine göre pişirirler. Akşam yemeğimiz genellikle, tadından çok koyuluğuyla dikkat çeken bir çorba, içinde kızarmış ekmek, arkasından da sebze çeşitlerinden oluşur. Yemeklerimizi belki... Isparta tipi diye tanımlamak bile yetmez. Bu tür yemek yemek de, kalkıştığımız bir yığın tatsız uygulamadan biridir. Karakteri güçlendirir." Ayağa kalktı. "Şimdi... seni birkaç dakika için kendi kendinle başbaşa bırakırsam umarım budala muhitte bıraktın diye suçlamaya kalkmazsın... ben gidip Katya'yı bulayım, sofraya bir tabak daha koymasını söyleyeyim." "Kim bilir?" Sırıttı. "Belki o memnun bile olur. En önemsiz şeylerden zevk almak onun huyudur zaten." Salondan çıktı.

Odada dalgın dalgın dolaşmaya başladım. Eşyaları gözden geçiriyordum. Bir kısmı ağır, çirkin, onarıma muhtaç, bir kısmı ise zarif ve pahalı şeylerdi. Herhalde eskiler mal sahibinin burada bıraktığı parçalar, ötekiler de Trevilleler'in sevdikleri için yanlarında getirdikleri eşyalar, diye karar verdim. Çift kanatlı kapının yanından geçerken dışarıda fısıldaşmakta olan Paul ile Katya'nın konuşmasından bazı kelimeler duymadan edemedim. Tek tük kelimelerdi duyduklarım. Ama konuşma tonları gerilimli ve baskı altında gibiydi.

"... elbette. Ama bu doğru bir şey mi, Paul?"

"Ne... seçeneklerimiz?"

(Katya anlayamadığım bir şey söyledi.)

"Sanırım... sevgi duyguları..."

(Bir sessizlik.) "Evet... çok tatlı."

"... üzgünüm... Katya keşke durum... değişik..."

"Yararı yok... imkansız. Belki... Doktor Montjean'a açıklarsak..."

"Saçma... Hem de çok saçma!"

"Evet, haklısın tabii. Eh... yemeğe. Babam zili şimdi çaldı."

Baba'nın zili çalması, o günlük yeterince çalışmış olduğunu, artık akşam yemeğine ve biraz sohbete hazır olduğunu belirtiyordu. Dördümüz yemek odasındaki gürgen masanın çevresine sıralandık.

Katya ortadaki şamdanın kolları arasından bana, "Zili çaldı demek de en doğru ifade biçimi değil aslında," dedi. "Bu evin her tarafı dökülüyor, hiçbir aleti işlemiyor. Mutfaktakileri çağırmak için konulmuş ziller çoktan yok olmuş gitmiş. Ama zilin üzerini parmağıyla kaşıdığı zaman yine de bir hışırtı duyuluyor. Bu yüzden bir bakıma zil çalışıyor da denilebilir."

Katya'nın sofrada tecrübeli bir ev sahibesi gibi, hafif sohbeti sürdürebilme yeteneğine hayran kalmıştım. Ona olağanüstü nitelikler yakıştırmaya öyle alışmıştım ki, her iyi yetiştirilmiş kızda bulunan normal şeylere de sahip olması beni bir bakıma şaşırtıyordu.

Paul Treville, "O halde belki babam yemeği için kaşındı diyebilirdik ama bunda da ne yazık ki akla köpekleri getiren bir hava var," dedi.

Bay Treville, sofraya oturduğu andan beri dikkatini alamadığı çorbadan başını kaldırıp gözlerini kırpıştırdı. "Efendim?" dedi. "Bana mı bir şey söylediniz?"

"Size değil de, sizden söz ettik, babam," dedi Paul.

Bay Treville başını salladı. "Aha! Tahmin etmiştim. Evet, tahmin etmiştim." Bana döndü. "Demek doktorsunuz, öyle mi?"

"Kasabadaki patronum Doktor Gros'a sorarsanız, bu konu biraz tartışma götürür derdi, efendim," dedim. "Ama aslında kuşku verecek engellerin hepsini aştım, adamın başına Doktor kelimesinin takılabilmesi için gerekli bütün ince ayrıntıların

da hepsini ezberledim." Fırsat çıktıkça söylemek üzere ezberlediğim bu kalıp sözleri hatırladıkça, bugün bile, hâlâ yüzüm kızarıyor.

"Evet ama doktor musunuz, yoksa değil misiniz?" diye sordu yaşlı adam. Süslü cümlelerimin cakasını söndürmüş üstelik onları hiç anlamadığını da ortaya koymuştu.

"Evet, efendim, doktorum." Bay Treville'i ve o dalgın hallerini daha ilk andan başlayarak pek sevmiştim. Masaya oturduğumuzda on dakika sonra fark etmişti benim de aralarında olduğumu. Açık ifadeli yüzü, alnına düşen, ikide bir parmaklarıyla taradığı gür kır saçları, kendini ilgilendiren bir konudan söz ederken gözlerine gelen o çocuksu heves, benim kafamdaki iyi yürekli bilim adamı imajına tıpatıp uyuyordu.

Ayrıca adam Katya'nın da babasıydı.

"Doktor, ha?" dedi Bay Treville. "Ha, evet, elbette?" Paul'e döndü. "Sen bir tür kaza geçirmiştin, değil mi? Bir şeyden mi düşmüştün neydi?"

"Bulutları ağla yakalamaya çalışırken damdan düştüm, baba. Allahtan timsahlarla dolu bir havuza balıklama düştüm de, düşüş hızım kesildi."

"Evet, evet, hatırlıyorum. Demek siz doktorsunuz, delikanlı. Çok ilginç. Çalışmalarınız sırasında Ortaçağ kasaba yaşamına karşı ilginiz uyanmış olamaz, değil mi?"

Kararsız bakışlarla Katya'ya doğru baktım. O şeytan şeytan gülümsedi. "Yoo, direkt olarak ilgilenmedim, efendim. Ama o konu benim her zaman ilgimi çekmiştir."

Bay Treville'in suratı aydınlanıverdi. "Yaa! Öyle mi sahiden? Sizi konunun hangi yönleri ilgilendiriyor?"

Paul alaycı bir ilgiyle öne doğru eğilip, "Evet, doktor," dedi. "Lütfen açıklayın bize."

Katya ona sitemli bakışlarla kaşlarını çattı ama o kaşlarını masum masum kaldırdı. Ben kekelemeye başlamıştım. "Şeyy...

konunun tümü ilginç. Özellikle... ıı... özellikle tıbbî açıdan... şeyy..."

"Veba!" diye patladı Bay Treville. "Evet '48 ve '49 da veba salgının başlaması bir doktor için son derece ilginçtir, eminim."

Genç Treville bana yardımcı olmak için, "Bu tabii 1348 ve 1349 demek oluyor," diye açıklama yaptı.

Bay Treville oğluna bakıp kaşlarını çattı, gözlerini birkaç kere kırpıştırdı. "Timsahlara ait bir şey mi söylemiştin sen?" diye sordu. "Ne olmuş dedin timsahlara?"

"Ben kendim de pek anlayamadım, baba," diye itiraf etti. Paul.

"Belki de büyük veba salgınıyla ilgili bir şeydi. O noktayı bize açıklar mısınız, doktor?"

Bay Treville gülerek elini benim koluma dayadı. "Yoo, yoo, delikanlı," dedi. "Timsah değil, fareler. Fareler ve bitler. Timsahla hiç ilgisi yok. Veba salgını Avrupa'ya Akdeniz limanlarından gelmişti. Belki bu timsah efsanesi ortaya oradan çıkmış olabilir. Ama itiraf edeyim, bir efsaneye çalışmalarımda ben hiç rastlamadım. Siz bunu nerede okuduğunuzu hatırlıyor musunuz acaba?"

Katya imdadıma yetişti, konuyu daha hafif taraflara çekti, sonunda yemek bitip ortaya tuzlu peynirler, meyveler geldi. Paul peynire bıçağının ucuyla dokundu, yüzünü buruşturdu. Katya'nın benden gurur duyduğunu hissediyordum. Babasından hoşlandığıma sevinmişti. Babasının çene çalacak yeni birini bulmasına da sevinmişti. Romantik hayallerim, Katya'yla kuracağımız mütevazi yuvaya, kaynatamın ve kayınbiraderimin konuk gelmesi düzeyine varmıştı bile. Sosyal sorumluluklarımı unutup bu tatlı hayale öylesine gömüldüm ki, Bay Treville'in sesi beni rüyamdan uyandırınca eni konu afalladım.

"... yoksa aynı kanıda değil misiniz, doktor?"

"Şeyy ...evet, evet! tümüyle aynı kanıdayım. Elbette öyle."

Bay Treville'in gözleri ilgiyle parıldadı. "Bu harika bir şey, doktor. Ortaçağ araştırmacılarından pek azının bu konuda bize katıldığını rahatlıkla söyleyebilirim. Sizi bu düşünceye vardıran kanıtların neler olduğunu bana söylemenizde bir sakınca var mı?"

"Ne kanıtı" Ha... şey, aslında pek fazla kanıt var denilemez... daha çok, genel bir izlenim olarak ben... şey..."

Katya koluma elini koyarak, "Bütün akşam boyunca Paul'le benim anlamadığım konulardan söz edip durmaya hakkınız yok," dedi ve benim gerçekten minnetimi kazandı.

"Bence bir sakıncası yok," diye atıldı. Paul. "Hatta Montjean'ın ne cevap vereceğini merakla bekliyorum." Bana tatlı tatlı sırıttı, sonra birden yerinde sıçrayıverdi. Katya'nın masanın altından ona tekme attığını anladım.

"Yoo, ben izin veremem," dedi Katya, "Kahvelerimizi uygar insanlar gibi salonda içelim, hafif, eğlenceli konulardan söz edelim. Çocukken bize öğrettikleri gibi davranalım." Ayağa kalktı, kolunu bana uzattı. "Doktor Montjean?"

Yarım saat boyunca, yani şöminenin karşısında oturduğumuz sürece, Katya sözünü gerçekten tuttu. Bir konudan öbürüne öyle ustalıkla geçiyordu ki, hepimiz, hatta Paul bile zaman zaman ön plana çıkma, parlama, esprili ve bilgili görünme olanağını buldu. Kahvenin yanında brandy servisi yapıldı. Paul'un bardağını akıllı bir insanın yapacağından daha sık doldurduğunu fark ettim. Sonunda da koltuğunda kaykıldı, suratsız, hemen hemen nezaketsiz bir ifadeyle, sessiz kaldı. Ama benim Katya'ya olan hayranlığım, kardeşine olan duygularımdan ağır bastı. Ömrümde bundan hoş ve zevkli bir gece geçirmediğimi düşünmekteydim. Oysa şimdi düşünürken aklıma akşamın hoş olaylarından hiçbiri gelmiyor.

Paul birden ayağa kalkıp işin büyüsünü bozdu: "Korkarım Katya'nın yatma vakti geldi," dedi.

Katya, "Ama, Paul..." diye itiraza kalkıştı.

"Yoo, olmaz, Kiki." Paul yürüyüp kollarını onun beline sardı. "Yağmurda kalmakla hastalanma riskine girmiş oldun. Şimdi yatıp yorganı burnuna kadar çekmen, timsahları saymaya başlaman gerekiyor. Babamla ben ağırlarız Doktor Montjean'ı"

Bay Treville kızına, "Yağmurda sokağa mı çıktın?" diye sordu. İlgiliydi.

Karşılık veren Paul oldu. "Pek sayılmaz, baba. Sözün gelişi öyle söyledim."

Bay Treville gözlerini kırpıştırdı. "Sözün gelişi mi?"

"Evet. Saçma bir benzetme oldu, üstelik etkisiz kaldı. Bir daha kullanmayacağıma söz veriyorum. Katya, artık kalk bakalım."

"İyi geceler, baba." Katya babasını yanağından öptü. "Sana da iyi geceler, Jean-Marc Montjean." Bana elini uzattı. İlk adımı kullanabilmek için uyguladığı bu küçük hileye hayran kaldım. "Çok geçmeden yine görüşecek miyiz?"

"Hiç korkun olmasın," diye atıldı Paul. "Doktor söz verdi... ya da belki tehdit etti demek daha uygun olur... yarın gelip yaralarıma bakacakmış. Herhalde bizimle çay içmeye kandırabilirim onu."

"Hevesle bekliyorum, Bayan Treville," dedim.

"Ben de öyle."

O çıktıktan sonra Bay Treville koltuğunda arkasına yaslandı, iyi bir sohbete hazırlanıyormuş gibi poz aldı ve bana nasıl olup da 'veba'ya ilgi duyduğumu sordu...

...Bir saat kadar sonra, Paul beni kapıya doğru geçirirken yağmur da hafiflemiş, dışarıdaki çakıllar üzerinde hafif bir çıtırtı çıkarır hale gelmişti. Paul brandy konusunda pek hasis-

lik etmediğinden, tavrında kaygısızlıktan öte bir hal vardı. Holün sütunlarından birine yaslandı.

"İyiydin, Montjean," dedi. "Sanmam ki babam bize gösterdiğin ilginin tıbbi olmadığından kuşkulanmış olsun. Bu da senin yapındaki hayranlık uyandırıcı bir sahtekarlık eğilimine işaret ediyor. Bu yeteneğini geliştirmelisin bence. Serserilerle, kalleş tüccarlarla dolu dünyada yaşayabilme aracı olduğu kadar, fazla ciddiyeti ve fazla içtenliği yüzünden ilginç olmayan bir kişiliği de ilginç hale getirme amacıyla yapmalısın bunu."

"Her zaman bu kadar kaba mısındır, Treville?"

"Her zaman değil. Seni görünce kabileyetim artıyor."

"Yardımcı olduğuma memnun oldum. Sana iyi geceler diyebilir miyim?"

"Lütfen dile."

Arabam ağaçlı yolun sonuna ulaşmadan yağmur durdu, kısrak rahat rahat Salies'e doğru yürürken gecenin havası tozlardan arınmış olarak çevremi sardı, ben de bu arada gecenin sorunlarından birkaçını düşündüm. Katya ile Paul arasında geçen o garip, gerilim dolu konuşma vardı bir kere. Sonra Paul'un Katya'ya gösterdiğim ilgiyi babasının bilmemesi gerektiği yolundaki uyarısı vardı. Benim gördüğüm kadarıyla, yaşlı adam pek tatlı ve iyi huyluydu. Tehlikeli biri değildi. Belki beni en çok rahatsız eden şey de, Paul Treville'den oldukça hoşlanıyor olmamdı. Oysa ondan hoşlanmamak için her türlü nedenim de vardı. Yeni yetmelere özgü terbiyesizliklerini affetmeme neden, Katya'ya bu kadar çok benzemesi miydi acaba? Sanmıyordum. Bir tek o değildi en azından. Delikanlıda bir tür umutsuz melankoli var gibiydi. O yılan dili bile pek saklayamıyordu bunu. Keskin bir zekası olan,

ama enerjisini ve aklını bu körelmiş taşra kasabasında yöneltecek yer bulamayan insanın sorununa anlayış gösterebiliyordum.

Doğduğu toplumdan, böyle yeteneklerin daha iyi takdir edildiği çevreden ne diye uzaklaşmak istemişti acaba? Trevilleler neden Paris'den bu kadar uzaktaki bu taş yığınını kiralayıp yerleşmişlerdi? Katya buraya sağlık nedenleriyle geldiklerini ima etmişti. Bay Treville'in fikirlerini benimle paylaşmakta gösterdiği heves de bana, terk ettikleri uygar toplumun özlemini çekmekte olduklarını göstermiş bulunuyordu.

Bencil duygularım, onların buraya, Salies'e gelmiş olmalarından sevinç duymama yol açıyordu elbette. Katya'yla başka nasıl tanışabilirdim?

Katya... Kasabaya kadar olan yolumun geri kalanı Katya ile kendim arasında yer alabilecek küçük konuşmalar, sahneler kurmakla geçti.

Ertesi gün saat üçte klinik kapanır kapanmaz, Doktor Gros'un arabasını bir kere daha ödünç alıp Etcheverria yoluna koyuldum. Oraya tam çay saatinde vardım. Çayı o kendi haline bırakılmış bahçeye bakan taraçada içtik. Paul'un davranışı tümüyle değişmişti. Tatlı sohbet, hoş şakalar... hiç de batıcı değildi konuşmaları. Bay Treville çalışma odasından çıkıp bize katıldığında Paul ona gerçek bir ilgiyle çalışmalarının nasıl gittiğini sordu. Bu da dün geceki alaycı, şeytanca konuşmalarından pek ayrıydı.

Bay Treville beni masada, aralarında görünce önce şaşırır gibi oldu. Utandırıcı bir süre geçti, korkarım beni tanıyamadı. Kim olduğumdan zerre kadar haberi yokmuş gibi göründü. Ama Katya bu arada bana birkaç kere "Doktor" diye hitap etti.

Sonunda yaşlı adam durumu anladı, anlayınca hififçe yerinde sıçrar gibi oldu. "Ha, evet! Siz vebaya ilgi gösteren beydiniz, değil mi?" dedi. "Gerçekten çok ilginç bir konu. Çok ilginç!"

Paul, Katya'nın ikram ettiği hafif tizandan bir tek fincan içtikten sonra izin istedi. Kendisini bekleyen bir yığın işin varlığından söz etti, bu durum karşısında en iyisinin yatıp bir uyku çekmek ve o sorunların kendi ilgisizliği sırasında kendiliklerinden çözüleceklerini ummak olduğunu söyledi. Bay Treville de çalışmaya devam etmek üzere kalktı. Giderken elimi dostça sıktı. Ortaçağ doktorluğu konusu üzerinde çalışırken fazla kendimi kaptırmamam için beni uyardı. Gençlerin hayatlarını böyle şeyler uğruna boşa harcamamaları gerektiğini öğütledi.

Babası gittikten sonra Katya gülümsedi, başını bir şefkat ifadesiyle hafifçe salladı. "Senden hoşlanıyor, Jean-Marc Montjean," dedi.

"Ben de ondan hoşlanıyorum."

Gülümseyen gözleri bana döndü. "Evet, biliyorum. Buna çok memnun oluyorum, Ama Ortaçağ'a ait bir iki bilgi edinmek zorunda kalabilirsin?"

"Hep o konuyu okuyacağım."

Hafifçe güldü ve ayağa kalktı. "Benim kütüphaneye kadar bir yürüyüş yapalım mı?"

"Kendini yarı harap bir yaz köşkü kılığına sokarak saklanan o kurnaz kütüphaneye mi?" diye sordum.

"Başka kaç kütüphanem var? Haydi, gel."

İki saate yakın süre çene çaldık. Yaz köşkünün tek mobilyası olan hasır koltuğa Katya oturdu, ben de basamaklara yerleştim. Konuşma konularımız çok çeşitliydi. Derin konular, yüzeysel konular, ciddi sözler, hafif şakalar, kişisel konular, evrensel konular... Bir kelimeden çıkıp yepyeni alanlara dalıyorduk. Zaman da çelişkili bir tutum içindeydi. Bir

yandan donmuş gibi yerinde duruyor, bir yandan parmaklarımızın arasında akıp kaçıyordu.

Ertesi gün yine çaya gelme davetini kabul ettim. O gün de hem her şeyden, hem hiçbir şeyden konuşarak vakit geçirdik. Bir sonraki gün de, daha sonraki gün de aynı şey oldu. Benim belleğimde, o yaz köşkünde geçirdiğimiz bütün dakikalar birleşip bir tek süre oluşturdu. Ama yine de pek kısa bir süre. Fazla büyümüş çalıların dünyayla aramıza duvar çektiği, serin, güzel havalı Ağustos dakikaları.

İyice senli benli olduk. Uzun sessizlikleri paylaşıyor, bundan yabancılar gibi utanç duymuyorduk. Ben onun kelime oyunlarına homurdanma huyunu geliştirdim. Oysa bazı esprileri gerçekten pek güzeldi. Edebi ve siyasal alanda bilgi sahibi olmayı gerektiren esprilerdi. O benim bu tipik Bask tutumuma takıldı. İnsanın aynı zamanda nasıl olup da hem bu kadar ciddi ve dürüst, hem de bu kadar romantik olabildiğine şaştığını söyledi.

Sırf Katya'ya özgü ve dostça havaya bayılıyordum. Çoğu zaman son derece canlı, çevresindeki her şeyin farkındaydı. Dallardaki kuşları gösteriyor, ben ne kadar çabalasam göremiyordum. Yerini parmağıyla gösterse bile. Çiçeklerin yapraklarındaki şekil güzelliğine hayranlığını belirtiyordu. Kelimelerle, fikirlerle oynamaya bayılıyor, kendi espri yeteneğiyle onlara anlamlar katıyordu. Ama zaman zaman da... seyrek olarak gerçi... birden içine kapandığını görüyordum. Bu bazen tam bir cümlenin orta yerindeyken de oluyordu. Gözlerindeki dalgın bakışlardan, o anda benden çok uzakta, bambaşka bir yerde olduğunu anlıyordum. Bu bahçede değil... bu dünyada da değil... Benim yanımda, hiç değil! Sessizce bahçenin ötelerine bakıyor, kendi düşünceleriyle başbaşa kalıyordu. Sonra gözlerinde bir parıltı başlıyor, bakışları bana dönüyor, ben de rüyasından uyandığını anlıyordum.

Bu durumla da alay eder, "Eh, döndüm," derdi bazen. "Mektup falan geldi mi ben yokken?"

Ben de, "Mektup gelmedi ama, erkek kardeşinden bir telgraf geldi," derdim. "Torunu gelecek ay evleniyormuş, onu bildiriyor."

"Sahi mi?" diye gülerdi o. "O kadar uzun süre mi uzakta kaldım?"

"Çok uzun. Hemen hemen bir dakika. Üstelik çok uzaktaydın. Benim ulaşamayacağım kadar uzakta."

O uzun öğle sonralarında konuştuklarımızdan bazı parçalar şimdi bile aklıma geliyor. Taptaze ve kesintisiz olarak. İnsanın belleğine yerleşmiş gençlik şarkıları gibi. Çoğunlukla çocukluk anılarımızı anlatırdık birbirimize. Geçmişimizi paylaşırdık. Yüksek sesle hatırlardık. O, kendisine armağan edilen mavi elbiseyi anlattı bir keresinde. Fiyonklu bir elbise. Giymek için özel bir fırsat çıkmasını beklemişti. Ama uygun bir fırsat çıksın diye o kadar uzun süre beklemişti ki, sonunda çıktığı zaman elbisenin giyilemeyecek kadar küçülmüş olduğunu görmüştü. Acı acı ağlamıştı o zaman. Elbiseyi atmamış, saklamıştı. Hâlâ da saklıyordu. Ben de ona, okuldaki başarılarımı kıskandığı için başıma bela olan o zorba çocuğu anlattım. Başımın arkasına vurma huyunu edinmişti. Öteki arkadaşlar buna çok gülüyorlardı. Ben öfke ve utançla ağlamaktan başka çare bulamıyordum. Ama benden çok iri olan çocuğa da meydan okuyamıyordum. Sonunda pek akıllı ve bilge bir kişi olan amcam beni kenara çekip bazı öğütler verdi. İri çocuklar kuvvetlidir ama, sen de onlardan çeviksindir, dedi. Ayrıca, haklı oluşumdan da ek bir kuvvet kazanacağımı söyledi. Koca serseri bir daha bana musallat olunca yumruklarımı sıkıp vaziyet aldım... ve ömrümün en kötü dayağını yedim. Burnum kanadı, dudağım yarıldı. Durumu amcama anlattığım zaman başını iki yana salladı, bir

daha budalılık edip kendimden büyük çocuklarla çatışmamamı söyledi. Katya bana bahçedeki ağaç dalının geceleri odasının duvarına nasıl gölge düşürdüğünü, bu gölgenin nasıl tıpkı maymuna benzediğini, fırtına çıkıp dal oynadıkça nasıl gözetlediğini, korku içinde olmasına rağmen gözünü o gölgeden alamadığını, çünkü gözünü ondan ayırmadığı sürece kendisine bir zarar veremeyeceğine inanmış olduğunu anlattı. Gözünü kırpmaya bile cesaret edemiyordu. Ben de ona nasıl bir seferinde okulda kopya çekmeye kalkıp...

Her paylaştığımız şeyi burada bir bir sayıp dökmeye gerek yok. Okurlarımın da âşık olmuş olduklarından, bunları hatırlayacaklarından eminim.

Aramızda fiziksel bir yakınlık yoktu elbette. Hiç öpüşmedik. Elini bile tutmadım. Tek temasımız yaz köşküne giderken ve gelirken koluma girmesiydi. Ama şimdi, yıllar sonra bile kolumdaki elinin basıncını ve sıcaklığını hissedebiliyorum. Sanki sinirlerimin ve kafamınkinden ayrı, kendilerine özgü bir belleği varmış gibi.

Ama bir kere bana dokundu... şimdi hatırlıyorum. Çene çalıyorduk... ya da sessizliği paylaşıyorduk. Hangisiydi, pek bilemiyorum. O birden elini benim elimin üzerine koydu ve beni işaretle susturdu.

"Ne oldu?" diye sordum.

Uzun süre hiç hareketsiz durdu. Yaz köşkünün yan tarafına yoğun bir dikkatle bakıyordu. Sonra tekrar bana baktı, gülümsedi. "Görmedin mi onu?" diye sordu.

"Onu mu? Kimi?"

Yüzüme beni sınavdan geçiriyormuş gibi baktı. Ona hile yapıp yapmadığımı anlamak istermiş gibi. Sonra omuzlarını kaldırdı. "Boş ver," dedi. "Bir şey değildi."

"Yoo, söyle bana." Derken aklımdan bir düşünce geçti. "Yoksa bu bahçenin hortlağını mı gördün sen? Öyle mi oldu?"

"O hortlak değil."

"Ha, evet, unutmuştum. Ruhu mu gördün?"

Katya bir an yüzüme baktı, sonra başını iki yana sallayıp gülümsedi. "Artık eve dönmeliyim," dedi. "Mutfakta çalışan kıza hatırlatmak gerek. Yoksa dünyada kendiliğinden yemek hazırlamaya başlamaz. Zavallı babam da aç açına yatmak zorunda kalır."

"Biraz daha kal benimle. Hayaleti yolla, o hatırlatsın. Kız dünyada unutamaz bu olayı bir daha."

"Ruh konusunda şaka yapmana izin veremem... Zavallıcık. Şimdi git artık. Ama istersen akşama bize yemeğe gelebilirsin. Babam seni soruyordu."

"Sevinçle kabul ediyorum."

Taraçada vedalaşmadan önce, ona o günkü çakıl taşımı vermeyi unutmuş olduğumu fark ettim. Aramızda bir espri olmuştu bu artık. Hatta espriden biraz daha ileri bir şey. Her buluşmamızda ona bir çakıl taşı veriyordum. Cebimde taşı bulup ona uzattım. Her zamanki törensi ciddiyetimle.

"Çok teşekkür ederim, Jean-Marc. Bana verilmiş olan en güzel çakıl bu. Şeyden beri... öff, hatırlıyamıyorum. Dünden beri herhalde."

"Akşama görüşürüz öyleyse."

"Evet. Akşama görüşürüz."

O akşam yine yağmur yağdı, ben yine sırılsıklam ceketimle içeriye girdim. Sofrada, ne zaman gelsem yağmur getirdiğime ilişkin beklenen şakalar yer aldı. Biraz rahatsızdım. Çünkü Katya soğuk almamdan korkmuş, Paul'un brokar ceketlerinden birini giymemde direnmişti. Ceket bana biraz dardı. Alışmadığım kadar da süslü püslü bir şeydi.

Paul masanın karşısında bana gözlerini hafifçe kısarak baktı. "Acaba ben de o ceketle öyle komik mi duruyorum diye merak ettim, Montjean," dedi. "Yoksa sen giydiği her kılığın etkisini azaltan o ender insanlardan biri misin?"

Katya, "Bence ona çok yakıştı," diye atıldı.

"Sahi, öyle mi buluyorsun?"

Paul'un beklenmedik şekilde nazik davrandığı o ilk çaydan bu yana, giderek yavaş yavaş nezaket erozyonuna uğramakta olduğunu fark ediyordum. Beni her gün çay masasında görmekten hoşlanmadığını belli etmek için her seferinde şaşırmış numarası yapıyor, abartmalı bir şekilde, benim yine orada olduğumdan mutluluk duyduğunu belirtiyordu. Sonra, "Hâlâ burada bulunduğundan desem daha mı doğru olur?" diye soruyordu.

Bay Treville uzunca bir süre kendi düşünceleri arasına gömüldükten sonra birden öne doğru eğildi ve, "Biliyor musunuz, sağlığınızı korumak için o ceketi değiştirmek zorunda kalmanızı düşünüyordum, doktor...111, Doktor." dedi.

"Öyle mi baba?" dedi Paul. "Ne kadar ilginç!"

"Evet İnsanoğlu öyle çıtkırıldım bir şey ki, düşünmesi bile korkunç. Yaşadığımız evrende sabit ısı sıfıra yakın. Yıldız dediğimiz ışık kıvılcımlarını ayıran milyonlarca millik mesafelerde hiçbir şey yaşayamaz. Ve o mesafeler de evrenin büyük kısmını oluşturuyor. Ayrıca, bildiğimiz türde bir hayat, yıldızların o binlerce derecelik sıcaklığında da var olamaz. Hayat... tüm hayat, o yıldızların çevresinde dönüp duran minik toz zerreciklerine hapsolmuş durumda. Gezegenlere yani. Onların da çoğu, insanoğlunun yaşayamayacağı kadar sıcak ya da soğuk. Yıldızların sıcağını evrenin soğukluğundan ayıran o milyonlarca milin içinde, insan ancak pek incecik bir ısı diliminde var olabilir. Birkaç derecelik fark arasında yaşayabilir. Eğer evlerimiz ve ısınma çarelerimiz olmasa, bu minyatür gezegenimizin bile ancak pek az yerinde yaşayabilirdik. İnsanları yirmi derecede güneş çarpmasından, beş derecenin altında üşümekten ölebildiğini biliyoruz. Bu derecelerin arasında bile, ıslaktan zatürree olup ölme tehlikesi

yine de var. En sıcak yaz gününde bile. Bu hem korkunç hem de harikulade bir şey. Yaşamımız ne kadar duyarlı! Koşullardaki en küçük değişiklik bizi yok edebilir!"

Paul, "O halde mesele, hayatlarımıza değişikliği sokmamakta," dedi.

Ona baktım ve onun bakışını da kendi üzerimde buldum. Gözleri buz gibi bir gülümsemeyle karışmıştı. Sonra çarçabuk bir soluk çekip, "Sohbetin inanılmayacak kadar tatlı, baba," dedi. "Çocukken bize, kibar konuşmada din, politika ve özellikle de fonksiyonel konulardan uzak durmamız öğretilmişti. Tehlikesiz konu olarak bir tek havalardan söz etmeyi bilirdik. Şimdi sen bize onun bile tehlikeli olduğunu kanıtladın. Sen ne dersin, Montjean? Sen de insanları güneş yanıklarıyla nezleler arasında bocalayan zavallılar olarak mı görüyorsun?"

"Ben varlığımızın şaşırtıcılığını, tehlikelerinden daha ilginç buluyorum. Var olmamız bile, Bay Treville'in dediği gibi, şaşılacak bir şey. Ama daha çok şaşmak gereken, var olduğumuzu bilmemiz ve bunun şaşırtıcılığını kavrayabilmemiz."

Paul kaşlarını çattı. "Yoksa ben din, politika ve biolojik fonksiyonları yasak konular olarak sayarken metafiziği listeye almayı unuttum mu?" dedi.

Katya hemen, "Metafizik bence zihin için çok değerli bir jimnastik," diye atıldı. "Ama fiziksel dünyanın da kendine göre güzel yanları var. Yaz mevsimi bu yıl ne kadar düşünceli davrandı, bir düşünsenize. Yağmuru yalnız geceleri yağdırıyor. Biz serinliğinden yararlanıyoruz, toprak ihtiyacı olan besini alıyor, ama bir tek gün bile mahvolmuyor.

Doğa ananın daha önce böyle kusursuz bir sistemi düşünmemiş olması garip."

Bay Treville öne doğru eğildi. Uzanıp kızının elini okşadı. "Bakıyorum doğadan dişi olarak söz ediyorsun," dedi.

"Elbette. Üretkenlik falan filan, Zaten Doğa Baba demek de

çok saçma ve gülünç." Ayağa kalktı. "Bu da tabii akla kahvemizi salonda içmemiz gerektiğini getiriyor," dedi.

Holde Katya'nın peşi sıra salona doğru yürürken, saçlarını böyle yukarı topladığında ensesinin ne kadar güzel göründüğünü düşünüyordum. Tam o anda gök gürleyince yerimde sıçradım.

"Allah iyiliğini versin. Montjean," diye güldü Paul. "Hortlak görmüşsün gibi sıçradın. Dalmış gitmiştin herhalde."

Gülümsedim. "Miller ötesine değil ama, aylar ötesine gittim," dedim. Bu benim kendimden başka kimseye bir anlam ifade edemezdi. Yine de yüksek sesle söylemek zevk vermişti bana.

"Ne olmuş hortlaklara?" diye sordu Bay Treville. Paul o sırada şömineye odun atmakla meşguldü.

"Önemli bir şey değil, baba," dedi.

"Yoo, söyleyin bana. Bilmek istiyorum."

Paul içini çekti. "Pekâlâ. Montjean hayale dalmıştı... gök gürledi... Montjean yerinden fırladı, soluğu boğazına tıkandı... oğlun hortlak görmeye dair bir laf etti... Montjean miller aylarla ilgili, anlaşılmaz bir şeyler geveledi... hepsi bu kadar. Baştan sona bütün hikaye."

"Anlamıyorum," diye itirafta bulundu Bay Treville.

Bu saçma durumdan kurtulabilmemiz için ben konuştum. Bir espri yaptım: "Siz hortlaklara alışkın olmalısınız. Kendi payınıza düşeni barındırdığınıza göre..."

Paul'un omuzları hemen kasıldı, elinde odun, olduğu yerde durakladı. "Bu sözünle ne demek istiyorsun?" diye sordu.

Ben omuzlarımı kaldırdım. "Pek bir anlamı yok. Yalnızca bahçenizdeki hayalete değinmek istemiştim."

"Ha, anlıyorum," dedi Bay Treville. Ateşin karşısına, en sevdiği koltuğa oturdu. Sonra gözlerini kırpıştırıp kaşlarını çattı. "Hangi hayaletmiş o?"

"Buralardaki söylentilere göre sizin bahçenizde bir..." gülümseyerek Katya'ya baktım, ama o karşılık vermedi. "...bir ruh varmış. Genç, güzel bir ruh. Ve kendisine hayalet denmesine sinirleniyormuş."

Paul'un sesi yamyassıydı. Odaya arkası dönük durumda, ateşin önünde diz çökmeye devam ederek konuştu. "Sen bu ruhu kendi gözünle gördün mü, Montjean?"

"Doğrusu görmedim. Ama varlığını çok güvenilir bir kaynaktan duydum" Katya'nın neden kaşlarını çatıp başını iki yana salladığını anlayamıyordum.

Paul elindeki odunu kararlı bir hareketle bırakıp ayağa kalktı, bana döndü. "Bu akşam kahve içmesek alınmazsınız, değil mi Doktor? Omzum biraz ağrıyor da... erken yatalım diyordum."

"Saçma," dedi Katya. "Kahveyi elbette içeceğiz. Ama istemiyorsan, sen odana çıkabilirsin."

"Yoo, yoo, olmaz," dedi Paul. "Babamın insanoğlu ve doğa konusundaki gözlemleriyle Doktor Montjean'ın değeri ölçülmez dipnotlarını dünyada kaçırmak istemem. Eğitimimi de düşünmem gerekir. Bu arada... değeri ölçülmez deyince, değeri büyük olanın tersi oluyor, değil mi?"

"Birisi az önce hortlaklarla ruhlardan söz etmişti," dedi Bay Treville. Bir yandan gülümseyerek Katya'nın elinden kahvesiyle brandy'sini alıyordu. "Ben doğaüstü güçlerin Ortaçağ insanı üzerindeki etkisine her zaman hayranlık duymuşumdur. Herhalde Louis Duvivier'in bu konudaki çalışmalarını biliyorsunuzdur, Doktor. O, çalışmasında ortaya koyduğuna göre Hıristiyanlık bu yarı barbar zihinler üzerindeki etkisini..."

...Yarım saat kadar sonra Katya babasının monoloğunu yarıda kesip onu alnından öptü ve kendisinin artık yatmak zorunda olduğunu açıkladı. Ben de uzattığı eli sıktım.

"Yarın çaya gelecek misin, Jean-Marc?"

"Elbette. İyi geceler, Katya."

"İyi geceler. Sen de yukarıya geliyor musun, Paul?"

"Konuğumuzu geçirir geçirmez." Paul'un dili, brandy'lerin etkisiyle hafif dolaşıyordu.

Katya salondan çıkarken Bay Treville saatini cebinden çekip, "Şu işe bakın, akşam kaymış gitmiş yine," dedi. "Üstelik yarından önce bitirmek üzere kendi kendime söz verdiğim işlerim de vardı. Ama yine de ilginç bir tartışma oldu. İtiraf edeyim, akıllıca tartışmaların tiryakisiyimdir ben. Ama hızla kaybolan bir sanat olmaya doğru gidiyor o da. Eh, acaba bana izin vérir miydiniz?"

Tekrar oturmadım. Ben de gitmeye hazırlanıyordum. Ama Paul koltuğundan kalkmadı. Tersine, bacağını koltuğun kolu üzerinden attı ve eliyle brandy şişesini gösterdi. "Gitmeden bir kadeh daha içer misin?"

"İçmesem iyi olur, teşekkür ederim," dedim. "Ne gülüyorsun?"

"Benim ceketle öyle komik duruyorsun ki! Herhalde ben de Bask çobanı gibi giyinmeye kalksam komik dururdum. İnsan doğduğu gibi kalıyor. Şaşmamak gerekir."

Onun ceketini giymekte olduğumu unutmuştum. Hemen çıkardım, kendiminkini giymeye hazırlandım. Kurusun diye ateşin yanına asılmıştı.

"Bask'sın, değil mi?" diye üsteledi Paul.

"Evet, öyle. Doğduğum kasaba buraya pek uzak sayılmaz. Dağlara doğru bir yerde. Neden sordun?"

"Laf olsun diye, merak ettim işte. Montjean, Bask adı değil ne de olsa. İnsan daha çok, Utuburnu, Zabola ya da Elizondo gibi bir isim bekliyor. Karanlık ve ihtiraslı bir isim."

"Aslında benim adım Bask adı. Baskça *mendi* ve *jaun* kelimelerinin Fransızcalaştırılmışı. Dağ adamı demek oluyor. Hoş, adımın köklerine gerçekten ilgi göstereceğine inanmıyorum."

"Anlatamayacağım kadar ilgimi çekti, arkadaş," dedi kelimeleri yuvarlaya yuvarlaya. "Ama seninle konuşmak istediğim bir şey var. Şu son brandy'yi kabul etmek istemediğinden emin misin?"

"Eh, o kadar istiyorsan..."

"Aferin, nazik dostum." Ama kadehleri o doldurmadı. Yalnızca şişeye doğru elini salladı, beni kendi kendime servis yapmak üzere bıraktı. "Katya'yı ziyaret etmene izin verişim konusunu yeniden düşünüyordum."

"Ya, düşünüyordun demek."

"Hm-m, öyle."

"Kızdardeşinin konuk ağırlamak için senden izin alması gerektiğinin pek farkında değildim."

O güldü. "Şu sesin tonuna dikkat ediyor musun? Sanki ben söylüyorum bu sözü. Ceketimden sana bir şey bulaşabilir mi dersin?

"Katya'yla öğleden sonraları bir iki saat geçirmeme ne gibi bir itirazın olabilir?"

"Ha, bu arada birbirinizi ilk adınızla çağırdığınıza da dikkat ettim."

"Bunda bir şey yok ki! Uzun uzun konuşuyoruz. İlk adları kullanmaktan kaçınmamız yapmacık olur."

"Evet herhalde öyle. Her gün bir iki saati Katya'yla geçirmene ne itirazım olabileceğini sormuştun. Hele de önemsiz, büyük ihtimalle tekdüze konularda konuşulduğunu göz önüne alınca. Hiçbir itirazım olamaz, arkadaş. Ama sen gençsin, bazıları seni yakışıklı da bulabilir. O da genç ve onu herkes çekici buluyor. Bazı durumların yapısı da başka bazı durumlara yol açmaya uygundur."

"İmalarını saygısız buluyorum."

"Lütfen bana gücenmiş Gaskon numarası yapma. Şu d'Artagnan ne can sıkıcı bir adam olmalı. Hayali onuruna sık sıkıya bağlı..."

"Bence gereğinden fazla içki içtin."

"Ne derin gözlemlerin var! Bak, seni ve Katya'yı hiçbir şeyle suçlamıyorum. Ama ikiniz de sağlıklı insanlarsınız, üstelik de romantiksiniz. Tanrı kutsal bahçenin yönetimini Adem'le Havva'ya verir vermez, hemen elma değiş tokuşuna kalktılar. Bu son derecede doğal." Ayağa kalkıp bana doğru yürüdü. "Ama ne kadar doğal olduğu bana vız gelir, seninle Katya'nın elma değiş tokuş etmenizi istemiyorum. Ufak elma lokmalarını bile hatta. Anlaşıldı mı?"

Ayağa kalktım. "Gitsem iyi olacak," dedim.

"Ne harikulade bir fikir. Ama herhalde sen bu akşamlık gitmekten söz ediyorsun. Yarın çay saatinde yeni kalp para gibi dönüp buraya geleceksin."

Ona cevap vermedim. Çok öfkeliydim. Kendimi tutamayıp ona vurabilirdim bile. Ama o peşim sıra kapıya doğru yürüdü.

"Söyle bana, Montjean, kızkardeşimi hiç öptün mü?"

"Seni ilgilendirmez ama hayır, öpmedim."

"Elini bile tutmadın mı?"

"Tutmadım," diye yalan söyledim. "Hiç lokma değiş tokuşu yapmadık. Şimdi izninle sana iyi geceler dileyeyim."

"Bir dakika! Dinle beni. Senden kardeşimle en küçük bir yakınlığa kalkışmayacağına dair bana söz vermeni istiyorum. Veriyor musun?"

"Doğrusu Treville, Katya'ya karşı bu aşırı koruyucu davranışını sağlıksız buluyorum."

"Elbette sağlıksız. Biz zaten sağlıksız bir aileyiz. Katya sana bu lanet olası yere sağlık nedeniyle geldiğimizi söylemedi mi? Ama benim ailemin sağlık durumunun, senden istediğim sözle hiç ilgisi yok. Evet!"

Bask kanımın şakaklarımda attığını duyabiliyordum. Konuştuğum zaman sesimi sakin çıkarmaya özellikle dikkat ettim. "Katya'nın kardeşi olmasaydın seni bir yumrukta kıçının üstüne oturturdum," dedim.

"Kıçımın üstüne, ha? Amma kelime! Yumruğunu ona bu kadar benzeyen bir surata indirmek senin için zor olmaz mıydı?"

Gözlerim onun bir gözünden ötekine gitti, geldi. Hakkı vardı. Omuzlarım sarktı. Vuramazdım ona gerçekten.

"Yeniden düşünüp kararını değiştirdiğine sevindim. Çünkü öfkeli bir harekete kalkışsaydın seni şiddetle cezalandırmak zorunda kalacaktım. Paris'teyken tekmeli boks şampiyonu olduğumu sana söylemeye fırsat bulamamıştım. Atletizmin terinden de, homurtusundan da pek hoşlanmam ama, bir zamanlar benim sınıfımın gençleri arasında tekmeli boks pek modaydı. İnsan eldivenlerini kirletmeksizin sokak serserileriyle başa çıkmayı başarıyordu en azından, anlıyorsun ya! Ben de bu yüzden bu dalda epey ilerledim."

"Anlıyorum," diyerek içime bir soluk çektim, sakinleşmeye çalıştım. Sonra eğilip resmî bir selam verdim. "İyi geceler." Kapıyı arkamdan kapatmak için ayrıca çaba göstermem gerekti.

Geceki konuşmalarımızın tonu ve içeriği düşünülürse, klinikteki görevlerim bitmek üzereyken Paul'ü odamın kapısında görünce neden çok şaştığım kendiliğinden anlaşılır sanıyorum.

"Girebilir miyim?"

"Eh, herhalde."

Kasabadaki işlerini yeni bitirdiğini, istersem beni çaya arabasıyla götürebileceğini söyledi. Yalnız bir şartla... akşama onlarda yemeğe kalacağıma söz verecektim.

Bir an onu bakışlarımla ölçüp biçtim, sonra çok memnun olacağımı söyledim. O bu sırada, yöresel yemekleri insanların nasıl sevebildiğini hiç anlamadığını belirtti. İnsan canı kendine ıstırap çektirmek ve cehennemde geçireceği süreyi bu yolla kısaltmak isterse yiyebilirdi bu yemekleri ona göre.

Arabasına bindiği anda, "Korkarım dün gece içkiyi biraz fazla kaçırmışım," dedi.

"Ya, öyle mi düşünüyorsun?"

"Özür dilemekte pek başarılı değilimdir... alışkanlığım yok galiba..."

"Oysa ben seni her konuda başarılı sanıyordum. Tekmeli boksta, konuklara hakarette, kızkardeşinin hareketlerini kısıtlamakta... tüm sosyal nezaketlerde."

Güldü. "Bunu hazırlamışsın galiba, değil mi?"

Neredeyse gülümseyecektim. Gerçekten, bir dahaki görüşmemizde ona neler söyleyeceğimin provasını yapmıştım.

Kasabadan sessiz geçip Etcheverria yoluna koyulduk. Ancak o zaman bana döndü, "Bak, Montjean," dedi. "Katya'nın senin dostluğundan hoşlandığını biliyorum. Babam da o bitmez monologlarını dinleyecek birinin bulunmasından hoşlanıyor. İkisini de çok seviyorum. Bu sıkıcı yerde onları bu küçük zevkten mahrum edemem. Ama bana Katya ile en küçük yakınlıklara bile kalkışmayacağın konusunda söz vermende direniyorum..." Ona cevap vermek üzere soluk aldım ama o elini havaya kaldırıp beni susturdu. "Ne kadar masum yakınlıklar olursa olsun! Ne kadar masum olursa olsun! Amaçlarından kuşku duyuyor değilim, Montjean. Yalnızca benim babam... Şeyy... babamın Katya'yla olan ilginden kuşkulanmaması gerektiğini söylemiştim, değil mi? Bana nedenini sorma. Seni ilgilendirmez."

Gülerek başımı iki yana salladım. "Dün gece nefret dolu, zehir gibiydin. Bugün ise mantıklı ve dostça davranışlısın. Bence bu davranışların çok çocukça."

Dönüp bana sırıttı: "Öyle mi buluyorsun? Pekâlâ, teşhisini kabul ediyorum. Tek şartım, bu konuyu burada kesmek."

Yolun geri kalanı boyunca Paul, gün boyu temas ettiği Salies tüccarlarının ve yetkililerinin taklitlerini yaparak beni

eğlendirdi, espri yeteneğini tam anlamıyla kanıtladı. İnsanlara hiç acımadığı da ortadaydı. Buna şaşmadım.

"Tüccarlarla iş görmen garip," dedim. "Onlardan bir sınıf olarak o kadar nefret ettiğine göre..."

"İnsan zaman zaman onlarla ister istemez temas etmek zorunda kalıyor, dostum. Ne de olsa, dünyanın sahipleri onlar. Miras ya da armağan olarak almış değiller onu tabii. Satın aldıkları için onların olmuş."

"Bu doğru olabilir. Ama unutma ki onu onlara satan da senin sınıfın."

Bir an sessiz kaldı, sonra alçak bir sesle, "Bu da doğru," dedi. "Hem de ne kadar doğru."

Yaz köşkünün kapı eşiğinde dururken cebimden o gün bulduğum çakılı çıkarıp Katya'ya verdim.

"Ah, teşekkür ederim, beyefendi. Unuttunuz diye korkmuştum." Taşı kese biçimindeki çantasına, ötekilerin yanına koydu, elindeki büyük çantaya attı. "Bana dünyayı vermekte olduğunuz hiç aklınıza gelmiş miydi... parça parça olarak?"

"Umarım bu armağanın büyük değeri sizi boyunduruk altında bırakmaz."

"Bırakan armağanın değeri değil. Ardındaki niyet. Niyetleriniz boyunduruk altında bırakacak türden mi?"

"Pek yakın."

Güldü. "Sizi uyarıyorum. Kişilik bütünlüğüm öyle sağlamdır ki, çakılla yerinden oynamaz."

"İşte bu, sayın bayan, çok berbat bir kelime oyunu."

Kaşlarını çatıp suratını ekşitti. "Korkarım kelime oyunları sanatı konusunda eni konu gerisin. Kafa yapındaki tatsız bir ciddiyete işaret eder bu durum. Kelimeler oynanmak için değilse, ne için icat edilmiş ki?"

Elimi hafifçe onun elinin üzerine koydum. "Bazı kimseleri, onları duygu ve sevgi ifade etmek için kullandığı rivayet edilir."

Gözleri benimkilere kaygılı bir kararsızlıkla baktı. "Ha... ama rivayetlere pek kulak asmak doğru olmaz." Sonra elini benimkinin altından kaydırarak çekti, dönüp bahçeye doğru baktı. Gözleri uzaklara bakıyor gibi, dikkati dağınıktı. Dalların arasında süzülen güneş ışığı saçlarının, cildinin rengini yer yer açıyor, beyaz elbisesinden yansıyordu. Ben yakınında durmaktaydım. Yanaklarında ışık... saçlarından gelen tatlı koku... Boynunun çizgisi... göğsünün kavisi...

Uzaklardaki bir hayalden zorlukla ayrılıyormuş gibi içini çekip bana döndü. "Biliyor musun, babamla kardeşime bu bahçedeki ruhtan söz etmen zalim ve düşüncesiz bir hareketti. Neden yaptın bunu?"

Soru beni birden şaşalattı. "Ben... hiç nedeni yok. Yalnızca... biliyorsun işte... laf olsun diye. Sohbet. Bilerek seni üzecek bir şey yapmayacağımı bilirsin, Katya."

Bir an yüzüme net bakışlarla baktı, sanki beni tarttı, değerlendirdi. Sonra gözlerini uçlarına belli belirsiz bir gülümseme değdi. "Yoo, tabii yapmazsın. Ama yine de... keşke adını anmasaydın onun."

"Sır olduğunu bilmiyordum."

"Sır değil. Yalnızca bana ait olan, kimseyle paylaşmaya hazır olmadığım bir şey."

"Ama benimle paylaşmıştın onu."

Bir an sözümü düşündü. Sanki ilk defa farkına varmıştı bu gerçeğin. "Doğru, paylaştım," dedi. Omuzlarını hafifçe kaldırdı. "Eh, neyse... bir zararı olmadı. Üzerinde durmaya gerek yok."

"Ne zararı?"

"Ruhun adı geçince Paul nasıl tepki gösterdi, görmüşsündür, değil mi?"

"Evet, gördüm. Çok sarsılmışa benziyordu."

O başını salladı. "Sarsılacağını biliyordum."

"Ama neden? Herhalde kardeşin kadar sinik bir tip ruhlara falan inanmaz. Adı geçince neden sarsılsın?"

O kaşlarını çattı, sonra başını iki yana salladı. "Aslında bilemiyorum, Jean-Marc. Ama sarsılacağını içgüdüsel olarak biliyordum."

İçimi çektim, uzamış bir çalıdan bir dal parçası kırdım, yapraklarını birer birer koparmaya koyuldum. "Katya? Bu *gerçek* bir ruh mu?"

"Gerçek ruh? Bu deyim kendi içinde çelişkili değil mi?"

"Ne demek istediğimi biliyorsun. Sen de, Paul de, masallar uydurmaya, insanlara yutturmaya bayılıyorsunuz. Ruh gerçek mi diye bu yüzden soruyorum."

"Ha... yeterince gerçek."

"Onu gözünle gördün mü?"

"Evet. Şeyy... pek sayılmaz. Hemen hemen gördüm. Gözümün kuyruğuyla... bir beyaz leke. Gözümü oraya çevirince yok oluyor. Çok uzaktaki yıldızlara da bakınca da öyle olur hani. Ama onun orada olduğundan eminim. Varlığını somut biçimde hissedebiliyorum. Hem de insanı korkutan ya da rahatsız eden bir olay değil. O çok iyi huylu bir ruh... ve çok da üzgün. Çok, çok üzgün."

"Üzgün mü? Neden üzgün?"

"Bilmiyorum. Herhalde böyle gepegençken her şeyin birden bitmesi yüzünden."

"Öyle mi? Ne kadar genç?"

"Tam on beş buçuk yaşında."

Gülümsedim. "On beş yaş, beş ay, on bir gün olmadığından emin misin? Dakik ölçüler konusunda özel yeteneğin var senin."

Beni ameliyat edecekmiş gibi dikkatle baktı. "Yaşları günü gününe tahmin etmenin güç olduğunu bilirsin herhalde," dedi.

Güldüm ve elimdeki dal parçasını fırlatıp bu oyunu bir kenara bıraktım. "Biliyor musun, Katya, Paul'un ruhlar konusundaki rahatsızlığını anlayabiliyorum. Sen beni hayalci ve romantik olmakla suçluyorsun ama, gerçekçiliğim de sağlamdır doğrusu. Sağlam ve mantıklıdır. Sebep sonuç ilişkisinden haberi olmayan kuvvetler ve olaylar beni rahatsız eder. Mantığa uymayan şeylerden tedirgin olurum. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Doğaüstü şeylere inanmadığını mı söylemek istiyorsun?"

"İnanmamayı seçiyorum. İnanmak istemiyorum. Mantıksız şeyler beni korkutuyor. Gaddar ve zalim bir adamın yanındayken, bir delinin yanında ettiğimden daha çok rahat ederim."

Katya kaşlarını çattı. "Paul deli değil" dedi.

"Yoo, beni yanlış anladın. O delidir demek istemedim. Yalnızca onun doğaüstüne karşı duyduğu tedirginliği ben de paylaşıyorum dedim.

Onun son derece sağduyulu ve aklı başında olduğunu söylemek istedim. Tıpkı benim gibi. Esnekliği olmayan bir sağduyu."

"Sence en iyisi bu mu?"

"Eh, güvenli bari."

Bunu bir an düşündü. "Evet, güvenli," dedi sonunda. "Ama... kısıtlayıcı."

Bir süre sessiz kaldık. Ben bütün gün kafamda dolaşan soruyu nasıl kelimelendireceğimi düşünüyordum. "Katya? Ortada bir terslik olduğu belli. Senin ve ailenin canını sıkan bir şey var."

İnsanı şaşırtan bir açık sözlülükle cevap verdi. "Evet, elbette var. Senin kadar hassas biri bunu hissetmese şaşardım."

"Benim yardımcı olabileceğim bir şey mi? Üzerinde konuşmanın bir yararı olur mu?"

"Yararı mı? Amma garip bir ifade şekli! Ama evet, olabilir. Yararı olabilir." Kendi kendiyle mücadele eder gibi göründü. Sanki benimle bir şeyi paylaşmak üzereymiş de, pek cesaret edemiyormuş gibiydi.

İşini kolaylaştırmak için, "Karşında anlayışlı ve iyi niyetli bir dost olduğunu biliyorsun," dedim. "Sana olan duygularımı herhalde hissediyorsundur, Katya."

Başını iki yana sallayıp başka tarafa baktı. Sözlerimi durdurmak istiyordu sanki.

Ama ben üsteledim. Bu an bir kere kaçarsa, bir daha geri gelmeyeceğinden korkuyordum. "Sana olan duygularıma bir isim vermekten her zaman çekindim... seninle ilgili en uçarı düşüncelerimde bile beni sarsan duygularımı..."

"Lütfen, Jean-Marc..."

"...Ama onlara mutlaka bir isim vermek gerekirse, aşk dedikleri şey olacağından eminim."

"Lütfen..." sandalyeden kalktı. Kaçmak istermiş gibiydi. Ben elini yakaladım, onu kendime çektim ve kollarıma aldım.

"Katya..."

"Hayır," deyip çekilmeye çalıştı.

"Katya." Vücudunda hafif bir ürperti dolaştığını hissettim, sonra birden katılaştı, gözleri sakin, ama dalgın bakışlarla benimkilere dikildi.

Kurtulmak için mücadele etmedi. Bu pasif hali, hareketsiz kayıtsızlığı, benim üzerimde dondurucu bir etki yaptı. Ona sarılmanın çok budalaca bir şey olduğunu hissettim. İsteğine karşı değilse bile, isteksizliğine karşı. Onu hem bırakmak, hem de öpmek istiyordum. Hangisini yapacağıma da karar veremiyordum.

Çok gençtim. Öptüm onu.

Dudakları yumuşak ve sıcaktı ama bana hiç karşılık vermedi. Uzun bir öpücüğün sonunda gözlerimi açtığım zaman onu bana bakar buldum. Bana değil de... benim içimden arkalara.

Kollarım yanlarıma sarktı. O hareket etmedi. Geri çekilen ben oldum. Şaşkın ve sefil.

"Özür dilerim Katya. Çok özür dilerim."

"Ziyanı yok."

"Yoo, yok değil. Ama ben... seni öyle çok seviyorum ki!"

"Ziyanı yok. Jean-Marc."

Ben yine de başımı sallayıp yana doğru döndüm... ve kendimi dosdoğru Paul'un gözlerine bakar buldum.

Herhalde patikadan sessizce gelmiş, benim utancıma tanık olmuştu.

"Bunlar sizin yatak odası görgü kurallarınız mı Doktor?" Sesi buz gibiydi.

Küçük düşmüş, öfke içinde, umutsuzca kekeledim. "Bunu neden yaptığımı bilmiyorum. Budalaca bir şeydi. Hemen gidiyorum... elbette."

"Yoo, Jean-Marc, gitme!" Katya'nın sesinde hem merhamet hem de kaygı vardı.

"Bırak Katya," dedi Paul. "Doktorun yıllardır içine doğan en soylu içgüdü bu."

Öfkemi ona yönelterek, "Treville," dedim. "Katya'nın hatırı olmasa, o küstah gülümsemeyi suratından silmek bana büyük bir zevk verirdi!"

"Hiç değilse denerdin, eminim." Sesi gururlu, canı sıkkındı.

Çenem kasılmış, şakaklarım atarak, yumruğum sıkılı, karşısına dikildim. Onun gözlerindeki sakin kaygısızlıktan nefret ediyor, hem de bunun, Katya'nın o boş bakışlarına pek yakın olduğunu hissediyordum. Onu öptüğüm zamanki ifadesine. İçimdeki duyguları gemlemek istercesine peşpeşe birkaç derin soluk aldım, sonra gözlerimi yumup sıkılı yumruğumu

açtım, bizi kaygıyla izlemekte olan Katya'ya döndüm. Elimden geldiği kadar kontrollü bir sesle, "Sana vermiş olabileceğim herhangi bir rahatsızlıktan dolayı özür dilerim, Katya," dedim. İşin basit, esef verici açıklaması... "Seni seviyorum. Bu ifade ediş biçimim için ne kadar pişmanlık duyarsam duyayım, sevgimin kendisi için asla pişmanlık duymayacağımdan da eminim." Daha bunları söylerken bile, o provalı cümlelerden nefret ediyor, kendi kendime kızıyordum. Katya'nın sevgisi konusunda olabilecek en küçük şansımı bile bu yolla mahvettiğimden emindim. Ama gençlik gururunun parçalanması da korkunç bir şeydi. Parçalanan gurur kendini deli gibi yerden yere atıyor, insanın en sevdiklerine zarar veriyordu.

Resmî (aynı zamanda eminim ki yapmacık) bir selam verip, dimdik, kazık gibi, patika boyunca ilerledim. Kafamın içi öfkemin ve umutsuzluğumun yarattığı bir boşluktan ibaretti.

Buraya Paul'un arabasıyla gelmiş olduğum için, Salies'e kadar yürüyerek dönmek zorunda kaldım. İçimdeki sefil duygular, gecenin güzelliğiyle çelişip duruyordu. Öfkem her adımımda biraz dindi, sonunda kasabaya vardığımda hiç kalmadı. İçimde yalnızca bir duygu uyuşmuşluğu hissediyordum.

O sıra en son isteyeceğim şey, Doktor Gros'la çene çalmaktı. Ama ağaçlar arasındaki her zamanki masasında bana el salladığında, gitmezsem ne sefil durumda olduğumu anlayacağını ve beni alaya alacağını biliyordum.

"Gel otur şuraya, Montjean," diye seslendi o gür sesiyle. "Benimle bir kadeh iç de teselli bul."

"Teselli mi?"

"Eh rahatla diyelim öyleyse. Treville'le olan küçük serüveninin durumuna göre değişir elbette. Ama ne olursa

olsun, romantik ilişkilerin kısalığı konusunda kasaba rekoruna adaysın. Bir tek, geçen yaz papazın başına gelen olay hariç."

"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum bile."

"Bu işin sona erdiğini görmekten memnunluk duyduğumu saklamayacağım. Senin bu geliş gidişlerin kasabanın tüm dikkatini ve dilini esir almış olduğundan, benim onca gurur duyduğum romantik ünümü gölgelemeye başlamıştı."

O böylece benim soluduğum havayı bulandıra dursun, ben bir yandan, Etcheverria serüvenimin nasıl olup da Salies'e benden önce vardığını düşünüyordum. Kasabanın dedikoduculuk konusundaki ününe rağmen, biraz şaşırtıcıydı durum.

"Neden söz ettiğinizi zerre kadar anlamış değilim, Doktor Gros. Ama sizce bir mahsuru yoksa bu konuyu yine de burada kesmeyi tercih ederim."

"Mahsur mu? Ne mahsuru olacak?" Doktor Gros bir süre sessiz kaldı, sonra mırıldandı. "Ama yine de... hâlâ bir haftan var."

"Bir hafta mı?"

"Bir haftada neler neler olmaz! Dedikodulara göre Tanrı şu dünyadaki herkesi yedi günde yaratmış. Ne büyük bir üretkenlik! Evet, gerçi o sıra nüfus çok daha seyrekti, ama, hesaba melekleri de katarsan, yine epey kalabalık. Biliyor musun, şu meleklerin cinsiyetini hep merak etmişimdir. Sen etmez misin? Oğlan çocuk mu bunlar? Kız çocuk mu? Hermafrodit mi? Ya da belki musluk sistemleri hiç yok. Bu durumda temel fonksiyonları bile bir mucize sayılır. Hah! Anus mirabilis! Ne dersin buna? Bir de Latince çalıştığım o uzun saatlerin yararı yok der dururdum!"

"Şu hafta meselesi neymiş?"

"Haydi, haydi, bana numara yapma. Trevilleler'in bir haftaya kadar buradan taşınacağını kasabada bilmeyen yok. O genç adam, yani erkek kardeşi bu sabah kasabaya inip gerek-

li hazırlıkları yaptı. Senin numarana..." Gözleri yavaş yavaş irileşti, sesi birden alçaldı. "Hay Allah, gerçekten bilmiyordun, değil mi? Yüzünden anladım."

Hafifçe öksürüp boğazımı temizledim. "Hayır, aslında bilmiyordum," dedim.

"Ama evladım, ben doğal olarak sanmıştım ki... Yani... sen buradan genç Treville'le birlikte ayrıldın. Yolda sana bu cennete veda etmek niyetinde olduklarından söz etmiştir diye düşündüm. Kötü haberci olmak istemezdim, özür dilerim. O melekler hakkındaki zırvalarım için beni affedebilecek misin? Yine de, itiraf et, anüs mirabilis kısmı hiç de fena sayılmazdı. Gel, bir kadeh daha ısmarlayayım sana. Bari cezamı parasal olarak ver."

"Teşekkür ederim, istemem. Şeyy... genç Treville nereye gideceklerinden söz etti mi?"

"Hayır. Bunu saklamakla da kasaba halkına bir çeşit tahminler yapma olanağını tanıdı. Tunus? Martinik? Paris? Pau? Bu sonuncusunu, tahmin edersin, hayal gücü son derece kıt olan bankacımız öne sürdü. Genç bayan durumu senden bilerek mi sakladı dersin?"

"Bu konuyu daha fazla konuşmasak sevinirim."

"Nasıl istersen. Senin bileceğin şey tabii. Beni ilgilendirmez." Doktor Gros içkisini yudumlayıp meydanı bilinçli bir kayıtsızlıkla gözden geçirdi. Sonra birden öne doğru eğildi. "Biliyor musun, belki sana söylemeyişi, seni üzmemek için olabilir. Hatta belki o da bilmiyordur. Bu bile mümkün."

Gros söyler söylemez, durumun gerçekten böyle olduğuna hemen inandım. Katya, Paul'un Salies'i terk etmek hazırlıklarından habersizdi. Kendisi bilse, bana da mutlaka söylerdi. Nitelikleri arasında en dikkati çekeni açık sözlülüğüydü. Zaman zaman insanı rahatsız edecek kadar hem de. Eğer bilmiyorsa... Paul neden saklıyordu ondan? Katya gitmek iste-

meyeceği için mi? İsteği dışında mı sürükleyip götürülüyordu buralardan?

İzin isteyip odama döndüm, yatağımın kenarına oturup ne yapmak gerektiğini düşündüm. Giyinik olarak tedirgin bir uykuya daldığımda, Paul'le açık konuşma kararına varmıştım. Etcheverria'ya gidecek, konuşacaktım onunla. Orada kötü karşılanmayı bile göze alarak. Şekil meselesi ön planda değildi artık. Kendi mutluluğum için savaş veriyordum. Ve belki de... umabilir miydim acaba... belki de, Katya'nın mutluluğu için.

Ertesi sabah ağaçların altında, her zamanki yerimde kahvemi içiyordum. Çöreklerim önümdeki tabakta el sürülmeden durup duruyordu. Gecenin kabuslarından midem hâlâ altüsttü. Başımı kaldırdığımda bir de şaşaladım. Katya bisikletini ite ite meydandan bana doğru yaklaşıyordu. Şapkası yine yoktu. Rüzgar saçlarını yine uçurmuş, bukleleri başının her tarafına dökülüyordu. Gülümsemesi şen ve canlıydı. Onun için çektiğim sandalyeye oturdu.

"Ne güzel bir sabah, değil mi?" dedi. "Daha ilk ışıklarla birlikte uyandım. Çayırlarda çiğ damlaları tıpkı... tıpkı elmas gibi parıldıyordu. Bazı kalıp sözler gerçeği o kadar iyi tanımlıyor ki, onlardan uzak kalmaya olanak yok, ne yazık. Meğer ki insan orijinal olacağım diye gerçekten ayrılmayı göze alsın. Bana bir kahve ısmarlar mıydın?"

Belki önemsiz görünebilir ama, benim gecemi mahveden olayların onu hiç etkilememesi canımı sıktı. Neşesinde bir duygusuzluk sezmekten kendimi alamadım. Konuştuğumda sesim gergindi. "Kardeşin kasabaya indiğini biliyor mu?"

"Hayır," dedi o açık açık. Önemsiz bir şeymiş gibi, "Şu çörekleri yemeyecek misin?"

"Pek iştahım yok."

"Yazık. Ben yiyebilir miyim? Karnım çok aç."

"Buyur."

Garson masaya yeni bir kahve bırakıp gittikten sonra, "Paul burada olduğunu bilse öfkeden kudurur herhalde," dedim.

Sütlü kahvesinden ilk yudumu susamış gibi aldı. Çocuklar gibi, gözü fincanındaydı içerken. "Hmm, çok güzel. Evet, sanırım kızardı. Ama ondan söz etmeyelim. Harika bir sabahı bozmaya gerek yok."

"Yoo, Katya, ben ondan söz etmek istiyorum. Korkunç bir gece geçirdim. Bana olanlardan... bize olanlardan söz etmek istiyorum."

"Biliyor musun, Jean-Marc, geceyi kötü geçiren bir tek sen değilsin." Sesinde bir sitem vardı.

Yüzündeki tazeliğe, gözlerindeki pırıltıya baktığımda, geceyi uykusuz geçirmiş olduğuna inanamadım.

Az sonra, kendisinden söz etmediğini anladım. "Bu sabah aşağıya indiğimde Paul'u salonda, yerde uyuyakalmış buldum. "Gece içki içmiş. Görünüşü korkunçtu. Halıyı üzerine çekip oracıkta uyumuş. Onu o halde bırakmak bana çok dokundu. Ama evden çıkmak zorundaydım. Bu güzel sabaha çıkmak zorundaydım. Hem de..." Uzaklara baktı. "... seninle olmak istiyordum galiba."

Soğukkanlı, ölçülü Paul Treville'in geceyi ıstıraplar içinde içki içerek geçirişini göz önünde canlandırmak zordu. Bir anda onunla aramda bir yakınlık hissettim. Bir yandan da o kasıntılığının doğurduğu pişmanlıktan sevinç duydum. Ama bu karışık duyguların hepsini bastıran, "...seninle olmak istiyordum." sözünün bana verdiği duygulardı.

Elimi onun eli üzerine kapattım. O elini çekmedi. Bir koca dakika boyunca çekmedi. Sonra güldü, "Sol elle nasıl kahve içilebilir, bilmiyorum," dedi. "Dökersem çok utanırım."

Elimi kaldırdım. "Katya, seninle açık konuşacağım."

"Bunun anlamı, tatsız bir şey söyleyeceksin demektir."

"Yoo, hiç de değil. Eh... belki de biraz öyle, Ben... hatta görünüşe göre Paul de bu kadar acı çekerken sen nasıl böyle keyifli olabiliyorsun, anlayamıyorum."

"İnsanın bunu öğrenmesi, geliştirmesi gerek, Jean-Marc. İnsanın kafasını boşaltıp... neşeyi değilse bile, en azından huzuru aramayı öğrenmesi şart. Başka nasıl yaşanabilir..?"

"Ama, Tanrı aşkına, ailende, hayatında bu kadar acı getiren, seni barikatlar kurmaya zorlayan ne gibi bir olay var?"

Bir an sessiz oturdu. Gözleri, bir şey düşünüyormuş gibi, yerdeydi. Sonra başını iki yana salladı.

"Olmaz. Bu konuşabileceğim bir konu değil. Seninle bile."

"Ama benimle konuşabilirsin, Katya, biliyorsun ki ben..."

"Şşş!" Sonra daha yumuşak sesle, "Şşş lütfen," dedi.

"Hiç değilse senden hoşlandığımı söylememe izin verirsin değil mi?

"Evet," diyerek bana hüzünlü hüzünlü gülümsedi. "Hoşlandığını biliyorum. Ve bu benim de hoşuma gidiyor."

"Ama yine de bu... her neyse onu benimle paylaşmak istemiyorsun, öyle mi?"

"Seninle başka şeyleri paylaşıyorum. Mutlu olduğum zaman ya da çok güzel bir kelime oyunu bulduğum zaman... onları paylaşıyorum seninle. Bu kadarı yetmeli."

"Hiç de yetmiyor. Bak, düşün, Katya... mutluluğumuzu herkesle paylaşırız. Yabancılarla bile. Önemli olan hüznü ve acıları paylaşmaktır. Bunu biliyor olman gerekir."

"Evet, biliyorum. Bu söz doğru olmak zorunda."

"O halde?"

Gözleri bir an beni yokladı, sonra gülümsedi. "Biliyor musun, Jean-Marc, gözlerin öyle koyu renk ki, hemen hemen kapkara. Onları aydınlatmak için çok ışığa ihtiyacın var."

Başımı başka tarafa çevirdim. Konuyu böyle değiştirmesi beni üzmüştü.

"Lütfen surat asma, Jean-Marc."

"Surat asmıyorum." Sesimi memnun çıkarmama olanak yoktu.

"Dinle beni hayatım." Bu sevgi kelimesi bana o mutsuzluğum içinde bile dokundu. "Paul'le olan durumu tamir edebileceğimden eminim. Çabuk öfkelenir ama, çabuk affeder."

"Hiçbir şeyi derin hissetmediği için."

"Bu doğru değil. Hem de haksızlık. Paul'le konuşacağım. Senin Etcheverria'ya gelmen konusunu yeniden düşüneceğinden eminim. Ondan sonra bahçedeki o güzel gezilerimize yeniden başlarız. Kelime oyunlarımı alkışlamana da izin veririm. Arasıra ben bisikletimle Salies'e gelir senin çöreklerini yerim. Her şey yoluna girer... göreceksin."

Ben başımı iki yana salladım. Hiç de avunamamıştım. O devam etti:

"Ama küçük hilemizde Paul'le bana yardımcı olmaya söz vermelisin. Babam ikimizin birbirimizden hoşlandığımızı asla hissetmemeli. Pek de zor olmaz. Biliyorsun babamın ilgisi çevresine yönelik değildir. Bir gülümse bana, olmaz mı? Paylaşacağımız dünya kadar şey var."

"Ama vaktimiz yalnızca bir hafta!"

Şaşırarak kaşlarını çattı. "Yalnız bir hafta mı? Bir yere mi gidiyorsun?

"Giden sensin, Katya! Ailen Etcheverria'dan ayrılıyor. Kardeşin dün kasabaya inip hazırlıkları yapmış."

"Ya!" dedi yavaşça, Parmağı şakağındaki bir bukleyi buldu, onu çevirdi. Dalgın gibiydi. "Ha, anlıyorum." Sesi bomboş, sanki uzaktan geliyordu.

"Paul'un sana söylemediğinden emindim."

"Ne?" Kendini düşüncelerinden koparmaya çalışıyordu. "Yoo, hayır, söylememişti."

Bir süre sessiz oturduk, sonra sordum. "Sen gitmek istemiyorsun, değil mi?"

"Tabii istemiyorum. Ama konu o değil. Eğer Paul hazırlık yapmışsa, gitmeliyiz demektir."

"Ama ne diye, Tanrı aşkına?"

"Daha önce de oldu. Buraya gelmek üzere Paris'ten ayrıldık."

"Ne oldu Paris'te?"

Kaşlarını çatıp başını salladı.

"Neden kaçıyor ailen?"

Bana baktı, belli belirsiz gülümsedi. "Nice aile gibi bizim de sırlarımız var," dedi. "Bundan utanmıyorum. Gülmesen bile, gülümse bari. Ya da homurdan."

"Gülümsemeyi canım istemiyor."

"Her şeyi bu kadar ciddiye alma, Jean-Marc." Ayağa kalktı. "Ben artık eve dönmeliyim. Herhalde Paul'un taşınma ayrıntıları konusunda yardıma ihtiyacı olur. Ama bugün çaya bize gelmelisin. Lütfen. Eğer birlikte yalnızca bir tek haftamız varsa, onu iyi kullanmamak budalalık olur."

İçimi çekip başımı salladım. "Evet, haklısın. Sizinle çay içmek beni memnun eder."

"İyi. Görüşürüz öyleyse."

"Görüşürüz."

Bisikletine atlayıp uzaklaşmaya başladı. Bizim hakkımızda dedikodu ettikleri pek belli olan bir grup hanıma selam verdi. Onlar bu şapkasız kızın fazla samimiyetinden tedirgin oldular. Bu içten halleriyle kendilerini kandıramayacağı yolunda fısıldaştılar.

Çayda Bay Treville pek neşeliydi. Sohbeti o kurtardı. Çünkü benim düşüncelerim bambaşka yerlerdeydi. Paul'e gelince, o buz gibi ve içine kapanıktı. Babasının unutkanlığına

takılmaktan bile vazgeçmişti. Katya ise arkasına yaslanmış, karşısındaki her üç erkeğe dalgın dalgın, ana gibi bir ifadeyle gülümsüyordu.

"Demek çocuklarım öğleden sonraları ben çalışırken vakitlerini böyle geçiriyorlar, ha?" diye güldü baba. "Oturup çay içiyor, çene çalıyorlar. Eh, zararlı bir şey sayılmaz. Ama siz siz olun, çocuklarınızın sizi işinizden alıkoymasına asla izin vermeyin. Doktor Marque."

"Doktor Montjean, baba," diye düzeltti Katya.

"Montjean mı? Ama dün gece yemekte ona Marque dediğinden eminim. Çok iyi hatırlıyorum hem de. Doktor Jean Marque dedin ona."

Paul içini çekti. "Dün değil, evvelsi geceydi, baba. Doktora ilk adıyla hitap ediliyordu. Jean-Marc Montjean. Unutması zor bir isim. İnsan ne kadar unutmaya çalışırsa çalışsın."

Bay Treville kaşlarını çatıp başını kuşkuyla salladı. Katya'nın beni kısa sürede adımla çağırmasını garipsemek pek aklına gelmedi. "Çocuklarım beni bunak sanıyorlar, doktor," dedi. "Konuşmalarıma fazla dikkat etmediğim için. Ama benim belleğim altın Frank kadar sağlamdır. Hoş Frank artık pek o kadar sağlam sayılmaz, ya... ne dersiniz?"

Paul birden, "Doktorun adıyla neden bu kadar uğraşıyoruz, sorabilir miyim?" dedi. "Sohbet konularımız bu kadar fakirleşmiş olamaz herhalde."

Bay Treville elini ona doğru salladı. "Ama isimler akıl karıştırıcı şeylerdir ve önemlidir de. Biz her şeyi gerçekte oldukları gibi değil bizim sandığımız gibi düşünürüz. Bu yüzden de her şey, bizim onlara verdiğimiz adı alır. Kızımı ele alalım, doktor. Vaftiz edildiğinde ona çok saygın bir isim verdik. Hortense... kendi annemin adı. Sonra günün birinde işimden başımı kaldırıp baktım ki, Katya diye biri bizim evde yaşamaya başlamış. Öylece, bir gece içinde Hortense'ım gitmiş

yerine Katya gelmiş." Uzanıp kızının elini tuttu. "Ama ben, kızım Hortense'ın yerine gelen bu yeni varlığa alıştım. Kendi tarzında... O da iyi bir kız. Tıpkı annesi, doktor. İkisi de öyle. Şansları varmış ki annelerine benzemişler. Çok güzel kadındı." Bay Treville'in sesi yumuşadı, uzaklaşır gibi oldu. "...olağanüstü bir kadın... olağanüstü..."

Katya onu uyarmak isteyen bir tonda konuştu "Keşke aklım da sana çekseydi, baba."

"Ne? Yoo, ikiniz de yeterince zekisiniz. Belki biraz tembel kafalı, ama zeki. Evet, evet, doktorun adı konusundakine benzer yanlışlar pek sık yapılır. Akademisyenler bile yaparlar. Bir bilim adamı, bir araştırmacı hata yapar, bir adı yanlış yazar, sonra ötekiler de onu taklit ederler. Bir de bakarsınız, göz açıp kapayana kadar, üç dört kaynakta aynı yanlış var. Bu sefer o yanlış, gerçeğin ağırlığını taşımaya başlar. İşte bu yüzden insan temel araştırmalarını kendisi yapmalı. Herhalde siz de veba incelemelerinizde aynı sonuca varmışsınızdır, doktor." Bay Treville, lokması ağzında, bana doğru eğildi, bilimci bir dostuna açılıyor, sır veriyormuş gibi konuştu. "Önemli bir bilim adamını ilgilendiren bir olayı hatırlıyorum. Akademi üyesiydi hem de. Adı lazım değil, skandal olmasın. Alos kasabasının 1250 yılındaki nüfusunu üç bin kişi olarak göstermişti. *Üç bin!* Oysa Alos'un o sıra üç yüz kişiden fazlasını barındırmadığını herkes bilir! Ama öyle basıldı bir kere. Sayfa üzerinde basılı gözükünce de, doğrular sınıfına katıldı. İtiraz edilmez bir şey oldu. *Üç bin!* Gelecekteki çalışmaların kimbilir kaç tanesi o dikkatsiz sıfır yüzünden bozulacak! Örneğin bir araştırmacı, veba sırasında Alos'da 185 kişinin öldüğünü okuduğu zaman, bu kasaba salgını hafif atlatmış diye düşünecek. Oysa nüfusunun yarıdan fazlası yok olmuş salgında!"

Paul, "Baba, bu serseri sıfırların zararları konusunda bir makale yazmalısın sen," dedi.

"Yazdım. Adı tam öyle değil ama, yazdım. İyi de karşılandı, övünmek gibi görmezseniz."

Gülümsedim. "Alos'u etüd etmeye vakit ayırmak bana inanılmaz geliyor," dedim.

"Kasabayı tanır mısınız?"

"İyi tanırım. Doğduğum bölgeyi oluşturan üç kasabadan biridir."

Paul bezgin bir sesle, "Ne kadar ilgi çekici!" dedi.

Bay Treville, "Gerçekten öyle," diye söze karıştı. "Alos, Robert le Diable şenliğinin hâlâ kutlandığı az sayıda yerden biridir."

"Evet, öyle, efendim. Her yıl festival sırasında kutlanır. Yılın aşağı yukarı bu mevsimindeydi sanıyorum."

"Ya, sahi mi?" dedi Paul. "Yılın bu mevsiminde demek, ha? Ünlü Alos festivali hem de! Vay vay vaaay!"

Bay Treville, "Onu izlemek için neler vermezdim," diye devam etti. "Araya Hıristiyanlığın yeni yeni karışmaya başladığı zamandan kalma eski Bask geleneklerini ve inançlarını gösteren bir tören. Bana öyle gelirdi ki, sanki... a-aaa... O da ne öyle?" Çay tepsisinin üzerinde duran bir şeyi işaret ediyordu. Gözüne yeni ilişmişti herhalde.

"O benim," dedi Katya. "Doktor Montjean'dan bir armağan. Dalgınlıkla tepsiye bırakmış olacağım."

"Ama... ama bu sıradan bir çakıl taşına benziyor!"

Katya yan gözle bana baktı. "Eh, öyle de denilebilir, baba. Ama beri yandan... Bu evrenin bir parçasıdır da diyebiliriz."

Bay Treville zavallı çakılı dikkatle inceledi. Ben o sırada Paul'un bakışlarından büyük çabalarla kaçınmaya uğraşıyordum. Baksam, o gözlerde alaycı bir gülümseme bulacağımdan emindim.

"Evet, öyle de düşünülebilir elbette," dedi Bay Treville. Çakılı tekrar Katya'ya uzattı, Katya da onu cebine attı.

"Jeolojiye de ilgi gösterdiğinizi bilmiyordum, Doktor," dedi. "Garip bir ilgiler karışımı. Bir yanda jeoloji, bir yanda Ortaçağ hastalıkları. Pür bilimlerin cazibesine karşı insan kendini kollamalı. Bunların pürlüğü, yani saflığı, eski zaman rahibelerininki kadardır. Kansız ve ihtirassız. Yoo, hayır, siz yine insancıl çalışmalara yönelin. Gerçi orada gerçekler daha zor bulunur, kanıtlar daha kolay kırılabilen hassas şeyler olur ama, yine de, ne de olsa, içinde yaşayan insanın soluğu bulunur."

"Doktor Marque," dedi Paul. "Ayy, affedersiniz, yani... Doktor Montjean demek istemiştim. Allah kahretsin o serseri sıfırı! Doktor, acaba benim sargıları bir kontrol etmenizin vakti geldi mi dersiniz? Ya da... hayatınızı kazanmak için gösterdiğiniz faaliyetlerden birini göstermenin zamanı? Aslında buraya bunun için gelmiştiniz, değil mi?"

"Şeyyy... elbette. Bize izin verir misiniz?"

Ben ayağa kalkınca Bay Treville de kalktı, işine dönmesi gerektiğini söyledi. "Çay çok güzel, sohbet de çok tatlı ama, iş de iştir," diyordu. "Tek başına kalmaktan sıkılmazsın, değil mi canım?" dedi Katya'ya.

"Yoo, hiç sıkılmam. Ben de aşağıya, kütüphaneme gider, biraz okurum."

"Kütüphane mi?" diye gözlerini kırpıştırdı Bay Treville. "Ne kütüphanesi?"

"Bahçenin dibindeki yaz köşkünü benim kütüphanem sayıyorum."

Bay Treville başını iki yana salladı, kollarını da yanlarına sarkıttı. "Bakın işte, Doktor... bilimsel çalışmalardaki yanılticılığa güzel bir örnek. Bugünden on bin yıl sonra bir araştırmacı kızımın günlüğünü okursa, yaz köşklerine kütüphane dendiğini sanabilir. Sonra başka yerde, günümüz bilimcilerinin çoğu zamanlarını kütüphanelerde geçirdiklerini

okur, o zaman da yirminci yüzyıl Avrupa ikliminin yarı-tropik olduğu kanısına varır!" Kendi kendine mırıldanarak eve doğru ilerledi: "Yanlıştan yanlış doğar, ondan da yanılgı doğar, ondan da..."

Katya gülümseyerek onun arkasından baktı. "Ne şeker, değil mi! İmrenmiyor musunuz ona? Gerçeğin kıyıcığında yaşayıp gittiği için imrenmiyor musunuz?"

"Onu çok seviyorum," dedim. "İkiniz neden Katya ile benim yabancı olduğum numarasını yapmaya gerek görüyorsunuz, onu da bir türlü anlayamıyorum. Babanız bir tür canavar değil ki!"

Katya kaşlarını çatıp bana baktı.

"Ne var? Ne oldu yine?"

Paul ayağa kalktı. "Umarım ameliyat falan gerekli olmaz, Doktor. Genel havanızda dikkatsiz bir tutum seziyorum. Şu sargılara bakalım mı?"

"Sargıların bakılmaya gerek gösterdiğini sanmıyorum."

"Yine de..." Elinin bir işaretiyle salonu gösterdi. Katya'nın omzuna veda mahiyetinde hafifçe dokunup Paul'u izledim. Katya hareketime karşılık vermedi.

--Paul'un çatlak kemiği çevresindeki şişliği parmağımla muayene ettiğimde, acıdan yüzünü buruşturmamasına şaşırdım. "Çabuk iyileşen bir tipsin galiba," dedim.

"Her zaman öyle olageldim. Kaburgalarım kırıldı da, bir hafta içinde yine kavga edebilecek kadar iyileştim."

"Kavga mı?"

"Evet, kavga. Bir zamanlar Paris'in amatör tekmeli boks şampiyonu olduğumu söylememiş miydim?"

"Söylemiştin. Ben de uygun ilgiyi göstermiş, etkilenmiştim."

"O sporda dikkati çekecek kadar iyiydim. Fiziksel niteliklerimden ötürü değil ama, mutlaka kazanmak isteyip irademi kullanmamdan, ve bir de, başkaları sportmenlikle, hakkaniyetle uğraşırken benim tam zamanında, tam yerine vurmayı bilmemden."

"O tür düşünceler seni pek ilgilendirmiyordu yani."

"Zerre kadar bile!" dedi o vurgulayarak.

"Herhalde bu ifadeyi parabolik düzey içinde almam gerekiyor."

"Akıllıca bir hareket olur."

"Anlıyorum. Eh, tüm iyileşme yeteneğine rağmen, bu kolu bir hafta kadar daha biraz kayırman gerekecek."

Paul gömleğini yardımsız sırtına geçirdi, biraz garip hareketlerle de olsa, düğmelemeyi başardı.

"Seni buraya davet edişimin nedeni elbette ki yalnızca meslekî ihmalinden yararlanmak değildi!"

"Bu kadarını ben de tahmin etmiştim."

Bir an karşımda, sanki konuya neresinden gireceğini bilemiyormuş gibi durdu, sonra yandaki küçük masaya döndü, oradan oymalı bir pistol aldı. Pistolun namlusundan temizleme telinin ucu çıkıyordu. Silahlı sakat sağ eliyle bir garip tuttu, madenî temizleme çabuğunu ileri geri oynattı... Sanki kafası başka yerdeymiş gibiydi.

Sessizlik bir dakika boyunca sürdükten sonra ben, "Eeee? dedim.

"Biliyorsun, Paris'teyken nişancılık konusuna pek meraklıydım. Bırakışımın tek nedeni, bizim kulüpte verilebilecek tüm madalyalarla ödülleri alıp bitirmiş olmamdı."

"Böyle yararlı bir koleksiyon merakı edindiğine senin adına sevindim."

Paul pistolu dikkatle yerine bırakıp bana döndü. Gözkapakları duyduğu nefretin yükü altında ağırlaşmış gibiydi.

Katya'ya çok benzeyen hatlarının nasıl bu kadar farklı etkiler yaratabildiğine bir kere daha şaştım. Gerçi yanakları solgun, gözleri akşam içtiği içkilerden çökmüş, dudakları gerilip incelmişti ama, ikisi yine de aynı melodinin değişik aletlerle çalınışına benziyorlardı. Ve de ayrı tonlarda. Katya'da canlı ve ilgi dolu bir zeka olarak görünen şey, onda acı bir zeka olarak ortaya çıkıyordu. Katya'da rüya gibi bir mesafe olan şey de onda soğuk bir kapanıklıktı. Ama, koyu renk olan Paul, pastel olan Katya olduğu halde, yine de minör tonunda olan Katya'ydı. Melankoli yaratan, Katya'nın melodisiydi.

Paul hazin hazin gülümsedi. "Sanırım sana karşı olan tutumumu, hem tekmeli boksta hem de nişancılıkta usta olduğumu söyleyecek fırsat yaratmış olmamla anlıyorsun."

"İmaları görmezden gelmiş değilim."

"İyi. Daha en başında söyleyeyim, sana çok kızgınım, Montjean. Çok bencil ve sorumsuzca, üstelik de tehlikeli şekilde hareket ettin."

"Tehlikeli mi? Buna kesinlikle itiraz..."

Elini canı sıkılmış gibi havaya kaldırıp benim savunmamı sanki bir kenara itti. "Evet, tehlikeli. Allah cezanı versin, be adam! Senin bize yalnızca acı ve dert getireceğinden korkmuştum ama, buna rağmen sana bizi ziyaret etmen için izin verdim, Katya'yla birlikte olmana, onun dostluğundan yararlanmana göz yumdum. Sonra dün sizi birkaç dakika yalnız bıraktım, döndüğümde onu elliyordun!"

"Ben bunu 'ellemek' diye ifade etmezdim."

"Sen nasıl ifade ederdin, bana vız gelir! Gerçek şu ki, ben sağduyumun sesini dinlemedim. Onunla ailemiz atmosferi içinde bir arada bulunmakla yetineceğini umdum. Uygun şekilde. Sonra bir de baktım, o gizli gizli Salies'e kaçıyor, sen de onunla pis sokak kahvesinin birinde randevulaşıyorsun."

"Dur bir dakika! Seni temin ederim ki..."

"Senin teminatların beni ilgilendirmiyor! Ben sana diyorum ki..."

"Bana hiçbir şey demene gerek yok, Treville! Birlikte bir fincan kahve içmemizi gizli bir randevu diye nitelendirmen hem yanlış hem de bayağılıktır. Buna izin veremem!"

Bana ateş saçan gözlerle baktı. Sonra bakışlarını indirdi, içine derin bir soluk çekti. "Evet. Evet, tabii. Budalaca bir cümle kullandım."

"Gerçekten de öyle yaptın." Gerçi Paul Treville'in herhangi bir şey için özür dilediğini duymak beni şaşırtmıştı ama, yine de işi orada bırakmaya gönlüm razı olmuyordu. "Ayrıca, sence bir değeri var mı, yok mu bilmem ama, Katya'nın bu sabah Salies'e gelmek niyetinde olduğundan da hiç haberim yoktu. Bir randevu değildi bu. Ama sana içtenlikle itiraf edeyim, geleceğini bilseydim de buna çok sevinirdim."

"Pekâlâ, o konuyu geçelim. Haklı olduğundan eminim. Katya bağımsız ve kendi kararlarını vermekten hoşlanan bir insandır. Kasabaya seni görmeye inmek de tam onun yapacağı bir hareket. Ben öyle bir şey yapmamasını özellikle söylediğim halde. Ama onunla evimizden uzakta gizlice buluşmaktan daha beter bir şey daha yaptın ki, o da aile işlerimize burnunu sokmak, kasabada benim neler yaptığımla ilgili bilgi toplamak ve sonra da... en kötüsü... benim bu cehennemin dibi yerden gitmek niyetinde olduğumu Katya'ya haber vermek. Hem de böyle bir haberin onun üzerinde ne etki yapacağını hiç düşünmeksizin! Döndüğünde ne kadar sarsılmıştı, bilemezsin!"

"Senin niyetlerini bilmeye hakkı var. Oynadığın senin kendi hayatın değil, onun hayatı. Aklına estikçe böyle bir yerden bir yere koşup durmakla sanki..."

"Ben onun hayatıyla oynamıyorum. Hiç oyun değil yaptığım. Çok ciddiyim. Oynayan sensin Montjean. Cesur âşık rolü oynuyorsun. İşleri yüzüne gözüne bulaştıran Don Kişot

rolü oynuyorsun. Kimin canının yandığına aldırmıyorsun. Tek ki kendi arzuların yerine gelsin, duvarları yıkmayı, bakireleri kurtarmayı başarasın. Hem de kurtarılması gerekmeyen ve kurtarılmayı da istemeyen bakireleri!"

"Bunu da görürüz bakalım!"

Kaşları havaya kalkıverdi. "Ya, öyle mi? Sana kendi ailesi içinde kalmak istemediği yolunda en ufak bir imada mı bulundu? Bizim için en iyi yolu seçme konusunda benim fikrimi kabul etmek niyetinde olmadığını mı belli etti?"

"Şey... bu kelimelerle değil tabii." Aslında Paul ne istiyorsa, onu yapmakta son derece kararlıydı Katya. "Ama onun da ne istediğini kendi de bilmediğinden eminim," dedim zayıf bir sesle.

"Ama sen biliyorsun onun ne istediğini herhalde, ha? Onun aklından neler geçtiğini sen biliyorsun, ha? Onun için neyin iyi olacağını da sen biliyorsun! Be adam, ona bu şekilde karışma hakkını nereden buluyorsun sen?"

"Onu seviyorum," dedim açık açık.

Paul alay etmedi. Edecek sanmıştım. Gösterdiği tepki daha da kırıcı oldu. Derin derin içini çekti, gözlerini yumdu, başını yorgun bir hareketle iki yana salladı. "Onu seviyorsun. Onu seviyorsun. Tanrı bizi iyi niyetlilerin vereceği zararlardan korusun!" Kendini karşımdaki koltuğa attı, hemen hemen kendi kendine konuştu. "Onu seviyorsun diye, bizim hayatımıza karışma hakkını kendinde buluyorsun, bunun sonucunda acı veriyor zarar veriyorsun. Hem de hayalinden bile geçiremeyeceğin acılar ve zararlar. Onu seviyorsun diye, onu acının ve utancın kucağına atmaya hazırsın. Seviyormuş! Ben onu sevmiyor muyum sanıyorsun?" Babasının da, kendi dalgın ve bulanık tarzı içinde, onu sevmediğine mi inanıyorsun?"

"İkinizin de sevdiğinizden eminim."

"E, o halde?"

"Ama durmadan sana uyup bir yerden bir yere kaçmanın, genç bir kadın üzerindeki etkilerini dikkate aldığından pek de emin değilsin. Neden kaçıyorsun sen!"

"O seni ilgilendirmez."

"Katya'ya olan duygularım nedeniyle ilgilendiriyor."

Kaşları tekrar kalktı. "Duyguların, ha? Söylesene, Montjean, Katya kaç yaşında sence?"

"Kaç yaşında mı?" Bu beklenmedik soru bana konuyla ilgisiz gibi gelmişti.

"Evet, kaç yaşında?"

"Bunun konuyla ilgisini göremiyorum."

"Göremediğin şeyler pek çok zaten. Ben söyleyeyim öyleyse sana. Katya yirmi altı yaşında." Belli belirsiz gülümsedi. "Ve ben onun yaşını bilebilecek durumdayım çünkü, ondan on beş dakika daha gencim. Eminim ki sen onu çok daha genç sanıyordun. On dokuz ya da yirmi. Herkes öyle sanır. Bize annemden miras olarak... övünüyorum sanma ama, hem fiziksel güzelliğimiz, hem de genç görünme niteliğimiz kaldı."

"Pekâlâ, evet, onu yirmi altıdan küçük sandığımı sana itiraf edebilirim. Ama yine de..."

"Mesele şurada: Yirmi altı yaşına kadar Katya'ya başka gençlerin hiç ilgi göstermediğini mi sanıyorsun? Onun cazibesine, ruhuna, tazeliğine kapılan ilk erkek sen misin sanıyorsun?"

"Yoksa bu erkekleri kıskanıyor musun sen?"

Yüzündeki ifade katılaştı. "Sevgili dostum, budalalığına engel olamıyorsan, bari sakla da gösterme!" Uzaklara bakıp düşüncelerini toparlamaya çalıştı. "Benim söylemeye çalıştığım şey, bu erkeklerin de hep kendilerini ona âşık sandıklarıydı. Katya'yı incitmektense ölmeyi tercih ederlerdi. Yine de onun büyük acılar ve ıstıraplar çekmesine neden oldular. Ama sen tabii kendini farklı sanıyorsun. İnsanın kendini farklı san-

masından daha sıradan, daha olağan bir şey yoktur. Ama inan bana, şimdiden büyük acılara neden oldun, daha da olacak durumdasın."

"Seni temin ederim ki..."

"Durmadan beni şu ya da bu konuda temin ediyorsun, Montjean! Senin teminatların beni ilgilendirmiyor. Niyetinin iyi olduğundan eminim. Sende gerçekten kötü olabilmek için gerekli olan hayal gücü eksik bir kere. Ama yine de bana boş oturup kurduğun hayaller içinde fiziksel zevklerin de yeri yoktu diyemezsin herhalde, değil mi? Katya'yı kuşkusuz seninle yalnız, istekli, romantik bir havada düşünmüşsündür. Belki de kendi odanda hayal etmişsindir onu, ha?"

"Haksızlık bu!" dedim. Bir yandan o yağmurlu günde Katya'yı Salies'de beklerken aklımdan geçenleri hatırlıyor, korkunç bir pişmanlığa kapılıyordum.

"Hiç de haksızlık değil. Sağlıklı, genç bir hayvansın. Dün bahçede onu ellemen de her halde daha entelektüel bir sohbet sağlamak için değildi."

"Bir kadınla bir erkek arasındaki sevginin fiziksel yanının da olması son derece doğaldır."

"Bunu inkar etmiyorum. Yalnızca Katya'yı kötü yürekli kardeşinin şerrinden kurtarma arzun içinde bir miktar da ihtiras ve bencillik bulunduğunu, bunun sağlıklı karar vermeni engellediğini, ona neyin yararlı olabileceğini söylemek istiyorum."

Çenem kasıldı, cevap vermeyi reddettim.

"Üstelik... işin trajikomik yanı da senin bilmeyişin... bilme... olanağının olmayışı... konunun yalnızca Katya'ya acı vermenle değil, ayrıca onu büyük bir tehlikeye atmanla ilgili olduğunu anlamayışın!"

"Ne tür tehlike?"

Bir derin soluk daha çekti, başını çevirdi. Sanki söylemek istediğinden fazlasını ağzından kaçırmış gibi geldi bana.

"Senin ve pistolunun yaratacağı tehlike mi?" diye sordum.

O omuzlarını kaldırdı. "O da bir ihtimal herhalde. Ama senin yarattığın sıkıntıyı daha uygarca yöntemlerle atlatmaya çalışalım. Önerimi dinlemeye hazır mısın?"

"Elbette. Ama kendimi onu kabul etmeye mecbur hissetmiyorum."

"Yazık. Bak, elbette ki senin bu eve gelmeni ve Katya'nın da seni görmek üzere kasabaya inmesini yasaklamak aklıma geldi. Ama kendimi bahçenin alt yolu üstünde, tabancamın emniyeti yarı açık durumda nöbet beklerken gözümün önüne getirmekten hoşlanmadım. Hem ayrıca, etkili olmaya da bilir. Katya pek bağımsız ruhludur. Hem hayal gücü zengindir, hem de kurnazdır. Üstelik, kendini sana âşık diye hayal ediyorsa, ona bile şaşmam. Öff, sil şu kasıntı gülümsemeyi suratından, Montjean. Ötekilere de âşık sanmıştı kendini hep. Bu durumda, benim önerim şöyle. Yine ilk anlaşmamıza, ama bu sefer sadakatle dönelim. Önümüzdeki bir hafta boyunca bizi ziyarete gelebilirsin. Hatta ısrar ediyorsan, her gün öğleden sonra gelebilirsin. Ben babamı, bu gelişlerinin ikimiz arasında yeni gelişen dostluğa dayandığına inandırmak için elimden geleni yaparım, sen de bana bu yolda yardımcı olursun. Ama en önemlisi, Katya ile yalnız kalmaya çalışmazsın. Ben sizden mümkün olduğu kadar ayrı, konuşulanları duymayacak kadar uzakta olmaya nazik bir çaba gösteririm. O zaman ikiniz düşüncelerinizi, anılarınızı, dertlerinizi... hatta elinizden gelirse esprilerinizi paylaşırsınız. Ama bir daha asla dün yaptığınız gibi kaçıp uzaklaşmamaya özellikle de ona elini sürmemeye söz vereceksin."

"Kaçıp uzaklaşmak gibi, el sürmek gibi deyimlere itiraz ediyorum. Dünkü olup biteni gerçeğe uygun şekilde yansıtmadığı gibi, akla iğrenç imalar getiriyor."

Bu sözlerimi eliyle yana iter gibi bir hareket yaptı. "Her

neyse, ne demek istediğimi anlıyorsun. Bu şartları kabul ediyorsan, Katya seninle dostluğunu sürdürebilir. Benim hiç anlayamadığım nedenlerle hoşlandığı dostluğunu. Sen de yedi koca gün boyunca onun cazibesinden ve zerafetinden uzak kalmayabilirsin. Sen tabii karşında Katya'nın ömür boyu kalmasını hayal ettin. Bunun için seni suçlamıyorum. Pervane de aya sahip olmayı ister durur. Ama yedi gün de hiç yoktan iyidir. Hem inan bana." kelimelerin üzerine basa basa devam etti. "Ya yedi gün... ya da hiç. Başka seçeneğin gerçekten yok." Arkasına yaslandı, parmaklarını göz çukurlarına bastırıp yorgunluğunu dindirmeye çalıştı.

"Sözlerin bitti mi?" dedim.

"Pek sayılmaz." Gözlerini açmadan konuştu. "Ayrıca bana babamın olup bitenleri anlamaması için yardımcı olacaksın."

"Şimdi bitti mi peki?"

"Herhalde yine tam bitmemiştir. Ama sen sözümü mümkün olduğu kadar az keserek beni sonuna kadar dinlemek nezaketini gösterdin. Her halde benim de sana aynı hakkı tanımam gerek."

"Bir kere senin işlerine burnumu sokup da buradan ayrılma hazırlıkların konusunda bilgi topladığımı söylemen haksızlık. Taşra kasabalarında her şeyi bir anda herkesin duyduğunu bilmen gerekir. Ben o durumu bir rastlantı eseri olarak meslektaşım Doktor Gros'dan öğrendim.

"Pekâlâ. Nasıl öğrendiğinin o kadar önemi yok. Benim esas itirazım, ne şok doğuracağını hiç düşünmeksizin bunu Katya'ya söylemen."

Planlarını ondan sakladığını nereden bilebilirdim? Onun hayatını bu kadar yakından ilgilendiren bir şeyin ondan habersiz yapılmayacağını düşünmek en doğal şeydi."

"Ertelenen acı, azalmış acıdır."

"O halde demek Katya'nın gitmek istemediğini kabulleni-

yorsun. Buradan ayrılmanın ona acı vereceğini kabulleniyorsun."

"Bunu hiçbir zaman inkar etmedim. Ama gitmenin yaratacağı acı, kalmanın doğuracağı tehlikelerin yanında hiç kalır."

"Bu senin fikrin. Büyük tehlikenin ne olduğunu bana anlatmayı da reddediyorsun."

"Sana açıklama yapmak zorunda değilim."

"Katya'ya olan duygularımdan ötürü bazı şeylere hakkım olduğuna inanıyorum."

"Bu inancında büyük ölçüde yanılıyorsun."

"O senin görüşün."

"Önemli olan da zaten benim görüşüm."

"Bu da yalnızca senin görüşün."

"Bir açmaza vardık desem yanılır mıydım?"

Genizden gelen o tembel sesinden de, bana dikilen o küçümseyici bakışlarıyla yarı kapalı gözlerinden de nefret ediyordum. Ama kısa bir sessizlikten sonra devam ettim. "Herhalde Katya'yı seven öteki erkeklerden söz etmekle beni üzmek istedin. Bir dereceye kadar başarılı olduğunu da kabullenmek zorundayım. Gerçekten, onun benden biraz daha genç olduğunu sanmıştım. Benden büyük olduğunu düşünmemiştim. Benden önce başka erkekler olacağı aklıma gelseydi bile, o nasıl benim ilk aşkımsa, ben de onun ilk aşkı olduğumu varsayardım sanıyorum."

Yüzüme uzaktan gelen bir ilgiyle baktı. "Sen gerçekten Katya'nın seni sevdiğini varsayıyorsun, öyle mi? Bu konuda kanıtın var mı? Yani... 'kalbin kendine göre nedenleri olur, beyin bunları bilmez' gibi zırvaların dışında kanıtın var mı?"

Cevap vermemeye karar verdim, çünkü kanıtım falan yoktu. Gerçekte hissetmediğim, fakat hissedebilmeye özendiğim bir duyguyu kelimelendirerek karşılık vermeye çalıştım. "Seven bir erkek... herhalde... sevdiği kadını daha önce seven

ve ona mutluluk veren erkeklere karşı bir tür şükran duymalı. Sen de, ben de, ayrı ayrı şekillerde, onu seviyoruz. Birbirimizle anlaşmazlığa düşmemiz çok yersiz. Senin bu yaptıklarını onun iyiliği için sandığına inanıyorum. Bence çok yanılıyorsun ama, niyetinin iyi olduğundan kuşkum yok. Neden kaçıyor olursanız olun, bence Katya'ya kendi hayatını kurma şansını tanımaman haksızlık. Ama yine de ona olan sevginden kuşku duymuyorum."

Her zamanki bezgin kibirlilik ifadesi yumuşadı. "Belki de sana daha önceki 'erkekler' dediğim zaman zalimlik sayılacak kadar muğlak konuştum. Aslında bir tek kişi vardı. Paris'te. Katya'nın onu sevdiğine dair de bir şey söylemiş değilim. Ona nazik davranıyordu. Herhalde dostluğundan hoşlanıyordu. Ama aşk? Pek sanmıyorum."

Katya'nın ilk aşkı olabileceğim yolundaki bu sözler beni büyük ölçüde rahatlatmıştı. "Peki ne oldu bu Paris'teki genç adama?"

Paul metalik bakışlarını bir an bana dikti, sonra koltuğundan kalktı. "Bütün bunlar konumuza oldukça uzak şeyler," dedi. "Önemli olan, sen benim koyduğum koşullara uymayı kabul edecek misin? Yoksa bir daha Katya'yı görmemeyi tercih mi edersin?"

"Cevap vermeden önce bırak da... Paul, belli ki burada bir şey var. Korkunç bir şey. Ve sen ondan kaçman gerektiğine inanıyorsun. Belki sorunu benimle paylaşırsan bir yardımım dokunabilir.

"Buna imkan yok. Senin elinden gelebilecek hiçbir şey yok... işi daha beter etmekten başka."

"Bırak bir deneyeyim!"

"Yapabileceğin hiçbir şey yok diyorum sana! Hem seninle bunu daha fazla konuşamam. Şimdi... benim koşullarıma ne diyorsun?"

"Kabullenmekten başka ne şansım var?"

Katya'yı bir daha görmemeyi seçebilirsin. Ama bence daha soylu olan o kararı seçmeyeceksin."

"Elbette seçmeyeceğim. Pekâlâ, Koşullarını kabul ediyorum." Ayağa kalktım. "Şimdi bahçenin alt tarafında Katya'yı bulacağım. Tabii eğer bunu da kaçıp uzaklara saklanmak diye nitelemezsen."

Çıkmam için işaret ediyormuş gibi elini havada salladı. "Ona elini sürmemeye söz verdiğini hatırla, yeter."

Söz verdiğimi hatırlıyordum ama o sözü tutmaya niyetim yoktu. Katya'yı kardeşinin her korkusunda bir yerden bir yere kaçarak yaşamaktan kurtarmak için elimden ne geliyorsa yapmakta kararlıydım.

"Biliyor musun, Montjean..." Tam taraçanın kapısına vardığımda sesi arkamdan bana yetişti ve tekrar durmama yol açtı. Döndüğümde onu koltuğuna yığılmış, sağlam elini yüzüne kapamış, gözleri yumulmuş buldum. "Daha iyi koşullar altında bile, bizim asla dost olamayacağımız bir gerçek. Yetişme tarzı, sosyal dünyalar, zevkler falan filan. Ama yine de, seni sevmediğimi sanmakla aldanıyorsun. Az önce, Katya'yı daha önce sevmiş olanlara karşı sevgi duymakla ilgili oldukça güzel bir laf ettin. Ben kendim de bu tür duygulara pek bağışık değilim. Yoo, senden hoşlanmadığımı sanma, Montjean. Hatta bence sen oldukça..." Bir an sesiz kaldı. "Öff, boş ver," deyip omuzlarını kaldırdı, sonra yine eski ses tonuna döndü. "Herhalde akşam yemeğinde de sofrada sana dayanmak zorundayız, değil mi?"

"Bu kadar nazik bir daveti nasıl reddedebilirim?"

Dalgın dalgın gülümsedi. "Hah, şimdi oldu işte," dedi.

Akşam yemeği yine geçen seferki taşra yemeklerinden

oluşuyordu. Kopkoyu bir çorba, salata, buralara özgü o ekmek, yöresel peynir, yöresel şarap... ama genel hava pek neşeliydi, Bay Treville'in de keyfi yerindeydi.

Yemek boyunca hep kullandığı o alaycı ses tonuyla, "Bak, gördün mü, Paul?" dedi. "Jean-Marc peynirine nasıl hevesle saldırıyor. Senin gibi beğenmez beğenmez bakıp da küçümsemiyor, sanki kendi yüksek zevkine layık değilmiş gibi pozlara girmiyor." Yemek süresince bana bazen Doktor Jean Marque, bazen Doktor Montjean, hatta bir kere de her nedense Doktor Jean dedikten sonra artık teslim olmuş, beni ilk adımla çağırmaya başlamıştı. Bugün oğluna olan sevgisi pek kabarmış gibiydi. Babaların sık sık yaptığı gibi ona iltifat etmek için duygusal açıdan güvenli olan yolu seçiyor, benim varlığımı fırsat olarak kullanıyor, bu bahaneyle oğlunun iyi niteliklerini birer birer ortaya seriyordu. Gerçi konuşması sanki oğlunu eleştiriyormuş havasındaydı ama, yine de iyi niteliklerini vurgular cinstendi. Benim pek sınırlı olanaklarım ve yeteneklerimle ne kadar çok çalışmış olduğuma dikkati çekti, sonra benden nezaketle özür dileyip, yeteneklerimin değil, olanaklarımın sınırlı olduğunu söylemek istediğini açıkladı. Oysa Paul'un o süreyi boş geçirip Tanrı vergisi zekasını ve yeteneğini ziyan ettiğini söyledi. Ben boş vaktimde, Avrupa'yı şoka uğratıp bir çağdan bir çağa geçiren veba olayını incelerken, Paul, Paris'in en keskin nişancısı, tekmeli boks şampiyonu ve sosyal bir siması olmak gibi yararsız yollar seçmişti. Böylece devam edip durdu, benim nasıl hep doğru şeyleri yaptığımı, zavallı Paul'un nasıl o sonsuz yeteneklerini boşa harcadığını anlattı hep. Her yeteneği de ayrıntılı şekilde tarif ederek. Yoo, buna dayanılamazdı. En kısa zamanda babası onun boş kalan dümenine sarılıp yeteneklerini yararlı bir amaca doğru çevirecekti.

Paul artık dayanamayacağını anlayınca, babasına takıl-

maya başladı, yeteneğinin kendisine en uygun mesleği gösterdiğini söyledi. Calcutta'da bir kumarhane açacak, gelen ipten kazıktan kurtulmuş müşterileri eğlendirmek için onlara fıkralar anlatacak arasıra oradan geçen bir yerliye kurşunlar sıkarak ülkenin nüfusunu kontrol altında tutabilmesine de katkıda bulunacaktı.

Bay Treville başını iki yana sallayarak, "Bakın, görüyorsunuz ya," dedi. "Her şeyi hafife alıyormuş gibi numara yapıyor. Ama onun da günü gelecek. Nüfus kontrolüne değinmesinden de bir şeyler belli oluyor zaten. Sizin veba salgını da, Jean-Marc, kuşkusuz köylünün tarım emeğine değer kazandırmıştır. Fakir köylü esaretten o sayede kurtulabilmiştir. Büyük kötülüklerden bazen büyük iyilikler doğar. Claude Bonnet de bu konuyu iyice incelemiş ve eserinde..."

...Düşüncelerim ve dikkatim Katya'ya doğru kaydı. Mum ışığında yüzünün çizgileri pırıl pırıldı. Gözlerindeki bulanıklıktan, aklının masadaki sohbetten çok uzaklarda olduğunu anlıyordum. Kendi içine dönmüş, tatlı bir hayale dalmıştı. Üst dudağının kıvrımı beni mest etti. O yumuşak dudakları kendiminkilere dayanmış düşündüm ve... Paul'e baktığım anda onun bakışlarını da kendi üzerimde buldum. Kaşlarını hesaplı bir şekilde çatmıştı. Önce tabağına baktı, sonra kızkardeşine baktı, sanki onun düşüncelerini okumak istiyormuş gibi göründü. Aklıma beni arabasıyla Etcheverria'ya getirirken nasıl kasaba tüccarlarının taklitlerini yaparak oyaladığı geldi. Oysa o sırada Salies'den ebediyen ayrılmak üzere planlar yapmış bulunuyordu.

Tekrar tabağına baktı. Uzun kirpikleri gözlerini saklıyordu. İkisinin yüzlerini ne kadar benzediği tekrar dikkatimi çekti ve bu sefer beni pek rahatsız etti. Hele de mumun ölgün ışığında.

"...Claude Bonnet hem değerli bir araştırmacıdır, hem de

dostumdur, bu nedenle dikkatini eleştirmeyi elbette istemem. Nedenini anlıyorsunuzdur, Jean-Marc. Jean-Marc?"

"Efendim? Ha, evet, elbette efendim."

"Anlayacağını biliyordum." Bay Treville sandalyesini geriye itip masadan kalktı. "Şimdi de... size bir ikramda bulunacağım... ne olduğu hiç aklınıza gelmez."

"O halde tahmin etmeye çalışmak aptallık olur," dedi Paul.

"Yoo, yoo. İkramım Jean-Marc'a. Benim çalışma odamda. Siz ikiniz gidin. Biz birazdan yanınıza geliriz."

Paul "Kahveyi birlikte içsek, baba," derken sesinde bir gerginlik vardı.

"Yo, hayır olmaz. Genç arkadaşına bir sürprizim var."

Katya bana tedirgin bakışlarla yan yan bakarak, "Hepimiz paylaşsak olmuyor mu?" diye sordu.

"Sen ilgi duymazsın, yavrum. Göstereceğim şey..." Bana dönüp sırıttı."...de Lanne'ın birinci baskısı! Ne dersin buna, delikanlı?" deyiverdi. Benden bir coşku bekliyormuş gibiydi.

"Şeyy... Ne diyeceğimi pek bilemiyorum," diye itiraf ederken son derece dürüst bir söz söylüyordum aslında.

"Aha... herhalde o büyük din adamının veba konusundaki ölümsüz eserini karşında göreceğin dünyada aklına gelmezdi. Okumuşsundur sanırım. Ama ilk baskıyı elinde tutmak, ona dokunmak... ah, bu doyulmaz bir şey, değil mi?"

"Evet... gerçekten büyük bir şey. Gerçekten," diye kekeledim. "İlk baskı! Vay vay!"

Beni çalışma odasına doğru yürütürken bir yandan fısıldıyordu. "Biliyorsun, de Lanne'ın kitabının bugünkü çağdaş historiografide pek değeri yok. Çok fazla efsane ve yöresel halk öyküleri karışmış içine tabii... ama dünyada bu ilk baskıdan altı tane bile yok ve bu yüzden de..."

Dana derisiyle ciltlenmiş cildi, içimden gelenden fazla bir ilgi gösterisiyle elimde tutarken Bay Treville'in bana

gülümsediğini hissediyor, heyecanıma katılmaya çalıştığını anlıyordum. Sayfaları taradım, arasıra durup bazı sayfalarda bazı pasajlara göz attım. Dikkatle okur gibi yapıyordum. Hatta Birkaç kere, "Ha, evet," demeye bile cesaret ettim.

"Bir bakıma tarih bilimsel gerçekliğe heves etmeden önce daha büyük, daha yüceydi," dedi o. "Bu söylediğim bilime sığmaz ama, edebiyatın yerini fene kaptırmasına her zaman üzülmüşümdür. Hayal gücünün yerine araştırmalar geçti. Doğru olan şeyin yerini sahiden olan şey kaptı. *Ne* ve *Ne zaman* soruları, *Nasıl* ve daha önemlisi, *Niçin* sorularının önemini azalttı. İşte de Lanne bu kanıtlama zorunluluğundan korunmuş olduğu için, "o...o..." Sesi zayıfladı. Gözü masasında, bir yazının kenarına aldığı nota takılmıştı. Az sonra o notu başka yerlerdeki paragraflarla karşılaştırmaya girişmiş bulunuyordu. Benim varlığımdan haberi bile yok gibiydi.

Çalışma odası, yerin rutubetinden yükseltilerek korunmuş olduğu için Etcheverria'nın insana rahatsızlık vermeyen tek odasıydı. Duvarları kitap raflarıyla kaplıydı. Yerlere de çeşitli ciltler ve manüskriler yığılmıştı. Açık duran defterlerde Bay Treville'in örümceksi el yazısı görünüyordu. Çeşitli sayfalara ataçlarla işaretler koymuştu. Her aradığını çabucak bulabilecek şekilde hazırdı. Yeter ki birisi düzenine karışmasın, bu odayı toplamaya kalkışmasın.

Ona sevgiyle bakmakta olduğumu fark ettim. Katya'nın babası... o başını eğmiş, kendinden geçmiş, okuyordu. Kaşlarını çatmıştı. Ağzından arasıra kuşkulu homurtular çıkıyordu. Parmağıyla yüzüne düşen bir tutam kır saçı kaldırdı. Bir süre sonra dalgın bakışları tekrar yukarı kalktı. Düşünürken beni karşısında bulunca gözle görülür şekilde irkildi. Sonra tanıdı ve gülümsedi, yüzü aydınlandı. "Yaman bir kitap, değil mi?" dedi.

"Evet efendim. Hayranlık verici!"

"Eski kitaplara dokunmaya bayılırım. Sen sevmez misin?" Ya *kokuları!* Bilginin kokusu." Kıkır kıkır güldü, elini masasına doğru uzattı. "Herhalde bitirmeye hiç vaktim olmaz. Benim fazla vaktim kalmadı zaten. Ama bunun önemi yok. İşin cazibesi başarmakta değil, izlemekte. Çalışmakta. Zaman nasıl çeşit çeşit kılıklarda geliyor, fark ettin mi hiç? Bana göre zaman parmaklarımın arasından akıp giden bir şey. Yeterli miktarda değil. Tutamıyorum. Oysa oğlum için, boynuna asılı koca bir yük. Bitirmesi gereken, kurtulması gereken bir yük."

"Ya Katya için?"

"Ah, Katya... bir zamanlar Hortense olan Katya. Tıpkı annesi." Gözleri şefkat dolu bir gülümsemeyle kırıştı. "Bazen acaba Katya da bizimle aynı zamanda mı yaşıyor diye merak ediyorum. Ona göre her şey bir hayal, bir rüya... gülümsemeler, bahar çiçekleri... sevgiler ve hayranlıklar. Sanki başka bir dünyadan geçici olarak ziyarete gelmiş gibi görüyorum onu zaman zaman. Tıpkı annesi."

"Ne demek istediğinizi anlıyorum galiba, efendim. Ama bu onun uçarı ve yüzeysel olduğu anlamına gelmiyor. Gözlemleri bazen çok derin. İyi de bir kafası var."

"Evet, herhalde öyle," diye güldü. "Biliyor musun, bir zamanlar onu anatomi okurken yakaladım. *İnsan* anatomisi!"

"Evet, biliyorum."

Babaca gülümsemesi bir kaş çatışına dönüştü. "Biliyor musun? Nereden biliyorsun?"

Omuzlarımı kaldırdım. "Bir ara sözünü etmişti. Belki de Paul söylemişti. Hatırlamıyorum."

"Ha, evet, anlıyorum." Yine kendi düşüncelerine gömülür gibi oldu, sonra konuştu. "Her şeyin yeniden düzene kavuşması çok hoş bir şey."

"Efendim?"

Eliyle masasındaki kağıtları gösterdi. "Buraya taşındıktan sonra altı ay boyunca hiçbir aradığımı bulamadım. Her şey kutular içindeydi. Her şey yanlış yerlerdeydi. Tam bir kaos. Çalışmalarım bu tür bir fırtınaya daha dayanamazdı sanırım. Artık burada rahatım iyi. Kitapların hepsi yerli yerinde. Hangi kitabın nerede durmasını istiyorsam orada. Yalnız benim bildiğim bir düzene göre... Aynı yağmurlu günde satın aldığım iki kitap bir arada... çalışırken peşpeşe aklıma gelmiş iki düşünceyle ilgili kitaplar bir arada... karşıt görüşlüler bir arada... sevdiğim kitap, sevmediğimden iyice uzakta... yani... mikrop kapmayacak kadar! Ulusal Kütüphanenin beğeneceği bir düzen değil ama, bana çok iyi uyan bir düzen."

Paul kararını ona açıkladığı zaman yeniden taşınma fikrine nasıl dayanacağını düşündüm. "Ne demek istediğinizi çok iyi anlıyorum," dedim. "Benim zihnimde de bazı tıbbî veriler bir arada durur. Mantıksal değil ama, ebediyen bir aradadırlar. Belki onları aynı zamanda öğrendiğim için. Arasıra bir bilgiyi aramak istediğimde, ötekinin yanında ararım."

"Ah, evet, öyle işte!" Keşmekeşin anlam taşıdığı ikinci bir beyin daha bulduğu için sevinmişti. Kendi kendine, memnun memnun başını salladı, sonra gözlerini kısıp bana baktı. Yüzünde bir sır paylaşıyormuş, hatta bir komplo paylaşıyormuş gibi bir ifade vardı. "Bugün öğleden sonra. Alos'ta doğduğundan söz etmiştin. Boğulan Bakire Festivalini de bildiğini söylemiştin" dedi.

"Okula gitmek için buralardan ayrılıncaya kadar her yıl katılırdım. Bizim kasabadaki herkes katılırdı."

"Harika bir şey. Harika. Şey... üç günlük bir festival... yarından başlıyor galiba."

"Yarın mı?" Belleğimi yokladım. "Ah, evet, gerçekten yarın başlıyor!" dedim.

"Alos da buraya pek uzak sayılmaz, değil mi?

Ona gülümsedim. "Haute Soule'e doğru yirmi kilometre," dedim.

Başını salladı. "Evet... evet. Bakirenin geçişini ve Robert le Diable gösterisini kendi gözlerimle görmek için neler feda etmezdim... festivalin eskiden nasıl kutlandığını hatırlayan yerli kimselerle konuşma... tabii... Baskça bilmiyorum ben. Belki bir yabancıyla konuşmak istemezler. Ama siz... oranın yerlisisiniz...?"

"Sizinle birlikte Alos festivaline gitmek beni son derecede mutlu eder efendim."

"Gözleri masum bir ifadeyle iri iri açıldı. "Ah sevgili dostum, seni klinikteki görevlerinden ayırmak aklımın ucundan bile geçmez! Yoo, yoo, sakın bir imada bulunduğumu sanma..."

"Efendim, ben yıllardan beri kendi doğduğum yerlere gitmek için bir bahane arıyorum zaten. Ayrıca bana gösterdiğiniz nezaket ve konukseverliğin altında kalmamak için de bir yol arıyorum. Bana her ikisi için fırsat tanımanız çok büyük incelik."

"Ya... öyle mi? Eh..." Tatlı tatlı gülümsedi. "...Eğer görevlerinizi ihmal etmekte direniyorsanız..."

"Direniyorum, efendim."

"Harika! Fevkalade!" Masasından kalktı. "Haydi, çocukları bulup kahvemizi içelim. Gezmeye gideceğimizi duyunca sevinecekler. Bir serüven!"

Paul'un kendini dans eden, sıçrayan, içki içen, itip kakışan bir yığın gürültücü Bask arasında bulmaktan ne kadar sevineceğini düşünmeden edemedim. Onun bu kargaşa arasında kibirini bozmamaya çalışışını düşündükçe gaddar bir zevk duyduğumu da itiraf etmem gerek.

Bay Treville'in peşi sıra çalışma odasından çıkmadan önce birinci baskıyı masasının üzerine dengeli biçimde bıraktım.

"Yoo, hayır, sende kalsın. Senin o. Bir bilim adamından diğerine armağan."

"Alamam, efendim. Çok fazla değerli."

"Saçma. Bunu bir hatıra kabul et." Elini omzuma koydu. "Paul'le ikinizin bu kadar dost olabilmenize öyle seviniyorum ki! Çok yalnızdır. Hem Kara Ölüm benim çalışmalarımdan teğet geçiyor, oysa senin çalışmalarının belkemiğini oluşturuyor. Kitap zaten senin hakkın. İhtiyaç hakkı. Kabul etmezsen çok kızarım."

O deri ciltli kitap bugün bile hâlâ masamın üzerinde durur. Asla okunmamıştır. Katya'nın Yazı'ndan elimde kalan tek somut anı odur.

Salona girdiğimizde Paul'la Katya'yı yanyana ateşin karşısında oturur bulduk. Konuşmaya öylesine dalmışlardı ki, kahveleri fincanlarında buz gibi olmuştu. Selamları pek hevesli ve ateşli oldu. Buradan, benden söz etmekte olduklarını anladım. Belki Etcheverria'ya geliş amacımın Paul'un değil, Katya'nın dostluğu olduğunu saklamak konusunda verdiğim sözü unuturum diye korkmuş olabilirlerdi. Onlara kitabı gösterip deminki konuşmaları gereksiz ayrıntılarla anlatarak korkularını gidermeye çalıştım.

Paul'un ertesi gün geziye çıkacağımız haberine gösterdiği tepki beni epey şaşırttı. Daha konu açılır açılmaz, upuzun bir bakışla bana doğru baktı. Sanki kafamdan ne gibi bir kurnazlık geçtiğini anlamaya çalışıyormuş gibiydi. Ama Bay Treville'in çocuksu heyecanı kısa zamanda Katya'yı da etkiledi. Katya yolda giderken bir mola verip piknik yapmayı önerdi, Paul de kabul etti. Bir yandan, kır yemeklerinden nefret

ettiği halde bu tatsız işe sürükleniyor rolü yapıp hepimizi eğlendiriyordu.

Akşam, Paul'le Katya'nın çocukken oynadıkları oyunları anlatıp bizi güldürmeleriyle sona erdi. Bay Treville bu yaramazlıkların hiçbirinin farkında olmadığını itiraf etti. Büyüklere ve akrabalara karşı çocuklarının ne kadar saygısız olduğuna şaşırmış ve onları ayıplamış gibi yaptı, bana bakıp başını mutlu mutlu iki yana salladı. Yaramazlıkların çoğu, konuk gelen akrabaların iki çocuğu birbirinden ayıramamasına dayanıyordu. O zamanlar ikisi de bir örnek, zamanın modasına göre giyinmekteydiler.

Akşamın sonuna doğru, Alos yoluna bir gün geç çıkmamız kararlaştırıldı. O zaman sabahın erken saatinde hareket edebilir, yolda Katya'nın istediği pikniği yapabilir, yine de öğleden sonraki şenliklere yetişebilirdik. Yirmi kilometrelik dönüş yolu epey zaman alacağından. Etcheverria'ya ancak geceyarısından sonra varacaktık. Ama Katya o geç saate kadar uyanık kalmaktan, açık arabada, yıldızların altında yolculuk yapmaktan çocuklar gibi heyecan duyuyordu.

Bay Treville'in öyle uykusu geldi ki, ben gitmek üzere kalkarken kafası önüne düşüp duruyordu. Paul beni ertesi gün yine çaya çağırdı. Klinikteki görevlerim bittikten sonra. Kapı eşiğinde Katya ile beni bir an yalnız bırakmak nezaketini de gösterdi. Alçak sesle birbirimize normal nezaket kelimeleri kullanarak veda ettik. Ses tonumuz, söylediğimiz sözlerden daha fazlasını ifade ediyordu. Katya elini benim koluma dayadı. "Teşekkürler, Jean-Marc," dedi.

"Ne için?"

"Babamla bu geziyi düzenlediğin için. Yeniden taşınma darbesini yumuşatmaya yarayacak."

"Ben bunu babanla bir gezi olarak düşünmüyorum. Seninle bir gezi olarak düşünüyorum. Bunun için de teşekkür etmek bana düşer."

Gözlerini indirdi, kolumu sıktı.

Lacivert, yıldızlı gökyüzü altında Salies'e doğru yürürken, Etcheverria'da geçirdiğim akşamın çelişkilerini düşündüm. Akşam yemeğindeki o şen sohbet bir yanda, Paul'un karanlık uyarıları bir yanda. Katya'nın ufacık şeylerden zevk alması bir yanda, sık sık melankolik hülyalara dalması bir yanda. Bay Treville'in o yumuşacık iyiliği bir yanda, çocuklarının Katya'ya olan sevgimi o öğrenecek diye korkmaları bir yanda. Yarısı pastel suluboya, yarısı cehennemsi alevle boyanmış bir tabloya benziyordu bu durum. İçimde pastellerin sahte olduğu, alttaki karanlığı saklamak için sürüldüğü duygusu vardı.

Evime vardığımda, kapının altında Doktor Gros'dan bir not buldum. Beni aradığını, ama bulamadığını, gelir gelmez klinikte onunla görüşmemi söylüyordu. Oraya vardığımda, beni bulamadığı için canının sıkılmış olduğunu gördüm. Ama onun sıkkınlığı benimkinin yanında hiç kalırdı. Çünkü adam iki günlüğüne Bayonne'a gitmeyi planlıyordu. Ben Salies'de kalıp acil durumlara göz kulak olacaktım.

"Ama ben bazı planlar yapmıştım... değiştirilmesi pek ayıp olur," dedim. "Bu yolculuğunuz gerçekten çok mu gerekli?"

"Çok gerekliden de gerekli. Bu bir zevk gezisi." Bana brandy uzattı, ben elimle ittim. "Sevgili bayan hastalarımdan biri kendisiyle St. Jean de Luz'e gitmemi istedi. Duldur. Yalnızlığın verdiği rahatsızlıkları geçiştirmek için çeşitli kaplıcalarda banyolar alıyor. Normal koşullarda senin görev gölgesinden kurtulup kendi zevklerini kovalamana olanak tanımak bana en büyük sevinci verirdi ama ne yazık ki birkaç yıl önce kendi kendime bir söz verdim. Yoluma çıkacak cinsel fırsatları asla ziyan etmeyeceğime karar verdim. Beni *Onur* kavramının bir kurbanı olarak düşün. Sözümden asla döne-

mem. Kendini de koşulların kurbanı olarak düşün. Bir kadeh istemediğinden sahi emin misin?"

"Hiç değilse kliniğe gündüzleri bakıp akşamları serbest olamaz mıyım?"

"Korkarım olmaz, Montjean. Yo, söz konusu olan yalnız, bayan hastalarımızla onların isilikleri, alerjileri olsa, aldırmazdım. Ama ben olmayınca bu toplumun tek doktoru olarak sen kalacaksın. Burada da gerçek sorunların çıktığı oluyor. Doğum da oluyor, kemik de kırılıyor, karaciğerler de bozuluyor, beklenmedik bir anda bakirenin biri hamile de kalıyor. Bunlar tabii senin ettiğin yeminle ilgili. Herhalde hatırlıyorsundur. Daha edeli pek de uzun zaman geçmedi. Sana brandy ikram etmeyi unuttum mu ben?"

"İstemiyorum," dedim acı bir sesle.

"Öff, neşelen biraz, be adam! İki günün sana göre ne önemi var? Gençlerin hayatta en bol şeyi *Zaman* değil mi? Aslında işe doğru açıdan bakarsan, senden çok bana acınması gerekir. Ben alt tarafı saçma sapan bir serüven geçireceğim, oysa sen, belirtileri doğru okuyorsam, aşkın pençelerine yakalanmışsın. İnan, delikanlı, bana imrenmen için ortada hiçbir neden yok. Sonunda sen zengin ve üretken hayallerle başbaşa kalacaksın, ben ise banyo yapma isteğiyle başbaşa kalacağım."

"Evet ama..."

"Belki şöyle ifade etsem daha doğru olur: Ben yarın sabah yola çıkmak kararındayım ve bunu daha fazla tartışmamızın bir yararı da yok."

Başka seçenek olmayınca, ister istemez kasabada kalıp onun dönüşüne kadar kliniğe bakmaya razı oldum. Ama giderken yolda Etcheverria'ya uğrayıp o gün neden çaya gelemeyeceğimi de haber vermesi için ondan söz kopardım. Ertesi gün Alos festivaline gidemeyeceğimi açıklamak da Doktor Gros'un göreviydi.

"Bu görevi sevine sevine yerine getiririm," dedi. "Ama hakkaniyete saygılı bir insan olduğum için seni uyarmak zorundayım. Senin genç bayan bir kere güzelliğin, hatta alışılmış düzgünlüğün bile etkileyemediği bu yüzü görünce, kalbinde yer alacak değişiklikler için sorumluluk kabul edemem. Bir kadeh içmek istemediğinden gerçekten emin misin?"

Ertesi gün kliniğin normal işlerine gömüldüm. Hatta sulama merkezine gidip Doktor Gros'un yerine bir hastayı ziyaret bile ettim. Turist hastalarımız, birlikte çift anlamlı espirilere güldükleri yaşlı doktorun yerine, kendi hayali hastalıklarına hiç yüz vermeyen genç bir doktor bulduklarına pek de sevinmediler.

O gün öğleden sonra bir köylü delikanlı çıkageldi. Gömleğinin kolunu bir çiftlik makinesine kaptırmıştı. Kanamayı durdurabildim, kolu kurtardım, telaş içindeki annenin gözyaşlarıyla sırılsıklam olmuş şükranını kabul ettim. Baba bile elimi sıktı. Adam ameliyatı umutsuz bir sessizlik içinde seyretmiş, oğlanın kolunun kurtulduğundan iyice emin olunca öfkelenmeye cesaret etmiş, oğlunu dikkatsizliğinden ötürü azarlamaya başlamıştı. Bask oldukları için anne Fransızca bilmiyordu. Onlarla Baskça konuştum. Doktorun da kendilerinden biri olduğunu anlayınca rahatsız oldular. Zor koşullarda yaşayan tüm azınlıklar gibi Basklar da kendilerine bir savunma kalkanı edinmişlerdi. Bu kalkan, ırksal üstünlük kalkanıydı. Baskların daha iyi çiftçi, dansçı, âşık, dövüşçü ve hava tahmincisi olduğuna inanırlardı. Bu işlerin hepsini Basklar Fransızlar'dan da, İspanyollar'dan da daha iyi yapardı onlara göre. Ama işi davalar açma, hastalar iyileştirme gibi önemli konulara gelince, sorumluluğu kültürlü yabancıların eline bırakmayı tercih ederlerdi. İşin acıklı tarafı da buydu zaten. Ezilen ırk, sonunda ezenin kendisine yutturmaya çalıştığı fikre inanıyordu. Bu nedenle, çocuğun babası, oğlunun

hayatının her şeye rağmen kurtulacağını anlayınca normalden çok daha fazla memnun oldu, hatta bana bir bardak İzarra ısmarlamayı önerdi. Bir yandan da yine köylü geleneğinden vazgeçemiyor, bu tedavi karşılığı kendisinden ne gibi bir para çalmak niyetinde olduğumu soruyordu.

Onlar gittiğinde, ben ellerimi yıkarken, Doktor Gros'un ısrarı üzerine Salies'de kaldığıma şükrediyordum. Delikanlı kliniğe saat dörtte yetiştirilmişti. O anda ben pekâlâ Etcheverria'nın taraçasında çay içiyor olabilirdim. Ayrıca bir şeyin daha farkına vardım. Gözlerimi kaldırıp hasır şapkamın kenarı altından Katya'yı gördüğüm andan beri ilk defa olarak onu düşünmeksizin bir saat geçirmiştim. Arandığımda iş başında bulunup yararlı olmak benim için yeni bir tecrübeydi. Katya'nın Yazı'nı izleyen uzun yıllar boyunca acılarımı ve duyularımı uyuşturacak olan şeyin ilk tecrübesi.

Gece olup klinik kapanınca, zaman bir türlü geçmek bilmedi. Oysa Katya ile tanışmadan önce romanlar okur, hayaller kurar, geleceğimin heyecanlarına kapılır, zamanı ne kadar kolay geçirirdim! Tekdüzelikten kurtulabilmek için evden çıktım, meydanı geçip açık hava kahvelerinden birine girdim. Ama masalarda da, barda da, herkes Almanya ile çıkabilecek savaştan söz etmekteydi. Paris'ten uyarılar. Berlin'den tehditler, şaşkın Avusturya'dan kekelemeler, koca Rusya'dan tutarsız sözler. Eskilerden bazıları 1871 savaşındaki durumu da hatırlıyorlardı. Almanya'yı bozguna uğratmaktan, Alsas'ı geri almaktan söz etmekteydi onlar. Bana bu askerlik sözleri pek tatsız geldi. Ürkütücüydü de aynı zamanda. Kendi odamın yalnızlığına döndüm.

O gece defterime yazdığım notlar karşımda duruyor. Yanlarına da yıllar sonra parantez içinde yeni yorumlar eklemişim. Savaş bittikten, ben Alos'a doktor olarak yerleştikten çok sonra. Bunları sizinle düzeltmeksizin paylaşıyorum.

Gençliğimin romantik ve yarı felsefi havasını yansıtabilmek ve savaş sonrası yorumların acılığını sizlere gösterebilmek için.

Alpha: Korkunç savaş hiçbir zaman gerçekleşmeyecek! (Gerçekleşti.)

Beta: Savaş olsa bile kısa sürecek, çünkü insan bedeni ve ruhu, modern bir ölüm ve işkence makinesine tahammül edemez. (Kısa sürmedi. Beden ölüme ve işkenceye dayandı, ruh dayanamadı.)

Gamma: Beni askere çağırırlarsa, bu çılgınlığı protesto etmek için İsviçre'ye kaçacağım. (Kaçmadım. Vız geliyordu artık bana.)

Delta: Savaşın vahşeti içinde bile, şiire dönük, derinliği olan bir insan, hayvanlaşmaksızın dayanabilmeli, katliamın üzerine çıkabilmeli ve ruhsal onurunu korumalı. (Başaramadım.)

Olaysız bir sabahtan sonra her zamanki sokak kahvesinde, ağaçların altında tabldot yemeğimi yiyordum. Havanın pırıl pırıl güzelliğinin farkında bile değildim. Düşüncelerim Katya ve Etcheverria ile doluydu.

"Misafir kabul eder misin?"

"Ne?" Rüyamdan sıçrayarak uyandım. "Affeders... Katya? Ne sürpriz. Ah... Paul de!"

"Anlaşılan bu lokantayı tavsiyeye şayan buluyorsun," dedi Paul. Çevresine beğenmez bakışlarla bakıyordu.

Ayağa kalkıp onları masama oturmaları için davet ettim. Katya gülümseyerek oturdu ama Paul ayakta kaldı. "Benim bir iki işim var. Döndüğümde memnuniyetle otururum... aşçının mahvedemeyeceği ne yemek varsa ondan ısmarlayın bana. Belki bir bardak su. Saatlerdir o tozlu yolda yürüyüp duruyoruz. Belki de haftalardır. Artık hatırlayamaz oldum. Çektiğim eziyet belleğimi bulanıklaştırdı."

"Evet," dedi Katya. "Paul'u benimle yürümek üzere kandırdım. Harika bir gün. Açık hava ve egzersiz ona iyi gelir."

"Acaba neden insana iyi gelen her şey ya sıkıcıdır ya da acı verir? Neden bedene kötü gelen her şeyin ruha iyi geldiği varsayılır?"

"Saçma! Sana iyi geldi bal gibi. Bana gelince, benim keyfim yerinde. Şu yediğin güzel bir şeye benziyor, Jean-Marc. Bana da aynısını ısmarlar mısın?"

"Sevinirim," deyip garsona işaret ettim.

Paul, "Seni uyarıyorum," dedi. "Katya çok oburdur. Evde hâlâ mobilyamız kaldığına şükretmemiz gerek."

"Öff, daha neler, Paul!"

"Bana durmadan 'öf' deyip durma. Kaç kere o büyük kanapeye ağzının suyu akarak baktığına tanık oldum. Buraya gelirken yolda ne yaptı, biliyor musun, Jean-Marc? Beni utandıracağına zerre kadar aldırmadan elini uzattı, ağacın birinden bir elma kopardı... canlı bir ağaçtan, adi bir bir elma! Ve *onu yedi!* O iğrenç meyvenin üzerine atıldı, ısırıp çiğnemeye koyuldu. Hart, hurt, fılş, gırç... sonunda iğrenç bir koçandan başka bir şey kalmadı."

"Belki de hayata karşı ifadesini sınırlayamacağın bir iştahı var," dedim. Kaşlarının hafif bir hareketiyle Paul, ne demek istediğimi anladığını belirtmiş oldu.

Katya, "Çok lezzetli bir elmaydı aslında," dedi. "Biraz yeşil ve ekşiydi ama, çok lezzetliydi."

"Sonra ne yaptı dersin?" dedi Paul alaycı bir öfkeyle. "Kalleş Havva'yı taklide kalkıştı, bir elma da benim için koparmayı önerdi. *Benim* için! Paul Etienne Jean-Marie de Treville'in yolda yürürken ağzına meyve lokmaları tıkışını düşünebiliyor musun? Ondan sonra da üç, dört kilometre boyunca doğanın güzelliğinden, otlardan, kayalardan söz etti durdu bana..."

"Yaban çiçeklerinden," diye açıkladı Katya.

"...Bir yandan da bu menhus şeylerin Latince ve pek bayağı adları olduğu yalanını bana yutturmaya çalıştı, onları bilmenin bir marifet olduğunu söyledi. Sanki bir daha bedenimi böyle fiziksel bir işkenceye sokacakmışım gibi! Gerçi o adlardan bazılarının bitkilere çok uyduğunu kabullenmek zorundayım ama... örneğin keçi sakalı, kurbağa ağzı, tomurcuk patlağı..."

"Bunları kendi uyduruyor."

"...ama bir kısım da vıcık vıcık isimlerdi. Onun kendi heyecanı gibi vıcık vıcık. Sevgili sevinci, aşk soluğu, ihtiras yüreği, şehvet dirseği..."

Katya, "İşlerim var dememiş miydin?" diye sordu.

"Ah, gerçekten de var. Buralı tüccarlarla eşyalarımızın nakliyesi konusunda konuşmam gerek. On beş dakika kadar ikiniz benim yakınlığımdan mahrum olarak ıstırap çekin bakalım. Ama, seni uyarıyorum, Montjean, ona çabucak bir şeyler yedir, yoksa evde vazoların, şemsiye kovalarının başına bekçi diye seni dikerim. Hem elmayı o haliyle yiyebilen insan ne olsa yer." Elini sallayıp ağaçlı yolda uzaklaştı.

Katya onun arkasından gülümsedi.

"Kardeşin pek neşeli görünüyor," dedim Garson da bu arada yemeği getirmişti.

"Hm-m. Çok zevkli bir yürüyüş yaptık. Ben doğaya yakın bir şey yaptıkça böyle şok numarasına kalkışmasının beni nasıl güldürdüğünü bilir."

"Katya, olayların planlarımızı aksatmasından ötürü çok üzgünüm. Babanın Alos festivaliyle ilgili umutlarını boşa çıkardığımın farkındayım. Mesajımı almışsınızdır umarım."

"Aldık. Şu senin Doktor Gros... ne hoş adammış!"

"Onu hoş mu buldun?"

"Hm-m. Sen bulmuyor musun?"

"Onu tarif edecek bin tane sıfat bulmam istense, hoş kelimesi sıraya giremezdi."

"O neden?"

"Çünkü onun pis zamparalıkları, seninle geçirebileceğim iki güne mal oldu. Oysa ne kadar az günümüz var..."

"Lütfen zamanımızın azlığından konuşmayalım. Elimizde var olan zamandan konuşalım. Alos gezimiz de mahvolmadı. Yalnızca onu yarına kadar erteledik. Hem festivalin son günü en ilginç günüymüş diye duydum."

"Şeyy... en coşkunudur. Bask kasabalarında çoğu insanın doğum tarihi, festivalin son gününden dokuz ay sonraya rastlar. Bu bir gerçektir. Araya acele düğünler sıkıştırılır durur. İki tarih arasına sandviç gibi düğünler sorkulur."

"Sandviç dedin de... yolda yapacağımız pikniği planladım. Kırda oturup yiyeceğiz. Belki bir meyve bahçesinde."

"Paul'un bunu hevesle beklediğinden eminim."

"Yine homurdanır, söylenir, bizi eğlendirir ama, onun neler hissedeceğine aldırdığım yok. Bu güzel havadan yararlanmamız gerek. Bu fikir aklıma gelir gelmez, sana söylemek üzere Salies'e gelmek istedim. Paul'e gidebilir miyim diye sordum, biraz kararsızlık gösterdi, sonra da benimle gelmeyi önerdi. Onu sevmediğini biliyorum ama bana karşı her zaman çok iyi davranmıştır. Hem biliyor musun, bence seni gerçekten seviyor... kendine göre tabii. Şaştın mı buna?"

"Şaştım aslında. Sevgisini saklamakta olağanüstü başarılı."

"Paul öyledir." Bana gülümsedi, yüreğim göğsüme sığmaz oldu.

"Dün bütün gün seni düşündüm, Katya."

"Aralıksız mı? Aklını bir an bile işine vermedin mi?"

"Hemen hemen aralıksız diyebilirim."

"Oldukça aralıksız, ha?"

"Oldukça aralıksız."

"Sevindim. Ben de seni düşündüm. Aralıksız değil. Oldukça aralıksız da değil ama, sık sık. Hem de zevkle. Saatlerce bahçenin dibindeki kütüphanemde oturup kitap okudum... pek de okudum sayılmaz. Dalıp dalıp gittim. Bahçe öyle güzeldi ki... karmakarışık, aşırı büyümüş... yüzümde güneş... böceklerin sesleri... çok sakindi."

"Ya senin küçük hayalet? O da sakin miydi?"

Çatalını bırakıp yüzüme baktı. "Nereden bildin bunu?"

"Neyi?"

"Genç kız pek... mutlu değilse bile... tam anlamıyla sakindi. Çevremdeki varlığını birkaç kere fark ettim. Duyabileceğimiz tonun dışında söylenen bir şarkı gibi. Ama ondan bana doğru aktığını her zaman hissettiğim o tatlı hüzün yoktu. Bir tür... sessiz neşe vardı. Sen nereden bildin bunu?"

"Bilmedim aslında."

"Neyi bilmediğine inandırmaya çalışıyorsun bizi?" diye Paul'un sesi duyuldu. İki adımda masanın yanına geldi. "İnanma ona, Katya. Suç onundur eminim. Tam ona göre bir iş zaten... her neyse yaptığı. Söylesene, garson bana buralarda şarap diye geçen o sıvıdan bir bardak vermeye razı edilebilir mi?"

Garsona el sallayıp şarabı işaret ettim. "Kahve ister misin, Katya?"

"Evet, lütfen. Ama, yoo, aslında dükkanlara kadar bir uğramam gerek. Yarınki piknik için alacaklarım var." Ayağa kalktı. "Siz kalkmayın. Yemek için teşekkürler, Jean-Marc. Portmanto özellikle lezzetliydi."

O uzaklaşırken Paul'le ben gülümsedik. Sonra ben Paul'e döndüm. "Katya senin yalvarmalarına dayanamayıp pikniği yarına planladığını söyledi," dedim.

"Sabırsızlıktan ölüyorum. Yere rahatsız rahatsız diz çök-

mek, kupkuru sandviçleri kemirmek... bir yandan yiyeceklere toz dolar, bir yandan davetsiz konuk olarak türlü türlü böcekler fink atar. Bana sorarsan dışarıda, açık havada yemek, yemek, kalabalık bir bulvarda cinsel ilişkide bulunmak gibi bir şey. Temel biolojik ihtiyaçlar tenhada karşılanmalı. Ya da en azından, anlayışlı birkaç dostun yanında."

Garson ona şarabını getirdi. O içip yüzünü buruşturdu, "Ahh," dedi. "Bu sıvının yanına birkaç ilahi katılıp da İsa'nın kanı diye içilmesine insanın inanası gelmiyor."

"Katya'nın dediğine göre Alos festivaline yine de gidiyormuşuz."

"Katya sana her şeyi söylüyor galiba. Evet, gidiyoruz. Babam bu geziyi çocuk gibi heyecanla bekliyor."

Bir an sessiz kaldım, sonra "Paul," diye söze başlayacak oldum.

"Sesinin tonundan bana öğüt vermeye hazırlandığını anlıyorum... Vermesi almasından zevkli olan tek şey."

"Pek öğüt sayılmaz. Babanı düşünüyordum."

"Eeee?"

"Geçen akşam çalışma odasında bir taşınmaya daha dayanamayacağından söz etti... kitapları, kağıtları dağılır, karışır diye... hiçbir şeyini bulamaz diye."

"Benim işlerimle bu kadar ilgilenmen büyük nezaket. Ama ailemin burada kalmasını istemende biraz bencillik kokladığımı söylersem affeder misin beni?"

"Herhalde planlarını babana henüz açmadın."

"Ne yazık ki yanıldın... yanılmaya da yıllardan beri insanların işlerine karışa karışa alışmışsındır. Babama taşınma işini dün gece açtım."

"Nasıl karşıladı?"

"İyi karşılamadı tabii. Ama gerekli olduğunu anladı ve benim kararıma güvendi. Ama o ne de olsa bu konuda bir-

takım şeyler biliyor, senin gibi cehaletin derinliklerinden rastgele görüşler savurmuyor. Umarım bu sözüm sana fazla sert ve eleştirici gelmez. Dinle beni, Montjean, gel seninle bir anlaşmaya varalım. Yarını Katya ve babam için hoş bir gün olarak kararlaştıralım ve öyle olması için elimizden geleni esirgemeyelim. Ben kendime düşeni yaparım. O yerel festivale katılıp terlerim, suratımı durmadan sırıttırırım. Tozların üzerine oturur ağzıma soğuk yiyecekleri de tıkarım. Kimse kızkardeşini benden çok sevemez. Ah... işte söz konusu bayan da sepetinde türlü tatsız şeylerle geliyor... insanın üstüne başına damlayacak sulu şeyler." Ayağa kalktı. "yarın sabah saatlerinde uğramanı bekleyebilir miyiz?"

Katya'yı meydanın orta yerinde karşıladı. Etcheverria'ya doğru yola koyuldular. Katya giderken bana elini salladı, "Yarına," der gibi dudak hareketleri yaptı.

Bir süre oturdum. Duygularımı pek tahlil edemiyordum. Katya'nın ayrılmamızı benden çok daha rahat karşılayabilmesi beni o kadar da iyi etkilemiyordu. Onun davranışında bir cesaret vardı. Kaçınılmaz olan şeyi zarafetle kabul ediyordu. Ama cesaretin nerede bitip duygusuzluğun başladığı belli değildir. Cesaretle kaygısızlığın sınır çizgisi neresiydi? Peki ya benim davranışım? Paul'le efendi efendi çene çalmamış mıydım? Piknikten söz etmemiş miydim, Katya'nın mutluluğu tehlikedeyken? Hepimiz sosyal nezaketin kurbanı değil miydik? Felaketleri zarafetle karşılamaya kendimizi zorunlu hissetmiyor muyduk? Utanmaktansa mahvolmayı, yok olmayı bile tercih etmiyor muyduk?

Dün gece kahvede herkesin konuştuğu savaşı düşündüm. Gençler askere çağrılınca güler, kaba şakalar yaparlardı birbirlerine. Oysa yaşlı politikacıların budalalığı ve küstahlığı yüzünden acılar çekmek üzereydi hepsi. Fransız gençliği bu kadar budala olabilir miydi?

Sekiz ay sonra, Marne siperlerinde bunların cevaplarını hep bilecektim. Evet. Evet, gençler gerçekten hayatlarının son gecesinde güler, kaba şakalar yaparlardı. Görünüşe verilen önem... erkeklik... oyunu sürdürmek.

Doktor Gros o akşam döner dönmez onu buldum, ertesi gün bir gezi için izin istediğimi söyledim.

"Hm-m. Elbette, olur," Ruhsal durumu ona uymayacak kadar düşünceli ve sakindi.

"Serüvenin umduğun gibi iyi geçti mi?" diye sordum.

"Elbette ki geçmedi, oğlum. Ama benim durumumda bile, yani bütün bu işler son derecede klinikleştiği zaman bile... yine de umut diye bir şey kalıyor. İnsan ne olacağını önceden bilse bile, o umudu gerçeğin tekrar tekrar yıkmasına yine de engel olamıyor."

"Seyahatın seni pek dinçleştirmiş gözükmüyor."

"Yoo, kendine göre fena sayılmazdı. Canlıydı. Epey yenilik de vardı içinde. Bu serüvenlerin beni dinçleştirmesini, tazeleştirmesini bekliyor değilim, pek. Duygusal bir gerek bu tür şey. Romantik şairlerin özlemini çektiği şeyleri kaçırmışsam bile, değeri olanlardan bir şey kaçırmadığımı kendi kendime kanıtlamak. Evet, demek sen Trevilleler'in 'Çimende Kahvaltı' seansına katılacaksın, ha? Toplan, kırlara doğru yola çık öyleyse. Sence akıllıca bir şey mi bu?"

"Akıllıca mı?" diye güldüm. "Amma garip bir söz. Seni tedirgin eden ne?"

Etli suratını ovuşturdu, derin derin içini çekti. "Otur da sana birkaç dakika bilgece öğütler vereyim."

"Bak, eğer niyetin bana..."

"Otur." Sesindeki kesin ton beni emre uymak zorunda bıraktı. O masasının çekmecelerinde arasıra içtiği siyah Rus

sigaralarını ararken, bana söyleyeceği alışılmadık şeyi nasıl ifade edeceğini düşünmek için vakit kazanmaya çalışıyormuş gibi geldi bana. "Hah, işte buradaymış. Hay Allah, bu sigaralar öyle kurumuş ki, sanki rahibe şeyi... Yüreği!" Paketi tekrar çekmeceye fırlattı. "Evet. Söyleyeceğimi mümkün olduğu kadar basit biçimde söyleyeyim çünkü konuya giriş için uygun ve zarif bir yol bulamıyorum. Dün gece yanımdaki arkadaşımla küçük bir partiye gitmiştim. Pek şen bir partiye. Bol kahkaha, ama altı kof. Paris'ten buraya tatile gelmiş bir adamla çene çalarken Salies'de doktorluk yaptığımı söyledim. Adamın yüzü, anlatacağı müthiş bir dedikodu varmış gibi aydınlanıverdi. 'Orası Trevilleler'in taşındığı kasaba değil mi? diye sordu. Daha doğrusu, taşındığı demedi de, 'kaçtığı' dedi. Gerçi benim dedikoduya pek merakım yok ama, senin dostun ve yol göstericin olarak görevimi hatırlayınca... yoo, suratındaki o alaycı ifadeyi kelimelere dökmeye kalkışma lütfen. Her neyse, adamın dediklerini dinledim. Çirkin bir hikayeydi. Açıkça ifade etmek gerekirse, görünüşe göre senin küçük hanımın babası Paris'te genç bir delikanlıyı vurmuş... Parlak bir gelecek vaat eden, iyi aileden bir genci. O genç..."

"Ne?" diye ayağa kalktım. "İnanmıyorum... Ne diyorsun sen?"

"Dur, dur, sakin ol. Olay şanssız bir kazaymış tabii. Gazetecilerin ilgiyle izlediği ayrıntılı bir sorgulama sonucunda, Treville kasıtlı hareket etmiş olma isnadından tümüyle sıyrılmış. Anladığıma göre bu delikanlı, evlerine sık sık ziyarete gelen biriymiş. Trevilleler'in genç kızına yanık olduğu dilden dile dolaşıyormuş. Delikanlı bir gece geç saatte kızla randevulaşmış... ya da randevulaştığını sanmış. Bahçede sessizce ilerliyor, herhalde eve gizli girecek bir yer arıyormuş..." Doktor Gros elini havaya kaldırdı. "İtiraz etmeye kalkışma. Ben Bayan Treville'in kişiliğini ilgilendiren bir şey söylecek

değilim. Yalnızca olayı bana anlatıldığı şekliyle sana yansıtmaya çalışıyorum. Evet... gerisi oldukça basit. Bay Treville bu genci hırsız sanıp vurmuş ve öldürmüş. Sorgucular onun anlattığı hikayeyi çürütecek kanıt bulamamışlar ama, kulak gazetesi tabii olayı kendi açısından başka türlü yorumlamış. Namus uğruna öfkelenen baba, falan filan. Onlara daha yakın olan dostları, kızın o gençle kaçmasının bu olayla engellendiğini öne sürmüşler. Benimle konuşan adam kendisinin buna pek inanmadığını alaycı bir ifadeyle açık açık belirtti. Hepsi aşağı yukarı bu kadar. Yasal patırtı sona erer ermez Trevilleler oradan ayrılmışlar. Paris'ten mümkün olduğu kadar uzağa kaçmışlar. Kaçabilecekleri en uzak yer de Salies tabii. Hem coğrafi, hem de kültürel olarak. Umarım anlıyorsundur, sana bunları anlatışımın tek nedeni, bilmen gerektiğini inandığım için."

Dinlerken can sıkıntımdan, odasının penceresine doğru yürümüştüm. Karanlık bahçeye bakıp duruyordum. Duyduklarım beni öylesine etkilemişti, anlamaya ve kabullenmeye öyle büyük çaba harcıyordum ki, "Evet, evet bunu anlıyorum," diyebilmem için aradan epey süre geçmesi gerekti.

"Burnumu soktuğum için alınmış ya da kızmış değilsin ya?"

Başımı iki yana salladım. "Yo... hayır. Bay Treville'in yaptığı savunmadan neden kuşku duyuyorsun?"

"Duyduğumu nereden çıkardın?"

"Sözlerine başlarken bana acaba Trevilleler'le Alos'a gitmek akıllıca bir şey mi diye sormuştun da!"

Doktor Gros bir an sessiz kaldı. "Evet, öyle dedim," dedi, sonra da sustu.

Başımı çevirdim. "Tanrım! Ne çok acı çekmiş olmalılar! Gazeteciler... o fısıltılar. Toplumdan ayrı, tek başlarına yaşamak istemeleri boşuna değilmiş. Dedikodulardan ne kadar rahatsız olduklarını düşünsene! Zavallı Katya! Herkese karşı o uzak, kapanık davranışlarını açıklamaya yetiyor bu durum."

"Belki... belki. Ama yine de bazı noktaları açıklamaya hiç de... kafi gelmiyor. Örneğin neden apansız Salies'den de kaçmaya kalktıklarını açıklamıyor. Bildiğim kadarıyla bura delikanlılarından kaybolan, eksilen falan yok. Sen bile... aklın aşk yüzünden epey dağınık durumda olmakla birlikte, yine sağlıklı görünüyorsun."

"Bu şakaya alınacak bir konu değil!"

"Yoo, elbette değil. Çok ayıp. Affet beni."

"Belki de Paris'te olan olaylardan ötürü kaçmak istiyorlardır. Sen olayı St. Jean'da duyabildiğine göre, dedikoduların onları buraya kadar izlemiş olması da pek mümkün."

"Evet, olabilir. Taşra dedikodularının kurbanlarına da pek acırım. Dedikodu bizim kadınlarımıza günahın tadını çıkarma olanağı verir. Kendi işlemeyecekleri, işleyemeyecekleri günahlar. Çünkü onları cesaretsizlikleri, hayal güçlerinin eksikliği ve fırsatsızlık engelliyor. Biz de bu eksikliklere namus diyoruz." Bir an sessiz kaldı, sonra duraklayarak, kesik kesik konuştu. "Bu senin... nasıl söyleyeyim, bilmem ki... bu senin ilk aşkın mı, Montjean?"

Cevap vermedim.

"Bu sessizliğinden evet anlamı çıkarmama izin ver lütfen. İşe pek ters bir başlangıç yaptın ve bunun için senin hesabına üzülüyorum. İnsanın ilk aşkı sislerle, parfüm kokularıyla dolu olmalı. Son evresi hariç tabii. Şansın iyi gitmedi, oğlum. Bu tatsızlıklar, daha sonraki aşklara kadar ortaya çıkmamalıydı."

Bu 'daha sonraki aşklar' kavramını anlamam, düşünebilmem mümkün değildi. Kendi sevme yeteneğimin çok yeni ama çok sınırlı olduğundan, tek aşkımın Katya olduğundan son derece emindim. O benim 'aşklarımdan biri' değildi. Sonradan zaman bana, bu duygumun gerçek olduğunu da gösterdi zaten.

Doktor Gros, "Evet efendiiim," diyerek sesinin tonunu

değiştirdi. Bu anlayışlı dost rolüne alışkın olmadığı için epey rahatsız olmuştu. "Herhalde seni, dün Hastoylar'ın oğlunun kolunu kurtardığın için kutlamam gerek. Olayı birçok kaynaklardan dinledim. Ama burnun fazla büyümesin diye söyleyeyim, bu becereni bu kadar takdir etmelerinin nedeni, ancak başlangıçta yeteneğinden kuşku duymuş olmalarıyla açıklanabilir."

"Anlıyorum." Yüzüme zoraki bir gülümseme getirmeyi başardım.

"Sevgili çocuğum," diye omzumu okşarken Doktor Gros'un sesi içtenlikle titriyordu. "Sevgili çocuğum, kendini her zaman önemsiz saymanı, yerine başkasını bulması kolay biri diye değerlendirmeni istiyorum."

Birçokları gibi ben de o yazın güzel havalarından şımarmıştım! Peşpeşe güzel günlerin birbirini izlemesini doğalmış gibi, hakkımızmış gibi kabul ediyordum. Bay Treville'in bir gün bana söylediklerini unutmuş gibiydim. Evrende değişmez olan soğuk ve karanlıktır, ışık ve sıcaklık birer kıvılcım kadar küçük ve kısadır demişti. Aynı şekilde yalnızlık ve içine kapanma da insan hayatının değişmezleriydi. Gençlik ve aşk ise geçici şeylerdi. Değerli olmaları, çabucak bitmelerine dayanıyordu zaten. İnsanın kendini kaptırıp bu güzellikleri ebedi sanması çok kolaydı. Tabii sonunda bittiği zaman upuzun bir süreyi acılara boğularak geçirmek, kaderin bize kalleş davrandığını düşünmek zorunda kalmasaydık. Sonunda insan imrenmelerin ve umutların etkisinde kalıyor, bunlar uzun süreli oluyor ve içimize kapandığımızda sakin kalabilmemizi bile engelliyordu.

Bir de yaşın ilerlemesiyle gelen düşünceler var. Onlar, tabii, kendi faniliğimizi kabul ettikten sonra ortaya çıkıyor. Ama ben

o yaz henüz gençtim. Dolayısıyla ölümsüzdüm. Etcheverria'ya kadar olan iki buçuk kilometreyi yürürken içimde ne sakinlikten eser vardı ne de kapanıklıktan. Serin rüzgarlı havanın içinden geçerek, altın bir sıvı gibi dökülen bir güneş vardı. Otların, çiçeklerin kokusu çevreyi dolduruyordu. Tepede puf puf küçük bulut kümeleri dolaşmakta, kuşlar neşeyle ötmekteydi. İçimde bir gençlik ve güçlülük duygusu vardı. Hayatı kucaklamak istiyordum. Gerekirse onunla boğuşmak istiyordum. Kaderi kendi istediğim biçime yoğurmak istiyordum.

O gece rahatsız uykuma dalmadan önce epey zor dakikalar geçirmiştim gerçi. Mantıksız ve uygunsuz bir kıskançlık duygusu sarmıştı benliğimi. Paris'te öldürülen o zavallı gence karşıydı bu duygularım. Bay Treville gibi kararsız, dalgın bir bilim adamının tabancasını kaldırıp birini vurabileceğini bir türlü gözümün önüne getiremiyordum. Olmayacak şeydi bu... korkunçtu.

Sabah kalkıp tıraş olduktan sonra Etcheverria'ya kadar olan o yürüyüşüne başladığım zaman, içimde günlerdir duymadığım bir rahatlık ve umut bulunduğunu fark ettim. Trevilleler'in çevresini saran o karanlık gölge artık bir sır olmaktan çıkmıştı. Somutlaşmış, mücadele edilebilir bir hale gelmişti. İlk fırsatta Paul'le konuşmakta, kaçmakla bir şeyin çözümlenemeyeceği konusunda onu ikna etmekte kararlıydım. Nereye gitseler, dedikodu nasılsa peşlerinden yetişecekti. Sonunda oldukları yerde durup saldırıları göğüslemek zorunda kalacaklardı. Kaçmakla yararsız bir zaman dilimi kazanmak, arada huzurun, istikrarın, rahatlığın feda edilmesine değmezdi.

Etcheverria'ya vardığımda yapacağım konuşma prova edilmiş, kusursuz hale getirilmişti ama, daha adımımı atar atmaz kendimi piknik ve şenlik hazırlıklarının akışına kaptırdım. Katya daha bana merhaba derken, elime bir sepet

tutuşturup onu ahıra, Paul'un arabayı yüklemekte olduğu yere götürmemi söyledi... daha sonra da dönüp kendisine şarabı seçmekte yardımcı olmamı istedi. Ha, bir de listeyi inceleyip, gözden kaçmış bir şey var mı diye kontrol etmeliydim. Yoo, ondan daha iyisi atlarla arası pek de iyi olmayan Paul'e yardımcı olmalıydım. 'Şenlikte dans da var, değil mi?' diye soruyordu bana. Tabii olacaktı. Her şey karmakarışık görünüyor ama, yine de yolunda, diyordu. Bir tek son dakikada yapılacak şeyler kalmıştı tabii... Bay Treville şenliği izleyeceği için çok heyecanlıydı. Yaşlılarla konuşabileceği için de... 'şu pabuçlarla dans edilir mi?... Öff, sen nereden bileceksin ki?... Babam da nerelerde acaba?'

Bu selam ve sohbet arasında, o günkü çakıl taşını da kabul etti, cebine attı, yanağıma dalgın bir teşekkür öpücüğü kondurdu.

Beni en çok memnun eden, bu öpücüğü sıradan bir şey saymasıydı.

Paul'u ahırda homurdanır ve küfreder durumda buldum. Arabayı yüklemeye çalışıyordu. Sağlam omuzuna daha fazla iş yüklemeye de dikkat etmek zorundaydı. Bir yandan, beyaz keten elbisesinin hayvana değmemesine de çalışıyordu. Güldüm, işi kendim yapmak için gönüllü oldum.

"Buyur, arkadaş," dedi. "Seyis işlerinde başarılıyım diye bir iddiam yok zaten. Bir seyisten partideki üç yaşlı hanımı eğlendirmesi, bir yandan yarım düzine konuğu ağırlaması, bunları yaparken de genç kızlara espriler sunup onların sıkılmasını önlemesi beklenmez ki! Ben bunları başarmak üzere eğitildim. Herkesin kendi dalı var. Ben Katya'ya şarap işinde yardım edeyim. Benim alanıma daha yakın." Ata son tiksinti dolu bakışını yöneltti. "Biliyor musun, atları neden sevmem?"

"Bilmiyorum. Neden?"

"Durmadan dışkı atmak gibi anti-sosyal bir huyları var da

ondan. Atlar soylu hayvandır diye baş ağrıtırlar ama, bu küçük kusurlarını kimse söz konusu etmez. Günün birinde kendime bir otomobil alacağım." Giderken ahırın kapısında tekrar durdu. "Ama bende bu şans varken, otomobil de Tanrı bilir arkasından durmadan demir parçaları döker durur."

"Git de Katya'ya şarabı seçmesinde yardımcı ol."

Ben arabayı evin ön kapasına getirdiğimde her şey hazırdı. Ama Bay Treville bulunamamıştı. Merdivenlerde seslenip bahçeyi aradıktan sonra Katya onu çalışma odasında notlar karalarken buldu. Başında piknik için seçtiği geniş kenarlı panama şapka vardı. Anlattığına göre, bir şey almak üzere çalışma odasına girmişti. Ne olduğunu şimdi hatırlayamıyordu. O sıra gözü, açık duran defterdeki bir cümleye ilişmiş, tabii onu okumuştu. Ve aklına, o konuya ilişkin bir başka yazı gelmişti. Hemen kontrol etmesi gerekiyordu. derken, hiç farkına varamadan, bir saat geçmişti aradan. Ve güneş Fransa'daki herkes, her tarafta onun adını haykırır, onu çağırır hale gelmişti. Ne tatsız bir işti bu!

Yaşlı adam dizginleri kendisi almakta direndi. Akşam dönerken işlerden kendi payına düşeni yapabileceğini pek sanmıyordu çünkü. Katya onun yanına oturdu, Paul ile ben de arkaya yerleştik. Toprak yoldan Alos'a doğru ilerlerken Bay Treville'in çalışma odasını yeniden taşımak zorunda kalmaktan duyduğu üzüntünün belirtilerini görmeye çalıştım ama, görebildiğim kadarıyla neşesi yerindeydi. Arada sessiz kaldığı zamanlar da, tatlı düşüncelerle dolu gibiydi. Belki de unutmuştu o konuyu hepten.

Unutkanlığının derecesini bize göstermek istiyormuşçasına, iki kere atın olduğu yerde duraklamasına bile izin verdi. Sonra şaşkın bakışlarla çevresine bakındı, arabayı kullananın kendisi olduğunu hatırlayıp irkildi, dizginlere asıldı, hayvanı tekrar yürüttü.

Dağlara doğru tırmanırken Katya yüzünü güneşe doğru kaldırmış, derin soluklar alıyordu. Gözleri yarı kapalıydı. Paul ise, yanıbaşında gepgergin oturuyordu. Kendini rahat bırakmayı reddeder hali vardı. Çevredeki alana beğenmez ve güvenmez bakışlarla bakıyordu. Bu ham doğa, kendisine zorla kabul ettirilmeye çalışılıyormuş gibi.

"Nereye gitmekte olduğumuzu sorabilir miyim?"

"Alos'a," diye karşılık verdim. "Orası küçük bir tarım kasabası. Pek mütevazi. Tipik bir Bask toplumu."

"Tevazuun Bask nitelikleri arasında yer aldığını daha önce pek fark etmemiştim," diyerek tembel bakışlarını bana çevirdi. "Tevazu sahibi olmak için her nedenleri var tabii. Peki bu mütevazi Bask tarım kasabası ne kadar uzakta?"

"Kuş uçuşu olarak dokuz, on kilometre kadar."

"Peki o kuş bu arabanın arkasına konarak bu eğri büğrü yoldan gitmeyi seçerse ne kadar?"

"Eh, yaklaşık iki katı kadar herhalde. Tahmin tabii."

"Anlıyorum. Yirmi kilometrelik doğal güzellik her yandan bize saldırıp duracak. Ne harika!"

Katya gülüp bize döndü. "Umudunu kesme, Paul. Yolculuğumuza ara verip enfes bir piknik yapacağız."

"Ah, evet, hay Allah... piknik! Nasıl unutabilirim pikniği? Bu doğal zevklerin sonu yok mudur acaba? Kendimi bu yoğun zevkler salgınından korumam şart. Yoksa duyularım körelir. Bu eşsiz pikniğimiz için uygun bir yer de seçtin mi?"

"Elbette ki hayır! Bu bir serüven, Paul. İnsan serüvenleri önceden planlayamaz. En güzel yeri buluncaya kadar yolumuza devam ederiz, oraya varınca dururuz.

"Anlıyorum. Peki nasıl tanıyacağız bu kusursuz yeri?"

"Durduğumuz yere gelince anlarsın."

Paul bana dönüp gözlerini birkaç kere kırpıştırdı. Babasının şaşırdığı zamanlardaki yüz ifadesini taklit etti.

Ben omuzlarımı kaldırdım. "Bence çok mantıklı," dedim.

"Hm-m. Ben bu işte bir komplo seziyorum. Pekâlâ sevgili kızkardeşim, serüven tanımını kabul ediyorum. Ama umarım bu anlattığın kusursuz yer çabuk ortaya çıkar. Şölen ne kadar çabuk başlarsa o kadar çabuk biter. Benim inancıma göre, yapılmaya layık olan her şey, çabucak yapılmaya da layıktır. İnsanın yaşamında uygulayacak birtakım ilkeleri olmalı."

Güldüm... "Hadi, hadi, Paul. Kendini rahat bırak da doğanın şu güzellikleri içine dolsun. Evrenle birleşmeye çalış."

Paul bu düşüncenin etkisiyle ürperdi. "İnsanla doğayı birbirinden ayırmak Tanrı'nın kararı," dedi. "İşte bu yüzden de, sekizinci gün gelince 'Pencereler, kapılar, panjurlar ve perdeler olsun,' demiş, ve dedikleri olmuş. Tanrı bu yaptıklarına bakmış ve beğenmiş."

Bu konuşmaları kağıda geçirirken, o günün yüzeysel mizahıyla yetersiz dostluk havasını yeniden yaratmaya boşuna uğraşıyorum. Sözlerimiz bir neşe yaratmaya yönelikti ama tüm espriler zayıf ve zorlamaydı. Her birimiz bu geziyi diğerleri için zevkli bir hale getirmeye çalışırken, aslında zihinlerimiz gamlı ve hüzünlü şeylerle doluydu. Amacımız cömert ve iyi niyetliyken, uygulamamız acinacak kadar zayıf ve beceriksizceydi.

Yolumuz kıvrılarak akan Gave de Salies boyunca devam etti. Suyu kah tekerlerimizin yanında pırıl pırıl görüyor, kah ona bir tarlanın gerisinden bakıyorduk. Sonunda bir köşeyi dönüp aşağımızda nehrin iki kola ayrıldığı yeri görünce Katya piknik için en uygun yere geldiğimize karar verdi.

Bay Treville grup başı sorumluluğunu yüklendi, yiyeceklerin arabadan indirilip yerleştirilmesine nezaret etti. Komutları hep işlerin yapılıp bitmesinden bir saniye sonra veriyordu. Önerilerine ise kimsenin uyduğu yoktu. Sonunda her işin kendi talimatına göre yapıldığını görüp emin olunca

ellerini ovuşturdu, karnının çok aç olduğunu belirtti, ekmeğini taştan sökmeyi göze almayanların her zaman açlıktan ölmeye mahkûm olduğuna dair bir de vecize savurdu.

Yemeğe başlayınca pek az yedi. İkide bir kendi düşüncelerine dalıp gidiyordu. Yere yaydığımız çarşafın üzerinde pek rahatsız oturmakta olduğu belliydi. Çevresine görmeyen gözlerle bakıp durmaktaydı. Her şeyi bu kadar güzel organize etmiş olmakla, o da katkıda bulunuyordu güzel bir ortam yaratma çabalarına.

Paul bizi eğlendirmek için yine komik şikayetçi rolünü sürdürdü. Çevredeki her şeye acı acı bakıyor, eleştiriyordu. Peyzajları tablolara aktarmanın esas amacı, insana doğa güzelliklerini verirken onları çirkin gerçekten uzak tutmaya yönelik, diyordu. Üstelik en önemlisi, Katya tuzu getirmeyi unutmuştu!

Çarşafın üzeri piknik artıklarıyla dolmuştu. Orada bir on beş dakika kadar, nispeten sessizlik içinde oturduk. Katya dirseklerine dayanıp sırtüstü uzanmış, gözlerini kapamış, güneşin ve rüzgarın yüzünde oynaşmasına izin veriyordu. Bay Treville kendi derin düşüncelerine dalmıştı. Paul tam anlamıyla sırtüstü serilmiş yatmaktaydı. Şapkasını yüzüne kapatmış, nedense onu seçip musallat olan tek sinekten korunmaya çalışıyordu. Ben ise, Paul'e söylemek istediklerimin provasına dalmıştım. Katya ayağa kalktı, su kıyısına gidip yaban çiçekleri toplamayı önerdi. Paul uykulu bir sesle, bunu yapmaktansa başına yıldırım düşmesini tercih edeceğini ifade etti, ben ayağa kalkamayacak kadar tembelleştiğimi söyledim. Bu durumda çaresiz Bay Treville ayağa kalktı, Katya'nın peşi sıra ilerledi. Bir yandan kızına, bugün zehirli diye bilinen birçok yaban çiçeğinin Ortaçağ'da ilaç yapımında kullanıldığını anlatıyordu. Hatta bir inanışa göre...

Uzaklaşıp gittiler. Katya zarif adımlarla upuzun otların

arasında ilerliyor, yürürken beyaz elbisesi rüzgarda uçup duruyordu. Babası da durmadan konuşarak arkasından gitmekteydi. Kıyıdaki ağaçların ardında gözden kaybolana kadar arkalarından baktım.

Paul'e alçak sesle, "Doğayı öyle çok seviyor ki," dedim. "Hayatı kucaklayışına ve basit şeylerden zevk alışına hayranlık duyuyor, hatta imreniyorum."

"Hm-m," diye homurdandı o şapkasının altından.

"Mutluluğu özgürlük ve sevgi gibi çok basit şeylerde bulabilecek biri olduğu halde, bu hakkın ondan esirgenmesi, çevresinin karanlıklarla ve korkularla sarılmış olması çok yazık."

Paul bilerek sessiz kaldı.

"Seninle bir konuyu konuşabilir miyim, Paul?"

"Mutlaka konuşman şartsa," diye mırıldandı.

Paris'te başlarına gelen acı olayın Salies'e kaçmalarına nasıl yol açtığını artık öğrenmiş olduğumu mümkün olduğu kadar yumuşak şekilde anlattım. Sonra, dedikodulardan kaçmaya olanak bulunmadığı, sözlerin nasılsa her yere yetişip onları izleyeceği, bu uğurda hayatlarının boşu boşuna ziyan olacağı yolundaki kendi kuramımı açıkladım.

Sözlerimi sonuna kadar dinledi, bir süre sessiz kaldı. Hasır şapkayı yüzünden çekmediği için ifadesini göremiyordum. İçine derin bir soluk çekti. "Montjean... ne can sıkıcı biri kesildin sen... durmadan geçmişimizi kurcalıyor, istenmeyen değersiz öğütler verip duruyorsun," dedi.

"Geçmişinizi kurcalamıyorum. Verdiğim öğütlerin de değersiz olduğu kanısında değilim... Hiç değilse Katya açısından değersiz değil."

Şapkayı yüzünden çekti, gözlerini açıp bana baktı. Yüzünde yorgun bir ifade vardı. Sanki benim düzeyime inmek için çaba harcıyormuş gibiydi. "Sen, az şey bilen insanın

tehlikeli görüş açısından bakarak yargıya varıyorsun... yeterince veri yok elinde. Bilmiyorsun. Sana biraz daha bilgi vereceğim. Gerçekleri öğrenmek senin için hoş bir tecrübe olmayacak ama, artık biraz tatsızlıkla yüz yüze gelmeyi kendin hak ettin. Önce söyle bana... Paris'te ne oldu sence?"

"Ne mi oldu? Şeyy... herhalde olay tıpkı babanın anlattığı gibi yer almıştır. Hırsız sandığı genç adamı kaza sonucu vurmuştur."

Paul gözlerini benim yüzüme dikti. Bakışları bomboş, ifadesizdi. "Peki ya ateş edişi kaza değilse?"

"Kaza değilse mi?"

"Ya babam o gencin hırsız olmadığını çok iyi biliyorduysa?"

"An... anlamıyorum."

"Öyle mi? Oysa sen her şeyi anlarsın sanmıştım." Gözlerini yumdu ama aynı tembel sesle konuşmaya devam etti. "Dur sana bir hikaye anlatayım. İki yıl kadar önce bir gece Paris'teki evimize döndüm. Evin arkasında, çevresi kapalı bir bahçe vardı. Kimseyi rahatsız etmemek için... ve tabii aynı zamanda eve çok geç dönmüş olduğumu da saklamak için, içeriye bahçe kapısından girdim. Patika boyunca ilerledim. Biraz içkiliydim. Ayağım, birkaç aydan beri Katya'ya kur yapan gencin yerde yatan gövdesine takıldı. Vurulmuştu, Montjean. Ölmüştü. Kurşun tam kalbine girmişti. Durumu gözünün önüne getirebiliyor musun?"

Cevap veremedim.

"Tahmin edebileceğin gibi, hemen ayıldım, sarhoşluğumdan eser kalmadı. Onu babamın öldürmüş olduğunu bir anda anladım. Nedeni açıklayamam ama; kesinlikle emindim. Bu gençten hiç hoşlanmadığını birkaç kere belirtmişti. Kafasız biri bu, diyordu. Katya'ya layık değil, diyordu. Bu tür sözlerdi hep söylediği."

"Ama... babanın böyle bir şeyi asla... O çok sakin ve yumuşak huylu bir insan. Aklı biraz karışık ama yine de..."

Paul gözlerini açtı, bir dirseğine dayanıp doğruldu, yüzüme bakarak konuştu. "Benim babam delidir, Montjean."

Bunu önemsiz bir şeymiş gibi söyleyişi birden kanımı dondurdu.

"Bizim kanımızda var bu. Büyük dedem tımarhanede ölmüş. Büyük amcalarımdan biri ömrü boyunca evinin bir bölümünde kapalı yaşamış, ona iki kızı gizlice bakmışlar, ikisi de hiç evlenmemiş. Kuzenlerimizden biri kendini trenin önüne atarak intihar etti. Görünüşe göre hastalığı ailede erkekler taşıyor. Bu nedenle ben hiçbir zaman evlenmemeliyim. Asla çocuk sahibi olmamalıyım. Babam her zaman münzevi bir tipmiş. Bugünkü hayatla uğraşmaktansa, geçmiş yüzyıllarda yaşamayı tercih edermiş. Annemi gördüğünde öyle âşık olmuş ki, dostları annemi uyarmış, bu yoğunlukta bir aşkın sağlıklı olamayacağını söylemişler. Ama annem evlenme teklifini yine de kabul etmiş. Bir yıldan biraz az bir süre boyunca çılgın bir aşk yaşamışlar. Annem hemen hamile kalmış, doğum sırasında da ölmüş. Bunun babam üzerinde yarattığı şok, çok büyük sarsıntıya sebep olmuş. Söylemeye gerek yok, bir daha âşık olmamış tabii. Başka bir kadına gözünün ucuyla bakmamış bile. Kabuğuna çekilmiş, bütün hayatını çalışmalarına ve bize adamış. Katya ile bana.

Sanıyorum bir ara sana söylemiştim... Katya da, ben de, annemize inanılmayacak kadar çok benziyoruz. Onun resimlerini gördüm. Benzerlik gerçekten şaşkınlık doğuracak kadar müthiş. İnsanın dengesini bozuyor, aklını başından alıyor. Ben gerçi psikolojik mekanizmaları bildiğimi iddia edemem... bu daha çok senin alanına yakın herhalde... ama sanıyorum olayın aslı şöyle olmalı. Babam bir ara işine ara verip bahçeye çıkıyor, Katya'yı o gencin kollarında görüyor. Durum tabii ki son derece masum. İki genç, duygularının derinliğini anlamaya çalışıyorlar. Ama babamın oraya bakınca gördüğü şey başka

oluyor. Kendi karısını bir başka erkeğin kollarında görüyor o. Çalışma odasına dönüyor. Şaşkın ve sarsılmış durumda. Katya o arada gence veda edip odasına çekiliyor. Delikanlı tatlı hülyalar içinde bahçeye çıkıyor. Bu sefer elinde tabanca var. Benim talim tabancalarımdan biri. Ve..." Paul ağzının köşelerini aşağıya doğru büküp omuzlarını kaldırdı.

Tekrar sırtüstü uzandı, gözlerini yumdu. Bir süre sonra sözüne devam etti. "Tam ne olduğunu elbette ki bilemem. Ama herhalde bu anlattıklarım gerçeğe çok yakın olmalı. Her neyse, ben gece eve döndüğümde zavallı gencin cesediyle karşılaştım. O zamanlar henüz kişiliğimin cazip yanını oluşturan bu soğukkanlılığı geliştirmiş değildim. Korkmuştum. Aklım karışmıştı. Şok içindeydim. Böyle bir durumun doğurabileceği tüm duygular bende de belirmişti. Doğru düşünemiyordum. Katya'yı uyandırdım, ona olup biteni anlattım. Onun durumunu herhalde tahmin edebilirsin. Saatlerce konuştuk... gecenin geç saatlerine kadar. Ne yapabilirdik? Babamın cezaevine, hatta daha beteri akıl hastanesine girmesine izin veremezdik elbette. Katya uzun süre şokun eşiğinde gitti geldi. Elimi öyle sıkı tutuyordu ki, tırnakları derime batıp kanatıyordu. İkide bir ürperdiğini görüyordum. Ama ağlamadı. Hatta o günden sonra bir daha da ağladığını görmedim.

Ne yapacağımızı bilmediğimize göre, bir şey yapmamaya karar verdik. Katya'yı yatmaya yolladım. Uyusun diye değil elbette. Ben de sessizce bahçeye indim, ne yapabileceğimize karar verinceye kadar cesedi çalıların arasına sakladım."

Ben hiç kıpırdamadan oturuyor, duyduklarımı anlamaya, kavramaya çalışıyor, beceremiyordum. Güneşin ensemi pişirdiğini, ama benim yine korkuyla ürpermeye devam ettiğimi hatırlıyorum. rüzgar çarşafın bir ucunu uçurdu, uzanmış duran bacaklarımın üzerine örttü. Nedendir bilmem, bugüne

kadar o dakikayı hep bacaklarımın üzerindeki çarşafı düşünerek hatırlarım. Sonunda konuşabildim. "Ama ne seçeneğin vardı ki elinde?" dedim. "Herhalde baban suçu olduğu gibi üstlenmekte, çocuklarını bu işe bulaştırmamakta direnmiş olmalı."

"Kader bazen beklenmedik küçük cilveler yapar, Montjean. Babam itiraf etti tabii. Ama yaptıklarını kabul etti demek istemiyorum. Ertesi sabah babam olup bitenlerden hiçbirini hatırlamıyordu. Hiçbirini. Olay belleğinden tümüyle çıkmıştı. Unutulmuştu. Karşımda kahvaltı eden, Ortaçağ'ın bilmem nesinden söz eden adam tümüyle suçsuzdu. Ömründe kimseye zarar vermiş değildi. Zaten zarar verebilecek biri de değildi. Hiçbir şey hatırlamıyordu. İşte o geceden bu yana babamın belleği hep zayıf kaldı. Komik sayılacak kadar. Eminim sen de dikkat etmişsindir. Sen de takdir edersin ki onu Fransa'nın en saygın bilimcilerinden biri durumuna getiren zihin, şimdi gördüğün bu dalgın kafa olamaz. O... kazadan... önce, zihni de, belleği de çelik gibiydi."

"Ama anlayamıyorum. Olayı hatırlamıyorsa, nasıl itiraf etmiş olabilir?"

"Sevgili dostum, benim kurnaz denilecek kadar akıllı olduğumu unutuyorsun. Ben tüm yarı gerçekleri kullandım ve onun yetkililere genç adamı kaza sonucu öldürdüğünü söylemesini sağladım. Kasıtlı olarak değil tabii. Bunu yaparken de babama kendisinin deli olduğunu hiç ihsas ettirmedim. Önce ona delikanlının bahçemizde ölmüş olduğunu, vurularak öldüğünü söyledim. Sonra bir hikaye uydurdum. Genç adamın kendini Katya'ya zorla kabul ettirmeye çalıştığını, Katya'nın da paniğe kapılarak onu vurduğunu söyledim."

"Ne?"

"Şaşkınlığını kendine sakla, dostum. Hikaye az sonra daha da garipleşiyor. Babama Katya'nın bu işi yaptığını, ama şok

yüzünden hiçbir şey hatırlamadığını anlattım. Katya'nın gerçeği öğrenmesinin çok zalimce bir şey olacağı, hatta aklına ve ruhsal durumuna da kötü etki yapacağı konusunda babamla anlaştık. İkimiz birleşip, delikanlıyı babamın hırsız sanarak vurduğu hikayesini uydurduk. Anlıyorsun işte. Babam o genci öldürdüğünü itiraf etti, ama, bu işi gerçekten kendinin yapmış olduğunu hiçbir zaman bilmedi. Polis de anlattığımız hikayeyi kısa bir soruşturmadan sonra kolaylıkla kabul etti."

"Kısa soruşturma mı?"

"Biz ne de olsa nüfuzlu bir aileyiz. Adalet belki kördür ama, sosyal ağırlıklara karşı da duyarsız değildir. Fakirlere sorular sorulur, söylediklerinin kanıtları aranır, zenginlerin ise ifadeleri kayda geçer, yalnızca imla hatası yapılmamasına dikkat edilir."

Paul konuşurken gözleri kapalı, sırtüstü yatar durumdaydı. Sesi tekdüze bir mırıltıydı. Tonu da hemen hemen canı sıkılıyormuş gibiydi. Bu acaba o heyecansız karakterinin sonucu mu, yoksa olaya karşı geliştirdiği bir savunma mekanizması mı diye düşündüm.

Bir sessizlikten sonra, "Ya Katya?" diye sordum. "Bütün bunlar nasıl etkiledi onu?"

"Tahmin edebileceğin gibi. O gençten çok hoşlanıyordu... hatta belki de seviyordu onu. Ölmesi şok yarattı. Hele de kendi babası tarafından öldürülmesi büsbütün yıktı onu. Ama işin kaza olmadığını bilmiyordu. Babasının... daha doğrusu babası kılığında gezen o çılgınlığın delikanlıyı kasıtlı ve kararlı olarak vurup öldürdüğünü bilseydi, Katya'nın nasıl etkileneceğini sen de tahmin edebilirsin. Bereket versin bilmiyordu. Gördüğün gibi, ailem hâlâ dikkatle örülmüş, örümcek ağına benzer bir yalanlar komplosu arasında yaşayıp duruyor. Katya, delikanlıyı babamın kazayla vurduğuna, zihinsel durumunun da bu olayın yarattığı şok yüzünden bu hale

geldiğine inanıyor. Babam ise Katya'nın delikanlıyı, kendisine saldırdığı için paniğe kapılıp vurduğuna inanıyor. Her biri de, ötekini korumak için ellerinden ne gelirse yapmaya, durmadan toplanıp başka bir diyara taşınmaya razılar. Senin her şeyi böyle kurcalaman sonucu işin aslını anlarlarsa, ikisi için de ne büyük tehlikeler doğabileceğini umarım anlıyorsundur. Senin beceriksizce burnunu sokman yüzünden babamla kızkardeşim her şeyin gerçeğini, o korkunç ve yıkıcı gerçekleri öğrenebilirler."

"Ve bu örümcek ağına benzeyen yalanlar komplosunun orta yerinde de sen oturuyorsun. Onların kaderini kontrol eden bir örümcek tanrı gibi."

Paul insanı ürpertecek şekilde, uzun uzun içini çekti. Benden iyice usanmış gibi bir hali vardı. Sözlerine devam etmeden önce yine biraz sessiz kaldı, sonra aynı tonda konuşmayı sürdürdü. "Babamı idam etmeyecekleri belliydi. Akıl hastanesine kapatırlardı. Suçlu akıl hastaları için açılan hastaneleri bilir misin, Montjean? Ne biçim yerler olduğu hakkında fikrin var mı?"

"Aslında bakarsan, var. Salies'e gelmeden önce bir yıl kadar Passy Hastanesi'nde staj yapmıştım." Bu stajımın, yeni bir dal olan psikanalize yönelme konusundaki tüm hevesimi öldürdüğünü Paul'e açıklamadım. Delilere edilen muamelenin, Passy gibi modern bir hastanede bile fazla katı, küçültücü ve korkunç olduğu kanısındaydım. Hemşireler ve bakıcılar toplumun en alt kesimlerinden gelmişe benzer kimselerdi. Rastladığım olaylar arasında en korkunç olanı, genç bir kadını ilgilendiriyordu. Adına burada Bayan M. diyeceğim. Gençti. Çok da güzeldi. Onu mantığın ve sağduyunun dışına çıkmaya zorlayan olay, aile içi cinsel ilişkilerle ilgiliydi. Daha fazla ayrıntıya girmeye gerek görmüyorum. Bayan M., Passy'nin bahçesinde, yüzünde boş bir ifadeyle, anlamsız boş gözlerle

dolaşır dururdu. Durmadan altına yapar, kimsenin kendisini temizlemesine de izin vermezdi. Pisliğinden tiksinmeme rağmen, ona özellikle acıyordum. Aylarca uğraşıp güvenini yavaş yavaş kazandıktan sonra öğrendiğim şey beni büsbütün sarstı ve öfkelendirdi. Passy'de geçirdiği ilk haftalar boyunca, sakin ve yumuşak huylu Bayan M. nöbetçilerin ve bakıcıların birtakım sapık saldırılarına sık sık uğramıştı. Anladığıma göre bu adamlar bu tür fırsatları, kendi tatsız görevlerinin bir yan avantajı saymaktaydılar. Bayan M. üstünü kirletmesinin bu tipleri kendinden uzak tutmak için bir hile olduğunu bana bir tür gururla itiraf etti. O zaman tiksiniyor, yanına sokulmuyorlardı.

Öfke içinde koşup bu öğrendiklerimi hastane yöneticisine rapor ettim. O bana, gerçek dünyadan iyice uzaklaşmış olan hastaların anlattıklarını pek de tamama tutmamamı söyledi. Ama yine de olayı incelemeyi vaat etti.

Bundan sonraki birkaç ay boyunca bayan M.'e epey zaman ayırdım. Çok çekici, çok akıllı bir kızcağızdı. Zihninin karşılaştığı darbeye rağmen, iyi nitelikleri kendini gösteriyordu. Yavaş yavaş, pek de ciddi bir engelle karşılaşmaksızın, tehlikenin artık geçmiş olduğuna onu ikna ettim. Artık o tiksindirici kalkanı kullanmak zorunda değildi. İlkbaharda bir sabah toplantı salonuna tertemiz yıkanmış, saçlarını fırçalayıp ensesinde bir kurdeleyle bağlamış olarak geldiğini görünce ne kadar sevindiğimi hâlâ hatırlarım. Korkularını yenmesini önemseyip patırtı koparmayacak kadar aklım vardı elbette. Ama yine de, yanından geçerken, bana çekingen çekingen bakıp gülümsediği sırada, ona o sabah özellikle güzel göründüğünü söyledim.

Bir sonraki toplantıya katılmadı. Buna şaşırmadım. Başka zamanlarda da toplantıları atlatmışlığı vardı. Hastaların bir iki gün kendi içlerine kapanmaları alışılmış bir şeydi. Ama ertesi sabah da görünmeyince, onu aramaya koyuldum.

Hücresindeydi. Yanında katı suratlı hemşirenin yüzünde, "Demedim mi ben size!" dermiş gibi bir ifade vardı. Bu yeni yöntemlere, hastaları şımartan modern uygulamalara hiç inanmadığı belliydi kadının. Bayan M. hücrenin köşesinde, yerde oturuyordu. Hayvan gibi inleyip durmaktaydı. Elbisesi parça parçaydı. Yanakları kıpkırmızı, kendi tırnak izlerinden kan içindeydi. Kollarına ve saçlarına sürdüğü dışkılardan leş gibi kokuyordu. Ona ne olduğunu hemen anladım. Herhalde bu iş, toplantıdan çıkıp hücresine dönerken başına gelmişti. Bana güvendiği için. Kendini temiz tuttuğu için!

Yanına çömelip onu avutmak için omzuna dokunmak üzere elimi uzattım. O hemen büzülüp bana hırladı. Kısılmış gözlerinde nefret parıldıyordu. Eteklerini yakalayıp havaya kaldırdı, vücudunun görülmemesi gereken kısımların açtı, "Sıra sende! Sıra sende! Sıra sende!" diye tısladı.

Hemen yöneticinin odasına daldım, derhal soruşturma yapılmasını ve ağır bir ceza verilmesini istedim. Karşımda gereksiz ve tatsız muamelelerden kaçınmak isteyen tipik idare görevlisinin kayıtsızlığını buldum. İşin mesele haline getirilip ayyuka çıkarılmasını istemiyordu. Üstünkörü bir soruşturmayla yetinecekti. Omuzlarını kaldıra kaldıra bana da belirttiğine göre, zaten deliler bu tür şeyleri davet ediyorlardı bir bakıma. Hoşlarına gidiyordu!

Ona bağırdım, çağırdım, durumu basına açıklayacağımı söyledim. Gözlerindeki ifade katılaştı, ayağa kalkıp karşıma dikildi. Soğuk, ölçülü bir sesle bana, "Passy'deki herkes Bayan M.'ye özel ilgi gösterdiğinizi biliyor," dedi. Uyguladığımız seanslarda nelerin olup bittiğinin de herkes tarafından bilindiğini söyledi.

İlk yumruğum gözlüğünün camlarını, ikincisi burnunu kırdı.

Hemen kadrodan kovuldum, sicilime de bu tür görevlere kabul edilmememi sağlayacak birtakım şeyler yazıldı. İşte

Doktor Gros'un beni yaz boyu kendi kliniğinde çalışmak üzere davet etmesi bu yüzden bu kadar sevindirmişti beni.

Bir süreden beri sessiz kalmıştım. Kafamda bu eski olaylar dolaşıp duruyordu. Sonunda Paul'e "Evet, suçlu akıl hastalarının kaldığı hastaneleri tanırım," diye tekrarladım.

"O halde ne berbat yerler olduğunu biliyorsundur. Babam kötüleşirse ne yaparız diye düşündüğüm sıralarda bu tür bir hastaneyi ziyaret etmiştim. O zavallı hastalara hiç onur hakkı tanımıyorlar. Zorba gardiyanlar çok kötü davranıyor. Her taraf leş gibi. Babam gibi bilgili ve kültürlü birini o tür bir yere mahkûm edemem. Annemin ölümünden sonra tüm sevgisini Katya ile bana verdi. Ne de olsa, insanoğlunun dayanamayacağı kadar çok sevdiği karısının ölümüne sebep, bizim doğumumuzdu. Ona olan borcumuzu asla ödeyemeyiz."

"Ama Katya'yı ölen karısına benzetip adam öldürmesi... bunu bir kere yaptığına göre... yine yapabilir."

"Bu mümkün. İşte bu yüzden gözümü ondan ayırmıyorum, her hareketinde bir dengesizlik arıyor, onu dikkatle izliyorum."

"Ve anladığıma göre belli işaretler yine su yüzüne çıkmış bulunuyor, öyle mi?"

Bir an durakladıktan sonra başını salladı.

"Birdenbire Etchverria'dan kaçma kararı vermene de bu sebep oldu ha?"

Yine başını salladı.

Katya'ya olan ilgimi babasından saklamaya Paul'un neden bu kadar çok önem verdiğini o zaman anladım. Neden beni Katya'ya dokunmamam için uyardığını da! Beni babasının deliliğinin gelecek kurbanı olarak görüyordu! Sağlıksız bir kıskançlık diye yorumladığım tüm hareketleri, tüm tepkileri, şimdi anlam kazanmış oluyordu.

Ama beni düşündüren konu Paul değildi. "Zavallı Katya,"

dedim alçak sesle. "Hayat nasıl da haksız şekilde kuşatmış onu! O ise, doğanın ufacık güzelliklerinden zevk almaya çalışıyor, kendini küçük esprilerle oyalıyor... o acı verici kelime oyunları. Ulu Tanrım! Sevdiği adamın kendisini kucaklamasına bile hakkı yok!"

"Evet zavallı Katya." Paul doğrulup oturdu. "Aynı zamanda da, zavallı Paul. Hatta zavallı Jean-Marc da diyebiliriz. Ama hepsinden çok da... zavallı babam demeliyiz gerek."

"Yoo, hepsinden fazla değil! Ona acıyorum, bu doğru... ama onun hayatı hemen hemen sonuna yaklaşmış. Sen ve Katya ise daha gençsiniz. Kendinizi feda ediyor, hayatınızı ziyan ediyorsunuz!"

"Başka çaremiz yok. Aramızda konuştuk, kararlaştırdık. Katya özgürlüğünü satın almak için babamı taş duvarlar ardına kapattığımızı bilirse nasıl mutlu olabilir? Bana gelince..." Omuzlarını kaldırdı. "Bana da acımakla vakit kaybetme, Montjean. Ben hayatta kendi durumumu dikkatle saptadım. Ne fazla mutluluğa, ne de fazla acıya yer bırakıyorum. Kendime güvenli ve kararlı bir yüzeysellik edindim. Zevklerim var ama iştahlarım yok. Gülüyorum, ama pek seyrek gülümsüyorum. Beklentilerim var, ama umutlarım yok. Esprilerim var, ama mizahım yok. Çok atağım ama hiç cesaretim yok. Açık sözlüyüm ama içtenliğim yok. Çekiciliği güzelliğe tercih ederim. Rahatlığı da yararlılığa tercih ederim. Güzel kurulmuş bir cümle bence anlamlı bir cümleden daha iyidir. Her şeyde yapaylığı seçerim!" Sustu ve sırıttı. "Belki bazıları beni kendime acımakla bile suçlayabilirler." Omuzlarını kaldırdı. "Ne olursa olsun, senin beni ziyan ediyorsun diye suçladığın hayat, zaten o kadar değerli bir şey değil. Kumar oynuyorsam bile, bozuk parayla oynuyorum sayılır."

"Ama ya Katya'nın hayatı... ya benimki? Onlar kurtarılmaya değer. Ne yapacağız?"

"Yapacağımız şu..." Gözleri benim omzumun üzerinden gerilere doğru baktı. "Hafif bir konuda sohbet ediyormuşuz gibi davranacağız. Çünkü işte karşıdan yaklaşıyorlar. Günlerini iyi geçirmeleri, güzel anılar kazanmaları için elimizden geleni yapacağız. Öff, elinde bir kucak leş kokulu yaban otu getiriyor. Benim burnuma tutacak herhalde!"

Ben acele konuştum. "Paul, dinle. Onlar gelmeden. Etcheverria'ya döndüğümüzde Katya ile birkaç dakika yalnız kalmama izin ver. Bugünü iyi geçirmelerini sağlamak bizim görevimiz, orada sana katılıyorum. Şenlik sırasında da ağzımı açmayacağım. Ama dönüşümüzde, her şeyi anladığımı ona söyleme fırsatı istiyorum. Benimle gelmek ve kendini kurtarmak yolunda ona son bir şans daha tanımam gerek."

"Yararı yok. Seninle gelmez. Aile duygusu çok güçlüdür. Babamı da çok sever."

"Onu ikna etmek için son bir şansım olmak zorunda! Bana yarım saat tanı! Bir çeyrek tanı!"

Katya ile Bay Treville oldukça yaklaşmışlardı. Katya eline sallıyor, kucağındaki çiçekleri gösteriyordu.

"Paul Lütfen?"

"Onunla yalnız kalmak senin için çok tehlikeli. Babam sizi görebilir."

"Bu tehlikeyi göze alıyorum. Bu benim sorumluluğum."

Dudağını çiğnedi. "Pekâlâ, Montjean. Onunla bir çeyrek saat bahçenin alt tarafında yalnız kalabilirsin. Ama herkesin iyiliği için senden bunun karşılığını ödemeni istemek zorundayım. Bu geceden sonra bir daha Etcheverria'ya gelmeyeceğine söz vereceksin. Söz vermen şart. Katya seninle kaçmayı reddedince... ki edeceği kesin... bir daha onu görmeye çalışmayacaksın. Çok fazla tehlikeli. Tamam mı?"

Bay Treville yanımıza varmıştı. Panama şapkasını başından çıkardı, alnındaki terleri büyük bir mendille sildi. "Dik bir

yokuştu, gençler!" dedi. "Ama nehrin manzarası oradan bakınca çok güzel. Bizimle gelseydiniz keşke."

"Yoo, eksik olsun," dedi Paul. "Güzelliğin fazlası zekayı köreltir. Şekerin dişleri bozması gibi." Sonra dişlerinin arasından "Evet, Montjean, söz veriyor musun?" diye fısıldadı.

Ben de ona, "Evet," diye fısıldadım. "Söz veriyorum." Sonra sesimi yükseltip sordum. "Bize neler getirdin, Katya? Ulu Tanrım! Orada hiç çiçek kaldı mı acaba?"

"Tabii kaldı. Ben yalnızca, yalnızlık çekiyor gibi görünenleri aldım."

Bay Treville ellerini ovuşturarak, "Eh, evet, artık toparlanmaya başlayalım, Alos festivaline doğru yola çıkalım" dedi. "Düşünsenize! Boğulan Bakire törenini kendi gözlerimle göreceğim! Müthiş bir şey! Rehberim de bir doktor. Oralı bir genç. Ne şans!"

Paul aynı genizden gelen sesle, "Ya, öyle," dedi. "Ne inanılmaz bir şans!"

Bu sefer Paul dizginleri eline alıp Katya'nın yanına oturmaya karar verdiğinden, Bay Treville arkaya, benim yanıma oturdu. Yolda bana, nehir boyunda yapmış olduğu yürüyüşün kendisine neler düşündürdüğünü anlattı. Su yolları herhalde Ortaçağ kasabalarının yerlerini ve zenginliklerini etkileyen en büyük nedenlerden biriydi. "Aslında Karanlık Çağ'la ilgili epey şey biliyoruz," diyordu. "Biz onlara cehaletin kuyusu içinden baktığımız için karanlık değil o günler. Bilimin yokluğundan ötürü de karanlık değil. Kendileri ışıktan yoksun olduğu için değil, biz, yani onları inceleyenler kısmen kör olduğumuz için karanlık çok şey biliyoruz ama hep yanlış şeyleri biliyoruz. Kralları, savaşları, anlaşmaları, büyük ticaret yollarını biliyo-

ruz. Yani çağın görünen cephesi oldukça net. Ama o cephenin gerisinde neler olup bittiğini bilmiyoruz. Günlük hayatla, sıradan insanın korkuları ve umutlarıyla ilgili fikrimiz yok. Genel olarak neler yaptığını da biliyoruz ama, bunları yaparken neler hissettiğini bilemiyoruz. Oysa Ortaçağ insanının duygularını anlamak, modern insanın duygularını anlamak için bugünü anlamaktan daha gerekli, çünkü o çağ, batıl inançların gerçeklerden daha fazla ağırlık taşıdığı bir çağdı. İnanç da o zaman bilgiden daha önemliydi. Mucizeler, şeytanlar, harikalar çağıydı o çağ. Robert le Diable'ın Pastoral'iyle Boğulan Bakire'nin törenini görmeye bu yüzden bu kadar heves ediyorum."

Paul başını omzunun üzerinden geriye doğru çevirerek, "O beni de ilgilendiriyor, baba" dedi. "Aslına bakarsan bütün bakirelerin aşağı yukarı yirmi iki yaşına gelince boğulmasından yanayım. Hiç değilse genç bayanların namus güdülerini yeni baştan düşünmeleri sağlanırdı. Bu kavram çok bencil ya da en azından konukseverliğe aykırı çünkü."

"Kızkardeşinin yanında böyle konuşulur mu?" dedi Bay Traville. Gerçekten şoka kapılmış gibiydi. "Şaka yapıyorsun, biliyorum ama, bekaret genç kızların yanında tartışılacak bir konu değildir."

"Aa, bence ideal bir konu... hele de cinsel özgürlük konusuyla kıyaslanırsa."

"Paul?" dedi Bay Treville uyarı tonu taşıyan bir sesle.

Katya gülümsemesini tutmaya çalışarak başını çevirdi.

"Nasıl istersen öyle olsun, baba," dedi Paul. "Bir daha ne bekaretten, ne de yedi ölümcül namus niteliğinden söz edeceğim. Zaten bu konuların hepsi de bana son derece sıkıcı gelir. Yoksa yine mi yanlış bir şey söyledim?"

Katya suratını buruşturup Paul'e babasının kızdırmaması için bir işaret yaptı. Sonra babasına dönüp, "Bize Boğulan

Bakire'yi anlatsana, baba," diyerek sohbetin konusunu daha güvenli bir alana çekmeye çalıştı.

"Ah, işte o harika bir hikayedir, yavrum. Her yıl Alos bayramı sırasında kutlanır. Bugün biz de katılacağız. Herhalde Jean-Marc hikayeyi benden daha iyi bilir. Şenliğe çocukluğunda her yıl katılmış olmalı."

"Aslına bakarsanız o kutlamanın gerisinde gerçek bir tarihsel olayın yattığından haberim yoktu efendim," dedim. "Tek bildiğim, üç köyün her birinde güzel kızların arandığı, Bakire rolünü yapacak kızın seçilmesine çalışıldığıydı. O rolü oynamak çok büyük bir onur sayılıyordu. Son seçimi papaz yapardı. Hâlâ da o yapıyordur herhalde."

"Seçimi daha iyi yapabilecek bilgiler başka kimsede olamaz ki," dedi Paul.

Bay Treville, "Evet, geleneğin gerisinde gerçekten bir tarih yatıyor," diye konuşmaya başladı. "1170 yılında Bearn'li Beşinci Gaston'un dul eşi Sancie, *'Tanrı'nın Yargısı'* ile yüz yüze gelmişti. Ona neden bakire dediklerini hiç bilemiyorum. Elleri ayakları bağlanıp Gav Nehrine atıldı. Yani şu sağımızda akan nehre. Çocuğunu öldürmekten suçlu olup olmadığı anlaşılsın diye. O çocuğu, kocasının ölümünden epey sonra doğurmuştu. Yargılamanın türüne karar veren de kendi öz kardeşi, Navarre kralıydı. Vücudu suyun üzerinde yüzerse, Tanrı onun masum olduğunu destekliyor demekti. Ama boğulursa, Tanrı ona karşı karar vermiş anlamına geliyordu. Ah, bu Ortaçağ insanlarının tanrısı gerçek bir tanrıymış kuşkusuz! Irmaklarda, yağmurlarda varmış o. Bizim tanrımız gibi uzakta var olan, yalnızca ebedi mutlulukla ebedi ceza arasında bir tür komisyonculuğa benzer iş yapan bir varlık değilmiş. Her kasabada yaşarmış tanrı o zamanlar... şeytan da öyle. Bakın, 1223 yılında Abense-de-Haut'da olan bir olayı hatırlıyorum da..."

Panama şapkasının kenarını eliyle tutmuş rüzgardan koruyarak o karmaşık, ama hümanist fikirlerini savunurken, sarsılan arabada onun yanıbaşında oturuyor, Paul'un neden onu o delikanlıyı öldürme işinde masum saydığını çok iyi anlıyordum. Belleğinde o olayın bir zerresini bile taşımayan bu insanın katil olduğunu kim iddia edebilirdi? Suçu asıl işleyen, bu adamın içinde yaşamakta olan başka bir yaratıktı. Onu bilmediği, hatırlamadığı bir suçtan ötürü, leş gibi bir akıl hastanesine kapatmakla adalet yerine gelmiş mi olurdu? Paul'un içinde bulunduğu ikilemi gerçekten çok iyi anlıyordum. Ama hepsinin üzerinde en büyük adalet, Katya'nın huzuruydu, mutluluğuydu... hataydı belki. O hayat, koşullara feda edilmemeliydi. Kendimi mutluluğumu düşünmüyor olabilir miydim bu arada? Yo, olamazdım herhalde.

"Ama baba, zavallı kadına ne olduğunu bize anlatmayacak mısın? diye sordu Katya.

Bay Treville şaşırdı. "Hangi zavallı kadına?"

"Elleri ayakları bağlanıp nehre atılan kadına!"

"Ha, ona mı? Şeyy... o yüzdü!"

"Aferin ona," dedi Paul. "Akıllıca bir davranış. Ama o koşullarda yapılabilecek başka bir şey de yoktu herhalde."

"Evet, evet o kadın yüzdü. Nehirden çıkarıldığı zaman da yeniden eski servetine ve gücüne kavuştu."

"Ya ağabeyi?" diye sordum. "Kardeşini kendi doğru-yanlış kavramına feda etmesinden ötürü onun başına neler geldi?"

Paul dönüp metalik bakışlarını bana dikti.

Bay Treville, "Tarih bize onun da uzun ve olaysız bir süre boyunca hüküm sürdüğünü söylüyor," diye açıkladı. "Ve olay bugüne kadar, Alos festivalinde hep kutlanır... Tanrım! *Bu* da ne!" Doğrulup döndü, arkamızdan gelen klakson sesinin kaynağına baktı. Süslü pirinç fenerlerle donatılmış bir otomobil bize yetişmiş, kenara çekilip kendisine yol vermemiz için

işaret veriyordu. İçinde iki genç erkekle üç genç bayan vardı. Hepsi moda olan otomobil kılığındaydılar. Bağırıyor, gülüyor, bize yaklaşırken ellerini sallıyorlardı. Sonunda arabalarının burnu bizim arka tekerimize değecek kadar yaklaştı, atımız gürültüden ürküp şahlanınca gülmekten yerlere yıkılacak gibi oldular. Biz yolun yan tarafındaki sığ drenaj hendeğine doğru gidip, arabanın devrilmesine ramak kalırken, Paul tüm çabasıyla atı kontrol etmeye uğraşmaktaydı. Yanımızdan geçerlerken klakson bir kere daha, uzun uzun çaldı, direksiyondaki atletik yapılı adam, "... Yirminci Yüzyıl!"la ilgili bir şeyler haykırdı, sonra arkalarını pis kokan dumanlara boğarak, kahkahalar içinde uzaklaştılar.

Bütün eklemleri öfkeden bembeyaz kesilen Paul ata hakim olmayı başarmıştı. Diğer üçümüz yavaşça arabadan indik, inerken zaten eğri duran arabayı devirmemeye özen gösterdik. Katya ilk önce atla ilgilendi. Hayvanın gözlerinin akı hâlâ görünüyordu. Korkusu tam dinmemişti. Katya onun şahlanacağından veya ısıracağından hiç korkmaksızın burnunu okşadı, ona tatlı sözler söyledi, sonunda yularından tutulup yola doğru yürütülecek kadar sakinleştirdi.

1914 yazında otomobiller kentlerde epey çoğalmış olmakla birlikte, kırsal yörelerde pek az görülürlerdi. Bask eyaletlerinin toprak yolları üzerinde daha önce otomobil gördüğümü hiç hatırlamıyordum. O züppe sürücünün bize Paris aksanıyla seslendiğini fark etmiştim. Ötekiler bunu anlayamazlardı. Kendileri de Parisli oldukları için, bunun esas doğru Fransızca olduğunu sanırlardı. Bu gençler besbelli ıssız yörelere bir serüven yolculuğu yapıyor, yol üstünde de oralı yerlilere takılıp neşelerini buluyorlardı.

Yolumuza devam ederken, her birimizin olaya nasıl kendimize uygun, farklı tepkiler gösterdiğimizi düşündüm. Ben, açıkçası, korkmuştum. Bay Treville'e yeni bir ilham

gelmiş, taşımacılığın motorlaşmasından sonra eski kasaba geleneklerinin ne kadar bozulacağı konusunda bir söyleve başlamıştı. Katya hemen ata şefkat göstermeye yönelmiş, Paul ise uzaklaşan arabanın arkasından uzun uzun bakıp durmuştu. Yüzündeki ifade korku verecek kadar sakin, gözleri soğuk ve boştu.

Dar bir köprüden geçip Alos'a yaklaştığımızda, öğleden sonranın ileri saatlerine varmıştık. Güneş kasabayı kucaklayan dağlara doğru inişe geçmişti. Kasaba meydanından gelen flüt ve davul sesleri, geleneksel Robert le Diable Pastoral'inin devam etmekte olduğunu anlatıyordu. Hatırladığım kadarıyla bu dans sonu gelmez, yorucu bir şeydi. Onu seyretmeye Katya ve Bay Treville kadar pek heves duymuyordum. Paul onlara yürüyerek gitmelerini, benim kendisiyle kalıp atı halletmemizi önerdi. İkimiz daha sonra onları bulacaktık. Baba kız, meydana doğru akan halkın arasına karıştılar. Paul'le ben de köprüden tekrar geçip, atlar ve arabalar için ayrılmış olan çayıra yöneldik. Orada atı bağladık, buna karşılık da küçük bir ücret ödedik. Parayı alan adam beni eski günlerden hatırlıyordu. Tabii hemen omzumu tıpışladı, ailemi sordu, oysa ben ailemi ancak hayal meyal hatırlıyordum. Aramızda Baskça konuştuğumuz için Paul sohbetin dışında kalmıştı. O uzaklaşırken, ben de adamdan nezaketle özür dileyip ayrılmaya çalıştım Özgürlüğümü kazanmanın ücreti, gecenin daha geç saatlerinde birlikte bir *txikiteo* yapmaya söz vermekti. Yani adamla ikimiz barların ve büfelerin bir turunu yapacaktık. Bu randevuyu inşallah unutur, diye dua ediyordum.

Paul'u bir çiftçi-çoban grubunun hemen yanında, uzaklara bakıp kendi kendine gülümser durumda buldum. Baktığı yere döndüğümde, yolda bizi devirmesine ramak kalan otomobili gördüm. Çayırın kenarında, bir ağacın altında duruyor, pirinç fenerleri batmakta olan güneşin ışıklarını yansıtıyordu.

"Avucuma düştüler," dedi Paul alçak sesle. "İnsanın ilahi adalete inanmasını sağlamaya yetecek bir durum."

"Öff, boşversene, Paul. Katya'nın hatırı için, eğlenmemize bakalım biz. Unut bunları."

Dönüp bana gülümsedi. "Sevgili dostum, benim olup biteni unutmaya zerre kadar niyetim yok. Eee, Doktor? Ötekileri bulalım mı artık? Bu akşamı hevesle bekliyordum. Gerçi itiraf etmem gerekir, epey sıkıcı olacağından korkuyordum ama, olaylar renklenmeye, hareketlenmeye başladı galiba."

"Omzunu unutma. Tekrar incitmen iyi olmaz."

"Amma iyi yürekli, düşünceli adamsın! Belki de büyüyünce doktor olsan iyi edersin, ha? Haydi, gel, kendimizi eğlenme işine adayalım artık."

Katya ile Bay Treville'i, Kasaba meydanına toplanmış kalabalığın arasında bulduk. Babanın kentli kılığıyla Katya'nın beyaz elbisesi ve pabuçları, zaten kalabalığın içinde dikkati çekmelerine yol açıyordu. Halka halinde Robert le Diable Pastoral'ini seyredenlerin en önünde durmaktaydılar. Katya sevgi ve ilgiyle gülümsüyordu. Sanki dans edenler aslında dostlarıymış gibi. Babası da yoğun bir dikkatle seyretmekte, arasıra elindeki bloknota birtakım notlar almaktaydı. Oyunun kahramanı *Bardak* dansını yapar, sıçrayıp içi şarap dolu koca bardağın yanıbaşına düşerken, şeytanla at da edebe aykırı hareketlerle dolu bir dansı sürdürmekteydiler. Bardak iki kere devrildi, içindeki şaraplar döküldü, üçüncüsünde kırıldı. Yerine hemen bir yenisi getirilip konuyordu. Dansçının bardağa zarar vermeden peşpeşe üç sıçramayı gerçekleştirmesi şarttı. Herkes cesaret veriyor, alkışlıyordu. Sonunda dansçı görevini başarıyla yerine getirinci çılgın alkışlar ve tipik Bask tezahüratları duyuldu. Seyircilerin çoğu şu ana kadar içtikleri şaraplarla kafayı bulmuşlardı zaten.

"Şarap herhalde kanı simgeliyordu," diye mırıldandı Bay

Treville bana. "Belki de kurban kanını. Sanırım şeytan da eski Hıristiyanlık öncesi tanrılardan birini temsil ediyor. Atın neyi temsil ettiğine dair bir bilginiz var mı, Doktor?"

"Korkarım yok, efendim. Buradakilerin bileceklerini de pek sanmam. Bu da uygulanan Bask törenlerinden biri. Uygulanışının tek nedeni, her zaman uygulanmış olması. Kimse anlamına ait bir soru sormuş değil."

"Belki de at üretkenliği temsil ediyordur," diye öneride bulundu Bay Treville. "Bak, bakireyi nasıl kovalıyor? Kız da ona bir tokat atıp şeytanın arkasına saklanıyor."

Başımı dalgın dalgın salladım. Defalarca seyrettiğim bir oyunda simge aramaktansa, Katya'nın yüzündeki sevinç ve hayranlık ifadesini izliyordum.

"Ne diyorlar?" diye sordu Bay Treville bana.

"Kim, efendim?"

"Atla şeytan. Bağırıyorlar. Ne diyorlar?"

Omuzlarımı kaldırdım. Galiba yanaklarım da biraz kızardı. Daha önce, çocukluğumda hiç dikkatimi çekmemişti ama, atla şeytan arasında geçen sözler, cinsel beceriyle, organların büyüklüğüyle ilgili sözlerdi. Tedirgin bakışlarla Katya'ya baktıktan sonra, hafifçe öksürüp boğazımı temizledim. "Şeyy... belki de haklısınız, efendim. Belki de at gerçekten üretkenliği temsil ediyor."

"Hm-m. Peki bakirenin durmadan kahramanın elinden kapmaya çalıştığı o ucu topuzlu iri cisim nedir?"

Yardım isteyen bakışlarla Paul'e baktım ama o hafifçe gülümsedi,

"Evet, Jean Marc, anlat bize!" dedi. "Nedir dersin o cisim?"

Katya başını eğip belli belirsiz gülümsedi.

"Ben... şey... doğrusunu söylemek gerekirse onu hiç düşünmemiştim efendim. Şey... acaba bardağın orada dans eden adam neyi temsil ediyor?"

Bay Treville omuzlarını kaldırdı. "Hem kahramanı hem de soytarıyı... Demek ki insanı temsil ediyor olabilir. Bir an düşünürsen... ne kadar da uygun!"

Paul, "Demek ki," diye genel bir yoruma girişti. "Eğer ben bu simgeleri doğru okuyabiliyorsam, hikayenin bize anlatmak istediği şey şu: İnsanoğlu kanlar üzerinde dans ederken şeytan üretkenlikle çene çalıyor, bakire de kahramanın şeyini çalmaya uğraşıyor... özür dilerim, Doktor, nesini çalıyordu demiştiniz?"

Flütün sesi son bir kere tizleşti, davul coşarak ona eşlik etti, gösteri de sona erdi. Kalabalık çılgınca alkışladı, oyuncuların çevresini sarıp onlara txikiteo ikramlarında bulundular. Halkın oyuncuları nereye götürdüğünü anlatmak için Baskça kelimeyi kullanmıştım. Katya bana onun ne demek olduğunu sordu.

"Txikiteo demek, barların turu demektir. Her girilen barda bir kadeh şarap içilir."

"Bu kasabada bu tür kaç yer vardır sence?"

"Yirmi beş otuz. Tabii geçici olarak, festival için dükkanların önlerine konmuş büfeleri de sayarsak."

"Aman Allah, Jean-Marc! Yani bunlar şimdi otuz barı mı dolaşacaklar?"

Güldüm. "Önemli olan başarmak değil, işi sorumlulukla üstlenmek. Basklar'ın dans etmekten ve çok çalışmaktan başka pek özel yetenekleri yoktur ama, festivalde içki içmeye geldi mi kahramanlık düzeyine ulaşırlar."

"Onlardan hep ciddi insanlar diye söz edilir. Hatta asık suratlı tipler denir," dedi Bay Treville.

"Öyledirler. Erkeklerin çoğu çiftçi ya da çobandır. Yılın her gününde, uzun saatler boyunca, bıkıp usanmadan çalışırlar. Birtek kasaba bayramında, bir de çocuklarının düğün günlerinde çalışmazlar. O günlerde de içki içer, dans ederler. Bu günahları da, çalışmaları kadar ciddiye alırlar."

Karanlık çok geçmeden bastırdı. Dağlarda hep öyle olurdu. Kasaba meydanındaki halk öyle kalabalıklaştı ki, insanlar birbirlerine değmeden hareket edemez hale geldiler. Katya ile ben az sonra öbür ikisini göremez olduk. Birbirimizden de kopmayalım diye kolumu onun beline sarmak zorunda kaldım. Gençler birbirine omuz vererek tırmanıp, meydanın üzerine asılmış duran kağıt fenerleri yaktılar. Bunu yaparken bir hayli itiştiler, devrildiler, şakalaştılar. Bir iki küçük kavga başladı, kavgacılar arkadaşları tarafından çekilip ayrıldılar, içki içmeye götürüldüler. Ama henüz gerçek anlamda bir Bask kavgası başlamamıştı. Gecenin sonu gelmeden onun da olacağı kesindi. En azından bir tane büyük meydan kavgası olurdu her seferinde. Gençler kemerlerini ve tokalarını silah olarak kullanırlardı. Yara bereler açılır, burunlar kırılır, dişler dökülürdü. Kavgasız festival olur muydu hiç? Neye benzerdi öylesi?

"Bu gece de kavga olacak mı? diye sordu Katya.

"Herhalde. Bu korkutuyor mu seni?"

"Hiç korkutmuyor." Gözleri pırıl pırıldı. "Heyecanlı bir şey!"

Akordeon, flüt ve davul, geleneksel müziğe başladılar. Bu ritim herkesi kasaba meydanına doğru çekti. Birkaç atak çiftin dansı başlattığı orta yerden gerileyen insanlar bizi itekledi, kendimizi çemberin en önünde bulduk. Katya benim kolumu öne doğru çekti.

"Dans etmek mi istiyorsun?" diye sordum.

"Tabii. Elbette!"

"Bu dansı biliyor musun?" Kax Karot'un basit bir türüydü dans aslında. Çiftlerle başlıyor, sonra halka olunuyor, erkekler kolları iki yandaki kadınların bellerine sarılmış durumda, becerebildikleri kadar yükseğe sıçrıyor, kadınlar da dengelerini kaybetmemek için bağrışıp duruyorlardı.

Katya, "Daha önce hiç görmedim," dedi. "Ama becerebileceğimden eminim." Basit adımları olduğu yerde bir denedi, sıçrama sırası geldiğinde onu da yaptı. "Evet, yapabiliyorum. Haydi, gel."

"Hayır, dur bir dakika. Biz daha sonra katılırız." Piste ilk çıkan kızların biraz fazla gevşek ve serbest sayıldığını ona anlatmadım. Kızlar dansa katılmak istemiyormuş gibi yapar, kavalyeleri onları çekerek, sözüm ona zorla çıkarırdı piste buralarda. Yanakları pembe pembe olurdu o sırada kızların. Sahte bir utançtan ve gerçek bir zevkten. Bu durumda Bask olmayan bir kızın, üzerinde resmî beyaz elbisesiyle ortaya fırlayıp ilk dansçılardan biri olması elbette ki yakışık almazdı.

Gözlerimle kalabalığı tararken, bizi yoldan atan beş Parisli'yi gördüm. Halkanın karşı tarafında duruyorlardı. Kızlar dansı ilgiyle seyretmekteydiler ama, delikanlıların yüzünde beğenmez bir ifade vardı.

Dansın yarısına kadar, ortadaki çiftlerin sayısı onu geçmedi. Bunların çoğu ya yeni evli ya da evlenmek üzere olan çiftlerdi. Böyle bir durum, kızların hemen dansa kalktıkları için suçlanmasını önlerdi çünkü. O sırada orta yaşlı, yarı sarhoş bir çiftçi, tombul karısını piste doğru itti. Arkadaşları alkışlayıp yuhaladılar. Kadın yüzünü avuçları arasına saklarken, o çevrede dans etmeye koyuldu. Derken karısı da utanma numarasından vazgeçti, o da istekle dans etmeye başladı. Bu, diğer kızlara bir işaret oldu. Artık şöhretlerine gölge düşürmeden dansa kalkabilirlerdi. Meydanın ortası bir anda canlanıverdi. Bağıran, gülen çiftler ortaya fırladılar, çember biraz daha genişlemiş oldu. Ben de o zaman Katya'yı öne doğru ittim. Kalabalığın arasında dikkati çekmeden dans ettik.

Üç kişilik orkestra birinci ezgiyi bitirir bitirmez ikincisine geçti, böylelikle dans edenler yerine dönmeden önce yeniden yakalamaya çalıştı. Çiftler dörtlü, altılı gruplar halinde bir-

leşti, sonra bu parçalar da birleşerek uzadı, sonuçta tüm dansçılar yüz yüze dönmüş iki düzensiz sıra oluşturdular. Sıçrayarak iki adım öne, iki adım arkaya, sonra da mümkün olduğu kadar yükseğe zıplama. Kadınlar yere düşerken çığlıklar atıyorlardı. Unutmuş olduğum bu dansı nasıl bu kadar çabuk hatırladığıma kendim de şaştım. Belki de dans etmenin, hele de bu sıçramalı yöresel dansları etmenin, Basklar'ın kanında olduğu inancı doğruydu. Katya'nın beline öbür yandan sarılmış olan adam esmer bir çobandı. Zıpladığı zaman ayakları, eskiden kemerinin bulunduğu hizaya kadar çıkıyordu. Benim öbür elim ise al yanaklı, inanılmayacak kadar çevik, tombul bir kızın belindeydi. Kısa zamanda bizim sıranın orta kısmı, başından ve sonundan daha yükseğe sıçrar oldu. Tam karşımızdakilerden de daha fazla zıplıyorduk. Onlara beceriksizliklerinden ötürü takıldık. Karşımızdaki erkekler sırıtarak başlarını salladılar, yarışmayı kabul ettiler, durmadan yakınan eşlerini daha yükseğe zıplatmaya çalıştılar. Kadınların çığlıkları daha da yükseldi.

Orkestra da havaya kapılmış, gittikçe daha hızlı çalıyordu. Başları olan müzisyen gülerek bize tüm gücümüzü kullanmamız için haykırdı. Daha yaşlı, daha az atletik olanlar gruptan ayrıldı. Soluk soluğa, kafalarını sallaya sallaya yerlerine döndüler. Az sonra her iki sırada birer düzineden fazla insan kalmamıştı. Katya ile ben kendi sıramızın tam ortasındaydık. Kalbimiz çarpıyor, bacaklarımız titriyordu ama, her iki sıra da ötekine yenilmeye razı gelmiyordu. Tempo daha da hızlandı. Ben hiç formda değildim. Tam yere yıkılacağımdan korkmaya başladığım sıra, her iki sırada dans edenler bir ağızdan orkestraya *Naikua! Naikua* (Yeter artık), diye bağırmaya başladılar. Orkestra son dizeyi yetişmesi olanaksız bir hızda çaldıktan sonra dansçılar sendeleyerek, karmakarışık bir halde durdular.

Kahkahalar, çığlıklar, erkeklerin birbirinin omzuna vurması gırla gidiyordu. Katya'nın belini benimle paylaşan çoban onu içtenlikle kucakladı, dayanma gücünden ötürü kutladı... Bir yabancı olarak hiç fena değildi Katya!

Soluk almaya çalışarak, ciğerlerim fena halde ağrıyarak, Katya'yı seyirciler çemberinden geçirip meydanın nispeten sakin bir bölümüne, binalara yakın, kağıt fenerlerin altına yürüttüm. Bacaklarım öyle dermansız kalmıştı ki, ayakta durabilmek için binanın duvarına yaslanmak zorunda kaldım.

"Harika!" dedi o. Yüzü heyecandan ve dansın yorgunluğundan alev alev yanıyordu.

"Öyle..." Solumamı düzene sokup, kuruyan, çatlayan boğazımı yumuşatmak için yutkunmaya çalıştım. "Harika. Ama seni uyarmam gerek... Her an kalp krizinden... ölebilirim."

"Çok saçma!" Mendilini ıslak alnıma dokundurdu. "Erkekler işlerin daha çoğunu yapıyor derler ki, o doğru. Ama öyle de olması gerekir."

Başımı salladım. Konuşabilecek durumda değildim. Şakaklarımın atması kesilince ona bir şey içmek isteyip istemediğini sordum.

"Hayır, sağol," dedi hemen. Sonra benim bitkin halimi fark etti, hemen toparlandı. "Evet, içsek de fena olmaz. Teşekkür ederim.

Tam o sırada davulun ve flütün sesi duyuldu. Kalabalık sustu meydandaki ve büfelerdeki herkes de susup olduğu yerde karşıdaki yola doğru döndü.

Katya yavaşça, "Nedir bu?" diye fısıldadı.

"Boğulan Bakire. Seyret de bak!"

Yolun ağzında bir havai fişek patlatıldı, fışkıran kıvılcımlar binaların duvarlarına kıpkırmızı bir renk verdi. Derken davul bir cenaze temposuna girdi, karşı yoldan yas kılığında bir

kafile belirdi, ağır adımlarla meydana doğru ilerledi. Kalabalık yavaşça ayrılıp onlara yol verdi. En önde iki çocuk vardı. Beyazlar giymişlerdi. Yüzleri tebeşirle boyanmış gibi, bembeyaz makyajlıydı. Gözleri ve ağızları siyahla belirtilmişti. Onların arkasından, pek zengin kostümler giymiş bir adam geliyordu (bu herhalde suçlanmakta olan kadının erkek kardeşiydi). Elindeki kalın zinciri yerlere şangır şungur sürterek taşımaktaydı. Arkasında yırtık pırtık giyinmiş iki erkek vardı. Herbirinin elinde birer ağır taş görülmekteydi. Taşların ortaları delikti. Bu deliklerden kalıp ipler geçirilip düğümlenmişti. Kadının eline ve ayağına bağlanacak taşlardı bunlar. Derken ortaya Bakire'nin kendisi çıktı. On beş yaşında bir kızdı. Bölge kızlarının arasından, içlerinde en güzeli olduğu için seçilmişti. Altı erkek onu omuzlarında taşıyorlardı. Üçü sağda, üçü soldaydı. Kız onların omuzları üzerine uzanmış, başını arkaya atmıştı. Saçları adamların beli hizasına kadar dökülüyordu. İnce kumaştan yapılmış beyaz elbisesi sırılsıklamdı. Dolgun vücuduna tahrik edici biçimde yapışıyordu. Meme başları, kumaşın altından koyu renk belli oluyordu. Uzun saçları yağlanmış, dümdüz taranmış, adeta insan saçına benzemez bir hale getirilmişti. Uçlarından yağlar yerlere damlayıp duruyordu.

Yas grubu bize oldukça yakın yerden geçti. Boğulan Bakire'yi yakından gören Katya koluma sımsıkı sarıldı, tırnakları derime battı. Titrediğini hissettim.

Kafile, geldikleri yolun tam karşısındaki yol ağzına yaklaşınca bir havai fişek daha yakıldı, ortaya çıktıkları cehenneme benzer ikinci bir cehennem içinde gözden kaybolup gittiler. Uzun bir süre meydanda çıt çıkmadı.

Sonra erkekler uzun, kademeli bask çağlıkları atmaya başladılar. Bu çığlıklar alışmamış kimselerin kanını donduracak türdendi.

Bir anda orkestra ikinci bir Kax Karot'a başladı, çevremizi yeni baştan dans kahkaha ve içki furyası sardı.

"Ne demek bu?" diye sordu Katya alçak sesle.

"Hiç. Hiçbir şey. Eski bir tören işte. İçecek bir şey alayım mı?"

"Yoo, gitme!" Koluma daha sıkı sarıldı. Sonra biraz daha sakin bir sesle, "Dans edelim," dedi. "Dans etmek istiyorum."

Kax Karot'un son sıçramalarına vardığımızda kalbimin yarılacağından, bacaklarımın kıvrılıp yere yapışacağından emindim ama yine de gülüyor, birbirimizin sırtına vurup karşılıklı kutlaşıp duruyorduk. Katya, Boğulan Bakire'nin yaptığı etkiye karşı daha bir inatla, daha bin canlılıkla tepki göstermişti. Hayata daha sıkı sarılır hali vardı. Dans edişinde umutsuz bir enerji görüyordum. Gülüşünde de. Bu durum beni rahatsız etti.

Binaların dibindeki yerimize bir kere daha döndük, ben yine soluk almaya çalıştım. "Uzun yıllar... büyük kentlerde... kitap başında kaldım," tekledim. "Formdan düştüm. İçecek... bir şey alayım... yoksa öleceğim... şuracıkta... kimse de... fark etmeyecek."

O güldü. "Zavallı hasta çocuk," dedi. "Pekâlâ, al bakalım."

Kadınları barlara girmesi geleneğe uymazdı. Kendim kalabalık arasından yol bulup bir bara girene kadar onu babasıyla kardeşinin yanına bırakmayı önerdim.

"Nerede olduklarını biliyor musun?"

"Hayır ama bulurum onları." Bize yakın insanların başları üzerinden kalabalığı taramaya koyuldum.

"Arama. Ben burada beklerim. Bir şey olmaz."

"Yalnız başına mı?"

"Ne olabilir ki? Şöhretime halel gelir diye düşünüyorsan, bana öyle geliyor ki Bask olmayan kadınların öyle pek kurtarılmaya layık bir şöhreti olmuyor."

Güldüm, ona Basklar'ın yabancılara bakış açısını iyi kavramış olduğunu söyledim. Yabancılar, Tanrı'nın temasından mahrum zavallılardı Basklar'a göre. Bir süre daha tereddüt ettikten sonra, elini veda anlamında sıktım, kendime kalabalık arasından yol açıp kahvelerden birine yaklaşmayı başardım. İçerdeki masaların hepsi doluydu. Yaşlı adamlar, önlerinde içkileriyle oturuyor, damarları görünen koca suratlarını sallayarak sohbet ediyor, içki içiyorlardı. Hepsi neşeliydi. Üzeri çinko kaplı bara yürürken masalardan birinde gözüme Bay Treville ilişti. Çevresine Bask köylüleri toplanmıştı. Masanın üstünde hemen hemen boşalmış bir şişe İzarra görünüyordu. Tadı dağ çiçeklerine benzeyen o lezzetli, pahalı ve pek etkili Bask içkisi. Görünüşe göre Bay Treville köylülere içki ısmarlıyor, onlar da bu konukseverliğe karşılık onun sorularına cevap veriyorlardı. Sorular herhalde âdetler ve geleneklerle ilgiliydi. Her köylü, kendi bozuk Fransızca'sıyla bir süre konuşuyor, sonra ötekiler onun sözünü kesip itiraz ediyor ya da eleştiriyorlardı. Bay Treville'i İzarra'nın sinsi çarpıcılığına karşı uyarmayı düşündüm. Ama o kalabalığın arasında beni görmedi. Seslenmenin de yararı yoktu. Sesim bu gürültü arasında nasılsa duyulmazdı. Tam masası gözümden kaybolacağı sırada, onun garsona işaret edip bir şişe İzarra daha istediğini gördüm. Bu hareketini çevresindekiler başlarını ciddi ciddi sallayarak onayladılar. Bir yabancının yapması gereken hareket de buydu onlara göre. Az sonra bu adamların şarkı söyleyecek hale geleceklerini çok iyi biliyordum. Kendi kendime hafifçe gülümseyerek, acaba Bay Treville de şarkıya katılacak mı diye düşündüm.

Kendime bir kadeh kırmızı şarap, Katya için de limonata almayı başardım ama, paramın üstünü alamadan itilerek bardan uzaklaştırıldım, sonra kolumu kıvırıp şarabımı içmek zorunda kaldım. Yoksa dökülecekti yolda. Şarap iyi, sert bir

şaraptı. Tıpkı eskiden hatırladığım gibiydi. Boğazımdaki kuruluğun birazını hemen sildi götürdü. Kısa zamanda kalabalığın akıntısı beni kendiliğinden tekrar sokağa çıkardı. Paramın üstünü alamamıştım ama, onların bardakları da benim elimdeydi. Hakkaniyete uygun bir değiş tokuştu. Zaten Katya'nın da limonatayı şişeden içmek isteyeceğini sanmıyordum.

Dans son hızıyla devam ediyordu. Küçük çocuklar elele tutuşmuş, timsah gibi uzayan kuyrukları oluşturmuş, kalabalığın arasında dala çıka dolaşıyorlardı. Ben kalabalığa karışmaksızın, binanın hemen yanısıra ilerledim. Arasıra girintilere, işemek üzere girmiş bir sarhoşa ya da kapı eşiklerinde kucaklaşan çiftlere rastlıyordum. Bir ara geçici olarak kurulmuş bir büfe yolumu kesti. Büfenin üzerine iki fıçı yerleştirmiş, gelen geçene şarap veriyorlardı. Eski şarabım boşaldığından oraya bir madeni para fırlattım, barmen hemen bir bardak şarap da bana verdi. İki yudumda bitirdim. Bardağı bıraktığımda, yıkamaksızın hemen tekrar doldurup, bunca kişinin önünde başkasına sattılar.

"Katya?" Bu ismi gürültüye ve müziğe rağmen duydum, çevreme baktım, Paul'un yakındaki bir kapı girişinde durmakta olduğunu gördüm. "Katya nerede?" bağırdı tekrar.

Ben elimle onu bıraktığım yeri işaret ettim, sonra limonatayı kaldırıp gösterdim, onu neden yalnız bıraktığımı anlatmaya çalıştım.

Yanına gelmem için işaret etti. İte kaka kendime yol açıp ona yaklaştım, yanına vardım. Yanında son modaya göre, çok şık giyinmiş bir kadın bulunduğunu o zaman fark ettim. Bu kılık Bask kadınlarının renkli elbiselerine hiç benzemiyordu. Dikkatli bakınca bu kadının, yolda gördüğümüz arabadakilerden biri olduğunu anladım. Paul sağlam kolunu ona sardı, kucaklayıp kendine doğru yasladı, kabaca çekti ve bana tanıştırdı. "Doktor Montjean, sizi tanıştırayım. Bu Bayan... herhalde bir adın vardır, değil mi canım?"

Kız, "Elbette adım var," diye kıkırdadı.

"Bana söyleme. İşin cazibesini kaçırmayalım. Doktor, sizi Bayan Falanfilan'la tanıştırmak istiyorum. Kendisi kafasının içinde zerre kadar bir fikir kırıntısı bile bulunmayan çok cazibeli bir süstür."

Kadın tısladı, eldivenli elini onun göğsüne dayayıp hafifçe iter gibi yaptı. Bir yandan kendisine yöneltilen değerlendirmenin doğruluğunu, bir yandan da hafif çakırkeyif olduğunu kanıtlamış oldu. Boş bakışlı, güzel bir yüzü vardı. Hiçbir şey saklayamayacak bir yüzdü bu yüz. Küçük, yuvarlak gözler, yukarıya dönük bir burun, dolgun dudaklar, pembe yanaklar... böylesi eskiyince iyi olmazdı ama, bereket versin pek de eskimezdi. Paul'un inkar edilemeyecek yakışıklılığından etkilendiği belliydi.

"Memnun oldum," dedim kararsızlık içinde.

Kız da incecik bir sesle ve kuzeyli aksanıyla, "Sevindim," dedi.

"Bayan Hiç, Paris'in yüksek dünyasından bizi ziyarete gelmiş," diye anlattı Paul. "Arkadaşlarıyla birlikte içlerinden birinin zengin babasının otomobilini ödünç almış, oldukça uygar bir yer olan Biaritz'den yola öyle çıkmışlar. Yolculukları tozlu, olaysız geçmiş. Yalnızca yol üstünde birtakım bura yerlilerinin atını korkutarak arabayı yoldan çıkarmış, buna biraz neşelenebilmişler. Böyleydi değil mi, Bayan Vızgelir?"

Kız yine kıkırdadı. Paul'u da, beni de tanımadığı ortadaydı.

Paul, ilerideki kapı eşiğinden bize doğru ateş saçan bakışlarla bakmakta olan atletik yapılı gence doğru elini şöyle bir sallayarak, "Şuradaki adama gelince," dedi, "O da söz konusu taşıt aracının sürücüsü. Aynı zamanda Bayan Hiç'in de kavalyesi olmayı umduğunu varsayabiliriz. Belki daha başka şeyi olmayı da umuyordur. Şu anda kendisi çevreyi mutlu eden bir kıskançlıkla kavrulup durmakta. Öyle değil mi,

bihaber dilber?" Kızı yanlamasına kucaklayıp kendine doğru yasladı. Kız gözlerini devirip bana baktı, sanki ömründe böyle küstah bir çapkın görüp görmediğimi sormak istedi.

Ben yüzümdeki gülümseme ifadesini değiştirmeksizin, "Olay çıkacak mı?" diye sordum.

"Şansım varsa çıkacaktır."

"Omzunu unutma."

Güldü. "Sevgili dostum, tekmeli boks yapanlar omuzların ancak omuz silkmek için kullanırlar ki, o da kavga bittikten sonra olur."

"Ben yakınlarda bir yerde olayım mı?"

"Eğlencemi bozmak için mi? Ben yıllardan beri ilk defa olarak biraz eğlenmeye daha yeni başlıyorum. Öyle değil mi, Bayan Tüybeyin? Kızın yanağını öptü. İlerideki Parisli adamın dişlerini gıcırdattığını kulaklarımla duyar gibi oldum.

Paul, "Bu dansı başarabilir miyim sence?" diye sordu.

Meydanda yeni bir Kax Karot'un sıraları oluşmaktaydı. "Neden başaramayasın? Çok kolay!" dedim.

"İyi! Gel, Yankıbeyin, dans edelim!" Paul kendisine hayran hayran bakan kızı meydana doğru çekti.

Ben Katya'yı bıraktığım tarafa doğru kendime yol açmaya çalışırken Parisli adam bana yetişti, omzumu yakaladı.

Elimdeki limonata şişesini boynundan sıkıca tutup döndüm. "Efendim?" dedim. Karşımdaki benden iri, Paul'den ise bir hayli daha iriydi.

"Kimdi o adam?" diye sordu bana.

"Hangi adam?" dedim. Gözlerimi kalabalığa doğru çevirmiştim. "Burası adam dolu."

"Demin konuştuğun adam tabii, Allah kahretsin!"

"Haa, o muuu? Zerre kadar fikrim yok. Bana ortalıkta kasıntı Parisli turistlere rastlayıp rastlamadığımı sordu, ben de ona, buraya gelmeye cesaret edemezler dedim." Tatlı tatlı

gülümsedim, alaycı bakışlı gözlerimi onunkilere diktim. Oysa Basklar'a özgü bu çocuksu kavgacı tavırlara bu kadar çabuk dönmekten utanmam gerekirdi.

Adam bir an bana öfkeyle baktı, sonra sanki benimle konuşmaya tenezzül etmezmiş gibi kafasını kibirli bir hareketle kaldırdı ve uzaklaştı.

Meydanın çevresinden dolaşıp Katya'yı bıraktığım yere geldiğimde, o orada yoktu. Ama dans edenler arasında onun beyaz elbisesinin uçuşmakta olduğunu çabucak gördüm. Önce doğru bir adım attığımda o porrusandanın zor bir figürünü yapıyordu. Sanki doğduğundan beri bu dansı yaparmış gibi de rahattı. Yüzü neşe dolu, gözleri pırıl pırıl, vücudu sevinç içinde hareket etmekteydi. Sahiplik gururuyla seyrederken, birlikte dans etmekte olduğu yakışıklı Bask gencine karşı içimde zerre kadar kıskançlık duygusu yoktu. Delikanlı beyaz pantolon, beyaz gömlek giymiş, beline kırmızı kuşak sarmıştı. Kırmızı kuşağın anlamı, takımı öğleden sonraki spor karşılaşmasında kazanmış demek oluyordu. Katya ile ikisinin birbirine uyan beyaz giysileri ve olağanüstü güçleriyle zarafetleri, sanki profesyonel dansçıymışlar gibi bir hava yaratıyordu. Bana yakın duran seyircilerden bazıları beğeni dolu sözler fısıldaşıp alkışlamaya, tempo tutmaya koyuldular.

Müzik flütün bir ezgisiyle sona erdi, delikanlı Katya'yı benim durduğum yere getirip bana teslim ederken abartmalı bir reverans yaptı.

"Dans ederken çok güzel görünüyorsun," dedim Katya'ya.

"Sağol. Dans etmeye bayılırım. Bu bana mı?"

"Ne? Ha, evet. Buyur." Şişeyi açıp limonatayı bardağa boşalttım.

Orkestra, yaşlıca olanların da dans edebileceği türden bir müziğe başladı. Olgun hanımlar, dostları veya akrabaları tarafından dansa davet edildiler. Zorunlu olarak önce reddet-

tiler, kaçmaya çalıştılar, sonra kavalyelerinin kendilerini çekip meydana çıkarmasına izin verdiler. Bu sefer pistte dullar, ihtiyar kızlar, şanslı oldukları için evlenmiş kızkardeşlerinin evlerinde oturan kadınlar, birkaç da sağı solu tutulmuş ihtiyar adamla torunu görünüyordu. Bir yandan dans ederken bir yandan gözleri kalabalığın içindeki tanıdıklarını arıyor, seyredildiklerinden emin olmaya çalışıyorlardı. Bask şenliklerine alışkın olan herkesin bildiği gibi, bu dans orta yaşlılar için gecenin sonu demekti. Çocuklar için de öyle. Saat neredeyse on oluyordu. Seneye de şenlik vardı yine, ne de olsa. Tanrı izin verirse tabii. Bütün neşeyi bir seferde aramaya gerek yoktu. Aile reisi sorumluluk sahibi erkekler, büfelerde son bir txikiteo yaptıktan sonra evlerine dönecek, çiftliklerine vardıklarında, önce hayvanların gece yemini verecek, ondan sonra yatacaklardı. Bu durumda gece yarısına kadar eğlenmek üzere yalnızca gençler, bir de çok yaşlı erkekler kalacaktı. Gençler, içleri enerji ve neşe dolu olduğundan kalırlardı. Gençlik insana geçici bir konuktu çünkü. Yaşlılık ise, ölene kadar sizinle beraberdi. Yaşlıların kalma nedeni ise, ömürlerini çalışarak geçirdikleri için artık kendilerinde bol bol eğlenmeye hak görmelerindendi. Her saatin tadını çıkarmak niyetindeydiler.

Katya'ya kolumu uzattım, seyrelen kalabalık arasında köprüye doğru ilerledik. Babasını gördüğümü, onun kasaba yaşlılarıyla konuşmakta olduğunu, çalışmaları için bilgi topladığını duyunca memnun oldu.

"Adamlar onu yabancı olmasına rağmen kabul ettiler, ha?"

"Evet," dedim. "Baban iyi bir dinleyici. Burası hikaye anlatanlar ülkesi. Dinleyen pek az bulunur. Ayrıca onlara İzarra ısmarlıyor. Onu sevmeden edemezler. Para harcamayı nasıl sevmezlerse, İzarra'yı da öylesine severler."

"Ya Paul? Paul'u gördün mü?"

"Ih-h-m-m... evet."

"Eğleniyor mu?"

"Ih-m-m...evet. İşte... şurada zaten."

"Nerede? Göremi... Ha, evet! Ne güzel bir kız o öyle... dans ettiği kız! Dur bir dakika... o kız yoldaki otomobilde değil miydi?"

"Evet, oradaydı."

"Paul'e öyle dik dik bakan o iki esmer adam da bizi yoldan çıkaranlar değil mi?"

"Evet, onlar."

Katya'nın yüzü birden kaygı doldu. "Umarım bir olay çıkmaz. Paul bazen oldukça... tahrikçi bir tiptir."

"Yaa, öyle mi? Hiç dikkat etmemiştim. Oysa senin bir Bask kavgası beklediğini sanıyordum."

"Ama kardeşimin kavgaya karışmasını istemem elbette. Bak... dinle." Bir kahvenin kapısı önünde duraladık. İçeride bir grup ihtiyar, yakıntı dolu bir ezgiyi koro halinde söylemekteydiler. "Ne hazin bir şarkı! dedi Katya biraz dinledikten sonra.

"Bütün Bask şarkıları minör tonundadır."

"Bu şarkıyı biliyor musun?"

"Evet. Geleneksel bir balad. Adı *Maritxu: Nora Zoaz.* Anlamı biraz edepsizcedir, seni uyarıyorum."

"Öyle mi? Sözleri nasıl?"

Bir an düşündüm. Baskçadan tercüme yapmaya hiç alışkın değildim. O dili konuşurken o dilde düşünürdüm. Kelimelerin Fransızca karşılığını bulmak bana zor gelirdi. "Anlamı şöyle," dedim. "Marie, Nereye gidiyorsun, diye soruyor, o da çeşmeye, diye karşılık veriyor. Beyaz şarabın aktığı çeşmeye. İçebildiğimiz kadar içebileceğimiz yere."

"O kadar mı?"

"O kadar."

"Bana pek ayıp gelmedi."

"Belki de değil. Ama çeşmenin çeşme olmadığını, şarabın şarap olmadığını, içme fiilinin de içme fiili olmadığını her Bask bilir."

"Siz Basklar amma kurnaz tiplersiniz," diyerek kaşlarını şakacı bir tavırla çattı.

"Biz kendimizi sinsi diye görmekten hoşlanırız." Kasabanın alt ucuna varmıştık. Atlarla arabaların beklediği çayıra giden köprüyle aramızda pek az bir uzaklık kalmıştı. Halkın bir kısmı evlerine dönmek üzere oraya doğru akmaktaydı. "Irmağı geçip çayırda yürüyelim mi?" diye sordum.

O güldü. "Eğer köprü köprüyse, çayır da çayırsa, yürümek de yürümekse, bence sakıncası yok," dedi.

Geç doğan mehtap, dağın üzerinde peynir renginde belirmişti. Çayırı hafifçe aydınlatıyordu. Herhalde meydanda gördüğüm gençlerden esinlendiğim için olacak. Kolumu Katya'nın beline sarmıştım. Düşünerek yapmaya cesaret edemeyeceğim bir şeyi, düşünmeksizin yapmaktaydım. Adımlarımı kısaltıp onunkilere uydurdum. Temasımızın sıcaklığını hissettim. Uykulu uykulu durmuş bekleyen atların çevresinden yavaşça dolaştık. Hayvanların çoğu işe koşulan türden, güçlü beygirlerdi. Bu köylülerin sırf arabaya koşup, caka satmak için ayrı at satın almaya gücü yetmezdi. Katya deminki şarkının ezgisini mırıldanıyordu. Birden yarı yerde sustu, düşünceli bir ifadeye büründü.

Boğulan Bakire'nin geçtiği anda doğan ürperti dışında, ilk defa olarak Trevilleler'i, Paris'ten Salies'e kaçmaya zorlayan tatsız olaylar geldi aklıma. Aynı olaylar şimdi de onları daha uzaklara kaçmaya zorluyordu. Bay Treville'in adam öldürebilecek bir deli olduğunu hâlâ kabul edemiyordum. Şu anda Bask köylüleriyle içki içen, onlardan halk hikayeleri dinleyen o yumuşacık adam! Nasıl olur da böyle bir şey?

Avucumda Katya'nın belinin sıcaklığını duyuyordum.

Birden hatırladım. Dönüşte bir süre Katya ile yalnız kalmak, onu kandırıp gitmemeye, babasıyla kardeşinden ayrılmaya ikna etme fırsatını bulmak karşılığında, bir daha onu görmemeye söz vermiştim ben.

"Ne oldu?!" diye sordu. "Neden o kadar dalgınsın?"

"Hiçbir şey," diyerek omuzlarımı kaldırdım. "İyi eğleniyorsun, değil mi?"

"Evet. Çoktan beri böyle eğlenmemiştim. Hatta hiç böyle eğlenmemiştim sanıyorum. Sen Bask olduğun için çok şanslısın, biliyor musun? Gurur duymalısın!"

Gülümsedim. "Yoo, gurur değil. Ben bunu hiçbir zaman bir avantaj olarak görmedim. Hatta tam tersi. Aksanımdan utanırdım. Herkes takılıyor diye. Hem Bask karakterinin bir karanlık yanı da vardır. Çok dar kafalı, kıskanç, batıl inançlarla dolu, üstelik nekes insanlar olabilirler. Kendilerine haksızlık edildiğini hissederlerse de asla affetmezler. Asla."

"Ama hayat sevgileri öyle büyük ki!"

"Orası öyle. Toprak sevgileri de. Para sevgileri de."

"Öff, kes artık. Sen şanslısın. *Herhangi bir şey* olduğun için. Biz çoğumuz hep aynı kumaştan biçilme insanlarız. Çağdaş eğitilmiş Fransızlarız. Hepimiz birbirimize benziyoruz. Aynı kitaplardan bilgi almışız. Aynı korkular ve önyargılarla sınırlıyız. Birimizi çekip yerine öbürünü koyabilirsin... eşiz. Kendimizi benzersiz sanma konusunda bile eşiz. Ama sen... gurur duymasan bile... bir kökten geliyorsun. Değişik bir şeysin! Binyıllık geleneklerin, niteliklerin parçasısın."

"Bin yıl mı? Binden çoook daha fazla!"

Yüzüme beni sınıyormuş gibi baktı. "Gurur duymadığından emin misin sen?"

Güldüm. "Kabul! Evet, herhalde dediğinde biraz gerçek payı var ama ben aslında... A-aa! Ne olmuş burada?"

"Ne var?"

Ağacın altında park etmiş duran otomobilin yanından geçmekteydik. Yastıklı düğmeli deri koltuğun üzerinde dört tane parlak pirinçten cisim durmaktaydı. Farlar! Farlar yerlerinden çıkarılmış, kırılmış, sırayla oraya konmuştu.

Katya bir an sessiz baktı. "Paul mu?" dedi sonunda.

"Korkarım öyle. Belki de bir an önce şenliğe dönsek iyi ederiz."

Köprüye vardığımızda ay daha yükselmiş, boyu da küçülmüştü. Daha beyaz, daha soğuktu artık. Ama yolumuzu hâlâ aydınlatıyordu. Biz yaklaşırken orkestra müziği yarı yerde kesti, halktan heyecanlı mırıltılar yükseldi. Katya'yı kolundan tutup seyircilerin ön tarafına doğru yürüttüm.

Dans edenler pisti boşaltmışlardı. Orta yerde Paul duruyordu. Küstahça dikilmişti ama, rahat gibiydi. Dudaklarında hafif bir gülümseme vardı. Tam önünde, otomobildeki gençlerden biri yerde yatmaktaydı. Bizim bakışlarımızın altında kafasını iki yana sallayarak doğrulmaya çalıştı. Öbür arkadaşı, tedbirli adımlarla, sinsi sinsi, Paul'un çevresinde dolaşıp duruyordu. Yumruğunun arasına bir şarap şişesi sıkıştırmıştı. Paul olduğu yerde yavaşça dönüyor, yüzünü her zaman ona dönük tutuyor, gülümsemesini de elden bırakmıyordu. Yakınımdaki Bask erkekleri arasında bir kıpırtı dolaştı. Kemerlerin belden çekilip bileklere dolanışının sesini duydum. Yirmi santimlik bir kayışla ucundaki toka serbest bırakılıyor, silah olarak kullanılmaya hazırlanıyordu. Gençlerin davranışında saldırganlıktan çok heyecan sezilmekteydi. Şenliği tamamlayacak kavgayı beklediklerini fark ediyordum.

Baskça olarak, "Benim arkadaşım o!" diye bağırdım. "Bu kavga bir namus kavgası!"

Kararsız bir homurtu dolaştı. Ben devam ettim. "Bize ne bu yabancılardan? Bırakın kozlarını kendi aralarında paylaşsınlar! Birbirini döverek bizi eğlendirsinler!" Tam Basklar'ın

hoşuna gidecek sözü söylemiştim. Desteklendiğimi belirten mırıltılar duydum, sıkılı yumruklar indi.

Paul durmadan eli şişeli adama doğru döne döne, sonunda yerden doğrulmakta olana arkasını dönecek duruma gelmişti. Şişeli saldırdı, Paul onun kaburgalarına bir tekme savurdu. Balet gibi zarif hareket ediyordu. Tam bir tekmeli boks şampiyonuydu. O böğürüp devrilirken Paul yıldırım gibi döndü, yerden doğrulanla yüz yüze geldi. Delikanlı o anda yüzüne tehlikeli bir tekme yiyebilirdi ama Paul onun sersemliğinden yararlanma yoluna gitmedi. Yalnızca ayağını onun omzuna dayayıp kuvvetle itti, onu taşların üzerine yuvarladı. Bir anda tekrar dönüp ötekinin elindeki şişeyi de bir tekmeyle uzaklara savurdu. Bunları yaparken kolları rahatça iki yanında sallanıyordu. Sanki eli cebinde dövüşüyormuş gibi bir hali vardı. Sağ tarafımızda bir kızdan bir çığlık yükseldi. Dönüp baktığımda, az önce Paul'le flört eden Parisli kızın, yüzünü arkadaşının omuzuna gömdüğünü gördüm. Bu kavganın kendisi uğruna yapıldığını herkes bilsin istiyordu.

Katya'nın parmakları koluma sımsıkı bastırıyordu. "Kaygılanma," dedim ona. "Paul'un yardıma ihtiyacı yok. Durumu iyi."

Paul eskrimci gibi kısa adımlarla kayarak öne doğru ilerleyip sıçradı, şişelinin kafasına önce sağ, sonra sol ayağıyla birer tekme indirdi. Genç adam tekrar sendeledi. Canı yanmaktan çok, sersemlemiş ve şaşırmış gibiydi. Bu yüzden kaçmıyordu. Paul'un da esas niyetinin, hasmının canını yakmak değil, onu rezil etmek olduğu ortadaydı. İri yarı Parisli o korkunç kuvvetine rağmen bir şey yapamamanın şaşkınlığı içinde başını öne alıp Paul'e boğa gibi saldırdı. Paul zarif bir hareketle bir adım yana kaçtı, adamın kalçasına bir tekme atıp seyircilerini coşturdu.

Anlaşılan Katya'yla benim gelişimizden önce yerdeki

adama atılan tekme epey kuvvetli olmalıydı. Adam hâlâ kavgaya katılacak durumda değildi. Sersem gibi ayağa kalktı, sendeleyerek seyirciler çemberine yöneldi. Orada yuhalanarak karşılandı.

Öteki, yumruklarını profesyonel boksörler gibi yüzüne doğru kaldırmış, Paul'e yaklaşmaktaydı.

Paul bir adım geri kayıp aradaki uzaklığı korurken, "Beni tanıdın mı?" diye sordu. "O uyuz arabanla beni yoldan atmıştın."

Parisli bir dalış yapıp yumruğunu savurdu. Paul yumruğunu bir tekmeyle başka tarafa yöneltti, sonra sıçrayıp öteki ayak parmağıyla adamın kafasına dişlerini çatırdatacak bir vuruş kaydetti.

Paul, "Şimdi sana görgü kuralları konusunda küçük bir ders vermiş bulunuyorum," dedi. "Sen bu kadarına razıysan, ben de yeter derim."

Ama Parisli ilerlemeye devam ediyordu. Öfke ve umutsuzluk içindeydi. Paul'e bir kere vuramamış olmanın sıkıntısı vardı içinde.

"Seninle saatlerce oynayıp duramam, oğlum! diye uyardı Paul. Aynı anda da midesine bir tekme indirdi. Bu tekme, adamı inletecek kadar güçlüydü. "Pek iri bir ayısın. Vurmana şans tanımak işime gelmez. Yarışmayı sona erdirelim mi artık?"

Anladığım kadarıyla, genç adam bu öneriyi kabul etmeye çoktan hazırdı ama, buraya getirdikleri kızların önünde küçük düşmeyi kendine yediremiyordu. Paul'un yapabileceği bir tek insanca hareket vardı.

Birkaç saniye sonra onu yaptı. Genç adam bir umutsuzluk çığlığıyla, kollarını havada sallayarak Paul'e doğru uçtu, Paul'un ceketinin kolunu yakalayıp çekti, ceketin omzunu yırttı. Paul yine gerileyip adamın midesine onu iki büklüm eden

bir tekme patlattı, sonra yana sıçrayıp bir tekme de şakağına indirdi. Genç adam taşların üzerine yuvarlanıp hareketsiz kaldı.

Paul hesaplı bir kayıtsızlık havası içinde kenara yürürken en büyük derdi ceketinin yırtılmasıymış gibi davranıyordu. Çevredeki seyircilerden beğeni dolu sesler yükselmekteydi. Yeni yetmelerin Bask çığlıkları ortalığı sardı. Üç Parisli kız meydana fırlayıp Florence Nightingale rolü yapmaya koştular. Kavalyelerinin ikisi birden taşların üzerinde doğrulmuş şaşkın oturuyor, keşke şu anda görünmez olabilseydik diye düşünüyorlardı besbelli. Katya'yı çekip yürüttüm, Paul'e bir büfenin önünde yetiştik.

"Sana bir kadeh ısmarlayabilir miyim?" diye sordum.

Paul döndü. Gözleri heyecanla parlıyordu. "Hay hay, Montjean. Bu iş susatıyor insanı. Genç salaklara görgü kurallarını öğretmek kolay iş değil!"

"Sen de bayılıyorsun bu işe," dedi Katya sitemli bir sesle. "Erkek milleti asla tam anlamıyla büyümüyor!" Ama Paul için kaygılanışına biraz da gurur karışmıyor değildi.

"Şu ceketimin haline bakar mısın? O burjuvanın eğitimini sağlamak buna değer miydi sence? Ah, sağol, Montjean." Uzattığım bardağı alıp dikti, bitirdi. "Amma berbat bir sıvı! Demek aynı sıvıyı hem şarap diye kullanmak, hem de koyunları banyo etmekte yararlanmak bu insanlara ekonomik geliyor! Ne olursa olsun, bir bardak daha verirsen onu da kabul ederim. Cömert günündeysen yani."

"Ben de içebilir miyim?" dedi Katya.

"Tabii." Ona yerli şaraptan ikram etmek hiç aklıma gelmemişti. Ama Paul'un yarattığı heyecandan sonra, bir kadeh istemesi normaldi.

Az önceki olayın kahramanına verilecek içkiler için, satıcı para almayı reddetti. Bu jest bir Bask için oldukça ender rast-

lanan, dolayısıyla önemli bir jestti. Basklar için tutumluluk, ibadetten önce gelen temizlikten bile daha önemli sayılırdı.

Kilisenin taş merdivenlerinde kendimize yer bulduk. Ben ceketimi serdim, Katya'yı üzerine oturttum. Şaraplarımızı yudumlarken, meydanda pek genç yeni yetmelerin birbirine tekmeler savurduğunu, akıllarınca deminki kavgayı taklit etmekte olduklarını gördük. Paul'un rolünü üstlenen çocuk yaman bale dönüşleri yapıyordu. Yüzünde öyle kibirli bir tiksinti ifadesi vardı ki, sanki pis bir kokudan rahatsız olmuş gibiydi. O her tekmeyi attıkça, öteki çocuklar hemen geriliyor, kendilerini komik komik yerlere atıyorlardı.

Paul kaşlarını şakacı bir ifadeyle çatarak, "Gerçekten böyle miydim?" diye sordu.

Katya, "Çocuğun yaptığı az bile kalıyor," diye sataştı ona. "Ama yine de genel tavrının esasını kapmış." Sonra birden ciddileşti. "Beni çok korkuttun, Paul. Ya şişeli adam vursaydı, sana?"

"Ben kendim de korktum," dedi Paul. Bu sözü beni oldukça şaşırttı. "İki kişiydiler. Üstelik de pek gürbüz ve sağlıklıydılar. Bu yüzden, başlangıçta çok hızlı vurdum. Hiç değilse bir tanesini hemen saf dışı bırakmak istedim." Bana doğru baktı. "Korku içinde, sırtı duvara gelen adam, tehlikeli olur," dedi. "Yavaş vurmaya cesaret edemez."

Ben başımı salladım. "Ötekiyle neden o kadar çok oyalandın?"

"Sevgili dostum, mesele onu cezalandırmak değildi. Küçük düşürmek istiyordum. O tipi iyi tanırım. Yani zengin tüccarlar bunlar. Soyluların, benim gibilerin aksanını, davranışlarını taklit etmeye çalışır, hiç de beceremezler. Paris bunlarla dolu. Bunları küçük düşürmek, benim sınıfımın gençleri arasında pek revaçtadır. Ceza meselesine gelince, onu zaten sağlamıştım. Onca gurur duydukları otomobillerinin biçimini

epey değiştirdim."

"Evet. Yaptığın onarımın sonuçlarını gördük."

"Hm-m. Pek teknik yeteneğim olmadığını itiraf etmem gerek. Ama parçaların hepsini bıraktım oraya. Beceri sahibi birini bulup eski haline sokabilirler."

"Seni şeytan!" Katya'nın sesi yine şakacıydı. Sonra elini koluma dayadı. "Jean-Marc seslenmeseydi, senin kavgan orta kavgasına dönüşecekti, bunun farkında mısın?"

Paul bana döndü: "O komik dilde bağıran gerçekten sen miydin?"

"Bendim."

"Ha, anlıyorum. O kemerleri, tokaları göz ucuyla gördüğüm anda, işim bitik diye geçirdim içimden. Şansım varmış ki o iki serseri de buraya yabancıydı."

"Gerçekten şansın varmış."

Paul'un yarattığı kesintiden yararlanıp yakındaki bara demlenmeye gitmiş olan orkestra üyeleri tekrar yerlerini alıp yeni bir Kax Karot'a başladı. Az sonra meydanda yirmi kadar çift dans ediyordu. kağıt fenerler içindeki mumların çoğu sönmüştü ama, mehtabın ışığı da katkıda bulunuyordu artık meydanı aydınlatmaya.

Paul ayağa kalkıp elini Katya'ya uzattı. "Kardeşinle bu ilkel sıçramaya katılır mısın?"

Katya kalkıp ona reverans yaptı. "Bu dansın adı Kax Karot," dedi.

"Demek Kax Karot, öyle mi? İzin verir misiniz, Doktor?"

Dansçılar arasına katıldılar. Paul'un antremanlı bacakları, sıçramalarda ona büyük avantaj tanıyordu. Onları izlerken, birbirlerine ne kadar benzediklerine bir kere daha şaştım. Yalnız fizik olarak değil... enerjileri, hareketleri, vücutlarının ahengi bile!

Bay Treville'e bakmak için iyi bir fırsat, diye düşündüm.

Belki Bask köylüleri ona gereğinden fazla içki içirirlerdi. Gittiğimde onu yine aynı barda oturur buldum. Çevresinde daha az insan vardı. Bir kısmı çiftliklerine doğru yola koyulmuşlardı çünkü artık. Ortadaki masada, hemen hemen dolu bir şişe İzarra durmaktaydı. Bu yüzden kalabalıktı çevresi. Basklar hiç bedava İzarra dağıtılan bir yerden ayrılabilirler miydi? İnşallah pek fazla şişe gidip gelmemiştir bu masaya, diye geçirdim içimden. Konuşmaların yönü değişmiş gibiydi. Bay Treville bir şeyler anlatıyordu bu sefer. Ama Basklar'ın pek dikkatle dinledikleri söylenemezdi. Yine de, onların dinlemeyişi, Bay Treville'in anlatma hevesini azaltmıyordu. Derken bir ara gözü bana ilişti, masaya gelip onlara katılmam için işaret etti, beni herkese tanıştırdı. Adamların isimlerini doğru hatırlamasına, hatta doğru telaffuz etmesine şaştım bir bakıma. Gözlerindeki parıltıya rağmen, pek sarhoş hali yoktu. Demek ki ona istemediği kadar çok İzarra ısmarlatmış olamazlardı. Bunu görünce, Paul'le Katya'nın yanına dönebileceğimi anladım. Ama herkesin elini sıkmadan gidemezdim oradan. Adamlardan biri adımı tanıdı, amcalarımdan biriyle çok iyi dost olduğunu söyledi. Bu yüzden, kendisiyle İzarra içmem gerektiğini belirtti. Anlaşılan ortadaki şişe kamu malı olmuştu artık. Derken bir başka köylü, bir zamanlar annemin bir kuzeniyle dağa çıktığını hatırladı, bir kadeh de onunla içmem gerekti.

İkinci kadehimi de boşalttıktan sonra onlara şakacı bir sesle, "Acaba annemin kuzeninin oğlunun köpeğinden üremiş yavruların soyundan gelen bir köpeğe sahip olan bu yüzden de bana içki ikram etmek isteyen var mı? diye sordum. İçlerinden en yaşlı olanı ne demek istediğimi çok iyi anlamıştı. Gözleri şakayla parlayarak, "Gerçi ailene hakaret etmek niyetinde değilim, evlât ama, kuzeninin oğlunun köpeğinin pek en iyi cinsten sayılmadığını herkes biliyor," dedi. "Onun

şerefine içki içmek, İzarra'yı boşuna ziyan etmek olur."

Ona sırıtıp başımı salladım. Bask kafasının bu olmayacak kurnazlıkları pek hoşuma gidiyordu. Aslında benim demek istediğim, bu cömert dostumu fazla sömürmeyin, anlamına geliyordu. Yaşlı adam buna karşılık olarak, hiç böyle bir şey yapar mıyız, demek istemişti.

Böyle bir dil, nasıl tercüme edilebilirdi?

Meydana döndüğümde Katya'yı ağır bir *passo* müziğiyle dans eder buldum. Yine deminki gençle dans ediyordu. Yanımızdan geçerlerken delikanlı bana gülümseyip başını salladı. Yani bu kadının bana ait olduğunu anladığını, bu konuyu tartışmayacağını belirtmek istedi. Gülümseyip baş parmağımı ağzıma doğru uzattım. Onu sonra benimle birlikte içmeye davet etmiş oluyordum böylelikle. Tekrar başını salladı, dans ederek uzaklaştılar. Belki İzarra'nın etkisindendi ama, kendimi Bask soyuna yıllardan beri hissetmediğim kadar yakın hissediyordum. Üniversitede benimle alay etmesinler diye aksanımdan kurtulmaya bu kadar uğraşmış olmak utandırdı beni. Soyumu inkar etmişim gibi bir duyguya kapıldım. Ama o sıra bile, savaştan dönünce tüm yaşamımı bir kasaba doktoru olarak geçireceğimi henüz bilmiyordum.

Seyirciler çemberini önü sıra dolaşırken Paul'u gördüm. Bana hafif aşina gelen hoş bir Bask kızıyla dans ediyordu. Sonra birden hatırladım. Bu kız, Boğulan Bakire rolüne çıkan kızdı. Paul'un kasabanın en güzel kızı diye bilinen kızı seçmiş olması bir an beni kaygılandırdı. Kemerli tokalı bir meydan kavgasında onunla omuz omuza dövüşmek fikri hoşuma gitmiyordu. Ama Paul akıllılık etti, dans bitince kızı grup halinde duran arkadaşlarının yanına götürüp ona aşırı saygı belirten abartmalı bir selam verdi. Bu hareketi, gençlerin onu kendi gruplarına davet etmelerine yol açtı.

Bundan sonraki bir saat içinde birkaç kere Katya'yla dans

ettim, bir kere de birisinin büyükannesini dansa kaldırdım. Katya da, ona doğru itilen yeni yetme bir delikanlıyla dansa kalktı. Çocuğu arkadaşları itmişlerdi. Kendisi utanıyor, kızarıyor kekeliyordu. Sonra Katya şaraptan etkilenmiş yaşlıca bir adamla dans etti. Adam dans boyunca durmadan el kol sallıyor, arkadaşlarının bu büyük fethini görmesini istiyordu. Sonra yine o ilk Bask genciyle dans etti. Üçümüz birlikte şarap içtikten sonra Paul bir daha dansa kalkmadı. "Soyunda mutlaka Bask kanı olmalı" diye tutturan bir grup genç onu Txikiteo'ya çıkardılar. Çok iyi dövüştüğü için. Onu tekrar gördüğümde kravatını bir yerlerde kaybetmişti.

Son bir Kax Karot'dan sonra müzisyenler platformun üzerinden indi, şenlik de bitti. Bundan sonra yalnızca, gençlerin yakındaki bir çiftlikte yiyecekleri omlet faslı kalmıştı. Katya ile ikimiz Paul'u bulduk, sonra üçümüz bir arada, babalarının gece boyunca oturduğu kahveye girdik. Biz girerken yaşlı adamlar bir ağızdan *Ağur Jaunak* şarkısını söylemeye başlamışlardı. Bask festivallerinin son şarkısıydı bu. Sesleri heyecandan ve yaşlılıktan titriyordu. Ben de katıldım. Gözlerimde yaşlar olduğunu fark ettiğim zaman hem şaşırdım hem de utandım.

Bay Treville, İzarra'yı pek de sandığım kadar iyi kaldıramamıştı. Bunu meydanda ve köprüde yürürken fark ettim. İki kere tökezledi, insanın dengesini bozan çıkıntılı taşlardan yakındı.

Katya kolunu babasına sevgi gösteriyormuş gibi sardı ama aslında onun yürümesine yardım etmek niyetindeydi. "Senin arkadaşların Paul'un gösterisi için ne dediler?" diye sordu.

Bay Treville kaşlarını aklı karışmış gibi çatarak, "Ne gösterisiymiş o?" diye sordu.

Paul, "Boş ver," dedi, sonra o da tökezler gibi yaptı. "Allah kahretsin bu taşları!"

Biz köprüden geçerken arkamızdaki meydanda yine Bask çığlıkları ve ayak sesleri geldi.

"Hah," dedim. "Bu seferkinde olmayacak diye korkmuştum."

"Ne olmayacak?" dedi Bay Treville.

"Kavga. Eski bir gelenektir."

Bay Treville olduğu yerde duruverdi. "Gelenek mi? Haydi dönüp katılalım!"

"Yoo, katılmayalım, baba," dedi Paul. "Bir geceye bol bol yetecek kadar kırsal gelenek gördük artık."

"Belki de haklısın... belki de haklısın." Bay Treville'in sesi birden pek yorgun gibi çıkmıştı.

Ama arabaya binip ay ışığında parlayan toprak yol üzerinde dönüşe geçtiğimizde neşesi yeniden yerine geldi. Dizginlere bu sefer ben geçmiştim. O arkada Paul'le oturuyordu. Bir yandan bize bu gece öğrendiği ilginç folkloru anlatmaktaydı. Derken bir ara, bir cümlenin orta yerinde konuşmayı kesti. Dönüp baktığımda, uyuduğunu gördüm. Başını oğlunun omzuna dayamıştı. Paul gülümseyip kafasını iki yana salladı, babasının ceketini düzeltti üşümemesini sağladı.

Etcheverria'ya kadar o iki saatlik yol boyunca kimse konuşmadı. Tek ses, atın nal sesleriydi. Bir de arabanın gıcırtısı. Katya'ya omzuma dayanmasını söyledim ama yapmadı. Hayallerine ve anılarına dalmış, oldukça mutlu görünüyordu. İki kere, dans ettiği müzikleri mırıldandı, ikisinde de başka düşüncelere yöneldiğinde ezgi sönüp kayboldu.

Tam Etcheverria'nın ağaçlı yoluna saptığım sırada Bay Treville sarsılarak uyandı, "Neredeyiz?" diye sordu.

Paul, "Eve geldik baba," dedi.

"Eve mi? Sahi mi? Eve mi geldik?" Sesinde bir heyecan vardı. Sonra birden anladı. Ev dedikleri, bu Bask ülkesinde kiraladıkları evdi. "Ha, anladım," dedi. Hevesi sönmüş gibi oldu.

Onları kapıda indirdim, atı çözmek üzere arabayı ahırlara doğru yürüttüm. Ben dönene kadar on beş dakika daha geçti. O zamana kadar Bay Treville odasına çıkmış, Paul'le Katya salonda tek bir lambayla oturuyorlardı. Şöminede ateş de yoktu.

"Babam sana iyi geceler diledi," dedi Paul. "Bizi şenliğe götürdüğün için de teşekkür etmemi istedi.

Katya, "Evet," diye ekledi. "Babamın bu kadar eğlendiğini görmemiştim. Çok büyük iyilik ettin, Jean-Marc." Sesinin tonunda, sosyal nezaket gösteriyormuş gibi bir hava vardı. Aslında kaygılı ve dalgın gibiydi.

Paul ayağa kalktı. "Eh, ben de yatsam fena olmayacak," dedi. Esnemesini zorla tutuyormuş gibi bir hareket yaptı. "Umarım içtiğimiz o kötü şaraplar bu aşağılık gezinin diğer olumlu etkilerini silmeyi başarır. Onu çok geç saate kadar uyanık tutma, Montjean." Elini Katya'nın omzuna dayadı. "Katya'ya babamın sorununu bildiğini anlattım. Bizimle gelmeye, ya da burada kalmaya karar vermeden önce seni dinlemesi gerektiğini de söyledim."

Katya'nın gözleri yere inikti. Vücudu ağır, sanki yük altındaymış gibiydi.

Paul bana elini uzattı. "Herhalde bir daha görüşemeyiz, Montjean. Seninle tanışmanın benim için katıksız bir zevk olduğunu söylemek isterdim. Ama... bilirsin beni. Doğru konuşmaya çok tutkunumdur." Elini hafifçe havada sallayıp merdivenlerden çıktı, görünmez oldu.

Bu gerçekten Paul'u sağ olarak son görüşüm oldu. Katya'ya döndüm. O hâlâ gözlerini kaçırıyordu. Şenlikte gösterdiği tüm enerji, tüm yaşama sevinci gitmişti artık. Bir anlık sessizlikten sonra, "Katya..." diye söze başlayacak oldum.

"Bize bu günü sağlaman gerçekten büyük iyilik, Jean-Marc." Hızlı konuşuyordu. Sanki benim söylemek istedikleri-

me engel olmak niyetindeydi. "Babam çok iyi vakit geçirdi. Oysa daha bu sabah kitaplarını tekrar taşımak zorunda kalacağını düşünüp kederleniyordu. Piknik... şenlik... unutulmayacak bir gün oldu. Umarım şimdi niyetin bunların hepsini mahvetmek değildir."

"Katya, bana bak."

"Bakamam... ben... ben..." "Gözlerinde yaşların parıldadığını görüyordum.

İçime bir soluk çektim. "Yaz köşkünde konuşalım mı?" diye sordum.

"İstersen." Ayağa kalktı. Gözlerime hâlâ bakmıyordu. Önüm sıra taraçanın kapısına doğru yürüdü.

Oraya vardığımızda eski hasır koltuğa oturdu, ben de kapı girişinin harap sütununa dayandım. Solgun bir ay ışığı yaprak kalabalığının arasından süzülüp geliyor, her tarafta siyah ve gümüş rengi lekeler oluşturuyordu. Gece rüzgarı tepelerdeki yaprakları hışırdatmaktaydı.

Yine kısa bir sessizlik oldu, sonra ben, "Babandan söz etmek istiyorum," diye başladım.

Karşılık vermedi.

"Aslında senin buradan ayrılmayı istemediğinden eminim... benden ayrılmayı yani."

Tonsuz bir sesle konuştu. "İstemenin bu işle ilgisi yok. Elimizde iki seçenek yok."

"Bu doğru değil. Seçeneğin var ve seçimi de yapmak zorundasın. Belki Paul'un artık seçme şansı kalmamış olabilir. Hayata karşı duyduğu heves zaten pek sınırlı. Ama sen, Katya... seni dans ederken gördüğüm zaman... kolların çiçeklerle dolu, nehir kenarından döndüğünü gördüğüm zaman... Katya, yaşama sevinci senin her hücrene işlemiş!"

"Babamı bırakamam. Paul'le ben... ikimiz babamdan sorumluyuz. Ona olan borcumuzu asla ödeyemeyiz."

"Çok saçma. Her çocuk kendini anasına, babasına ebediyen borçlu sanır ama, bu doğru değildir. Eğer ortada bir borç varsa, anayla baba borçludur çocuğa. Onu bu acılar, savaşlar, nefretler dünyasına getirdikleri için. Hem de bir anlık zevk uğruna."

"Bizim durumumuz farklı. Babam, annemi çok seviyordu..."

"Delice mi?"

Bu sözüme aldırış etmedi. "Kendini tümüyle ona adamıştı. Annem, babamın hayatı, mutluluğuydu. Çok güzel, çok zarif bir kadındı. Fazla zarif ve narin. Vücudu da ince ve ufak tefekti... biz de ikizdik. Doğum zor oldu. Ya anne kurtulacaktı, ya da bebekler. Paul'le benim yaşamamız için babam en sevdiği şeyi, hayatını kaybetti. Şimdi onu nasıl yalnız bırakabiliriz?"

Onu acı gerçekle yüz yüze getirmeyi içim götürmüyordu, ama, yapmazsam kaybedilecek çok şey vardı. "Katya? Paris'teki o genç adam olayını biliyorum."

"Evet, Paul sana onu anlatmak zorunda kaldığını söylemişti."

"Zorunda kalmak deyimi pek yerinde değil ama, onu geçelim. Mesele başka. Paris'te olup bitenleri ben, senden bile daha iyi biliyorum. Bunu işitmek senin için hoş olmayabilir ama, akıllıca bir karar vermen gerekiyorsa gerçeği bilmek zorundasın. Paul seni, babanın adamı kaza sonucu vurduğuna inandırmış..."

"Bana o kazanın kaza olmadığını söyleyeceksin, değil mi?" Sesi son derece sakindi.

"Biliyor muydun?"

Başı hâlâ eğik, gözleri hâlâ kucağında kavuşmuş duran ellerindeydi. "Başından beri biliyordum," dedi. "Ertesi sabah Paul babamla konuşurken ben de çalışma odasının kapısı dışındaydım. Kapı dinlemek iyi bir şey değildir ama, çok çare-

sizdim. Ne yapacağımı, babamı nasıl koruyacağımı bilemiyordum... yalnız cezadan değil, ne yapmış olduğunu öğrenmekten de korumak gerekiyordu onu. Paul'un ona delikanlıyı benim vurduğumu söylemekte olduğunu duyduğum zaman şoka ve korkuya kapıldım. Yalan söylüyordu tabii. Paul'un ne zaman yalan söylediğini hemen anlarım. Sesinde yürekten gelen bir içtenlik olur, hemen yalanı belli eder. Aslında samimi göründüğü tek zaman, yalan söylediği zamandır. Derken birden ne yapmaya çalıştığını anladım. Babamı kendi deliliğinin farkına varmaksızın, işlediği suçu da hatırlamaksızın, itiraf ettirmeye çalışıyordu. Aynı sabah, daha sonraki saatlerde Paul'le uzun bir konuşma yaptık. Ben ondan, babama uyguladığı planı itiraf etmesini istedim. Ama o bana babamın Marcel'i kaza sonucu vurduğunu söyledi. "Hırsız sanarak vurdu" dedi. Yine aynı ciddi, içten sesle konuşuyor, yani yalan söylüyordu. Ne yapmaya çalıştığını yine anladım. Bu sefer beni, babamın deliliğini anlamaktan korumaya çalışıyordu."

Parmak uçlarımı alnıma bastırdım, bu yalanlar ve yarı doğrular dokusu içinde nelerin gerçek olduğunu anlamaya çalıştım. "Paul bunca zaman senin o kaza masalına inandığını mı sandı?"

"Evet." İlk defa olarak gözlerime baktı. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme oynaştı. "Görüyorsun ya, Paul'un masalına inanmış gibi davranmakla ben de bir bakıma yalan söylemiş sayılıyorum. Üçümüz de yalan söylüyoruz ve her birimiz bunu, öbür ikisini korumak için yapıyoruz."

"Ve asıl gerçeği bir tek sen biliyorsun, öyle mi?"

"Evet."

"Gerçeğin hepsinin bu kadar olduğundan emin misin? Babanın o genci... Marcel'i neden vurduğunu biliyor musun?"

"Sanırım. Bunu uzun uzun düşündüm ve sanırım anlıyorum. Annemin ölümünü getirdiği sarsıcı şok vardı bir kere.

Yıllar boyunca üzüntüsünü yoğun bir iş programının altına saklamaya çalışmıştı. Acıyı bir çalışma perdesinin arkasına saklamaya uğraşmıştı. Onca zaman, ifade edemediği acıları içine atmıştı hep. Derken bir gece, kendini savunmasız ve duyarlı bir anında buldu... belki annemi düşünüyordu o sıra... çalışma odasında oturmuş, onu hatırlıyordu. . belki de ağlıyordu. Temiz hava almak için bir an bahçeye çıktığında... kendi karısını başka bir erkeğin kollarında gördü... Anneme çok benziyorum, biliyorsun. Evet, Jean-Marc, ne olduğunu biliyorum galiba."

"O halde onun sana karşı olan duygularının kötü, karanlık ve tehlikeli olduğunu da anlıyor olman gerekir. Bunu anlıyorsun, değil mi?"

"Onlar onun bana karşı olan duyguları değil. Karısına karşı olan duyguları."

"Ama yine de kötü. Babanın tekrar yıkılmayacağını, tek suçu seni sevmek, sana sarılmak olan bir başka genci de öldürmeyeceğini varsayamazsın."

"Elbette! İşte bu yüzden de buradan gitmemiz gerek, Jean-Marc! Anlamıyor musun?"

Parmaklarımı saçlarımın arasından geçirdim. "Ama sen gitmemelisin! Ben seni kaybetmemeliyim! Seni seviyorum, anlamıyor musun?" Bu kelimeleri bu kadar büyük bir hırsla söylediğimi fark edince birden sustum. Sonra bir kere daha, bu sefer yumuşak sesle tekrarladım. "Seni seviyorum."

Gözleri yüzümü ilgiyle inceledi, sonra kendi içindeki bir bilmeceyi çözmeye uğraşıyormuş gibi, bahçenin ötelerine doğru baktı. Uzun bir sessizlikten sonra konuştuğu zaman sesi uzaktan gelir gibiydi. "İnsanın annesinden daha büyük olması garip bir duygu. Bir düşün. Ben annemden altı yaş daha büyüğüm..." Sesi hayale dalmış gibi uzaklaşıp kayboldu.

"Katya? Sana sormam gereken bir şey var. Cevabını şimdiden bildiğimi sanıyorum, çünkü seven insan sevdiğine karşı çok duyarlıdır, tüm küçük belirti ve imaları okuyabilir. Ama yine... sen hiç söylemedin Katya... beni seviyor musun?"

Sessizlik oldu. Sonra konuştu. "Senden çok hoşlandığımı zaten bilir..."

"Ben hoşlanmaktan, dostluktan, arkadaşlıktan söz etmiyorum. Beni *seviyor musun?*"

Hafifçe, hemen hemen hüzünle gülümsedi. "Kararlı, inatçı, ihtiraslı Bask dostum benim."

"Beni seviyor musun?" diye direndim. Beklemediğim bir kuşku boğazıma doğru yükselmeye başlayınca sanki soğuk bir gölge beni sarıyormuş gibi oldum.

O parmaklarının ucuyla yanağıma dokundu, sonra avucunu yanağıma değdirdi. Yumuşak gözleri benim gözlerime acıma olmasından korktuğum bir ifadeyle baktı. Bakışlarını indirip elini çekti. "Hayır, Jean-Marc," dedi alçak sesle. "Seni sevmiyorum."

Toprak ayağımın altından kayıyormuş gibi oldum. Bir an için bütün duygularım uyuştu. Derken duyduğum acı gözlerimi yakmaya başladı. Gözyaşlarımın boğazımda düğümlenmesine engel olmak için yutkunmak zorunda kaldım.

O hemen hemen fısıltıyla konuştu. "Seni dostça ne kadar sevdiğimi söylemeyeceğim, Jean-Marc. Bunun yalnızca acını artırmaya yarayacağını biliyorum. Ama lütfen inan bana, seni sevmediğime çok üzgünüm. Neden sevmediğimi anlatamam. Günlerce sana âşık olmanın hayalini kurdum. *İstiyorum* seni sevmeyi. Hatta sevmem gerek, diyorum kendi kendime. Ama..."

Yüzümü ondan saklamak için başımı çevirdim. Konuştuğumda sesim gerilimli ve ince çıktı. "Ya Paris'teki adam... Marcel... onu seviyor muydun?"

Uzun süre sessiz oturdu. "Hayır," dedi sonunda. "O zamanlar âşık olma fikrinde bir zevk bulacak kadar genç ve romantiktim ama... hayır. Sonunda hiçbir zaman sevemeyeceğimi anladım. Herkeste yoktur sevme yeteneği, bilirsin. Anlıyorsun, değil mi? Babam için olmasa bile, yine de seninle kalamazdım. Kalamazdım... Ağlıyor musun? Lütfen ağlama."

"Ağlamıyorum." Yüzümü daha uzağa çevirmeye çalıştım. Yaşlar yanaklarımdan aşağıya boşalırken boğazımdan ses çıkmaması için çaba harcadım. "Lütfen... bakma bana. Bir dakika süre tanı. Geçecek. Affet beni."

Bana yaklaşmayacak, avutmaya çalışmayacak kadar duyguluydu. Acının ve içimdeki boşluğun ilk saldırısını böylece kısa zamanda yenmeyi başardım.

Birkaç dakika sonra daha düzenli soluk alabiliyordum. Gözyaşlarım bile kesilmişti artık. "Bu son birkaç gün epey zordu," dedim. "Özür dilerim."

O yumuşak sesiyle, "Özür dileyecek bir şey yok," dedi.

"Tamam!" Avuçlarımla yanaklarımı kurulayıp ona döndüm. "Tamam. bitti! Çocuksu heyecan tümüyle kontrol altına alındı. Hay Allah! Kendini pek iyi hissetmiyorsun galiba, küçük hanım! Çok bulanık görünüyorsun. Bize tıp okulunda öğretmişlerdi. Bulanıklık ciddi bir durumdur ama öldürücü değildir. Şeyin belirtisi... tam hatırlamıyorum şu anda." Bu yapmacık neşe herhalde sahte olduğunu ilk bakışta belli ediyordu.

Sesinde okşar gibi bir ton vardı. Düşüp de dizini sıyıran çocukla konuşuyormuş gibi konuşuyordu. "Mutlu olmak senin hakkın, Jean-Marc. Ve mutluluğu günün birinde bulacağından da eminim. Çok duygusalsın... çok iyisin Ayrıca da çok cesursun."

"Cesur mu? Evet... eh... Biz Basklar'a özgü bir hiledir bu, küçük hanım. Cesaretimizi gözyaşlarımızın arkasına saklarız. Düşmanlarımız bizi zayıf sanıp aldanır."

"Sevgili, iyi yürekli Jean-Marc."

Yaz köşkünün merdivenlerine oturdum. Ona arkam dönüktü. Başımı kaldırıp üstümüzdeki dal ve yaprakların danteli arasından görünen ay ışığına baktım. Bana daha biraz önce beni sevmediğini söylemişti. Ben de inanmıştım ona. Aklım inanmıştı. Ama ruhumun, kalbimin derinliklerinde... kabul edemiyordum beni sevmediğini, Anlayamıyordum bile. Aşkı hiçbir zaman bir insanın bir başka insana olan duygusu olarak yorumlamamış, düşünmemiştim. Bir durum olarak anlamıştım aşkı ben her zaman, iki insanın dışında bir durum. İkisinin paylaştığı bir sığınak. Birlikte orada avuntu ve güven buldukları bir yer. O halde beni bu kadar yoğun bir aşkı hissederken o nasıl olur da...?

Gün olup beni seveceği düşüncesiyle de avunamazdım. Gençtim, romantiktim ama, aşkı zamanla büyüyüp gelişen bir şey olarak göremiyordum. Maddelerine uyulacak bir anlaşma değildi aşk. Yâ bir bütündü, sizi tümüyle içine alırdı ya da aşk değildi. Başka bir şeydi belki. Daha mantıklı, daha sakin bir şey. Kendine göre yine güzel bir şey... ama o şeyi istemiyordum ben.

Az sonra içime derin bir soluk çekip sakin bir sesle konuştum. Sesim hâlâ ince ve tonsuzdu. "Pekâlâ. Beni sevmediğini kabul ediyorum, Katya. Ama ben seni seviyorum. Kendi aşkımın ağırlığını sana yüklemek istemem ama, o duygunun varlığını da inkar edemem. O aşk var bir kere. Ve ben seni sevdiğim için de, hayatını durmadan korkulardan, gölgelerden kaçarak ziyan etmene izin veremem."

"Beni ikna etmeye çalışmanın yararı yok. Babamı seviyorum... senin beni sevdiğini iddia ettiğin kadar."

"Seviyor musun? Belki haklısın. Ama ona saygı duymuyorsun."

"Bu doğru değil! Nasıl söylersin bunu?"

"Eğer baban gençliğini ve geleceğini sırf kendisini korum için feda ettiğini bilse, buna izin verir miydi sanıyorsun? S ve Paul onun adına, kendisinin asla veremeyceği kararları veriyorsunuz. Onu beyinsiz bir çocuk yerine koyuyorsunuz."

"Jean-Marc, benim babam..." Kelimeyi zorla söyleyebildi. "... delidir."

"Evet, deli. Ama mantıksız değil. Sevmesini biliyor, duyguları tanıyor, kendi kararlarını vermeyi de başarabiliyor."

Sesi katılaştı. "Ona gerçeği anlatmayı düşünüyor olamazsın, değil mi?"

"Onu da düşündüm, evet. Seni kurtarmanın her yolunu düşündüm. Ama, yoo, ona söyleyecek değilim. Bu bana düşmez. Sana düşer, Katya. Ya da Paul'e."

"Ben asla yapamam. Sen yaparsın, o zaman senden sonuna kadar nefret ederim."

Acı acı gülümsedim. "Bu gece beni sevdiğini itiraf edersin diye ummuştum. Onun yerine, benden ebediyen nefret edebileceğin koşulların neler olduğunu dinliyorum. Pek başarılı değilim galiba, ne dersin?"

Basamaklardan inip yanıma oturdu, elini kolumun altına kaydırdı, başını omzuma dayadı. "Çok üzgünüm, Jean-Marc."

Başımı salladım, elini kolumla bedenim arasına kıstırıp sıktım. Bana dokunması, sıcaklığı hoşuma gidiyordu ama, gözyaşlarıma karşı diktiğim engeli de zayıflatıyordu. Gözlerimin gerisinde yeniden batmalar hissetmeye başladım. Dudaklarımı sıkıp ayağa kalktım. Beni ağlarken görmesini istemiyordum.

Ama o da kalkıp bana doğru geldi, beni kucakladı, vücudunu bana yaslayıp yavaşça öne arkaya sallandı. Sanki yaralı bir çocukmuşum gibi davranıyordu. Ona umutsuzca sarıldım. Yanağım onun başının yan tarafına dayalıydı. Yüzümü göre-

mesin diye. Saçları yumuşak, sıcacıktı. Kısa zamanda benim gözyaşlarımdan ıslandılar. Onları dudaklarımla kuruladım, sonra dudaklarım kulağı üzerinden kaydı, boynuna, boğazına indi... sonunda ağzım onun ağzını buldu. Vücudunun gevşeyip benimkine karıştığını hissettim. Karnı benimkine öyle dayanık ki kalça kemiklerinin basıncını duydum. Ben de ona yaslandım. Sanki bizi ayıran deri tabakalarını yarıp ortadan kaldırmak istiyormuşum gibi. Titriyordu vücudu. Boğazına bir şey tıkanır gibi oldu, pençeleri sırtımı kavradı, tırnakları derime battı; sertleşti, beni öyle sıkı tuttu ki, kaslarının titremekte olduğunu duydum...Birden kollarımda gevşedi. Öpüşmemiz yumuşadı, dudakların bir teması haline döndü. Sonra ağızlarımız birbirinden ayrıldı. Nemli ve son derece yumuşak olarak. Katya'nın gözlerinde bir karmaşıklık, sonra bir korku belirdi, ellerini göğsüme dayayıp kendini benden uzaklaştırdı, birbirimize değdiğimiz bütün o sıcak yerler birden soğumuş gibi oldu. Sinirli parmaklarıyla alnındaki saçları kaldırdı. Bakışları kaygılıydı. Onları benden kaçırdı.

"Ah, Jean-Marc," dedi soluk soluğa. "Özür dilerim. Çok korkunç bir şeydi bu yaptığım. Daha önce hiç başıma gelmedi... bu duygu. Bilmiyorum! Ama... hiçbir şey değişmiş değil. Bu seni seviyorum demek değil. İşte bu yüzden korkunçtu yaptığım... böyle hissedişim. Lütfen affet beni."

"Katya..." Ona doğru uzandım.

"Hayır!" Geri çekildi. Gözleri korkuyla iri iri açılmıştı. Sonra sakin bir sesle, "Hayır Jean-Marc," diye tekrarladı. "Hayır. Şimdi ben... artık eve dönmeliyim."

"Lütfen bırakma beni."

"Bırakmak zorundayım!"

"Katya, Paul'e bu akşamdan sonra seni bir daha görmeyeceğime söz verdiğimi biliyor musun?"

Gözlerini yere indirip başını salladı. "Evet. En iyisi budur, eminim." Soluması hâlâ kısa kısa ve hızlıydı. "Evet. En iyisi bu. Şimdi gitmeliyim."

Onu durduracak bir şey bulup söylemek istedim. Tekrar kollarıma alıp sakinleştirmek istedim. Soğuyan yerlerini tekrar ısıtmak... Ama ne yararı vardı? Ne yararı vardı?

İçime derin bir soluk çektim. "Peki... iyi geceler öyleyse, Katya."

Başını kaldırıp yüzüme bakmadı. "Elveda, Jean Marc," dedi alçak sesle. Sonra döndü, patika boyunca Etcheverria'ya doğru uzaklaştı.

Arkasından baktım. Ay ışığının benekleri beyaz elbisesinin üzerinde oynaşıyordu. Sonunda çalıların arasında görünmez oldu.

Hasır koltukta ne kadar oturdum, bilemiyorum. On dakika mı? Bir saat mi? Bilmeme olanak yok. Dizlerim bitişik, gözlerim görmeyen bakışlarla yaz köşkünün yer taşlarına dikili... kendimi çok yalnız hissediyordum. İçimde hayatımın sonuna kadar yalnız olacağıma dair de bir önsezi vardı. Bunu anlamak, hissetmek, acı veriyordu bana. Sakin bir umutsuzluk duygusu içindeydim.

Şu anda, yıllar sonra bu satırları yazarken bile, o anda orada oturan içi boşalmış, yalnız gence çok acıyorum. Acıyı artık duymuyorum. Ama onun acısını hatırlıyorum... Hem de canlıymış gibi.

Mantığım bana şimdi anlatacaklarımın gerçekten yer almış olamayacağını söylüyor. Olayları ve duyguları objektif olarak anlatmama olanak yok. Tek yapabileceğim, hatırladıklarımı elimden geldiği kadar tarif etmek. Bellek denilen şeyin travmatik olayları çarpıtarak hatırladığını bile bile hem de.

Orada öylece oturuyordum... ne kadar oturduğumun önemi yok, çünkü duyduğum eziklik zamanın ötesinde bir

şeydi. Neden sonra yaz köşkünün taşlarını yeniden net biçimde görebilmeye başladım, kendimi gecenin rutubetiyle ürperir buldum. İçime derin, titretici bir soluk çektim, ciğerlerim acıdı. Salies'e dönsem iyi olacaktı. Neden olmasın? Burada oturmakla, beklemekle ne kazanacaktım? Koltuktan kendimi iterek kalktım, yavaşça merdivenlere doğruldum. Birden kaskatı bir duvara çarpmışım gibi bir şok hissettim. Sağ tarafımda bir acı duydum. Galiba kırmızı bir ışık parladığını da görmüştüm ama, bu gözlerimin önünde değil, gerisindeydi sanıyorum. Ne bir ses hatırlıyorum, ne de bir patlama... ama biliyordum. Rüyada, kâbusta insan nasıl bilirse, öyle biliyordum vurulduğumu. Bahçe bir yana doğru yattı. Yaz köşkünün kapı kenarına tutundum. Herhalde ağzımı oraya dayamış olacağım, çünkü ağzımda boya kıymıklarının tadını hatırlıyorum. Karnıma bir buz yayılır gibi oldu. Bacaklarıma da. Omurgamdan aşağıya doğru giderek zayıfladığımı, güçsüzleştiğimi hissettim. Ben düşerken toprak bana doğru yükseldi. Yere değil, yerin içinden daha aşağılara doğru düştüm. Aşağı, aşağı... yankılarla dolu bir boşluğa, karanlığa. Bunları yazarken içimin bulandığını hissediyordum. Kalemi tutan parmaklarım gevşiyor. Aşağı, daha aşağı. Gözümün önünde değişik renklerde lekeler beliriyor, sonra ben aşağıya inerken, yanıbaşımdan yukarı doğru uçuyorlardı. Bir ses vardı. Tek bir ses. Kalın. Org notası gibi. Kulaklarımda çınlayıp duruyordu. Ölmekte olduğumu, korkunç bir sükunet içinde olduğumu fark ettim. Ölüyorum, dedim. Ölmekte olduğuma şaşırdım ama çok sakindim. Ölüyorum. Savaşma buna karşı. Mücadele etme. Bırak gelsin.

Ama olmaz! diye haykırdı içimdeki hayvan. Yaşa! Yaşa!

Solgun ışık lekesine doğru atıldım. Bunun son ışık olduğunu, gerisinde yalnızca karanlığın bulunacağını, mantığımı kullanmaksızın biliyordum. Ben yaklaşırken o ışık

büyüdü, yayıldı, yüzdü, sonra netleşti. Ay ışığı. Yüzüme yakın yerde bir yüksek ot. Bir çizme. Bir erkek çizmesinin burnu. Uzanıp o çizmeye tutundum, sonsuz düşüşümü engellemeye çalıştım. Ama çizme benim elimden kurtuldu. Tüm gücümü kullanarak yukarıya baktım. Orada tepemde, benden çok yukarılarda, sudaki bir hayal gibi titrek, Bay Treville'in yüzü görünüyordu.

Sesim boğuk, dilim dolaşarak, "Lütfen..." diye mırıldandım. "Lütfen..."

Sesi geldi. İçi boş gibi, çok uzaktan gelir gibiydi. "Ah, ulu Tanrım! Ulu Tanrım!"

İçimdeki siyahlık yine yükselmeye başlamıştı. Soğukluğunu da hissediyordum. "Lütfen?..."

Ve boşluğa yuvarlandım. Sonsuz bir siyahlık... ses yok... ışık yok... düşüş... yüzüyor gibi...

...yüzüyor gibi... beyaz bir şeye doğru... çizgili... parmaklık... kareler... bir pencere. Beyaz bir duvara oyulmuş bir pencere.

Salies'deki kliniğin beyaz duvarları mı? Ne? Klinik mi?

"Vay vaay! tıpkı Lazarus gibi! Ölümden değilse bile, pek kötü bir durumdan dönüverdi. Al, şunu iç, bitir bakalım." Doktor Gros başımı doğrultup bardağı dudaklarıma dayadı. "Fondip," dedi. "Kankancı kızların dediği gibi!" Son yudum boğazıma kaçtı, beni öksürttü, bu sarsıntıdan sağ tarafıma bir sancı saplandı. "Tadı pek kötü, biliyorum ama hastalarım tadı iyi olan ilaçların etkisine inanmaz. Nedeni dinsel herhalde. Bütün zevkler günah, bütün acılar yararlı anlayışına dayanıyor. Yo, yoo, konuşmaya çalışma. Çok kan kaybettin ve genel bir somatik şok geçirdin. Bereket versin, hayati organlarından yaralanan yok. İhtiyarlayana kadar yaşacaksın. Tıp mesleğinin buna pek sevineceğinden emin değilim ya..."

"Ne... ne oldu... nerede? nerede?..." Net düşünemiyordum.

"Konuşmacı yeteneklerini cilalamaya kalkmanın sırası değil, Montjean. Böyle saçmalamalar politikacılara ve papazlara özgü. Senin yine de bir süre konuşmamanı yararlı bulurum. İçini rahatlatmak için olayların birazını anlatayım. Genç Treville seni buraya kendi arabalarına koyup getirdi. Nişan talimi yaptığı silahları sana gösterirken bir kaza olduğunu anlattı. Ailenin geçmişiyle ilgili bildiklerimize dayanarak, bunun yalan olduğunu sanıyorum. Hemen jandarmaya başvurmak doğru olur diye düşündüm. Ama senin o aileyle ilişkilerinin ışığında, bunu yapmayı da sen kendine gelene kadar ertelemeye karar verdim. Sen de bu işi pek uzun sürdürdün. Bak, sabah oldu. Bütün gece burada, karşında oturdum durdum. Herhalde sana çıkaracağım faturayı görünce yeniden bayılırsın. Eee? Jandarmaya bildirilmesi gereken bir durum var mı?"

Başımı zayıf bir hareketle iki yana salladım.

"Hm-m-m. Bu akıllıca bir hareket mi, bilemiyorum. Ama iş senin işin... sana bırakmaya hazırım bu kararı. Gece boyunca hep bunu düşündüm. Başka düşünecek bir şeyim yoktu, anlıyorsun ya. Herhalde seni yaşlı adam vurdu, ha?"

"Bilemi... göremedim."

"Ama mantığa uygun, değil mi? Bu tür sosyal davranışları yüzünden adı çıkmış durumda."

Böyle alaycı konuşmaları hoşuma gitmiyordu ama, onu terslemeyecek kadar halsizdim.

"Seni vuran erkek kardeşi olamaz. Denildiği kadar keskin bir nişancıysa, bugün bu acıları çekiyor olmazdın zaten. Tüm tıbbi ihtiyaçlarını yaradana teslim etmiş olurdun... ihtiyaçların her ne ise. Can sıkıntısını geçirecek haplar herhalde. Ya da kurtulduğunu sandığın ailene yeniden kavuşmanın şokunu dindirecek haplar."

Başımı pencereye doğru çevirdim. "Sabah mı?"

"Evet. Bütün gece baygın kaldın. Ben pencereye dikilip şafağın söküşünü seyrettim. Yıllardır seyretmemiştim. Umarım gelecekte de seyredecek fırsat çıkmaz. Yine güzel bir gün yaşama tehdidi altındayız. Sana bir yararı olacağını sanmam ya!"

"Lütfen... lütfen kalkmama yardım et."

"Sersemleşme! Biliyor musun, aklıma bir şey geldi. Acaba Trevilleler'in oğlu sol eliyle ateş etmek zorunda kaldığında ne derece keskin nişancı olur? Bunu da düşünmek gerekir, ha? Düşünmek şart."

"Doktor Gros? Ben Etcheverria'ya gitmek zorundayım. Katya..."

"Beni dinle evlât. Yaran daha pek taze. Kurşun yanına dalmış çıkmış. Hak ettiğinden daha şanslı çıktın. Tanrıların aptallara sarhoşlara ve âşıklara karşı olan o garip sevgisinden yararlandın herhalde. Ama çok kan kaybettin."

"Gitmem şart!"

"Eşeklik etme, Montjean. Sana içirdiğim şey uyku ilacıydı. Birkaç dakikaya kadar yine kendinden geçeceksin, tehlikeden de korunmuş olacaksın. Bununla mücadele etmene gerek yok."

Kadife gibi bir uyuşukluğun beynime yükselmekte olduğunu daha şimdiden hissediyordum. Yararı olmadığının farkındaydım ama yine de mücadele ettim. Katya'nın bana ihtiyacı vardı. Uyuşturucu üzerimde egemenlik sağladığı zaman iç bulandırıcı bir savaşım ve korku içindeydim.

Tekrar kendime geldiğimde odada yalnızdım. Ter içindeydim. Öyle halsizdim ki başımı pencereye çevirmek için bile büyük çaba harcamam gerekiyordu. Pencereden gelen ışığa bakılırsa, galiba öğleden sonraydı. Titreyerek doğruldum, ayaklarımı yatağın yanından sallandırdım. Başım döndü, sonra geçti, yerini bir baş ağrısı ve zonklama aldı. Geceliğimi toplayıp kaldırdım, plasteri açıp yaramın durumuna baktım. Pek taze ve pespembeydi. İki çirkin siyah iplik görünüyordu

orada. Doktor Gros'un dikişleri. Ama yara derin değildi. Kanama yoktu. Tekrar yapıştırdım, yatağa tutunarak ayağa kalkmaya cesaret ettim. Başım fena halde döndü, içim acıyla doldu, ama yine de ayakta durmayı başardım. Elbiselerim karşı duvardaki çivide asılı duruyordu. Dikkatli hareket ederek, sık sık tutunarak giyindim. Başım döndükçe duvara dayanıp bekliyordum. Elbiselerim lekelenmişti. Gömleğin sağ tarafı kanlardan kaskatıydı. Yine de, eve gidip kılık değiştiremezdim. Doktor Gros yokluğumu fark edip patırtı koparabilirdi. Gizlice arka kapıdan çıktım ve ahırlara yöneldim. Seyis çocuk, samanların üzerinde uyuyordu. Kısrağı arabayı koştu. Az sonra Salies'den çıkmış, Etcheverria yoluna koyulmuştum.

Arabanın sarsıntısı başlangıçta canımı acıttı ama az sonra geçti. Serin rüzgar ve limon rengi güneş ışığı beni diriltmeye, gücümü yeniden kazandırmaya başladı.

Etcheverria'da ne bulacağımı tahmin bile edemiyordum. Oraya ne yapmaya gittiğimi bile tam bilmiyordum. Hayal meyal bir fikrim vardı ancak. Ama Katya'nın bana ihtiyacı olduğunu biliyordum. Oraya gitmemi hiçbir kuvvet engelleyemezdi.

Ağaçlı yola girince rüzgar kesildi. Atın nal sesleri bu sessizliğin içinde bir garip çınlıyordu. Bahçenin çürümekte olan duvarı boyunca ilerledim. Çakıllı avluya varınca arabadan inip biraz durdum. Evin ön kapısı ardına kadar açıktı. Duyulabilen tek ses, rüzgarın üst dallarda çıkardığı sesti. Burada tarif etmesi pek güç, ama hissetmesi pek kolay bir terk edilmişlik havası vardı. Buz gibi bir korku, ensemdeki saçları dimdik kaldırdı. Geç kalmış olduğumu anlıyordum. Geç kalmıştım... neye? Onu bilmiyordum.

Orta holden geçtim, Katya'ya seslendim. Cevap gelmedi. Salona baktım. Kimse yoktu, Yemek odası da boştu. Küçük holden yürüyüp Bay Treville'in çalışma odasına vardım, kapıyı tıkırdattım. Cevap gelmedi. Kapıyı itip içeriye girdim. Masa-

nın üzerine kitaplar ve kağıtlar düzensiz biçimde yığılmıştı. Her zamanki halinde, yerlerde de açık duran kitaplar, kutular vardı. Bilim adamı bir dakikalığına dışarıya çıkmış neredeyse dönüp taşınmak üzere kutuları yerleştirmeye devam edecekmiş gibi.

Merdivenin dibinde durup, "Katya?" diye seslendim. Cevap gelmedi. "Katya!" Sessizlik. Merdivenleri sessizce çıktım, daha önce ayak basmadığım üst kat holünde durakladım. Merdivenin duvarları, açık duran ön kapıdan dökülen güneş ışığıyla pırıl pırıldı. Ama üst hol karanlık, oraya açılan kapıların da hepsi kapalıydı. Bu odalardan hangisinin Katya'nın odası olduğunu bilmiyordum. En yakın olanına gidip vurdum. Cevap çıkmayınca itip içeriye baktım. Panjurlar yarı kapalıydı. Işık perdelerin arasından sızarak geliyordu. Loştu burası. Yatağın üzerinde birinin uzanmış yattığını ancak görebildim. Bir erkek. Giyimli. "Paul?" diye seslendim yavaşça. "Bay Treville?" Adam kıpırdamadı. Yavaşça yatağa yaklaştım.

Bay Treville'di. Başını yatağın başucu panosuna yaslamıştı. Çizmeleri hâlâ ayağındaydı. "Bay Treville? Efendim?" Rüzgar perdeleri biraz havalandırdı, sonra yine kapattı. Bu arada parlayan ışıkta onun yüzünü görebildim.

Bakışlarım şok ve tiksintiyle başka tarafa döndü. Şakağında ufacık, kara bir leke vardı. Sağ şakağında. Yüzünün sol tarafı da tümüyle sol tarafı da tümüyle uçmuştu. İçimi bir bulantı kapladı. Dizlerimin gevşediğini hissettim. Yatağa tutunup baygınlığın geçmesini bekledim. Sonra sendeleyerek odadan çıktım, holde durdum. Bu şokun etkisi içinde, kafamda bir tek düşünce vardı. Katya'yı bulmalıydım! Hole çıkan öbür iki kapı kapalıydı. Kendimi zorlayarak bunlardan birincisine yaklaştım, elimi tokmağa uzattım. İçeride ne bulacağımdan korktuğum için, o tokmağı çevirmek üzere kendimi zorlamam gerekiyordu.

"Orası Katya'nın odası, Montjean."

Soluğum boğazıma tıkandı, hemen döndüm. Merdivenlerin tepesinde Paul'un gölgesi durmaktaydı. Aşağının ışığı arkadan vurduğu için ayrıntıları görmeye olanak yoktu.

"Onu rahatsız etmen doğru olmaz." Sesinde bir gariplik vardı... haşin... gerilim dolu. "Korkunç bir olay yaşadı. Bırak dinlensin."

Holün karanlığı içinden ona doğru baktım. Elbiseleri üzerinden sarkıyor gibiydi biraz. Saçları da rastgele kesilmiş, darmadağındı. Sağ elinde taşıdığı tabanca yanında sallanmaktaydı.

Ama yüzü, loş ışıktı bile yavaş yavaş belli olmaya başlamıştı... Gözlerdeki o yumuşak duygusallık...

İçimi buz gibi bir korku kapladı, cildim ürperdi. "Katya?" diye soludum.

"Dinleniyor dedim sana. Rahatsız etmene izin veremem." Sesini kalınlaştırabilmek için boğazını kasıyor, kendini zorluyordu. Bunun sonucunda hışırtılı, boğuk bir ses çıkarıyordu. Tekrar ürperdim.

Düşünmem gerekiyordu! Duygularımı kontrol etmek zorundaydım. Sakin ol, düşün. "Ona... ona bir bakabilir miyim... Paul? Bir saniyecik!"

Beni uzun uzun süzdü. "Pekâlâ. Ama uyandırma sakın. Dinlenmeye ihtiyacı var. Çok bitkin... öyle bitkin ki!..." O hışırtılı sesin içinde sezilen hüzün ve merhamet bir çelişki yaratıyor, insanı ürkütüyordu.

Kalbim çarparak, içim korkuyla dolu, kapıyı biraz itip araladım. Bu oda da epey karanlıktı. Perdelerin arasından sızandan başka ışık yoktu içeride. Kapıyı arkamdan yavaşça kapayıp yatağa doğru yürüdüm. Paul sırtüstü yatıyordu. Kolları yanlarındaydı. Bacaklarını dosdoğru karşıya uzatmıştı. Ölmüştü. Katya onun üzerine kendi beyaz elbiselerinden birini örtmüştü. Yakayı çene altına yerleştirmiş, kollarını Paul'un

kolları üzerine dikkatle sermişti, sanki elbiseyi giymiş gibi bir etki yaratmıştı. Yüzü böyle rahat bıraktığında Katya'nınkine daha da çok benziyordu. Bu da görüntüye iğrenç bir gerçeklik katmaktaydı.

"Ah, Tanrım!" diye soludum.

Elbiseyi aşağıya doğru katlayınca, gömleğinin ön tarafındaki kanları gördüm. Lekenin tam ortasında küçük, kara bir benek vardı. Kalbinden vurulmuştu. Ama yatakta hiç kan yoktu. Başka bir yerde vurulup buraya kadar taşınmış, getirilmişti. Sürüklenmişti daha doğrusu. Yukarıya... Katya'nın odasına. Bu koca vücudu merdivenlerden yukarıya, bu odaya kadar taşımanın ne kadar zor olacağını düşünerek tekrar ürperdim. Hele de kaldırıp yatağa yatırmak...

Elbiseyi tekrar dikkatle üzerine serdim, gerileyip hole çıktım, kapıyı arkamdan kapattım.

Merdivenlerin başındaki yerinde duruyordu hâlâ. Kıpırdamamıştı. "Uyuyor mu?" diye sordu.

Derin bir soluk aldım. "Evet. Şey... dinleniyor."

"İyi!" dedi aynı gıcırtılı sesle. Bir an sessizlik oldu.

"Ben... Paul? Seninle bir iki dakika konuşabilir miyim?" Sesim kararsızdı.

Katya tıpkı Paul'un yaptığı gibi bir kaşını kibirli bir tavırla havaya kaldırdı. "Konuşman şartsa konuş, dostum." Dönüp önüm sıra merdivenlerden inmeye başladı. Arkasından inerken, saçlarını kendi kendine, rastgele kesmiş, sonra da suyla ıslatarak yatırmaya çalışmış olduğunu gördüm.

Bir Boğulan Bakire daha mı?

Aylar sonra bu olayları sağlam kafayla düşündüğümde, o sıra kendime bir zarar geleceğinden hiç korkmamış olduğumu fark ettim. Korkuyordum, doğru... ama kendim için değil. Katya'nın tam anlamıyla deli olduğunu anlıyordum. Kardeşini tabancayla öldürdüğünü biliyordum. Hatta belki babasını da.

Beni öldürmeyeceğine inanmam için hiçbir neden yoktu. Oysa yine de duygularımın arasında bu tür bir korku duymamaktaydım. Belki de ölmek, her şeyden kurtulmak fikrinin kendine göre bir çekiciliği vardı.

En baskın duygum acımaydı... sevgi ve acıma... beni ona doğru çeken şeyler bunlardı. Vücudu Paul'un üstüne uymayan elbiseleri içinde ufacık, kolayca kırılabilecek kadar ince görünüyordu. Saçları arasından ıslak bukleler kabarmaktaydı. Trajikomik bir palyaçoya benziyordu. Yarı iğrenç, yarı patetik... onu kollarıma alıp avutmak, rahatlatmak istiyordu canım. Ama onu gerçeğe döndürebilmenin bir tek yolu varsa, o yolun mutlaka onu serbest bırakmaktan geçeceğini biliyordum. Kendini hangi rolde güvenli hissediyorsa o rolü oynamasına izin vermeliydim. Zihnindeki fırtınalardan nereye sığındıysa, orada kalmalıydı şimdilik.

Salona girdik. Bana doğru döndü, Paul gibi kasılıp, tıpkı onun o sıkkın, genizden gelen sesiyle sordu. "Herhalde biraz brandy hoşuna gider, ha? Bahçede bir bayana ilanı aşk ederken vurulmak, herkesin her gün karşılaştığı bir olay değil ne de olsa. Bunu kutlamak gerekir."

Bana uzattığı brandy'yi kabul ettim. Kendine almadı. "Taraçada içelim mi?" diye sordu. "Bugün de Katya'nın bayıldığı o güzel günlerden biri. Belki de yalnızca doğanın güzelliğinden konuşuruz."

Peşi sıra taraçaya çıktım, oturdum. O da karşıma oturdu. Ayak bileklerini çaprazlamış, dizlerini bitiştirmişti. Vücudunun zarif çizgileri, kıyafetiyle çelişiyordu.

Nereden başlamalı? Ne söylemeli? Passy'de öğrendiğim hesaplı, profesyonel konuşma uslubuna kayar buldum kendimi. Çevresindeki olayların ne kadarının farkında olduğunu anlamak için ona, "Baban nasıl?" diye sormakla işe başladım.

Yüzüme çabucak baktı. Gözlerinde güvensizlik vardı. "Seni

holde gördüğüm zaman babamın odasından çıkıyordun. Öldüğünü bal gibi biliyorsun."

Başımı salladım. "Evet. Çok üzüldüm. Nasıl öldü?"

"Sevgili dostum, tıbbî geçmişi olan biri, senin kadar tecrübesiz olsa bile, bir bakışta onun kendi kendini vurduğunu anlar sanırdım... Kibar kurtuluş yolunu seçti."

"Neden kurtuluş?"

"Seni bahçede bulduğu zaman babam..." Cümlenin orta yerinde birden durakladı, bana baktı. Gözlerinde aklının karıştığı, içinin kuşkuyla dolduğu okunuyordu. Konuşmaya başladığında o genizden gelme ses kaybolmuştu. Katya'nın sesiyle konuştu. "Anlayamıyorum... sen vurul..." Parmak uçlarını alnına dokundurdu.

"Vurulmuştum, evet. Ama yalnızca yaralandım. Ciddi değildi."

"Yalnızca yaralandın mı? Evet ama..." Gerçeklerden uzaklaşır gibiydi. Yüz ifadesi dalgınlaştı. "Evet ama ben..."

"Babanın beni bahçede bulduğunu söyledin," diye cesaret verdim ona. "Ama beni vuran o değildi, değil mi?"

"Babam mı? Buna kim inanır? Babam yumuşacık bir insandır. Dünyada kimseye zarar vermez."

"Dinle beni..." Uzanıp elini tutmak, onu rahatlatmak için can atıyordum. Ama kendi kişiliğiyle Paul'un kişiliği arasındaki boş alanın neresinde olduğunu bilmeme olanak yoktu. Paul benim temasımdan hoşlanmazdı. Bir kişilikten öbürüne geçişindeki küçük işaretleri, belirtileri okumayı da kısa zamanda öğrendim. Sesin boğuklaşıp alçalması, gözlerin kısılması, ağzın Paul'e özgü küçümseyici ifadeye bürünmesi gibi. Ama şu anda karşımdakinin ikisinden hangisi olduğu konusunda ancak tahmin yürütebilirdim. "Dinle... Paul? Dün bana, Paris'te neler olduğunu anlatmıştın. Lütfen biraz daha anlatır mısın o olayı?"

Tabancayı kucağına koydu, dalgın gözlerini bahçeye doğru

çevirdi. Sesi ifadesiz, yamyassıydı. "Herhalde dün sana gerçeği söyledim... daha doğrusu, gerçeğin tümünü söylemedim."

Arada "herhalde" kelimesini kullanması, yeniden Paul'un kişiliğine döndüğünü, yalnız geçmiş olayları tam bilemediğini anlattı bana. İnsanlar arası ilişkiler konusunda epey zeki ve kurnazdı.

"Eh, şimdi doğrunun tümünü söyle öyleyse. Paris'ten başla. Salies'e taşınmanızdan hemen önceki günlerden."

Gözlerindeki bakış katılaştı, burun delikleri hafifçe açıldı. Konuşmaya başladığında sesi yine benim iliğimi donduran o gıcırtılı sesti. "Aslında ondan çok daha önce başladı, dostum. Hem de çok uzun zaman önce. Zavallı Katya'nın genç kızlıktan kadınlığa ilk adımlarını attığı sıralarda. Küçük, acemi Hortense olduğu sıralarda."

Birden anlar gibi oldum. "On beş buçuk yaşındayken mi?"

"Evet. Tam on beş buçuk." Bana bakıp hafifçe gülümsedi. "Herhalde hayaleti düşünüyor olmalısın, ha?"

"Evet, onu düşündüm. Ne oldu Katya'ya on beş buçuk yaşındayken?"

Kaşlarını çattı. Bu anıdan uzaklaşmak ister gibiydi. "Düşünmesi hoş bir olay değil. Çirkin... utanç verici bir..."

Sezgilerim Katya'nın bu olayı anlatamayacağını fısıldıyordu. Bunu Paul'den öğrenmek zorundaydım. "Lütfen anlat bana... Paul."

Bir süre sessiz kaldı, sonra konuşmaya başladı. Gözleri bahçenin ortalarında, bir yere görmeden bakıyordu. "O yaz bir arkadaşım bir aylığına konuk gelmişti. Yakışıklı bir serseriydi, benden de birkaç yaş büyüktü. Beni kumara, diğer uygar eğlencelere o takdim etti. Hemen her gece çıkıyorduk. Ya kumar oynuyor ya da St. Denis'in kaldırım dilberlerini eğlenceli pozlara sokuyorduk. Benim sınıfımdan gençler için tipik bir tutum. Çılgın bir hayat.

Bu genç Katya'ya sık sık takılır, onunla flört ederdi. Yirmi yaşına varmış erkekler, genç kızlara hep yaparlar bunu. Onların utangaçlığından, ürkekliğinden zevk alırlar. Yemek boyunca sohbet eder, bahçede yürüyüşler yaparlardı. Tahmin edebileceğin gibi, kızkardeşim onun bu ilgisinden hem hoşlanıyor hem de bunu iltifat sayıyordu. Ben pek önemsemiyordum. Hatta oyuna ben de katıldım. Delikanlıya duyduğu hayranlıktan ötürü ona takıldım. Erkek kardeşler bunu genellikle yapar hani.

Delikanlının bir gaddar yanı vardı. St. Denis kızlarına davranışından fark ettim. Ama Katya'ya olan davranışı için kaygılanmak aklıma gelmedi. Ne de olsa aynı sınıftan, kibar insanlardık, Katya da benim kardeşimdi. Tabii o zaman henüz Katya değildi. Hâlâ Hortense'dı. Durmadan kızaran, utangaç Hortense..." Gözleri indi, hayale dalmış gibi oldu.

Bir anlık sessizlikten sonra, "Evet?" dedim.

Ellerini kucağında, tabancanın üzerinde kavuşturmuştu. Bir elinin tırnakları öbür elinin avucuna batıyor gibiydi. "Onun... onun ırzına geçti." Gözleri telaşla benimkileri aradı. Sanki bu kadar korkunç bir şeyin mümkün olup olamayacağını soruyordu. "Hortense'ın ırzına geçti. Hortense'ın ırzına geçti!"

Bunu tahmin ediyordum. Korkum baştan beri giderek artıyordu. Ama duyduğum anda buz gibi kesildim. Kelimelerin çoktan ölmüş olan zavallı Hortense'a karşı böylesi bir acıma duygusu yansıtması etkilemişti beni. Ona sarılmak, avutmak geldi içimden. Ama soruları sürdürdüm. Zihnini boşaltmak, onu konuşturarak içine attığı bu korkularla yüzleşmesini sağlamak, yaraları ortaya çıkarıp anlayışın, tedavinin ışığına tutmak istiyordum. Sesimi tarafsız ve tonsuz çıkarmaya çalışarak, "Evet, Hortense'ın ırzına geçti." dedim.

Peşpeşe birkaç hızlı soluk alıp sakinleşmeye çalıştı. Konuştuğu zaman sesi yine boğuktu. "O gece o arkadaşımla

birlikte eve döndük. Yine her zamanki gibi geç döndük. Ama bu sefer her zamankinden biraz daha sarhoştuk. Yatağıma yıkıldım, bir dakika içinde sızdım. O gizlice odadan çıkıp Katya'nın kapısını vurmuş olmalı. Ay ışığında bahçede dolaşmayı önermiş ona. Tatlı, ılık, güzel bir geceydi. Hortense da yeni yetmelik aşkı içinde heyecan doluydu. Herhalde gece yarısı gizlice çıkıp bir gençle bahçede dolaşmanın heyecanı da karışmıştı işe." Katya gülümsedi. Gözleri yaramaz bir pırıltıyla parladı. Alt dudağını dişleri arasına sıkıştırdı, omuzlarını hafifçe kaldırdı. "Kıyafetimden çok utanıyordum. Geceliğim o uzun, pazen geceliklerdendi. Hiç de dişi bir kılık değildi. Saçlarımı da açmıştım. Dolaşmıştı saçlarım yatakta..." Saçlarına dokundu, ifadesi heyecandan kararsızlığa, korkuya dönüştü...

İlk defa olarak Hortense'la karşılaşmıştım. Bahçedeki tatlı hayaletle.

...İfadesi yine değişti, parmakları saçlarından ayrıldı. Gözlerinin önünde bulutlar uçuşur gibi oldu. Sonra çene kaslarının gerildiğini gördüm. Paul'un sesiyle konuştu. "Sana söylemiştim. Adamın zalim bir yanı vardı. St. Denis fahişelerinin canını yakmaya bayılırdı. Üstelik sarhoştu da. Hor... Hortense'ı yere, çiçekliğin çamurları içine yıktı, ona yumruklarıyla vurdu... dövdü onu!... Dudağı patladı... midesine de yumruk attı. Sert... tekrar tekrar!"

"Sana acı veriyorsa, bunları anlatmak zorunda değilsin."

"Parmaklarını onun gözlerine bastırdı! Bağırırsa gözlerini oyacağını söyledi... kabuğundan fırlayan üzümler gibi... kulağına bunu fısıldadı... kabuğundan fırlayan üzümler gibi! Gözlerine öyle bastırdı ki, kız ışık pırıltıları görmeye başladı! Acıdı çok! Sonra adam... Sonra...!"

"Bana anlatmak zorunda değilsin, Katya!"

"Ah, Jean-Marc! Öyle şeyler yaptı ki bana!" Ağlıyordu. Hıçkırıkları boğazına tıkandı. Ben tam onu kollarıma almak üzere

ayağa kalkarken ifadesi birden tekrar donuklaştı. Yüzü gerildi, dudakları inceldi, gözleri, hâlâ yaşlarla sırılsıklam olduğu halde, katılaşıverdi. Elimi omzuna koyup pat pat okşadım. Canı sıkılan bir erkek dostumu avutuyormuş gibi.

Yeniden konuştuğunda Paul'un tonsuz, genizden sesini duydum. "Nedenini asla bilemeyeceğim ama o sabah şafak sökerken uyandım. Akşamdan kalma olduğum halde. Biraz açılmak için bahçede dolaşıp hava almak istedim. Onu orada buldum. Bahçedeki salıncağa oturmuştu Hortense. Çırılçıplaktı. Cildi buz gibiydi. Durmadan titriyor, ürperiyordu. Yüzü... Kan içinde ve şiş şişti. Orada öylece oturuyor, gözü karşıda, sallanıyordu. Bir tek notayı tekrar tekrar söyleyip duruyordu. Sabahlığımı ona sarıp kaldırdım, eve getirdim. Uysal uysal geldi. Sanırım beni fark etmedi bile. Onu elimden geldiği kadar temizledim, yatağına yatırdım, üzerine kuştüyü yorganlar örttüm. Karşı koymadı ama bana yardımcı da olmadı. Bir bebek gibiydi tıpkı. Ruhu uçmuş, içi boşalmış gibiydi. Saatlerce yanında oturdum, saçlarını okşadım, her şeyin yoluna gireceğini anlattım ona... her şeyin yoluna gireceğini. Orada öylece yatıyordu. Gözleri tavana bakıyor, ama görmüyordu. Sözlerimi anladığını bile sanmıyorum. Ama belki insan sesinden bir avuntu duyuyordu. Sonunda... öğleden sonra geç saatlerde... birden uyudu. Göz kapakları bir anda kapandı, derin bir uykuya daldı... öyle derin uyuyordu ki, bir an öldü diye korktum."

Katya sustu, tırnaklarını batırdığı avucunu kaşıdı. Orada kırmızı tırnak izleri kalmıştı. Elimi omzundan çektim, yerime oturdum. Sandalyemi ona biraz daha yaklaştırdım. "Ama tabii ölmedi," dedim. "Yaşadı."

Yüzünde incecik, acı bir gülümseme belirdi. "Yo, ölmedi. Ama yaşamadı da. Katya'nın utancını hizmetkârlardan saklamak için... ben öyle düşünüyordum! Katya'nın utancı, diyordum! Ulu Tanrım, erkekler nasıl böyle düşünebiliyor,

Montjean?" Gözlerini yumdu, derin, uzun, ürperti dolu bir soluk çekti, sonra devam etti. "Utancını hizmetkârlardan ve dış dünyadan saklamak için herkese onun suçiçeği çıkardığını karantinada olduğunu söyledim. Odasına bir tek ben girebiliyordum. Çünkü ben suçiçeğini daha önce çıkarmış olduğum için bağışıklığım vardı. İki hafta boyunca gece gündüz başını bekledim. Açılır kapanır bir yatak getirtip orada yattım. Tepsiyle getirilip kapının dışına bırakılan yemeklerle besledim onu. Ve saatlerce konuştum onunla. Susmaksızın, bir sürü sakinleştirici saçmalık anlattım. Çocukken yaptığımız yaramazlıkları hatırlattım, iyileştiği zaman ne gibi planlarım olduğunu söyledim. Sessizliği önlemek için her şeyi yaptım. Çünkü o hiç konuşmuyordu. Ya yatağında yatıyor, ya pencere yanındaki koltukta oturuyordu. İçine kapanmıştı. Gözleri hiç benim gözlerime bakmıyordu. Zamanla çürükler, morluklar geçti, ama o hâlâ bana uzak... kaldı... sanki başka yerdeydi."

"Senin için de çok zor günler olmalı, Paul," dedim. "Ne de olsa, sen kendin de çok gençtin. On beş yaşında..."

Başını salladı. "Evet. Liseyle üniversite arasındaki yaşdaydım. İki yıl erken başlamıştım okula çünkü." Yüzüme Paul gibi baktı. Sanki bu sıkıcı konudan bunalmıştı. "Çok zeki bir çocuktum kendime göre bu yeni bulduğum arkadaşın yardımıyla da ilk defa olarak kanatlarımı deniyordum. Erkekler ne kadar şanslı! Keşke Katya da erkek olsaydı. Katya da ne kadar isterdi erkek olmayı! Ah bir erkek olsaydı! Erkeklerin ırzına geçilmez! Haksızlık bu!"

"Anlıyorum."

"Haksızlık! Erkek olmak o kadar güvenli ki!"

Koluna dokundum. "Haklısın. Haksızlık. Doğru değil."

"Nereden biliyorsun?" diye terslendi.

"Gözlerinde bir anlık nefret parıldadı, sonra umutsuz bir acıma ifadesi içinde eriyip kayboldu. "Evet... Katya erkek olmalıydı."

Kısa bir sessizlikten sonra, "Paul" dedim. "Az önce Hortense için ölmedi ama yaşamadı da demiştin. Ne demek istedin?"

"Ne söyledimse onu. Hortense asla iyileşemedi. İyileşen Katya oldu. Bir gün kısa bir süre için odasından çıkmıştım. Döndüğümde onu ilk kez giyinmiş buldum. Beni neşeyle gülerek, konuşarak karşıladı. Enerji doluydu. Planlar anlatıp duruyordu. Parka gitsek mi, diyordu. Belki yolda bir pastaneye de uğrarız, diyordu. Karnı çok açtı. Canı belli bir pastayı istiyordu. Biraz da elbise alışverişi yapmak niyetindeydi. Sırtındaki elbisenin tek hoşuna giden elbisesi olduğunu söyledi. Belki fark etmişsindir, her zaman beyaz giyer. Bekaret rengi mi?" Bu sonsöz Paul'un alaycı tonunda söylenmişti. "Eski canlılığına, yaşam sevincine döndüğüne çok sevindim. Onu alıp Paris parklarında dolaştıracağımı söyledim. Pastanelerin raflarını bomboş bıraktıracak kadar pasta yedirecektim. Eve bir araba dolusu elbiseyle dönecektik. Hepsi de beyaz. Madem beyaz istiyor, beyaz alırdık biz de." Bunları anlatırken bir ara adını da söyledim. Kaşlarını çattı, bana artık kendisinin Hortense olmadığını söyledi. Yeni bir adı vardı. Katya. "Nasıl buldun?" diye sordu bana. "Harika bir genç kız için harika bir isim," dedim.

"Bundan sonraki haftalarda pek neşeliydi. Her an şarkılar söylüyordu. Hayat doluydu. Ama ne yazık ki bu sefer de kelime oyunlarına merak sarmıştı. Çift anlamlı sözler, kelimeleri başka anlam için kullanmalar, kafiyeler falan. Bu düşük düzeyli espri merakı konusunda ona sitem edip duruyordum ama sonunda durumu fark ettim. İki ayrı anlamı olan kelimelerin, iki ayrı gerçeği ifade eden simgelerin onun gözünde, mantıksız olsa bile, özel bir önemi, hayran edici bir niteliği vardı. Ne de olsa, vücudunda iki ayrı kişilik yaşamıştı onun. İlk haftalarda, belli etmeden, başına gelen olaya biraz değinmeye, konuyu açmaya çalıştım. Rahatlayıp benimle o konuda konuşabilmesini istedim. Bunda utanılacak bir şey

olmadığını, olayın onun suçu olmadığını görsün istedim. Hatta bir keresinde o adamın adını bile ağzıma almak cesaretini gösterdim. Laf arasında tabii. Hafife aldı, şaka tonunda bana, artık pek görünmüyor, dedi, sonra da, acaba ona hayran olduğum için mi kaçtı bizlerden, diye takıldı. O zaman anladım. Gitmişti. Unutulmuş, yok olmuştu olay. O korkunç sahne, belleğinden tümüyle silinmişti. Hortense o anıyla bir arada yaşayamazdı. Bu yüzden onun yerine Katya geçmişti. O aynı anıya sahip değildi. Başına böyle bir şey gelmemişti. Yüzüme kendine özgü araştırıcı ve aynı zamanda eğlenen bakışlarla baktı. "Hepsi bu kadar işte. Anlıyorsun, değil mi? Anıların hepsi gitmişti! Gitmişti!" Bir daha gülümseyip omuzlarını hafifçe kaldırdı.

"Hepsinin tümüyle silindiğinden emin misin?" diye sordum.

Gözlerinde bir anlık, belli belirsiz bir değişiklik oldu. Bakışlar yumuşadı. Katya'nın bakışlarına dönüştü. Biraz yüzeyselleşti. Konuştuğunda ses yine Paul'un sesiydi. "Eh, arasıra birtakım parçalar su yüzüne çıkıyordu tabii. Batan bir geminin enkazı gibi. Örneğin beyaz elbiseler. Birden anatomiye merak sarması. Şu Avusturyalı'nın yazılarına ilgi duyması. Neydi adı... Freud. Herhalde... farkında olmaksızın, kendisine neler olduğunu anlamaya çalışıyordu... ve de bunların niçin olduğunu. Ama zehirin yüze çıkması epey uzun sürdü. Yıllar aldı, yıllar." Sesi uzadı, söndü. Sanki zihni, aklından geçen şeyi boşaltmış gibi. Gözü kucağındaki tabancaya ilişti, kaşları çatıldı. Onu ilk defa görüyormuş gibi oldu. Sonra tabancayı kaldırıp göğsüne yasladı, kucakladı. Gözleri bahçeye ve bulutsuz göklere baktı.

"Paul?" dedim tedirgin bir sesle. "O tabancayı alabilir miyim?"

"Ne?" Yüzüme komik bir inanmazlık ifadesiyle baktı. Ömründe bundan saçma bir öneri duymamış gibiydi. "Tabii ki alamazsın, dostum! Ne saçma bir düşünce!"

Omurgamda bir korku duygusu dolaştı. Ayağa kalkıp gerindim. "Konuşurken biraz yürüsek olmaz mı?" dedim. "Yan tarafım uyuştu burada oturmaktan."

"İstersen." Önüme düşüp patika boyunca yürüdü. Paul'un Alos'da, meydan kavgası sonundaki kasıntı yürüyüşünü hatırlatan adımlar atıyordu.

Yürüyüş bana kafamı toplama fırsatı tanımış oldu. Bir tür anlayıp kazanmayı başardım. Katya'nın gerçeklerden kaçışı, Passy'deyken okuduğum tipik örneklere pek benziyordu. Klasik bir olaydı adeta. Ruh doktoru olmaktan o yazıları okuyunca vazgeçmiştim ben. Irza geçme olayı romantik ve yeni yetme Hortense'ın duygularını öyle yaralamıştı ki, artık yaşayamazdı. Bu yüzden de... ölmüştü Hortense. Solgun hayalet olmuştu. Durmadan bahçede dolaşıyordu. Onun yerine ise Katya geçmişti. Yeni doğmuş, dolayısıyla bakire Katya. Her zaman beyazlar giyen Katya. Anatomiye ve psikolojiye ilgi gösteren Katya. Kucaklayıp öptüğüm zaman uzak bir hayale dalıp donan Katya. Yani başka bir deyimle, fiziksel aşkın itkilerine uyabilecek olan vücudundan çıkmış, o utançtan uzaklaşmıştı. Dün geceki olay onu ne kadar üzmüş olmalıydı. Ayrılmamızın heyecanı içinde, vücudundan ayrılmaya fırsat bulamamış, aşkın zevki bir an içinde sarıvermişti onu! Ne sersem, ne budalaydım!

Şimdi de, her nedense, artık Katya kişiliğini de kullanamaz olmuştu. Bu sefer Paul olma yolundaydı. Ama geçiş henüz tam olarak gerçekleşmemişti. İki kişilik arasında gidip gidip geliyordu. Ne tam Katya, ne de tam Paul'du. Neden sallanıp duruyordu iki kişilik arasında? Belki de kendisine olanları en iyi şekilde, aradaki bu noktadan bakarak anlayabileceği için. Bana bir şeyler anlatıp duruyordu. Anlattıklarının arasında hem olaylar, hem de olayların ardındaki düşünceler vardı. Onları ne Katya, ne de Paul tek başına tam olarak anlayabilirdi. Birinin dıştan, öbürünün içten bakışı bir araya gelince, çok

iyi anlaşılabiliyordu ama olay. Kendisi bu ıssız aralıkta kaldığı sürece, kendi başından geçenleri ve kendi duygularını Paul'un tarafsız bakış açısından görebiliyordu. Ama görünüp incelemeyi bitirdiği zaman ne olacaktı? Yolculuğuna devap edip Paul mu olacaktı? Yoksa Katya'ya mı dönecekti?

Patika boyunca onun peşinden yürüdüm. Kırpık kırpık saçlarının altında ensesi, incecik boynu görünüyordu. Paul'un kocaman yakasının içinde dönecek gibiydi boynu. Anlamak istediği şey her neyse, onu öğrenmesine yardım etmem gerektiğine karar verdim. Tek umudum buydu. Yeniden benim sevdiğim Katya olmasının tek yolu buydu. "Evet?" diye sordum, alçak sesle. "Daha sonra Katya'nın hayatı o korkunç gecenin öncesindeki gibi devam edip gitti herhalde, değil mi?"

Omuzlarını hafif kaldırıp başını çevirerek cevap verdi. "Aşağı yukarı. Yıllar geçti, o da büyüyüp çok hoş bir kadın oldu. Paris sosyetesinde ailesinin ve kendisinin durumu düşünülürse, yaşı geldiğinde herkesin dikkatini üzerinde toplaması da normal karşılanmalı." Başını iki yana sallayıp acı acı gülümsedi. "Garip ama, sırf beyaz giyme âdeti bile bir tür çapkınlık sayıldı zaman zaman."

"Ve baban bahçede onun başına geleni hiçbir zaman duymadı, ha?"

"O zaman duymadı. Daha sonra, ona söylemek zorunda kaldım."

"Öyle mi? Ne oldu da bu zorunluluğu hissettin?"

Cevap vermedi. Yaz köşküne varmıştık. Merdivenleri çıkıp her zamanki gibi hasır koltuğa oturdu. Ama tek bacağını koltuğun kolu üzerinden attı. Paul'un alabileceği bir poz.

Ben yine kapı eşiğinde, her zamanki yerimdeydim. Bir ayağım basamaklarda, kapının yan tarafına dayanmıştım. "Katya'nın içine gömülü olan bu duygunun sonunda yüze çıktığını söylemiştin," dedim "Anlatsana, nasıl oldu, Paul?"

"Hayır. Anlatmak istemiyorum."

"Gerçekten istemiyor musun?"

"Hayır!"

Passy'de öğrendiğim yöntemleri uyguladım. Bir süre sessiz kaldım, onun konuşmasını bekledim. Bahçede yalnızca böceklerin sesiyle ağaçların hışırtısı duyuluyordu. Sonunda konuştuğu zaman sesi tonsuzdu. Sanki uçma, ulaşma yeteneği olmayan bir sesti. "Çevresinde her zaman gençler vardı. Ne de olsa... gençti o da... zekiydi... çirkin de değildi. Zekası ve espri anlayışı, biraz eski kafalı olanların ondan uzaklaşmasına yol açıyordu, çünkü Katya kendi sınıfından olan kadınları taktiklerini uygulamıyor, budala rolü yapamıyor, bunu istemiyor, iyi bir avı kaçırmamak için etkilenmiş gibi davranmaya da tenezzül etmiyordu. Hayranları geldi, gitti, sonunda bir tanesi sürüden ayrılıp kendini ortaya koymayı başardı. Hoş bir insandı. Yakışıklı, iyi yürekli, romantik, hali vakti fena değil, muhiti iyi. Biraz fazla sıkıcı tip olmakla birlikte, ben bile dayanabiliyordum ona." Paul gibi tek kaşını kaldırıp yüzüme baktı. "Görüyorsun ya, zevkleri pek değişmedi!" dedi.

Gülümseyip başımı salladım.

"Zamanla delikanlı hemen hemen her akşam kapımıza gelir oldu..."

"Bu Marcel miydi?"

"Evet. Katya ile salonda çene çalıyorlardı. Çoğunlukla şiirden, aşktan, böyle fasafiso konulardan söz ederler ya da bahçede uzun yürüyüşler yaparlardı. Sonra... bir gece..." Bacağını koltuğun kolundan indirip kazık gibi oturdu. "... Bir gece..." Susup uzaklara baktı.

"Evet, bir gece?"

"Ne?" dedi dalgın dalgın.

"Sonra bir gece?"

"Ben odamda mektup yazıyordum. Bahçede bir silah sesi

duydum. Hemen aşağıya koştum. Katya bahçeden eve giriyordu. Beni görmeden yanımdan geçti. Gözleri dosdoğru karşısına bakıyor, bir tek notayı tekrar tekrar mırıldanıyordu. "Ulu Tanrım! Katya!" diye seslendim ona. "Ne oldu?" diye bağırdım. Ama o merdivenleri çıkıp odasına girdi. Taraçaya çıktığımda, nişan talimi yaptığım tabancalarımdan birini buldum. Bahçede de... O genç adamı buldum. Adam... adam..." sustu, sabit bakışlarla karşıya baktı.

"Ölmüş müydü?"

Başını yavaşça, evet anlamında salladı, mekanik bir oyuncak gibi öylece sallamaya devam etti. Ta ki ben konuşuncaya kadar.

"Ne olmuştu peki? Neden vurmuştu Katya onu?"

Bir süre cevap vermedi, sonra yüzüme şeytan gibi kurnaz kurnaz baktı. "Kesin olarak nasıl bilebilirim? Orada değildim ki! Neler olduğunu ancak Katya bilebilir."

"Peki... tamam... bunu anlıyorum. Ama sen ne olduğunu sanıyorsun, bana onu anlat, Paul!"

"Ben ancak tahmin yürütebilirim. Belki delikanlı ihtirasa kapılmıştır. Belki aşkına dayanamamış, Katya'yı sımsıkı kucaklayıp öpmüştür. Belki Katya da kendi içinde, derinden gelen bir zevk hissetmiştir. Çirkin, utanç verici, iğrenç bir zevk! Belki kendini ondan kurtarıp salona kaçmıştır. Belki orada tabancayı bulmuştur. Belki kendini öldürmeyi düşünmüştür... o kötü, ayıp zevki tattığı için kendini cezalandırmak istemiştir. Ama sonra... belki... günahı işleyenin kendisi olmadığını anlamıştır birden. Cezayı hak eden de kendisi değildir. Bahçedeki adamdır... onun ırzına geçen adam! Gözlerini acıtan adam! Korkunç, acı veren şeyler yapan adam!" Bakışları vahşileşti, vücudu duyduğu ihtirasın etkisiyle sarsıldı. Kasıldı, dişlerini birbirine kenetledi, soluğunu büyük bir çabayla sakinleştirdi. Sonra bana baktı. Gözleri çocuksu bir kurnazlıkla daralmıştı. "Bunları kesin olarak bilmiyorum tabii. Ancak tahmin edebilirim."

"Evet, bunu anlıyorum. Anlıyorum. Bak... Paul... bu olay olmadan önce Katya'nın bir krize yaklaşmakta olduğunu hiç hissetmiş miydin?"

Başını iki yana salladı. "Hayır. Hiç. Yani... o sıra belirti diyebileceğim bir şey yoktu. Her şey silindi gitti sanıyordum. Duygusal yara. Kabuğunun altına gömüldü sanıyordum. Senin branşına ait bir deyimi kullanmama kızmadın ya? Gerçi bir ara bahçedeki bir hayaletten söz etmişti. Beyazlar giymiş, gencecik bir kızdan. Ama ben bundan bir anlam çıkaramamıştım. Hayal gücü her zaman için geniş olagelmişti. Laf olsun diye hikayeler uydururdu... insanları işletmek için."

"O gece ben bahçedeki hayaletten söz edince bu yüzden mi öyle güçlü tepki gösterdin?"

"Elbette. O zamana kadar, hayaletin bir kriz belirtisi olduğunu anlayamamıştım. İnsanın bir düzeni anlayabilmesi için en azından iki olay gerekli, Doktor. Ama buradan derhal taşınmamız, uzaklaşmamız gerektiğini o anda anladım... senden bir an önce ayrılmalıydık." Bana kararsız gözlerle baktı. "Her halde seni de tehlikede olduğuna dair uyarmışımdır. Tam bana uygun bir davranış."

"Evet, uyardın. Ama ben, senden gelecek bir tehlikeye karşı uyarıyorsun sanmıştım. Düşünmüştüm ki... ama artık önemi yok. Herhalde Katya o genci vurduğunu hiç hatırlamıyordu."

"Zerre kadar. O gece yanına döndüğümde yatağına uzanmış kitap okuyordu. Benimle tatlı tatlı çene çaldı, hatta kelime oyunları bile yaptı." Yüzüme uzun uzun baktı. "Sen onu seviyordun ama o kelime oyunlarının pek kötü olduğunu sen bile kabul edersin herhalde."

Gülümsedim. "Tam tersine, benim çok hoşuma gidiyor," dedim.

Alt dudağını biraz uzatıp omuz silkti.

Katya'dan söz ederken geçmiş zaman kullanmıştı. Ben ise ona şimdiki zamanda cevap vermiştim. Paul haline geçişinin kesin ve

sürekli olduğunu kabul etmek istemiyordum. "Paul? Eğer olayı hatırlamıyorduysa, ona genç adamın ölümünü nasıl anlattın?"

"Bunu babam yaptı. Delikanlının cesedini bahçede bulduktan sonra babama her şeyi anlatmak zorunda kaldım O eski ırza geçme olayını falan... Her şeyi. Kızının dengesizliğine neden olan olay oydu çünkü. Babam çok şaşırdı tabii. Yıkıldı. Ama çok sevdiği kızını korumak için yine de canla başla uğraştı ve bunu başardı. Kızı, ölen sevgili karısına öyle çok benziyordu ki! Çok zeki, parlak zekalı bir adamdı babam, biliyor musun? Cinayeti kendisinin, bir an için cinnet getirerek işlediğini Katya'ya anlatma planını o buldu. Bu yolla, Katya'nın bizimle işbirliğini yapmasını sağladık. O da bize, olup biteni dünyadan saklamak üzere yardımcı oldu. İşte yalanlar ağı o zaman bu derece karışık ve duyarlı bir hale geldi. Katya babamın cinayeti işlediğine, fakat hatırlamadığına inanıyordu. O gece odasından çıkıp aşağıya indi, çalışma odasının kapısından bizim içeride konuştuklarımızı duydu. Benim babama cinayeti Katya'nın işlediğini söylediğimi işitti. Şaşkın durumda odasına döndü, gece hiç uyumadı. Benim neden böyle korkunç bir yalan söylemiş olabileceğimi anlamaya çalışıyordu. Doktor Freud'a meraklı olduğuna göre sana anlatmama gerek bile yok, insan kafası, kabul edemediği şeylerin biçimini değiştirip onları kabul edebileceği biçimlere yoğurmayı pek güzel becerir. Sonunda benim *babama* yalan söylediğime inanmayı başardı. Buna kanıt olarak da, sesimdeki dürüstlüğü gösterdi. Babama cinayeti Katya işledi deyişimi, babamın habersiz işlediği cinayeti kahramanca itiraf etmesi, fakat yine de yaptığını hatırlamaması için düşündüğüme kendini inandırdı. Bana ertesi sabah her şeyi anladığını söylediği zaman, ben de bu düşünüş biçimine sarıldım, onu gerçeklerden bu yolla korudum." Katya kaşlarını kaldırıp Paul'un acı gülümseyişiyle yüzüme baktı. "Bunlar senin hoşuna gidecek

kadar grift ve eğlenceli mi, Montjean? Aldanmıyorsam siz Basklar kurnazlıklara ve gizliliklere bayılıyorsunuz."

"Ama sonunda herhalde o da gerçeği öğrendi. O nasıl oldu?"

Kaşlarını çattı, besbelli bu tehlikeli paradoksu anlamaya çalıştı. Sonra yüzü ağırlaştı, ifadesiz bir hale geldi, sesi Paul gibi boğuklaştı. "Katya'nın gerçeği öğrendiğini de nereden çıkardın?"

Nasıl söylerdim ona? Biliyorum, çünkü bana anlatan sensin, diyebilir miydim? Bu yolun tehlikeli olduğuna karar verdim. Başka bir yol izleyip, onun olup biteni başka şekilde anlamasına olanak vermek istedim. "Demek baban o genci kaza sonucu öldürdüğünü itiraf etti ve bunu da Katya bu işi kendi yaptığını anlamasın diye yaptı. Sonra ne oldu?"

"Ne mi oldu? Babama mı ne oldu yani?"

"Pekâlâ, babana ne oldu?"

"Katya için duyduğu kaygılar, bir de o gencin ölümüyle ilgili soruşturmaların eklenmesiyle, onun ruhunu iyice tüketti. Bu tür ikinci bir olaya asla dayanamayacağını biliyordu. Onları bu yüzden buraya getirdim. Zararlardan, tehlikelerden uzaklaştırdım. Sonra her şey yeniden başlayınca... yani sen ortaya çıkınca... Ne diye Katya'ya ilgi göstermekte, vazgeçmemekte bu kadar direndin?! Seni tekrar tekrar uyardım! Allah belanı versin, Montjean! Allah senin de, o inadının da belasını versin!"

Paul'un asla insan içinde kullanmayacağı bir kelime kullanmıştı. Gözlerimi yere indirdim, hiçbir şey söylemedim. Passy hastanesindeki Bayan M.'nin nasıl arasıra olmadık ayıp kelimeleri, terbiyesine ve yetiştirilişine hiç uymayacak söz ve deyimleri uluorta söylediğini hatırladım.

Tekrar konuştuğunda sesi sakin, içi boş gibiydi. "Sonra dün gece babam bir silah sesi duyup dışarı fırlamış, seni bulmuş. Çizmesine sarılıyor, sana yardım etmesi için yalvarıyormuşsun. Orada öylece, şaşkın, kalakalmış. Aynı olay, ama ikinci kere! Kendi öz kızı... sevgili karısına o kadar çok benzeyen

kendi Hortense'ı, tümüyle, iyileşemeyecek şekilde deli! Senden kaçmış. Seni Katya'nın hasta zihninin bir kanıtı olarak görmüş. Dönüp çalışma odasına gelmiş. Trans halinde gibiymiş. Masasına oturmuş, yazmakta olduğu bir dipnotunu bitirmiş, sayfanın marjına o konunun başka hangi kitapta geçtiğini not etmiş, sonra defterini kapatmış ve... kendini vurmuş. Vurmuş kendini... Basit... vurmuş..." sesi söndü, bitti.

"Bahçede olup bitenleri nereden biliyorsun? Sen orada mıydın, Paul?

Kaşlarını çatıp bana baktı. Sorumun saçmalağına canı sıkılmış gibiydi. "Ne? Ne demek istiyorsun?"

Katya'nın kişiliğini Paul'unkine bağlayan kaynakta bir çatlak bulmuştum. Onu kullanarak ikisini birbirinden sarsmadan ayırabileceğimi umuyordum. "Babanın bahçede neler yaptığını nasıl tarif edebiliyorsun, Paul? Sen orada mıydın?"

Başını iki yana salladı. "Hayır, ben... ben odamdaydım... uyuyordum."

"Anlıyorum. O halde nereden biliyorsun neler olduğunu?"

"Şey... şey, Katya orada, gölgelerin arasında duruyormuş. Sana nişan alıp tetiği çektikten sonra yerinden kıpırdamamışmış." Anlayabilmek için gösterdiği çabadan alnı kırışmıştı. Sonunda bana meydan okur gibi baktı, çabucak konuştu. "Herhalde bana Katya anlatmış olmalı."

"Anlattı mı?"

"Evet. Evet. Anlatmış olmalı. Başka nasıl... hoş nasıl olduğunun ne önemi var... Hah, evet hatırladım. Katya beni uyandırdı, Senin bahçede yatmakta olduğunu söyledi. Yaralı olduğunu anlattı. Olup biteni de o zaman anlattı. Hemen giyinip aşağıya koştum."

"O sıra baban hâlâ hayatta mıydı?"

"Evet. Hâlâ odasındaydı. Yazı yazıyordu. Onu Paul geri döndüğü zaman buldu. Kendini öldürmüştü. Ve de..."

"Ne? *Paul* mu dönüp buldu onu dedin?

Gözlerini kırpıştırdı, içine acele bir soluk çekti, ama rahat bir sesle devam etti. "Evet, ben buldum onu. Seni Salies'deki kliniğe götürüp döndüğüm zaman buldum. Odasına taşıdım. Katya dolaşırken görüp de... yüzünün yarısı uçmuş durumda... Daha sonra Katya'yı her yerde aradım. Sonunda onu yaz köşkünde hasır koltukta oturur buldum. Tam burada, benim oturduğum yerde. Ona bakar bakmaz, sana ateş ederken zihnine bir şeyler olduğunu anladım. Sanki bir delik açılmış, dayanılmaz gerçeklerin hepsi o delikten içeriye doluvermişti. Her şeyi hatırlıyordu. Hortense'ın ırzına geçilişini. Zavallı Marcel'i öldürüşünü. Bana hepsini sakin sakin... hastanede doktora anlatıyormuş gibi anlattı."

"Ama, Paul, dinle beni. Bunu anlamaya çalış. Eğer her şeyi hatırlamayı başardıysa, o zaman iyileşme şansı da var demektir! Bunu anlıyor musun? Zamanla, profesyonel yardımla, tamamen iyileşip kendisini gerçekten seven biriyle iyi bir hayat kurabilir!"

O gözlerini yumup başını iki yana salladı. "Hayır. O korkulara ve acılara açılan kapı ancak kısa bir süre açık kaldı... akıl karıştıran, korkunç bir süre... ama bana olayları anlatırken bile ayrıntılar bulanıklaşmaya, unutulmaya başlıyor, biçim değiştiriyordu. Seni yerde görmenin şoku, ölüyorsun sanması, bir an içinde eski yaraları yeniden depreştirmiş olmalı. Ama tüm anıların bir arada akması, acı anıları yeniden silmeye yaramış onları tekrar kapamış. Üstünü kapamış tabii... Yoksa onları iyi etmemiş." Bana doğru baktı. Gözleri hüzünlü ve yumuşaktı. Kendi sesiyle konuştu. "Seni hissettiği, ama anlayamadığı tehlikeden korumaya öyle uğraşıyordu ki! Seni uzaklaştırmak, güvene almak için... sevmiyorum demeyi bile göze almıştı. Bunun ona nasıl bir acı verdiğini düşünebiliyor musun? Senin gözlerine bakarak... o iri, kara, Bask gözlerine bakarak... seni sevmiyorum demek?!" Uzun bir süre yüzüme

sevgi dolu bakışlarla bakarken gözlerinin uçlarına ufacık, hüzünlü bir gülümseme dokunuverdi. Sonra ifadesi katılaştı, sesi yine Paul'un sesine dönüştü. "O sırada, tam seni neden vurmak zorunda kaldığını anlatırken... aslında saçma, hayali şeyler söylüyordu... senin kendisini kötü hissetmesine, utanmasına sebep olduğunu söylüyordu. Utanç veren bir zevk... sonra da ırza geçme olayıyla ilgili bir şeyler... gözlerin derisinden fırlayan üzümler gibi fırlaması... ilgisiz sözler... birden bana döndü, bağırarak kendini benim üzerime attı, yumruklarını göğsüme indirmeye başladı! Dünyada onun yerini çalmış olmakla suçladı beni! Erkek olarak doğduğum için. Irzına geçilemeyecek bir erkek olduğum için... oysa erkek olarak doğması gereken oydu! O daha büyüktü bir kere! Durumun haksızlığını haykırıp duruyordu! Ömrümde duymadığını sandığım kelimeler kullanıyordu. Rıhtım işçileri duysa kulaklarına kadar kızarırlar... o tür kelimeler! Onu kucaklama, tutma çabalarıma karşı mücadele etti. Yumruklarıyla suratıma vurmaya çalıştı. Bir yandan hıçkırıyordu. "Erkek kardeş ben olmalıydım! Ben oğlan olmalıydım!" diye haykırıyordu. Sonra içi boşalmış, nefreti tükenmiş gibi kollarıma yığıldı kaldı. Başını kaldırdığında yüzünü gördüm. Tükenmiş öfkesinin izleri vardı o yüzde. Gözleri vahşiydi. Hortlak görmüş gibiydi. Hemen anladım... anılar akımının bittiğini, bir daha hatırlanmayacağını anladım. Katya gitmişti artık. Hortense'ın da daha önce gittiği gibi. Kendini kollarımdan kurtardı, eve doğru koştu. Katya gitmişti, Montjean... gitmişti artık." Katya'nın gözlerine yaşlar doluyor, dudakları titriyordu. Sessiz ağlıyordu kaybolan Hortense için. Paul de kaybolan Katya için ağlıyordu.

Yaşlar dininceye kadar sessiz kaldım. Fazla büyümüş, vahşileşmiş bahçeye bakıp duruyordu. Kirpikleri ıslaktı hâlâ. Yanaklarındaki gözyaşı izlerinin farkında değilmiş gibiydi.

"Peşinden eve gittin mi, Paul?"

Şaşkın bir ifadeyle yüzüme baktı. Canı sıkılmıştı sanki. Benim hâlâ orada olduğuma sıkılmıştı. "Ne?"

"Katya'nın peşinden eve gittin mi?"

Başını salladı. "Evet... evet..." Derin derin, yorgun bir sesle için çekti.

"Sonra..."

"Birden aklıma geldi... Katya babamın cesedini bulabilirdi. Yüzü uçmuş durumda... biliyorsun. Bunun şoku onu belki... Ah, Tanrım! Onun peşinden eve daldım. Katya, diye sesleniyordum. Hole girdiğimde onu gördüm. Merdivenlerin sahanlığında duruyordu. Babamı odasına taşırken götürüp oraya bıraktığım tabanca da elindeydi. Başını eğip aşağıya, bana baktı. Buz gibi... umutsuz gözlerle. Ama Montjean... çok garip bir şey yapmıştı... korkunç bir şey..." Birden sustu, kaskatı, hiç kıpırdamadan oturdu.

Güneş gökyüzünde alçalmaya başlamıştı artık. Yaprakların oluşturduğu gölgeler tek gözüne düşmüştü. Öbür gözüyle uzaklara bakıyordu. Bu görüntü omurgamda bir kere daha ürpertiler dolaşmasına neden oldu.

"Neydi o, Paul? Ne yapmıştı bu kadar korkunç?"

Kaşlarını çatıp başını iki yana salladı. Gözleri bulutlanmış, aklı sanki yine karışmıştı. "Anlayamıyorum. Yukarıdan ona, aşağıya baktığım zaman anladım ki... anladım ki nasıl yapmışsa yapmış..."

"Aşağıya, ona doğru mu baktın? Ama sahanlıkta duran oydu, değil mi? Sen aşağıda, holdeydin."

"Yoo, hayır. İşte yaptığı korkunç şey buydu! Nasıl yaptıysa..."

Gözleri karşıdaki alanı araştırır gibiydi. Sanki olayı tekrar görmeye çalışıyordu. Anlamaya çalışıyordu.

"O... o hole daldı. Bir yandan kendi adını haykırıyor, sesleniyordu. Sonra benim sahanlıkta durmakta olduğumu gördü, bana gözlerinde korkuyla baktı. Sanki ona bir zarar

verecekmiş gibi! Üstelik, Montjean... benim elbiselerimi giymişti. Bendi sanki! Benmiş gibi davranıyordu! Hatta... Tanrım, ne iğrenç! Saçlarını bile kesmişti! Ben az önce babamı bulmuştum odasında. Yatağında... korkunçtu... iğrenç. Elimde tabanca vardı. O başını kaldırıp tabancaya doğru baktı. Sanki ben onu vuracakmışım gibi. Birden onun ne yapmak istediğini anladım. Zavallı kız! Zavallı Katya kendine saklanacak, kaçacak bir yer bulmaya uğraşıyordu. Ölerek hayatta kalmanın sırrını yıllar önce keşfetmişti. Kendisi Katya olmuş, kirlenen Hortense'ın ölmesine izin vermişti. Ama artık Katya da olamazdı. Katya'nın deli olduğunu anlamıştı artık. Paris'teki genci Katya öldürmüştü. Seni de bahçede Katya vurmuştu. Ona utanılacak zevkler verdiğin için! Çocukluğumuzda gelen misafirleri şaşırtır, işletirdik. İkimiz de aynı insanmışız, aynı anda iki yerde birden bulunabiliyormuşuz gibi yapardık. Zavallı Katya olanca gücüyle hayatta kalmaya uğraşıyordu! Ben olmaya çalışıyordu! Gidecek başka yeri yoktu! Ama ben ne olacaktım, Montjean? Holde durmuş, yukarıya, ona bakıyordum, gözlerindeki bir anlık mücadeleden, bana zarar vermek istemediğini anladım. Seviyordu beni. Onun kardeşiydim ne de olsa! Oğlan doğmak benim kendi suçum değildi ki!"

"Sahanlıkta durmuş aşağıya, ona bakıyordum. Benim elbiselerimi giyip saçlarını kesmesinden şoka kapılmıştım. Derken aklıma korkunç bir fikir geldi. Ne göreceğimden korkarak başımı eğdim, kendi üstüme baktım. *Beyaz bir elbise giymiştim!* Nasıl yapar bunu bana, Montjean? Nasıl olabilir böyle şey? Sonra elimi kaldırıp saçlarıma dokundum. Onun saçlarıydı dokunduğum, Montjean! Onun saçları! Saçlarımı uzatmış, topuz halinde toplamıştı. Herkes beni kadın sansın diye! İstemiyordum ben kadın olmayı! Irzıma geçilmesini istemiyordum! Gözlerim zonkluyordu. Sanki birisi parmaklarıyla bastırıyormuş gibiydi gözlerime! Yoo! Hayır! Derken bir

anda ikimizin kafasında da bir şeyler netleşiverdi. Bu dünyada ikimize birden yer yoktu. Yalnız birimiz hayatta kalacaktık. Birbirimizi seviyorduk. Tabancayı yavaşça kaldırdı, göğsüme doğru nişan aldı. Yukarıya, ona baktım. Böyle olması gerektiğini anlıyordum. Başımı sallayıp gülümsedim. Sonra o... o tetiği çekti ve... kendini vurdu."

Katya parmak uçlarını alnına sımsıkı bastırdı. Parmakları titreyip alnında beyaz benekler oluşuncaya kadar. Sonra parmaklarını kırpık saçlarının arasından geçirdi.

"Ah, Montjean! Onun başını kucağıma aldım. Öyle zavallı duruyordu ki o kısa saçlarıyla. Gözleri kıpırdandı, bana yavaşça gülümsedi. Sonra boğazının gerilerinden korkunç bir gargara sesi geldi! Onun yüzünü kendi göğsüme yasladım, ölmemesi için yalvardım ona! Öptüm onu! Birden katılaştı. Dudaklarında köpükler vardı! Sonra da..." Katya'nın gözleri benimkileri aradı. Anlayış arıyordu umutsuzluk içinde. "Zavallı Hortense sonunda ölmüştü, Montjean. Ama... ama... onu orada bırakamazdım elbette. Gelen olurdu. Katya'yı bu saçma kılık içinde, saçları öyle güdük güdük kesilmiş durumda görürlerdi. Hakkında çirkin şeyler söylerlerdi o zaman. Onu yukarıya, odasına taşımak zorundaydım. Öyle zor oldu ki! Çok ağırdı! Kemiksiz bir çuval gibiydi. Sonunda onu yatağına yatırmayı başardım, kıyafetini de yeniden düzelttim. Güzel kadındı, biliyor musun? Belki tam anlamıyla güzel değil ama... hoştu. Elbiselerinden birin üzerine örttüm. Tekrar güzel görünsün diye, Odadaki aynanın önünden geçerken gözüm ilişti... onun bana ne yapmış olduğunu bir kere daha hatırladım ve içim bulandı. Bana giydirdiği elbise kan içindeydi. Saçlarım da...! Hemen kılığımı değiştirdim, saçlarımı kestim. Galiba pek de iyi kesemedim. Eh, berber değilim ya, dostum. Sonra hole çıktım ve orada seni buldum. Sağdın! Ah, Jean-Marc, sağ olduğuna o kadar sevindim ki! Katya'nın seni öldürmediğine öyle sevindim ki!"

Yaşlar yine yanaklarından aşağıya boşalmaya başlamıştı. Onu kollarıma alıp sımsıkı tuttum. Gözlerimi yummuş, yanağımı onunkine dayamıştım. Vücudu acı dolu hıçkırıklarla sarsılıyordu.

Katya gibi hatırlamak ve Paul gibi anlamak yolunda gösterdiği son çabalar sırasında inanılmaz bir diyalog sergilemiş, sesi durmadan kendi sesiyle Paul'un sesi arasında değişip durmuştu. Bu çaba tüm gücünü tüketmişti onun. Bütün ağırlığını bana bırakmıştı. Sonunda hıçkırıkları sakinleşti, panik içindeki soluması yavaşladı. Onu kollarımda ileri geri salladım. Gözyaşı damlalarından biri ağzımın köşesine değdi. Ilık tuz tadını bugün bile hissedebiliyorum.

Birden kollarımda kıpırdanıp kendini geri çekti. Alay dolu, metalik gözlerine baktığımda, onun artık Paul olduğunu anladım... ebediyen.

Bana arkasını dönüp avuçlarıyla saçlarını yassılttı, yanaklarındaki yaşları hızlı, sabırsız hareketlerle sildi, sonra kısa kısa seslerle güldü, soğuk, kibirli bakışını bana çevirdi.

"Hepsini iyice anladın mı, dostum? Burada epey heyecanlı saatler yaşadık. Yazık ki kaçırdın!"

O kalın ses, o alaycı ton, gözlerdeki o gülümseme... evet, Katya artık ebediyen gitmişti.

Derin bir soluk alıp konuştum. Sesim, tutmaya çalıştığım gözyaşlarımdan boğuklaşmıştı. "Şimdi... şimdi ne yapacaksın, Paul?"

"Hadi, hadi dostum... ne seçeneğim var ki? Belli ki Katya'nın intiharının suçu bana yüklenecek. Ne de olsa... kabul etmek gerekir, dünyanın en yutulacak hikayesi değil pek. Beni idam edecek değiller. O kadar temiz olmayacak." Kıkır kıkır güldü. "Katya burada olsa buna da bir kelime oyunu bulurdu, eminim. Asmazlar beni. Tımarhanelerin pisliğine dayanabilmem söz konusu olmaz. Sohbetin ne kadar tatsız düşünemiyorum bile!" Yine güldü. "Yoo, olamaz elbet-

te." İki basamağı çıkıp yaz köşküne adımını attı. Hasır koltuğun üzerinde duran tabancayı eline aldı, Paul gibi oturdu. "Bereket versin benim sınıfımdan erkeklerin bu gibi durumlarda yedek bir çözüm yolu vardır. Katya bu toplumda erkek olmanın avatajlarına değinirken haklıydı. Bence artık gitme vaktin geldi, Doktor. Rengin biraz solgun gibi. Kan kaybı her zaman yapar bunu. Kanlı canlı Basklar'a bile yapar."

Haklıydı, biliyordum. Başka yolu yoktu. Katya bir akıl hastanesinde yaşasın, ha? Bayan M. gibi? Yoo, hayır! Hem zaten Katya aslında zaten ölmüştü. Yukarıda, yatağında yatıyordu.

Bitkin, başım dönerek, oradan ayrılmak üzere döndüm.

Paul'un tembel sesi durdurdu. "Ha, aklıma gelmişken... Katya sana bir şey vermemi istemişti." Ceketinin göğüs cebinden ufacık bir kese çıkardı. "Bunlar seninmiş galiba."

"Benim değil. Onlar Katya'ya hediyeydi."

"Sahi mi?" Çakıllardan birine merakla baktı, inceledi. "Eh, kimse seni hediye verme konusunda fazla müsrif olmakla suçlayamaz." dedi.

"Evet, herhalde suçlayamaz, Paul? Bana bir iyilik yapar mısın?"

"Ufak bir şeyse hay hay, dostum."

"O çakılları benim için saklar mısın? Elinde tut yeter... hatırlamak için."

Metalik bakışları bir an için yumuşadı, sonra sırıttı. "Senin o kadar hoşuna gidecekse... neden yapmayayım?"

"Teşekkür ederim." Döndüm, ot bürümüş patika boyunca uzaklaştım.

Arabayı bahçe duvarının yanı sıra sürerken güneş de batıyordu. Yolun iki yanındaki ağaçlar, yerden yükseliyormuş gibi görünen ışığın etkisiyle amber rengine dönüşmüştü. Silah sesi, kısrağın kulaklarını arkaya doğru yatırmasına neden oldu.